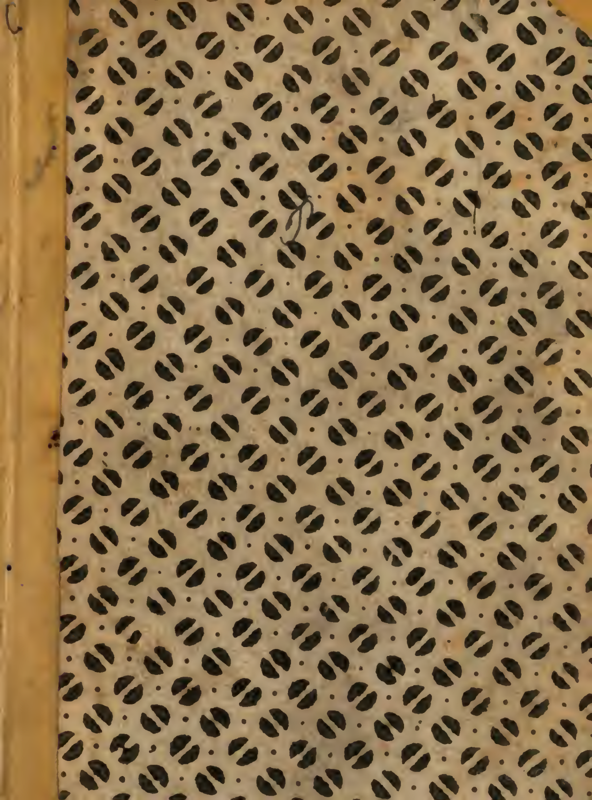

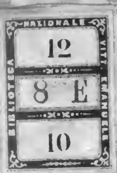
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
8 E
10

DE ORTU ANIMÆ HUMANÆ

AUCTORE

FORTUNIO LICETO

GENUENSI

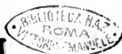

INDEX, ET SERIES CAPITVM.

CAPITA PRIMI LIBRI.

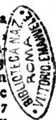

tem

partes

abstracta

CAPITA SECVNDI LIBRI.

CAPITA TERTII LIBRI.

potius

Quo-

FOR-

A FORTVNII LICETI
IN SVOS TRES LIBROS
DE ORTV ANIMAE HVMANAE
PRAEFATIO.

In qua habetur vniuersæ Tractationis Propositum, Ordo, Diuisio, Necessitas, atque Vtilitas.

VAE *ad hæc vsque tempora plurimum latuêre* (BARTHOLOMAEE TVRRIANE) *tria illa nunc indagaturus de Anima humana, Vnde,*
B *Quomodo, & Quando habeat originem, operæprecium me facturum arbitror, si ordinem illum seruauero, quo passim vtitur Aristoteles, in primis aliorum sententias de re proposita examinans; inde institutum sibi negocium ex rei natura tractans; demùm factam doctrinam ab omni labe vindicans: atque ita totum opus in tres libros partitus fuero; in eorumq; primo quotquot circunferuntur de Ortu Animæ opiniones*
C *perpendero; in secundo autem propriam hac de re sententiam exarauero; in tertio tandem quæcunque obstare videbuntur, confutauero.*

Qua in re si quid temporis, & laboris impendero, in opere digno, ac vtili me positum iri confido: quod omnibus studiosis æquo animo sit amplexandum; quippe, ne, quam singulis doctrina hæc opem latura sit exactius ostendendo, prolixior sim, quàm modestia requirat; in vniuersum nulla quum sit homini cuicunque disciplina

vtilior, ac necessaria magis, quàm qua quisque seipsum noscit; profectò hæc, quæ manifestando quot, quæque, & vnde sint hominis cuncta primordia, siue agentia, siue formalia, siue materialia velis; quomodoquè sese sibi inuicem adnectant ad hominis constitutionem; perbellè naturam humanam detegit, doctrina vtilissima, & summè necessaria futura est; Et eò magis, quò nemo hactenus hac in re, quibus arctè irretiebatur animus, nodos plenè dissoluit. Quamuis huic semper omni ingenio studuerim, vt subortos mihi scrupulos aliorum, sed præsertim Aristotelis Philosophia explanaret; id tamen, vt ab animo sincero, ac minimè iactabundo pronunciatur, quæso ita lectori accipiatur. A B

Proposita mihi vbi ex voto succedant, immensas, quas potero, semper illi gratias habebo, qui nobis est Via, Veritas, & Vita: sin autem in aliquo deliquero, vnumquemque deprecor, vt mihi ipsi ostendat; non retro obijciat, quæ sibi ab re dicta esse videbitur; me nanque habebit sui obseruantissimum; atque (si quando ad id præstandum mihi suppetat facultas) quàm gratissimum de tanto officio, quo potiorem animi mei partem cæcutientem extra errorum tenebras incolumen duxerit in lucem veritatis. Illum tamen prius rogatum velim, qui harum lucubrationum censuram editurus est, vt longè omnē abijciat passionem, & non nisi accuratè toto opere perlecto, suum de ipso promat iudicium. C

Opus ergo aggrediamur: quod fælix, faustumq; sit.

FOR-

FORTVNII LICETI
DE ORTV ANIMAE HVMANAE
LIBER PRIMVS.

In quo omnes aliorum opiniones cum suis fundamentis afferuntur, allatæ confutantur, & ad oppositiones respondetur.

B

Prima proponitur opinio dicentium totam animæ humanæ naturam esse simplicem Intellectum immediatè à Deo creatum, & quadragesima die à conceptionis initio corpori iam organizato infusum. Cap. Primum.

C

DE *Ortu Animæ humanæ, non similiter in ætate superiori, & hac nostra etiam tempestate sentiunt scientiarum Cultores; Nam prout Animam vel simplicem, vel multiplicem: hasquè aut simul eodem temporis momento humano conceptui contigisse autumant, aut successiuè, ita vt vel anteriori anima pereunte, posterior fætui adiungatur, vel illa hanc recipiente tanquam sui actum, & complementum essentiale, ex duabus vna numero anima resultet: di-*

uersimodè Animæ originem esse iudicant alij à Superis, à Parentibus alij, alij demùm partim à superis, partim, à Parentibus. Singulos itaquè audiamus. A

Verùm quoniam ex proposito passim occurrent hæc nomina legentibus, simpliciter prolata. Mens, Intellectus, Animus, Anima, Semen, Sperma, Genitura, Fætus, Embryon, Conceptus: ne æquiuocationum tenebris rem offundamus, quàm ex aduerso dilucidare intendimus; ante omnia quisquè sciat priora duo Vocabula gradum animæ rationalem à sensitiuo, vegetaliq; distinctum denotare: at duo proximè sequentia nobis vsu venire ad significandam hominis Animam gradus animæ rationalem, sensualem, vegetalemq; formaliter in se continentem: tria verò infra hæc ad denotandum humanum semen, atque virile: reliqua tandem singula ad indicandum conceptum humanum; nam de alio tum animæ, tum seminis, tum fætus genere, non nisi cum adiectione illius, cuius est animantis, in posterum nobis erit mentio. Iam ergo his prælibatis ad aliorum sententias accedamus. B C

Secta, quam plurimi sequuntur hac in re, illa est, quæ censet essentiam Animæ humanæ totam à superis indi fætui in vtero degenti. Sunt autem in ea quatuor opiniones diuersæ.

In quarum vna pleriq; Viri magni nominis Embryoni nullam concedunt animam, nisi simplicem rationalem, quam non à Parentibus conceptui impertiri, sed

aiunt

A *aiunt ab immortali Deo immediate, ac ex nihilo creatam eodem instanti, nullaquè temporis intercapedine fœtui iam planè organizato, omnibusq; futuro animali partibus necessarijs insignito infundi quadragesima die ab actu conceptionis; totoq; hoc primo quadragenario Embryonem dicunt omni penitus anima carentem nullam habere vitam; ac proinde, quæ tunc temporis in eo fit, augumentationem non esse veram, sed. spuriam, factam per iuxta positionem potius nouæ materiæ ad*
B *præexistentem: quemadmodum inanimata incrementum suscipiunt: quàm per legitimam nutritionem, quæ actio est animæ vegetatricis, quo modo animantia vniuersa crescunt, ac propriè augeri dicuntur.*

Qui sanè sua dogmata scholasticè ita confirmare nituntur, Quotoquoque tempore quid non nutritur, toto planè illo idem omni anima, omniq; vita priuatur; quod omnes ferè concedunt; At fœtus hominis primis saltem diebus absque nutritione in vtero permanet; igitur Em-
C *bryon primis diebus à conceptione omni vita carens est inanimatus. tunc vltra subdunt, si fœtus hominis primis diebus inanimatus existens vlterioribus animari debet; ergo is eiuscemodi animam sortitur, vel à semine paterno, vel à matre, vel à Deo: non quidem à semine, quia toto conceptu inanimato existente, impossibile est semen Embryonis partem animæ compos esse, illamq; proinde, quam non habet, fœtui communicare; Neque verò à Matre, vt quæ secus in actu generationis ma-*

iorem

iorem vim agendi sortiretur quàm masculus, quod tamen nemo sanæ mentis affirmaret. Necessarium ergo est asserere conceptum totam à Deo summo nancisci animam, non vegetalem aut sensitricem, vt quæ longè absint à perfectissima natura efficientis, sed sibi similem rationalem, idq́ non ante quadragesimã diem ab actu conceptionis, quod & Aristoteles docuit, & ratio confirmat, quoniam ante diem quadragesimam Embryon adhuc est informis, atque ideo ineptus cui perfectissima animarum rationalis adsocietur. A

7. De hist. an. cap. 3. B

Quod autem primò dicebatur fætum hominis primis diebus à conceptu in vtero non nutriri omnino, ex eo patet, quia Nutritio necessariò præsupponit coctionẽ, quæ non potest obiri nisi formata adsint membra tum in quibus ipsa celebratur, Stomachus, Hepar, Venæ: tum quæ tenuia, & crassa excrementa per coctionem necessariò caloris ope ab alimento segregata suscipiant: Lien, Vesica fellea, Renes, Intestina, & Vrinaria Vesica; At verò fætus ipse primis illis diebus à conceptione caret adhuc vel omnibus prædictis partibus, vel plurimis: Ergo fætus in vtero primis saltem diebus à conceptu nullum conquoquit sibi alimentum, neque nutritur. Hæc primam opinionem sectantes habent viri magni nominis, & de hac Philosophiæ parte alioqui optime meriti. C

Con-

A

Confutatur allata opinio, ostendendo fœtum in vtero antequam sortiatur intellectum à Deo, aliud genus animæ ab alio agente nactum fuisse. Cap. II.

VAE *dum pleno ore proferunt, cuius doctrinam dissimulant, mendacem reddunt Aristotelem, qui, & scribit, & ratione confirmat,* Neminem vnquã dicturum conceptum animalium; & semen esse inanimatum, vitaq; omnibus modis priuatum; *imo apertissime fatetur conceptui humano post animam vegetalem, qua cum semine communicat, sensualem impertiri, temporeq; procedente rationalem extrinsecus aduenire.* B 2. De gen. an. cap. 3.

Adde apud Aristotelem conceptum fieri intra septem dies à coitu, vbi (quod alibi docet) excrementum fæminæ receperit à semine maris principium, quo animatum est, quod principium nihil esse potest nisi anima aut vegetalis, de qua ipse paulo ante tractauerat, aut sensitiua. Autoritati adiungo rationem. 7. De hist. an. cap. 3. 2. De gen. an. cap. 3. C

Quum enim in abortu vigintiseptem dierum aquis macerato, vel secus ea, qua circunambitur membrana exuto, sensibus conspicere liceat membra principalia, insuper, & initium spinalis medullæ, vt obseruauit Albertus; & in eo, qui trigintasex dies agat sensibiliter 9. De animal. cap. 5.

ter

ter etiam caput à ſpatulis diuiſum appareat & venter A

Lib. de Princ. cum vtroque latere; ne dicam cum Hippocrate ſeptimi

7. De hiſt. an. cap. 3. diei fœtum: quod tempus apud Ariſtotelem eſt conceptionis initium, ſeu potius finis, ſi quæ intra ſeptimum diem corruptiones incidunt effluxiones vocantur, non autem abortiones, vt quæ à ſeptimo ad quadrageſimũ: eſt enim abortus præcox & immaturus exitus iam con

Lib. de Carn. cepti animalis; ne inquam cum Hippocrate dicam ſeptimi diei fœtum habere conſpicuas, & oculorum regiones, & aures, & manus, & manuum digitos, & cru B ra, & pedes, & pedum digitos, & pudendum, & reliquum totum corpus manifeſtum: Et in ſumma (quod ipſi quoque ſentiunt aduerſarij) ante ingreſſum rationalis animæ corpus Embryonis ita quum ſit organizatum, vt in eo vniuerſa futuro animali neceſſaria inſtru

7. hiſt. cap. 3. menta iam ſint efformata: quod etiam docuit Ariſtoteles inquiens fœtum die quadrageſima, quo tempore conceptui à Deo mentem indi fatentur aduenſarij, habere tum membra cætera omnia, tum genitalia. Quum C autem nullibi hæc reperiri queant vbi non eſt anima;

2. De gen. an. c. 1. & 4. ſiquidem & Ariſtoteli caro, facies, vel cor quidpiam non eſt, nec dici poteſt, quod animam non habeat, eamq; ſenſualem; & Alexandro Organicum corpus, in quo

2. Quæ. nat. cap. 25. eſt anima, ab anima habet eſſe organicum: nec priuſquàm animam haberet erat organicum; nec quum abijt anima, eſt amplius organicum. Falſum eſt ergo illorum fundamentum, quando iam certum eſt ante aduentum

A *uentum intellectricis animæ, hoc est primo quadragenario, alterius generis animam reperiri in humano conceptu. Id quod & alio euincitur argumento, si quidem*

Ex Aristotele habemus quadragesimam diem circiter (id autem tempus est ante aduentum intellectus) fœtum masculeum in utero magna ex parte moueri; quum autem longè pateat conceptui motum non aliunde quàm ab anima sensitrice communicari; quippe facultas secundum locum motrix alterum quid est, quo 7. Hist. cap. 3.
B *definitur animalium anima sensitrix nũcupata; conspicuum satis est fœtum hominis ante animam intellectiuam, quam aduersarij à Deo Mundi Opifice sortiri volunt non ante quadraginta dies ab actu conceptionis, sentientem obtinuisse.* 3. de an. t. 40.

Amplius, si humano conceptui in utero degenti nulla prorsum adiungeretur anima præter intellectiuam, profecto Embryon per eandem animam rationalem simul fieret uegetans, & animal, & homo; siquidem apud il-
C *los idem intellectus eodem temporis momẽto à Deo creatur, & corpori infunditur: Oppositum tamen censuit Aristoteles dum ex eo quod idem non fit simul, & animal, & homo, animam sensualem in conceptum recipi ostendit post uegetalem, & rationalem adhuc procedente tempore post sensitricem.* 2. De gen. an. cap. 3.

Neque appositè prorsum, licet acuta, & ingegniosa responsio uideatur, huic rationi occurrunt dicentes eandem animam intellectiuam, quæ re uera semel tantũ,

ac vno eodemquè temporis momento tota simul corpori A
associatur, quum vel formaliter, vel præstantiorum formarum more, eminenter in se contineat animas inferiores, vegetalem, nempe, ac sensitricem: quocirca est, ac dici potest anima vegetalis, & anima sentiens; non secus atque anima sentiens est diciturq; anima vegetalis: nec non perinde ac homo ipse est, diciturq; & animal, & vegetans: non omnino inquam nodum hunc explicant dicentes animam intellectiuã natura prius corpori adiungi quatenus est vegetalis; atque ideo fœtum primò B
viuere vitam Plantæ; secundo autem instanti naturæ conceptui eandem vniri prout habet rationem animæ sentientis, proindeq; illum postea viuere vitam Animalis; tertio, ac postremo naturæ momento (quod vnà cũ prædictis duobus in eodem temporis instanti cõtinetur) Intellectum corpori accedere, propriam indutum essentiam, atque vt est rationis particeps; proptereaq; tandem Embryonem agere vitam Hominis; quamuis tempore sit simul vegetans, & Animal, & Homo. Et C
hoc modo intelligendus est Aristoteles, aiunt aduersarij: sed perperam, quoniam primo loco falsò assumitur animam intellectiuam, quæ à Deo est immediatè, esse, diciq; animam vegetalem, & animam sensitricem: hancq; pariter esse, diciq; vegetalem, desumpta similitudine ab Homine, qui reuera est, ac dicitur homo, & animal, & vegetans; etenim differt valdè (quod infra patebit) anima rationalis, quæ simplex substãtia quæ-

dam

A *dam est, à solo Deo immediatè creata, immaterialis, & immortalis, ab anima humana, quæ composita natura est ex rationali anima prædicta, & irrationali (sentiente inquam, & vegetali) à parentibus mediante semine genita materialis, & corruptioni obnoxia. Quãdoquidem, si anima humana, quia in se continet tum vegetalem, tum sentientem, tum rationalem animam, est reuera, ac dicitur & vegetans, & sensitrix, & rationalis; quemadmodum Sortes, quia reipsa habet na*
B *turam vegetatiuam, sensitricem, ac mentis compotem, est, verèq; dicitur vegetans, & animal, & Homo; Anima porrò intellectiua, quia simplex essentia est, inferioribusq; animabus minimè constituta, ideo illarum nomen, & naturam subire nequit, vt dicatur, & sit vegetans, ac sensitiua: alioqui sicut illæ sunt, ipsa esset etiam corruptibilis, atque mortalis; quod tamen aduersarij negant.*

Deinde, loco citato Aristoteles distinguit participatio-
C *nem animæ vegetalis à participatione sentientis in generatione animalis, non solis naturæ momentis, sed temporis diuersitate; quoniam ipse formalia hæc habet verba*, Animam vegetalem primùm haberi; sensualem verò, qua animal est, tempore procedente recipi in conceptum; sic & rationalem, qua homo, certum est.

Denique, figmentum est, atque opus nostræ Mentis, non quid in rerum natura contingens, eandem animam

 semel,

ſemel, totamq; ſimul, ac eodem temporis momento reipſa corpori vnitam, illi eidem adiunctam eſſe prius vt eſt vegetalis, poſterius vt ſenſitrix, poſtremò vt rationalis. Nos autem cum Ariſtotele phyſicè loquimur. De ortu Animæ in generatione hominis, ac circunſcripto quocunq; opere Intellectus, extra cuius actum nullum aliud momentum reperiri poteſt à temporaneo, ac phyſico diuerſum: atque ita generationem Hominis purè cōſiderantes, prout à Natura reipſa celebratur, dicimus reuera, vel nullo Intellectu animaduertente, aut ſpeculante, Hominis fœtum in vtero, tum cum ipſis aduerſarijs, Intellectum ſuſcipere immediatè à Deo vno, eodemq; temporis momento, ac non per interualla, ſed totum ſimul; tum cum Ariſtotele, non ſimul fieri Animal, & Hominem; ſed prius Animal per participationem animæ ſenſitiuæ, poſtea hominem per ſuſceptionē Intellectiuæ. Non ergo conceptus hominis ante aduentum Intellectus omni prorſum anima, omniquè vita priuatur; quod erat præcipuum aduerſariorum fundamentum.

A B C

Sed neque maioris momenti eſt illud alterum, quo dicebant augumentationem Embryonis in primis illis quadraginta diebus immediatè poſt conceptionem, non eſſe verum incrementum per nutritionem, quo ſolùm animata gaudent; ſed ſpurium, factum per iuxta poſitionem tantùm nouæ materiæ ad præexiſtentem; quod obſeruatur in inanimatis, vt quum augeri dicitur turris, vel cumulus tritici: nanque binæ ſunt præcipuæ

differentiæ

A *differentiæ inter prædicta duo genera incrementi; quoniam augumentum, quod in animatis fit per nutritionem, ex Atristotele id præstat necessariò vt viuens dū augetur, crescat & secundum omnes sui dimensiones, & iuxta quamlibet sui particulam sensu perceptibilem; ex aduersò inanimata, quum suo more per solam iuxta positionem nouæ materiæ crescant, non augentur necessariò, neque secundum omnem sui dimensionem, neque iuxta quamlibet sui particulam sensibilem, sed* 1. De gen. & cor. tex. 35.

B *solùm penes illam, cui adijcitur noua materia. Quum itaque conceptus in vtero primis diebus sic augeatur, iudice vel sensu in abortionibus, vt secundum omnem dimensionem crescat; nec non in eo vnaquæque particula augeatur; satis apertum puto Embryonem in vtero primo quadragenario augeri verè, ac propriè vt animatum, per nutritionem, beneficio animæ vegetalis; non metaphoricè, vt inanimata per meram iuxta positionē nouæ materiæ ad præexistentē absq; interuētu nutritionis.*

C

Respondetur argumentis obiectis: ex quo monstratur animalia nutriri posse sine multiplici coctione alimenti. Cap. III.

T *vero neq; ad id probandum satis firmam rationem adducunt aduersarij dicentes. Quotoquoque tempore quid non nutritur, toto planè illo idipsum omni anima, omniq; vita carere; propte-*

proptereaq; fœtum humanum, qui ſaltem primis diebus à conceptu nutriri non poteſt, illo etiam tempore, quin & toto primo quadragenario nullam habere vitam, eſſequè inanimatum penitus; etenim (quicquid ſit de veritate maioris; quodcunque animatum eſt, ac viuit, tandiu anima vitaq; frui, quandiu nutritur; quã exactius examinabimus in opere noſtro de Vita, quod Deo fauente propè diem in lucem edituri ſumus) tollitur in præſentia aduerſariorum argumentum, negando minorem. Ad rationem verò, quæ ita in eius confirma- B *tionem afferebatur, Nutritio neceſſariò quum præſupponat coctionem, coctioq; membra tum ſibi dicata, ſtomachum, Hepar, Venas; tum excrementis, Inteſtina, Lienem, Renes, Fellcam, Vrinariamq; veſicam; quibus ideo quia caret fœtus in vtero primis diebus latitans ſub rudi carnis fruſtulo; neceſſariò videtur tunc temporis non nutriri; non eſt difficile reſponſionem adhibere. Quum enim nutritio (quam certum eſt eſſe inſtaurationem eius ſubſtantiæ, quæ à corpore nutriendo effluxit,* C *mediante alimento) eatenus coctionem ſupponat, quatenus perſæpè alimentum multis ſcatet partibus ita à ſubſtantia partis nutriendæ diuerſis, vt nequeant illi aſſimilari, in ipſamq; conuerti; atque ideo hæ omnes actione caloris, cuius munus eſt heterogenea diſgregare, ab alimento per coctionem ſegregandæ veniunt, vt illud in ſubſtantiam nutriendi tranſmutari valeat, atq; hinc eſt, quò alimẽtum nutriendo corpori diſſimilius eſt,*

eò

A *eò ipsum vlteriori coctione indigere. Quò factum est, vt in Homine, qui vesci debebat cibis longè dissimilem essentiam habentibus ab humana substantia, tres prouida Natura coctiones instituerit: primam quidem in uentriculo, qua mediante cibaria quæcunque per os ingesta in lenem quandam, & albam materiam (chyli nomine donatam conuertuntur; ubi à uentriculi calore naturali, adiuto tamen à propinquorum uiscerum, Hepatis, Lienis, Diaphragmatis, seu Cordis, & Omenti*
B *caliditate depurata fuerint, & à sordibus illis crassis, quæ per intestina protruduntur ad aluum; & ab excremento tenui, quod aliquibus vrina est per Renes ad vesicam labens: aliis verò mucus ille pituitosus, quo interiores ventriculi, & intestinorum tunicæ infarciuntur: secundam verò in Iecore, ac venis; cuius merito materia chylosa in Iecur, ac Venas à stomacho, & Intestinis per meseraica vasa recepta transmutatur in sanguinem defæcatum, & à tenui excremento, quod*
C *plerique vrinam esse iudicant, alij verò bilem ad cystim fellis delatam, & à crassiori, quod est melancholicus ille succus, qui ad splenem propellitur: tertiam, & postremam in singulis partibus corporis nostri solidis; qua coctione sanguis ad partes hasce transmissus ab Hepate, ac venoso genere in propriam ipsarum substantiam conuertitur (quæ vera nutritio est) vbi prius ab eodem sanguine secretum fuerit vtrunque genus excrementi, tenue inquam, quod per cutis meatus euaporat in hali-*

tus

tus insensibiles; & crassum, quod per eosdem poros effluit aliquando in sudores, frequentissimè verò in sordities illas, quæ polluunt indumenta. Ex his habeo nutritionem necessariò quidem, vt quæ post duas priores coctiones, at simul tempore cum tertia fit, præsupponere hanc vltimam coctionem in eo, quod nutritur; alias autem duas priores absolutè, non magis in eo, quàm in alio aliquo. Dum ergo dicebatur. Nutritio necessariò præsupponit coctionem, si coctionis nomen duas priores indicet, falsò id aßumitur in animali, quod nutritur; nam aliunde potest alimentum illi aduenire ita simile suæ naturæ, quod non nisi postrema vna illa coctione indigeat, quæ fit in partibus similaribus vniuersis; cuiusmodi sanè alimentum est sanguis maternus, quo alitur conceptus in vtero. Verum est equidem nutritionem præsupponere duas priores coctiones absolutè; sed falsum eßet asserere fœtum in vtero eo alimento carere, quod tales mutationes expertum fuerit; alitur nanque fœtus eo sanguine, qui coctionem iam antea passus est cùm in ventriculo matris sub specie chyli, tum etiam in hepate, ac venoso genere eiusdem. A B C

Si verò coctionis nomen aduersarijs significet vel coctionem indefinitè quamcunque, vel tertiam solùm; falsò dicunt pariter coctionem obiri non posse absque ventriculo, iecore, venis, intestinis, liene, renibus, fellea, & vrinaria vesica; siquidem hæ partes, vt duabus tantummodo coctionibus prioribus per se primò famulantes

mulantes

A *mulantes ad coctionem in genere non sunt necessariæ; non enim ad tertiam, quæ sola citra aliarum interuentum viget cùm fortasse in plantis, vt quæ non valdè disparem suæ substantiæ escam ex humo radicibus haurientes multiplicata coctione non indigent; tum etiam in Embryone primo eius ortu in vtero; quum enim certum sit conceptum hominis primis illis diebus rude quid esse, ac veluti carnis frustum impolitum, cuiusmodi Vrsæ partus esse fertur; ipsum eundem si-*
B *milarium partium more nutriri per tertiam coctionem verisimile est; nimirum Embryone, quibus pollet fibris rectis, viq; attractice per vasa vmbilicalia sanguinem à matris Hepate, ac venoso genere exsugente; obliquis, virtuteq; retentrice iam attractum in se retinente; proprio, quo gaudet, calore innato retentum concoquente, sibiquè assimilante: ac tandem transuersis fibris, facultateq; expultrice, quæ coctioni superfuerunt excrementa & crassa, & tenuia extra se propel-*
C *lente ad placentæ, ac membranarum, quibus obtegitur generationi materiam suppeditandam. Atque hæc est nutritio fætus humani à principio suæ constitutionis, dum veluti carnis massa quædam rudis, & indistincta in vtero permanet, hoc est primo quadragenario ab actu conceptionis. Quomodo autem hic ipse nutriatur vbi procedente tempore in illo iam grandiori membra, & organa omnia humanæ naturæ necessaria efformata fuerint, posterius suo loco fusius explica-bitur.*

bitur. Atque hæc sufficiant pro solutione primæ obiectionis. A

Quod verò in secunda dicebatur primo loco, fœtum in vtero primis diebus inanimem vlterioribus animari, non à semine paterno, neque à matre, sed à Deo; tum exactius commodiori loco examinabitur; tum in præsentia leue est; non solùm quia viget in robore primi argumenti confutati; verùm etiam, quia falsò statuit conceptum non posse animari à semine; quod contra dogmata Philosophi, & gratis, aßumit eße inanimatum B
2. De gen. an. cap. 3. *penitus.*

Deinde verò non rectè aiunt aduersarij Deum gloriosum fœtui conciliare animam, non quidem vegetalem, aut sentientem, eo quia hæ distent maximè à summa perfectione agentis, sed tantummodo sibi similem rationalem; quandoquidem, adnuentibus vel ipsis, anima sensitiua, & vegetatrix multò nobiliorem essentiam obtinent, quàm terra, cæteraq; elementa inanimata; cur ergo qui In principio creauit terram inanem, C *& vacuam, Deus Omnipotens, nunc animas illas ipsum creare non deceat in homine, quas tunc etiam in stirpibus, & animalibus produxit?*

2. De an. t. 34. *Adde apud Aristotelem conditionem esse naturalissimam, non omnium agentium, sed physicorum tantùm generare sibi simile in specie; modò Deus Optimus,*
1. Phys. tex. 34. *licet Aristoteli physicè aliquando agat, nunquam tamen agens physicùm nuncupari potest; neque in specie*

similis

A *similis est cum anima rationali.*

Non ergo necessariò concludunt Deum fœtui conciliare animam rationalem, non vegetalem, aut sentientem aduersarij, quamuis id alia ratione uerum sit.

Affertur secunda Opinio Auicennæ, dicentis animæ nostræ partem rationalem proximè oriri à Cholcodea; à qua & prodeunt partes eius ratione carentes; sed mediante semine, quo vtitur, tanquam instrumento. Cap. IV.

B

ANDEM *planè sectam, quòd omnis anima fœtus humani à superis trahat originem, cum primis tutasse videtur Auicennas; sed longè aliter; hic enim illis animam humanam simplicem intellectum esse non concedit; verùm quas ante rationalem in generatione hominis animas tum vegetalem,* 6. Nat. part. 4. cap. 4.

C *tum sentientem fœtui inesse cognouit, illas ei, non à parentibus inditas, sed ab ista, quam commentus est, formarum Datrice intelligentia, sub nomine Cholcodeæ impertiri credidit: non quidem immediatè, vt rationalem, cæteras à Cholcodea oriri voluit; sed contra opinatus est cælestem hanc Mentem vti semine tanquam instrumento ad producendam animam vegetalem, ac sentientem fœtus; quemadmodum scalpro vtitur sculptor ad efficiendam formam statuæ in marmore. Itaq;*

à semine ortum non ducit vegetalis, ac sentiens anima A
hominis, nisi tanquam ab instrumento operante in virtute agentis principalis; quod secundum mentem Auicennæ, vt refert etiam Albertus Magnus, est Mundi
9. De animal. *Rector Deus Optimus, vel aliquis alius Intellectuum superiorum, nomine Cholcodea. Qui sanè Intellectus, vbi mediante semine fætui primas indiderit animas, vegetatricem nempe, ac sensitiuam, procedente tempore illi ipsi nullo mediante instrumento, ex se communicat perfectissimam omnium animarum rationalem.* B
Quam sententiam Auicennæ sectatores ita corroborant dicentes. Quòd animæ substantia, etiam si corpore vtatur, & in opere quoquo pacto à materia dependeat, corpus tamen non est, neque materia (vt aliquando scripsit etiam Aristoteles) quum autem effectus omnis
d. De an. in pr. *vbique naturam caussarum referat, caussarum inquā potissimè efficientium, & inter effectrices immediatarum, proculdubio animæ humanæ caussa efficiens immediata esse debet omnino incorporea, quoad sui naturam, & essentiam, & si oporteat eam in agendo vti instrumento corporeo quoquopacto; ita ergo inter supernas Intelligentias Cholcodea est, quæ primùm mediante semine inferiores animas à materia dependentes pro ducat, vegetalem, ac sentientem; deinde verò immediatè ex se rationalem à materiei commercio absolutam creet, corporiq; prioribus animabus informato infundat.* C

Ex-

A

Expenditur Opinio Auicennæ, & ostenditur semen in generatione hominis non subire vices instrumenti, quo Cholcodea proxime vti debeat. Cap. V.

ED *neque Auicennæ opinio satis firma nititur fundamento; apertum namque puto instrumentariam quamque caussam quidquam non moliri, nisi moueatur, regaturq; ab agente proximo, & principali, cui per se primò competit ratio caussæ efficientis. Quum autem eiuscemodi principale, proximumque agens, quo moueri simul, ac regi proximè necesse est semen in generatione Hominis (si semen solius instrumenti vicem gerit, vt ipse indicat) neque Deus Optimus, neque superiorum corporum Intellectus vllus esse queat, tum quia vniuersales, & remotissimæ caussæ animalium generationi non modò incumbentes, verùm etiam quorumcunque effectuum naturalium, seu sublunarium quum existant cælestes Intelligentiæ, ac inter illas Deus Gloriosus: quumquè idem esse nequeat simul, ac eiusdem rei caussa tum proxima, & immediata; tum remota, & communis; non poterunt profectò Intelligentiæ superiores, & proximè semini præesse, illudq; ceu instrumentum immediatè regere, ac gubernare ad generandas animas in humano conceptu; simulq;*

B (margin, beside "sam quidquam non moliri")

C (margin, beside "sæ animalium generationi")

mulq; & statui caussæ hominis, humanæq; animæ vniuersales, atq; remotissimæ. Adde & ex Aristotele dedecori esse Diuinis mentibus ipsas fædum sperma contrectare, illoq; proximè vti tanquam instrumento ad propria obeunda munera; iure igitur cum Aristotele ablegandæ sunt Diuinæ mentes à tam vili operatione. A

2. De gen. an. cap. 3. & lib. de Mun. c. vlt.

At vero esto quòd citra dedecus Cholcodea id agere valeat, quando quascunque fætus habet animas, hæ illi à Cholcodea sunt, siue mediante semine, vt vegetalis, ac sentiens, siue nullo mediante instrumento, vt rationalis; qualem Homo in generatione hominis rationem effectiuã habere: quomodouè homo, à quo semen decisum est, constituti conceptus genitor, paterq; vocari; quauè ratione homo ab homine propriè generari possit, ego quidem non video: neque enim scalprum vllam habere potest rationem agentis, aut statuæ caussa efficiens esse dicitur, nisi impropriè admodum: si quidem effectrix ea est caussa, vnde primum motus principium: instrumentum verò non mouet, nisi prius ipsum moueatur ab agente principali, quod instrumento vtens totam rationem agendi in se retinet. At hominem esse veram, propriamq; caussam effectricem conceptus humani; illudq; animalium, à quo semen decisum est, verè patrem appellari; hominemq; ab homine verè generari, sic uel uulgo notum est, quòd vlteriori confirmatione non indiget. Ita ergo corruit sententia Auicennæ. B C

Sa-

A

Satisfit rationi in oppositum; imo ea retorquetur ad hominem, monstrando maiorem esse similitudinem inter animas rationis expertes, & agens materiale, corruptibileq́;; quàm inter eas, & Cholcodeam Auicennæ. Cap. VI.

B VOD verò pro ea confirmanda sectatores Auicennæ afferebant argumentum desumptum à similitudine effectuum cum suis caussis, ac propterea humanæ animæ adscribi non posse nisi agens incorporeum, quod Mentem procreet ex se immediatè, cæteras autem partes animæ mediante organo corporeo, quale nihil nisi semen esse potest; quippe quòd & anima secundum se incorporea est, cuius pars rationalis ad agendum corporeo famulatu non vtitur, quo benè vti solet necessariò altera pars animæ nostræ

C ratione vacans, continens animam tum vegetalem, tum sentientem; facilè tolli potest. Quoniam existimantes inferiores animas, vegetalem scilicet, ac sensitricem, vt quæ sunt omnino materiales (quod infra longè patebit) & corruptibiles, dependere, non quidem à superis omnino immaterialibus, & immortalibus, sed à parentibus, non tanquam à caussa instrumentaria, sed veluti ab agente principali, ac proprio; nihilominus, imo melius seruant similitudinem inter effectus, & Cap. 16.

eo-

eorundem caussas; si quidem animabus materialibus, atque mortalibus (cuiusmodi sunt vegetatiua, & sensitrix) materialem caussam adscribunt, atque mortalem; quales sunt animalium genitores. Quam similitudinem prorsum negligere videntur Auicennæ sectatores cum ipso Principe; qui vegetalem, sentientemquè animas mortales, ac materiales ab immateriali penitus, & immortali Cholcodea originem habere iudicant. A

Sed sit Auicennæ Cholcodea vndique similis animæ humanæ, amplius, dico intercedere apud Aristotelem similitudinem solùm inter effectus, & agentia naturalia vniuoca. Quum ergo Cholcodea nequaquam esse possit ad mentem Aristotelis efficiens naturale, etiam si physicè operetur; quippe non mota mouet; uerùm transnaturale; neque vniuocum vllo modo cum anima humana; differunt enim plusquàm genere Intelligentia abstracta, & anima hominis; quum illa sit incorruptibilis, hæc autem naturam habeat mortalem; qua de re infra latius; at uerò ea, quæ sunt propriè uniuoca, eiusdem speciei esse oportet; Non rectè profectò Auicennæ sectatores, neque necessariò ex eo quod anima uegetalis, ac sentiens in homine est non corpus, neque materia, demonstrare potuerunt eandem originem habere ab ipsa Cholcodea, quæ pariter neque materia est, neque corpus, tanquam ab efficiente proprio, ac principali. B C

7. Meta. te. 29. 2. De an. t. 34. 8. De Phy. t. 73

Ad-

A

Adducitur Opinio Platonicorum existimantium animæ humanæ partem intellectiuam immediatè à Deo summo prodire: partes verò irrationales à Dijs iunioribus oriri. Cap. VII.

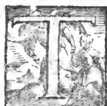

ERTIA *succedit superiori non multum dissimilis in hac secta quorundam Platonicorum sententia, iudicantium humanæ animæ partem immortalem, seu* B *rationalem proximè à Deo Maximo proficisci in generatione hominis ad fœtum: partes verò caducas, expertesquè rationis humano conceptui à superis pariter impertiri, nempe à Dijs iunioribus, qui apud ipsos sunt vel cælestia corpora, vel eorum aut spiritus, Intellectusq̃ mouentes; aut partes nobiliores, nempe sydera, vel Dæmones, vel tandem cum dictis anima mundi.*

C *Quam sane opinionem tum grauissimorum virorum autoritate, tum etiam ratione confirmant. Sic enim (aiunt) apertè testatus est Plato, & in Epinomide, vbi ait* Animatum à nemine quàm à Deo fieri posse; *Et clarius in Timæo (quod etiam obseruat Themistius) inquit* Deos iuniores quum animam immortali origine præditam, *quæ est rationalis,* accepissent à Deo summo Mundi Opifice, obduxisse ei corpus mortale, quod vti fieri posset, vti- 3. De an. c. 27. 28.

què immortalis forma in mortali corpore clauderetur, texuisse genus animæ alterum fragile, ac mortale (*sentientem animam puta, & vegetatricem*) nam vinculum id, quò immortalis natura conglutinatur mortali, ipsum quoque haberi mortale oportuit. atque hæc sunt, quæ de anima dici potuerunt, & quantum in ea esset tum mortalitatis, tum immortalitatis. A

Hoc ipsum confirmauit Ficinus super libro Platonis de sanctitate, inquiens ita, corpus quidem (vt Plato in libro de Natura disputat) ab elementis quatuor; naturalem speciei complexionem, quæ temperamentum dicitur, à cælestibus sphæris; partes animæ, quæ trahuntur affectibus, à Dæmonibus, & animis syderum, sphærarumq; suscepimus; rationem verò, ac mentem nostri Parentis imaginem ab ipso mundi totius Opifice sine vllo cælicolarum, aut Dæmonum ministerio. *Et super Timæo Platonis inquiens.* Hactenus patere cuique potest ab intellectu Diuino mundi Opifice animos, Deosq; mundanos, & Dæmones, & omnes mundi sphæras, speciesq; ipsarum absque medijs caussis processisse. Mandat ergo posthac Architectus mundi filijs suis, idest animabus sphærarum, stellarumq;, & Dæmonum, vel etiam inferioribus Angelis, vt ad imitationem sui mistionem sub Luna rerum aggrediantur, hominique subijciant B

Cap. 37. C

A subijciant omnia, rationalemq; eius animam ab ipso acceptam corpori caduco concilient per vitam quandam irrationalem partim ab ipsis, partim ab animo hominis dependentem.

Sic & Alcinous in libro de Doctrina Platonis scriptum reliquit, animam hominis immortalem a primo Deo suscipientes Dij mortalium generum conditores partes illi duas mortales adiunxerunt, quoniam de Hominum genere, vt pote Dijs cognatiori, tum patri Deo, tum etiã natis cura erat. Cap. 23.

B

Hanc ipsam opinionem Plotinus quoque professus est passim in suis operibus, ne singula eius dicta longiori sermone recenseam.

Quin & Empedocles, qui referente Plutarcho ait animum nostrum non habere principium à sanguine, & contemperato spiritu: sed huiuscemodi ortum corporis esse; nanque animus huc tanquam peregrinus, & exul profectus est aliunde, *nempe a superis.* In lib. de ad. & inuid.

C

Addunt Mercurium Trismegistum Hominis procreationem in Deum referre, quem vocat Patrem omnium, Intellectum, vitam, & fulgorem. His & similibus alijs quàmplurimis autoritatibus obstant aduersarijs, & propriam opinionem roborant Platonici. Sed & rationibus etiam certant non vulgaribus. Quarum prima est, quia plurium caussarum in eodem genere ordinem inter se habentium nunquam priores cum Lib. de potest. & sapi. Dei.

vltimis absque intermedijs vniuntur ad generandum effectum; neque enim ars medica, vel calor naturalis ægrotantium, nuncupatus ab Hippocrate morborum medicator, sine remedijs parit, ac generat sanitatem in male se habente, aut conseruat in sano animali. Modò in genere caussarum efficientium hominem inter Deum summum, & hominem generantem intercedunt mediæ cælestes animæ, quas vocat Plato Dæmones, Deos iuniores, Deorumq; filios: ergo in generatione hominis non solus Deus cum patre sufficit ad generandam animam fœtus; sed necessarij sunt quoque ad hoc opus, & cæli, eorumq; virtutes infra Deum: hisq; quum non possit delegari procreatio animæ rationalis, quæ à Deo est, adscribenda est procul dubio generatio animæ tum vegetalis, tum etiam sensitricis.

Secunda verò ratio est, quia effectus omnis referre debet naturam caussæ, vnde ortum habet; quomodò ergo potest vegetalis anima, & sensitrix incorpoream naturam habens ab animali aliquo generari, quod materiale est, atque corporeum? sed si aliqua intercedere potest inter effectum & caussam disparitas, hæc tamen ea esse nequit quod caussa minus perfecta præstantiorem effectum generet; quia nihil agit vltra suas vires, est autem simpliciter præstantius immateriale materiali, incorporeum corporeo, simplex, & vnum composito, ac multiplici. Quocirca rationi non est consentaneum quòd anima vegetalis, ac sensualis secundum se

immate-

A *immaterialis existens, incorporea, simplex, & vna; dependeat ab homine materiali, corporeo, compositæ, atque multiplicis naturæ. Reliquum est ergo vt à cælestibus spiritibus, Dijsq; iunioribus, quos Plato appellat Dei filios, oriatur animi nostri pars ratione carens; nam à Deo summo sola mens animarum præstantissima proficisci potest. Hæc illi.*

Platonicorum sententia expenditur, ostendendo B vegetalem, & sentientem animam in nobis, non à superis, sed à Parentibus originem habere. Cap. VIII.

SED neque desunt autoritates doctissimorum scriptorum, neque rationes, quæ oppositam sententiam persuadeant. Plutarchus enim, qui vt Philosophiam Aristotelis nunquam non magnifecit, ita C *Platonicam doctrinam diuinam potius, quàm humanam semper existimauit, in libro De virtute morum; primum ex Aristotele ait, eam animi partem, qua sentimus, nutrimentumq; suscipimus, & vegetamur, ex carne germinasse, & penitus in corpore demersam esse. Deinde infra dicit, Id quod irascitur in nobis, & cupit, & dolet, & lætatur, hoc est animi nostri pars rationis expers, à natura dependet; per naturam innuens agens naturale, cuiusmodi in generatione Hominis parens est,*

est, non superos, qui potius agentia sunt transnatura- lia, licet agant physicè. Clariusq́ hoc ipsum scribit adhuc inferius inquiens, Quum ratio sit diuinitus Homini data, conueniens est eam præstare, atque imperare ei, quæ caret ratione, tum quia originem ducit à corpore, tum quia natura sua completur affectibus, & illorum fit similis, & eos induit, & cum illis cõmiscetur. A

Addo & Aristotelem scribere in excrementum fæ-
1. De gen. an. cap. 3. *minæ afferri à semine maris principium, quo tale excrementum fit animatum. At apertè magis infra di-* B
Cap 4. *cit, geniti animalis corpus ex fæmina esse, animam verò ex mare. Et paulo post subdit, animam sensualem masculum conceptui dare aut per se, aut per genituram. Quæ loca omnia diligentius suo loco expendemus.*

Verùm præter allatas autoritates ratio ipsa est, quæ propositam Platonicorum sententiam euertat; nam patrem generare, ac efficere, producereq́ filium, sic vel notum est vulgo, vt pudeat Aristotelis testimonio
2. Phys tex. 15. & 26. & alib. *confirmare. Si ergo munus caussæ efficientis, generan-* C *tis, ac producentis est educere de sinu subiectæ materiæ formam substantialem eius, quod efficitur, ac generatur, ad actum existendi; non poterit profectò animæ humanæ gradus omnis à superis originem trahere; sed aliquomodo anima ipsa & à parentibus ortũ habebit.*

Præterea, quomodo possit vegetalis, sensualisque anima, vtraque corruptibilis, ab astris, Dæmonibus, Dijsq́ iunioribus, quorum omnium natura est immor-

talis,

A *talis, proximè, ac immediatè generari, difficile est assequi; si illud verum est, quod vulgatißimum, omne caußatum referre naturam suæ caussæ efficientis proximæ; & omne generans actu tale esse, quale potentia est id, quod generatur, dogma apud Aristotelem in vsu frequentissimo.* 7 Met. tex. 28. 2. De gen. an. cap. 1. 2. De an. tex. 51. 54. & alib.

Soluuntur Platonicorum rationes, interpretando multa obscura loca veterum, monstrandoq; B Deos iuniores, quicunq; illi sint, esse efficientia remota, non autem proxima vegetalis, ac sensualis animæ. Cap. IX.

ERVM *quoniam ad euertendam quamlibet opinionem non sat est rationibus, atque autoritatibus oppositam astruere, nisi ea, quibus ipsa innititur, fundamenta destruantur; iccircò confutata* C *Platonicorum opinione, nostra nunc interest eorum rationibus, ac autoritatibus satisfacere.*

Illud ergo imprimis reuocandum est in memoriam, Platonem, ac sectatores eius circa naturam animæ, ac Dei, cautè legendos esse; nanque vt plurima ab antiquis Theologis Mercurio, Orphæo, Homero, Empedocle, Pindaro, Sybillis, & alijs dicta sine vlla rationis indagatione, sola talium virorum autoritate freti in suis operibus inseruerunt; ita quæ ipsi sua Miner-

na

ua protulere, ob phrasim sermonis altißima misteria A
non omnino adæquantem, non sic ad vnguem, vt ver ba sonant, sunt intelligenda; illud enim maximè veri- ficatur in doctrina Platonis, quod & in sacra scriptu- ra, in qua verba non habent efficaciam ex se plenè si- gnificandi sensus ineffabiles, Littera occidit, sensus autem viuificat.

Quare quod primum afferebatur dictum Platonis in Epinomide, Animatum à nemine quam à Deo fieri posse, *licet ad aliud propositum, & fortasse in* B
alio sensu in vsum venerit Platoni; ipsi tamen non si- gnificat solius Dei munus esse animantia procreare (nisi loquatur de prima viuentium creatione, quæ fa- cta fuit in principio mundi) nanque omnibus notum est Deum Optimum tribuiße cunctis animatis virtu- tem, qua illa ex seipsis absque vllo alio Dei particula- ri interuentu, generare possunt animatum sibi simile. Concurrit quidem Deus in cuiusque rei productione tanquam caussa prima, & vniuersalis; at id, ex quo C
proximè oritur effectus, sunt caussæ secundæ; quippe inter animal productum, & Deum physicè operantem necessariò mediat animal producens; quod quidem vl- tro concedimus, tanquam id quod vltimum mouet, mouere non posse nisi motum ab eo, quod primum mo- uere dicitur, nempe à Deo. Quare inquiens Plato ani- matum à nemine quàm à Deo fieri posse, perinde est ac si Plato dixisset, animatum à nemine sine Deo fieri

posse;

A *posse; hoc autem non tollit quominus pater in generatione filij habeat rationem caussæ effectricis proximè generantis formam sui effectus; quod probare nituntur aduersarij. Deus enim dicitur omnium rerum caussa efficiens, non quia omnia sigillatim ex eo immediate prodeant, sed quia ipse tribuit caussis secundis, & immediatis vim, ac facultatem producendi suos effectus, sine qua virtute hæc agentia proxima ex se nihil omnino generare possent. Sic enim Aristoteles aut vir non* Cap. vlt.
B *multum Aristotele ipso inferior, in libro de Mundo, de Deo scribit.* Vetus igitur sermo est, à maioribusq; proditus inter omnes homines, vniuersa tum ex Deo, tum per Deum constituta fuisse, atque coagmentata: *paucisquè interpositis:* Etenim cunctorum, quæ rerum Natura complectitur, cùm seruator est Deus, tum verò quæcunque hoc in mundo quoque modo perficiuntur, eorum omnium genitor est. *Hoc autem quod ait Deum*
C *esse rerum omnium genitorem, intelligendum esse quod à Deo omnia fiant, non immediatè, sed mediantibus caussis secundis, apertum facit autor hoc ipso in capite pluribus in locis: & primo dum talia scribit.* Summam igitur & primam sedem mundi sortitus, ea de caussa supremus appellatus est, & (vt inquit Poeta) in summo culmine vniuersi cæli suum habet ipse domicilium situm, & collocatum. Maximè verò vim eius sentit, numineq; eius ante om

nia fruitur id corpus, quod proximè eum situm A
est: tum quod secundum ab hoc situm habet, &
vnumquodq; deinceps, prout situum ordo ad nostrum vsque locum natura constitutus est. Quò
fit vt terra, & terrena omnia quàm longissimè ab
diuinitatis adminiculatione abscedunt, tàm infirmitate summa sint ipsa, concinnitatisq; sibi consentaneæ maximè expertia: atque ideo multo tumultu exagitata. Atqui quum ita sit numen diuinum natura sua comparatum, vt quoquouersum permeet, nimirum ea in quibus ipsi versamur, B
ac superiora nobis, pro eo quantus est accessus ad
Deum, vel abscessus ab eo, eius opitulationem
quoque sentiunt. *Quæ sanè dicta apprimè consentiunt ijs, quæ habentur in primo de Cælo, vbi scribitur* Tex. 100.
conciliari a Deo rebus omnibus mundanis esse, & viuere, alijs quidem clarius, alijs autem obscurius. Subiungit autem autor libri de mundo. Proinde id præstabilius esse censemus, Deoq; tum decentius, C
tum magis consentaneum ita de eo opinari, vt dicamus potestatem illam in cælo sedes suas habentem, incolumitatis caussam rebus vniuersis præstare: ijs quoque quæ longius ab eo remota sunt:
nec illis assentiri, qui eam ipsam potestatem per
omnia pertendentem, & ventitantem ad ea quoque, quæ nec adire ipsam honestum est, nec dictu
speciosum sua illic opera efficere contendunt,
resquè

A resquè terrenas administrare: Atqui ne ex hominum quidem Principum dignitate esse dixeris cuilibet operi incumbere: vt, verbi gratia, Exercitus Ducis, aut vrbis Præfecti, atque etiam domus primarij Dispensatoris, si fasciculum sarcinarium componere, aut viliorem aliquam operam obire vsu venerit, vt necesse sit: cuiusmodi munere magni regis tempore ne quoduis mancipium eius facile obiuisset. *Quod fusius ostenditur exemplo Cam-*
B *bysis, Xersis, ac Darij, inde subdit*, Atqui statuere nos oportet magni ipsius Regis fastigium, præut quidem est Dei eminentia, qui pro potestate mundum tanquam prouinciam obtinet, tam esse infimum, quàm esse summum hoc ipsum regis fastigium, si cū animante quodam vilissimo componeretur. Qua propter si è dignitate Regis haudquaquam esset Xersem functione propria administrare omnia, & absoluere quæcunque facta cu-
C peret, ne ipsum quidem operibus instantem curatoris operum officio perfungi; longè id nimirum minus Deo conuenit. Quare augustius id, decentiusq; existimandum est Deum summo in loco ita esse collocatum numinis vt tamen eius vis per vniuersum mūdum pertinens tum Solem, Lunamq; moueat, tum Cælum omne circumagat, simulquè caussam præbeat eorum, quæ in terra, sunt salutis, atque incolumitatis. *Infra verò subdit idem*

 autor.

autor. Atque ea quidem, quæ in aere fiunt quoquomodo affecto, quæ in terra, quæ in aqua, ea certè Dei opera esse meritò dixerimus, Dei inquã opera cum imperio summo mũdum hunc ac pro potestate obtinentis. Ex quo Deo vt inquit Empedocles physicus. A

Omnia quotquot erũt, quot sunt pręsentia quotq;
Orta fuere antehac, stirpes, hominesq; feræq;
Inde etiam volucres, piscesq; humoris alumni.

subintellige, prodeunt veluti à caußa remota, ac omnium prima, adiuncta tamen caußis hisce propinquis. B

11 *Hæc omnia diligentius contemplari voluimus, vt appareret ex Aristotele, alijsq; antiquis Philosophis, ac omnino duce Natura de efficientia Dei nos nihil aliud posse asseuerare, nisi quòd ad omnes effectus peragendos concurrat vt caußa prima, & vniuersalis, non proxima, & immediata, sine qua tamen inferiora hæc agentia peculiaria nihil omnino possent efficere; at vbique generationes rerum referendas esse in agentia hæc immediata, vt potè vniuoca, & eiusdem naturæ.* C

1.Mete. cap.2. *Ita quod in Meteoris testatur Aristoteles*, Necessarium fuisse mũdum hunc inferiorem contiguum extare superioribus lationibus, vt omnis eius virtus gubernetur inde: *ad id maximè facit, quod diximus superos esse horum caussas vniuersales, ac remotas, non immediatas, & proximas; alioqui multum derogaret, neque conueniret diuinæ naturæ statui caussam*

sam

A *sam immediatè producẽtem omnia viuentia, quare & vermes, pulicesq́, & alia fœda, & turpissima animantia.*

Quod verò deinde ex Themistio de Platonis sententia dicebatur genus animæ caducum, & fragile fieri, ac texi à Dijs iunioribus: vt idem locus est, ac ille, qui quartò ex Ficino afferebatur: ita iuxta illius sensum, & hic intelligendus est. Habetur autem ex Ficino vitam illam, animamq́ irrationalem, per quam ratio- B *nalis anima caduco corpori associatur, non à superis tantùm dependere, sed partim à superis, & partim ab animo hominis generantis; hoc est, ab hoc tanquam à caussa proxima ob innatum desiderium æternitatis, quam, vt Deo aßimiletur, tentat assequi secundum speciem, generante sibi simile: ab illis verò veluti à caussa remota gubernante, & adiuuante proximam.*

Ita planè quod ex Themistio affertur glossandum est, Deos iuniores, non immediatè, ac proximè, sed C *interuentu Parentum, vt pote caussarum vniuocarum, & immediatarum, texere animas illas mortales, quibus immortales animæ à Deo proximè orituræ mortali, caducoq́ corpori coniungi valeant.*

Verùm quod tertiò proponebatur ex Ficino de mente Platonis, vti toto cælo veritati repugnat nos suscepisse tum corpus ab elementis immediatè, quippe quod proximè formatur in vtero ex sanguine, ac semine parentum, quæ tamen constant ex elementis inuicem mi-

stis:

ſtis: tum complexionem à cæleſtibus ſphæris, vt quæ A
(quum primis careant qualitatibus, caliditate nimirum, frigiditate, ſiccitate, atque humiditate, ex quarum miſtione adinuicem complexio reſultat) complexionem nobis tribuere nequeunt, niſi mediantibus elementis, ac ſanguine, ſemineq́; Parentum, rectis, adiutisq́; à ſuperis in omnibus, eorũ actionibus eo modo quo, cauſſa prior, atque remotior ſecundas, proximasquè adiuuat, atque gubernat. Sic falſum eſt omnino partes animæ, quæ trahuntur affectibus, proximè oriri à B
Dæmonibus, & animis ſyderum, ac ſpherarum; ſed vt Mentem, quæ quum ſit immortalis, immaterialisq́;, Diuinamq́; naturam referens, proximè, ac ſine vllius alterius cauſſæ miniſterio à Deo creari fatetur loco citato Ficinus; ita partem animæ, quæ trahitur affectibus, à Dæmonibus, & animis cæleſtibus immediatè oriri, dicere non eſt auſus: ſed partim ab illis, partim ab animo hominis generantis eam pendere ſtatuit: & meritò, nanque animi noſtri pars irrationalis, quum C
non ſit immortalis vt Dæmones, cæleſteſq́; orbes, ac ſpiritus, illis non eſt vndique ſimilis, vt eſſe debet omnis effectus ſuæ cauſſæ vniuocæ, ac immediatæ in omni generatione phyſica.

Hoc modo intelligenda etiam eſt quinta autoritas Alcinoi, Deos mortalium generum conditores animæ hominis immortali à primo Deo ſuſceptæ, partes duas mortales, vegetalem nempe, ac ſentientem, adiunxiſ-

ſe;

A *ſe; nam quemadmodum tales Dij non niſi mediantibus cauſis proximioribus generum mortalium ſunt conditores: ita partes duas animi noſtri mortales immortali adiungere non potuerunt niſi Parentum interuentu.*

Sed & Empedoclis dictum, non de animi noſtri partibus irrationalibus, verùm de rationali parte intelligendum eſt; quæ ſola non habet principium à ſanguine, & contemperato ſpiritu, vt corpus, virtusq; omnis immerſa corpori: atque huc tanquam exul ac peregri-
B *na profecta eſt à ſuperis.*

Similiter Mercurij placitum, quo dicebatur: Pater omnium Intellectus, Vita, & Fulgor exiſtens hominem ſibi ſimilem procreauit; *niſi intelligatur de creatione primi hominis facta à ſolo Deo in principio mundi abſque aliarum cauſſarum miniſterio: dicendum eſt quando idem effectus proficiſcitur à pluribus cauſſis, illius generationem referendam eſſe in cauſſam præſtantem magis, magisq; præcipuam, quæ rem præ*
C *cæteris digniorem effectui eſt elargita, & ſine qua cæteræ cauſſæ talem effectum procreare nequeunt, quem tamen ipſa ſine cæteris producere poteſt. Quum ergo Deus præſtantiſſima ſit omnium cauſſarum, nedum efficientium hominem, magisq; præcipua, Hominiq; intellectum cunctis rebus in homine exiſtentibus nobiliorem largiens; quumq; ſine Deo à cæteris Homo generari nequeat, contra tamen à Deo ſine alijs cauſſis fieri poſſit Homo; meritò retulit Mercurius in Deum genera-*

tio-

tionem Hominis. Non obstant ergo autoritates obie- A
ctæ. Nunc expendamus argumenta.

Quod itaque primum afferebatur, plurium caussarum in eodem genere ordinem inter se habentium nunquam prima cum vltima sine intermedijs coit ad procreandum effectum; sed in genere caussarum efficientium hominem inter Deum, & Parentes mediæ intercedunt cælestes sphæræ, earumq; spiritus; ergo in generatione hominis præter Deum, & Parentes necessarij sunt cæli, eorumq; virtutes ad generandam hominis B
animam; facilè tollitur declarata maiori; nam vbi plures caussæ simul coeunt ad generationem vnius effectus, nunquam priores vniuntur ad opus cum vltimis absque intermedijs, dummodo sint diuersæ coordinationis, ac sese habeant ad inuicem vt caussæ subordinatæ, nempe vt proximæ ad remotas; alioqui si caussa vna alteri non subordinetur, veluti proxima se habet ad remotam. Quum ergo Deus ad hominis generationem respectu animæ rationalis non concurrat tan- C
quam caussa remota; nam proximè à Deo pendet Intellectus; ideo iuxta hunc sensum falsa est minor inter Deum, ac parentes in generatione hominis intercedere alia efficientia media; vbi enim coordinatio abest, ibi non est primum, vltimum, aut medium; Vbi autem talis est coordinatio, vt in generatione animæ vegetalis & sentientis, vt quorum efficiens proximum est parens homo, remotum verò cælum, at Deus remotissimum

A mum: nunquam Deus physicè operando sine cælorum ministerio cum parentibus nostris iungetur ad nostri animi partes mortales efficiendas, hinc tamen non sequitur eos proximè oriri à superis sine interuentu Parentum, vt putant obijcientes.

Secunda verò ratio conuincere videtur animas mortales, in homine à superis tantùm oriri, quia vt ij sunt immateriales, & incorporeæ, ac simplices: sed soluitur primùm dicendo eadem lege prorsus animas ex se incor-
B poreas, & simplices oriri ab animali corporeo, ac naturæ multiplicis, qua & formæ inanimes, & qualitates ipsæ, aliaque accidentia incorporea, simpliciaq; à corporibus vel inanimatis, compositisq; quotidie nasci experimur.

Deinde, quum hæ inferioris gradus animæ caducam naturam habeant, materialemq; aliquatenus, & corpoream; nam & materia, corporeq; vtuntur in suis operibus obeundis, & ab eisdem pendent in esse, atque
C ad subiecti corporis mutationes & ipsæ mutantur: diuiduntur enim ad illius partitionem, ac etiam intereũt ad corporis dissolutionem; quum inquam hæ animæ mortales sint, & quoquo pacto materiales, & corporeæ, non à superis, sed à parentibus potius veluti à similioribus oriri debent.

Tertia demum ratio, qua dicebatur animas rationis expertes, vt potè immateriales, incorporeas, simplices, & vnas, proindeq; nobiliores, pendere non posse

 à pa-

à parentibus, qui materialem, corpoream, compositamq; & multiplicem substantiam habent, ideoq; imperfectiorem; quia nihil agit vltra suas vires aliquid seipso perfectius generando: præterea quòd supponit formam esse quid nobilius composito, quod tamen adhuc est controuersum inter grauiores Philosophos, ne dicam falsum in proposito; etenim satis clarum puto hominem ob participationem melioris naturæ, nimirum animæ rationalis, longè nobiliorem naturam sortiri quàm vegetalis, quàm sensualis anima. Si enim viri doctissimi negant totam animam humanam, gradum etiam intellectiuum amplectentem, esse digniorem Homine ipso composito ex anima & corpore; minorem sanè controuersiam, vel nullam iure habebit existimans totum hominem esse nobiliorem anima vegetali, ac sentiente; ideoq; quidquam illum vltra suas vires non agere vtranque generando. Apertissimè etiam profert obiecta ratio partes animi nostri caducas, & irrationales naturam obtinere immortalem, & incorpoream; quod satis falsum esse cõstabit ex inferioribus. At verò & quis non dicat hominem licet materialem & corporeum, secundum sui aliquam portionem tamen, mentem dico, immortalem, & immaterialem penitus esse perfectiorem animabus irrationalibus, secundum omnem sui partem caducis, & quoquo pacto materialibus, atque corporeis? Non ergo anima humana oritur à superis, ut aiunt Platonici.

A B C — Cap. 16.

Pro-

A

Promulgatur opinio quarta Fernelij arbitrantis Animæ Humanæ partem tum Rationalem, tùm ratione vacantem à cælo mediante spiritu fętui in vtero degenti communicari. Cap. X.

ED *longè subtiliorem huiusce rei Philosophiam habemus à doctißimo Fernelio in suo primo De abditis rerum caußis,*
B *Ibi enim acriter contendit nullam formam, nullamq́ animam aliunde oriri quàm à superis, hoc est à cælestibus corporibus. Quum enim ponat mundum, & quæcunque in eo continentur omnia, non ab æterno extitisse, sed aliquando incæpisse: vult ab initio omnia tum caduca, tum incorruptibilia à Deo condita, & creata fuisse; quæ verò postea genita sunt, nunc generantur, ac oritura, ea omnia suas formas non amplius à Deo, sed à cælo accepisse, continueq́*
C *accipere, atque acceptura esse; nam si quæ dicuntur apud nos caussæ effectrices rerum infra cælum, eæ non sunt efficientes quia formam genito impertiant, sed quia materiam præparant, ac idoneam reddunt, quæ ideo possit diuinitus, siue cælitus formam sibi conuenientem excipere. Atque suam hanc opinionem multis corroborare nititur argumentis; quibus etiam oppositam infirmare studet. Ne autem nos illi hæc falsò imposuisse quis putet, ac vt melius hanc eius opinionem po-*

ſtea cribrare poſſimus, illius verba in medium afferre decreuimus. Habet ergo de effectrice formarũ cauſſa talem ſermonem, In animalium procreatione ſemen A
1.De abd.rer. cauſ.c.5. in fi. conceptum vteri vi, ac benigno tepore, ad agendum impellitur, non vt animam, animaliſq; formam de ſe excitet, aut edat, ſed tantùm vt exſuſcitata, aut impulſa ipſius potentia, aut facultas, deincepsq; aucta, ſubiectam ſibi materiam omni præparationum genere inſtruat, vt ſubſtantiæ tandem particeps forma extrinſecus aſſumatur. B

At in capite ſeptimo eiuſdẽ libri eadem de re ſic ſcribit. Quicquid fit ex ſubiecto, in quo potentia ineſt, effici aſſero ab eo quod actu iam eſt & ſubſiſtit, non quòd efficiens illi actum formamq; impertiat, ſed quòd cum ſemine potentiam conferat, quæ ſuopte impetu ad perfectionem adoleſcens, idonea fit ſubiecti præparatio, quæ ſpeciem extrinſecus deinde excipiat, vel alliciat in materiam.

Mox paucis interpoſitis in eodem capite ſubiungit, C Rerum omnium, quas Parens rerum Natura progenuit, conſtitutio prima è ſubſtrata materia & ſpecie fieri intelligitur; è quibus quum longè maximè præſtet ſpecies, naturæ nomine multò ſæpius quàm materies appellatur. Vt autem quod genitum ſit ſtabile nihil, aut permanens cernimus, ſed occidere aliquando & euaneſcere; ſic ea ſpecies, per quam res vigebat, non potuit perpe-

tuò

A tuò, materiæ inhærere. Immigrauit illa quondam, idq; repentè admodum, & vno temporis puncto, quem illius ortum appellamus; Emigrabit item aliquando, & vno temporis momento, isq; erit illius interitus. Sed priusquàm illuc appelleret, ornatum quendam, & præparationem materiæ desiderabat; per quam, & sine qua eò appellere non posset. Hæc præparatio potentia dicitur, quæ non quidem portio, non minimum quid-
B quam est aduentantis formæ, sed vt dixi, illam tantùm præcurrens instructio. Quisquis rem aliquam genuit, potentiam hanc contulisse putatur; alias per se & solitariè, alias cum semine, aut quodam seminario illi respondente. Itaque quum multiplex illa sit & varia corporis præparatio, tum ex quatuor illis rerum initijs haudquaquam corruptis, sed minutissimè, & ex toto inter se confusis reddita temperatio, tum concinna corporis
C conformatio, & partium apta secum coniunctio, tum verò ingeniti spiritus omnis commoderatio; totus hic potentiarum ordo à facultate, & vi seminis, & ab eo, qui semen iecit, dependet. Vbi verò iam omnis ad plenum absoluta est præparatio, quo tempore consummatam potentiam dicimus, tum extrinsecus accedit ipsa species naturali quadam, & quasi dicas ineuitabili necessitate. Ea simplex est quidem omnino, nullam ex subie-

ctorum

ctorum formis compositionem sortita, sed quæ multa tamen pro varijs, quas habeat facultatibus, gerere & moliri possit; Qui sensibus omnia metiuntur, proximamq; caussam dumtaxat animaduertent, illam de materiæ potentia educi, suscitariq; contendunt; quæ sententia multis est & efficacibus argumentis proscissa. Non enim efficiens ac genitor, dum per se, aut seminis, seminarijuè interuentu aliud quiddam sui nominis ac generis gignit, illius speciem, vel facit, vel immittit, sed hic huius vnius concursus caussa est, vt nempe in materia sit forma. Atque id est, quod geniti caussa esse, ipsumq; genuisse perhibetur; sed est certè supra illum sublimior & prestantior opifex extrinsecus formam ceu quodam afflatu inspirás. A B

Deinde in fine capitis hæc habet eadem de re. Ex
2. Physs.26. 12. Meta.c.4. Aristotele tum in Physicis, homo hominem generat & sol: tum in Diuinis, homo hominem generat, præter hoc autem id quod est omnium primum omnia mouens; quibus in locis non vult Aristoteles hominis aliam esse caussam efficientem quàm homo, sed ne quis crassius putaret eũ, qui vel hominem, vel equum progenuit, quæcunque illius sunt vnà procreasse, caducæ mortalisq; naturæ limites hic prætergressus Aristoteles dupli cem rerum autorem opificemq; constituit, alterum compositi totius, ceu hominis hominem, al- C

terum

A terum solius formæ conditorem, quem sempiternum & immortalem esse profitetur. hic rursum se bifariam secat, vbi rerum caussas physica ratione scrutatur, species rebus immitti putat ab illa quinta natura, quam solis nomine exprimens cælestiũ omnium corporum conuersiones immutabilesq; cursus comprehendit. Quum verò quæ supra naturam sunt subtili contemplatione rimatur, rerum omnium opificem Deum, solutamq; mundi
B mentem, Platonis æmulatione, caussam esse decernit.

Et rursum in capite octauo demonstrans quomodo formæ omnes è cælo prodeant, hæc ait. Vt à sole, cui lux ingenita est, effluit non quidem ipsa lux, sed lumen splendorq;, qui perspicua corpora collustrans, non splendida modò, sed lucida quoque illa exhibet. Sic vnaquæque efficiens caussa, maximeq; supera illa cælestia corpora rerum ortus
C promouent, rebusq; species impartiunt. Non enim perennes illas, sibiquè insitas rerum ideas ac species à se excutiunt, aut suæ substantiæ quidquã genitis rebus elargiuntur, aut iam in cælis genitam, absolutamq; formam solam, ac per se, in commodè præparatum subiectum submittunt; sed hac vna ratione res nouas excitant & edunt, quòd superæ illæ cælorum vires motu, lumine ac spiritu tanquam vehiculis huc deuectæ, circunfu-

sæq;

ſæq; nobis in ſubiectum potentia præparatum ſe ſe inſinuant, & ſubſtantiarum, à quibus dimanarunt, vim ac naturam recens genitæ rei imprimunt, & ſpeciem ſic inducunt, vt à Solis luce in perſpicuũ, inſtructumq; corpus, irradians lumen, ipſumq; colluſtrans, illi lumen non modo, ſed ſuã quandam lucem tandem immittit. Hac itaque ratione mundus hic inferior à ſupero illo gubernatur, & quæ gignuntur omnia, ſuam inde formam ſuſcipiunt. A B

Tandem totam ſuam hac de re ſententiam. Epilogò complectens ait in capite decimo: Quocirca cælum nullo ſemine multas profert tum animantes, tum ſtirpes: at ſemen nihil quidquam ſine cælo generat; ſemen gignendis rebus materiam concinnè duntaxat, & conuenienter apparat, & inſtruit; cælum in apparatam illam ſpeciem, ſummamquè perfectionem immittit, vitamquè ſuſcitat in omnibus. C

Et paulo poſt in eodem capite ſubiungit hæc verba; Quæ Deus olim proprijs operibus inchoauit, eadem nunc quaſi feriatus cælo, tanquam adminiſtro, continuanda credidit. Et quæcunque Naturæ legibus exiſtere dicimus, eadem primùm proceſſerunt à Deo, qui certè nunc admodum pauca proximè, nec cælo, nec Natura, nec ſemine interueniente ingenerat, ſed conditis Naturæ

legibus

A legibus omnia per cælum administrat.

Mox ultimo loco ibidem subdit iste autor. Quæcunque olim Deus tum in cælis,tum in terris progenuit, omnia vnus tuetur, atque regit, cælestia quidem per se ac proximè, animantia verò, stirpes, aliaquè mortalia,cælorum ope & interuentu, quibus Naturæ leges tum procreatrices,tum conseruatrices indixit & imposuit. Itaque animantium stirpium, lapidum, & metallorum omnium,

B quæcunque & fuerunt,& esse possunt formas vna cæli forma potestate comprehendit, & innumerabilibus illa quasi grauida formis omnia gignit & fudit ex sese; vna illius vis & facultas præ se fert omnium caducorum vires; quæ vel olim comparuerunt, vel posthac vnquam comparebunt. Has autem mundi vector spiritus cælo in totam vniuersitatem diffusus rebus omnibus impertit simul & speciem, & natiuum vitalemque calorem gi-

C gnendis illis, atque conseruandis accommodatum. Is omnia continet, omnia calore vitaquè fouet, vt nihil vsquam non sit huius vbertate confertum. Huius vi, & ope; & inanima quæquè per se sunt, & animata sui quæque generis animam habent, alia quidem nutrientem, alia sentientem, alia mentis rationisq; participem. Sic illa sese rebus accommodat, sic singulorum naturis inseruit, vt quantum cuiusque natura & condi-

tio desiderat, quantum ipsa subiecti præparatio A ferre potest, tantundem illa exhibeat. Sol quanquam abest longissimè, aduersis tamen corporibus lumen sic impartit, vt niteant splendeantque illa fulgoribus: sed aliter aqua, aliter lapis, aliter lignum, aliter argentum. Ita propemodum & vis illa cælitus demissa, & omnibus quidem est vitalis, sed ita vt alijs tantum hoc largiatur vt sint, & alijs animam insuper habeant, & idq; aut nutrientem, aut sentientem, aut mentis compotem; non B enim vno modo ab omnibus illa suscipitur. Sed hoc velim postremò admonere ne illam quidem ipsam vim semper sui similem esse, & vno se semper modo rebus exhibere, sed alias aliter pro stellarum statu multiformi, quarum commistio, complexioquè plerumq; euariat, tametsi vectoris spiritus vna est & impermutabilis substantia. Fieri igitur non potest quod quidam interpretatur, mundi spiritum vitam statumq; rebus sic imper- C tiri vt ne minimam quidem astrorum opem desideret. Hoc si est, cur quæso non similia, & similiter perpetuò generet, quum semper æquè præsens rebus adsit? *Hæc ille sentit De Ortu Animæ.*

Quæ sanè & multis, ijsq; acutißimis argumentis roborat, quorum nunc illa tantùm proponam quæ formas omnes proximè à cælo nasci confirmant; cætera verò quæ tum formas omnes esse simplices substantias,

tum

A *tum à peculiaribus agentibus apud nos non prodire contendunt, commodiori loco in tertio libro examinabũtur.* *Ea igitur, quibus ostendere conatur animas, & formas omnes cuiusque generis à cælo immediatè proficisci, argumenta sunt numero duodecim, quorum primum est huiusmodi. Quicunque frutices aut animantia ex putri materia prosilierunt nullo semine, nulloq́ patre, nullo satore, vt ait Themistius, propriam profectò animam cælitus à summa & totius mundi gubernatrice*
B *anima hauserunt, quæ quum omnes omnium rerum formas in se potestate contineat, Datrix formarum à plerisque est appellata. Perfectiora verò animalia, quæ semine propagantur, si animas non item è cælo hauriãt, sed à semine, vel à parentibus, id profectò sequetur absurdum, quòd imperfectis animalibus Vermi & culici præstantior, ac longè diuinior inerit origo quàm Homini, Leoni, & alijs perfectioribus animalibus ex semine ortis; attamen Aristoteles apertè fatetur mino-* 64. probl. sect. x.
C *ris rei, & imperfectioris minus esse originis principium, & imperfectius.*

Secundò dicebat, apud Aristotelem in procreatione 12. meta. t. 3. *cuiusque rei quod generatur, ac fit, non est materia, neque forma seorsim, sed compositum ex his; non enim fit æs, aut rotunditas, sed æs rotundum; ergo à generantibus hisce peculiaribus non producuntur formæ, sed composita; forma autem si non generatur à nostratibus hisce efficientibus, relinquitur planè vt huc in*

materiam sublunarē immittatur à superis corporibus. A

2.phys. t.26. 12.meta. t.24. *Tertiò verò afferebat Aristotelem homini tribuisse duas caussas effectrices dum alicubi ait quòd homo hominem generat & sol: alibi verò, homo hominem generat, præter hoc autem, id quod est omnium primum omnia mouens; si ergo in hominis procreatione duo sunt efficientia, profectò ab his non potest vnum, & idem opus prodire: & eò magis, quò maximo inter se distant interuallo: quare quum duo in omni generatione facienda sint, nempe vt apparetur materia, & idonea reddatur ad formam suscipiendam, & vt forma immittatur in materiam iam præparatam; necessariò confitendum est alterum ex his agentibus materiam apparare, alterum verò apparatæ illi formam conciliare: sed decentius est hominem, vt pote imperfectioris naturæ, materiam apparare: solem verò, ac Primum Motorem in idoneum subiectum formam immittere, quàm vicissim; igitur Hominis anima, & huius exemplo omnis alia forma in generatione rerum a cælo in subiectum immittitur.* B C

Quartò, si forma, & anima extrinsecus materiei non accederet, sed ex materiæ potentia (quod aiunt) a sublunari agente educeretur, sequerentur omnia hæc absurda, Quòd materia esset efficiens; ex ea enim orire-tur forma: Quòd formarum varietas penderet a varietate subiecti, quare & forma esset gratia materiæ: Quòd omnes formæ essent corruptibiles: & denique

Quòd

A *Quòd actiones non proficiscerentur ab anima vtente corpore tanquam instrumento, sed vicissim corpus esset id, quod agit vtens anima; quare quum instrumentum sit ignobilius artifice, qui instrumento vtitur, anima dubio procul corpore eßet ignobilior.*

Quintò, si quicquid habet mistum proximè ortum ex elementis, id omne ab ijs sortiretur: quum elementa talem habeant formam, cuius actio est motus rectus; proculdubio & mistum non nisi motu recto cieretur; at B *verò mistum tali gaudet forma, quæ illas actiones edit, quas nullum elementorum obire potest, ergo forma misti proximè orti ex elementis, quum ab ijs nasci non potuerit, necessariò in mistum cælitus est delapsa.*

Sextò, Generatio est quædam motus, siue mutationis species; sed inter motus, circularis est omnium primus, a quo reliqui omnes defluunt; ergo corpora cælestia, quæ sempiterna latione feruntur in gyrū, omnium, quæ generantur, caussa sunt.

C *Septimò, ex Aristotele rerum generationes, & corruptiones attribuuntur accessui, & recessui solis ad nos; igitur quæcunque generantur, è cælo ducunt originem.* 2.de gen.t.58.

Octauò, scribit Aristoteles necessarium fuisse mundum hunc inferiorem contiguum extare superioribus lationibus, vt omnis eius virtus gubernetur inde. Si itaque omnis huius mundi virtus a cælo gubernatur, quî fieri potest vt formæ rerum, quæ hic generātur, a 1.mete.c.2.

cælo

cælo non confluant, atque in materiam immittantur? A

ibid. *Nonò, Ea prima, seu proxima caußa omnibus putanda est, Vnde omnibus est motus initium; sed cælum est principium omnium motuum; ergo cælum est prima, seu proxima caußa cunctarum rerum, quarum ideo formæ non nisi a cælo esse poßunt.*

ibid. *Decimò, fatetur & Aristoteles apertè ab elementis materiam, a cælo speciem genito conferri, dum inquit,* Itaque rerum quæ in ipso eueniunt caussas, quod quidem ad materiæ genus pertinet, ignem & terram, & his cognata corpora existimari conuenit, B hoc enim modo appellamus id quod subijcitur, & quo aliquid fert; id autem quod ita caussa fit vt motus sit principium, ad eorum vim referri debet, quæ semper mouentur; *hæc autem sunt cælestia corpora.*

Vndecimò, si geniti omnis substantia ab agente sublunari ortum duceret, profectò cæli tum essentia, tum motus inutilis eßet, ac frustra huic mundo elementari. C

Postremò, Omnis anima Vnitur corpori huic craßo mediante spiritu, & calore naturali; calor autem in- 2. de gen. an. c. 3. *natus, & spiritus ab elementis non oritur, sed proximè a cælo pendet, Vt nos edocet cum Aristoteles, tum ipsa ratio, qua Videmus in animante, dum moritur, permanere per multum spacium temporis, & elementa omnia simul mista, & temperamentum ex illorum mistione prodiens: calorem Verò naturalem, & spiritum simul*

cum

A *cum anima euolare; indicium certißimum illi non esse originem a temperamento, aut elementis, sed cælestem. Si ergo natiuus calor, qui est animæ vehiculum, & vinculum, quo ipsa corpori adnectitur, adnexaquè permanet, a cælo ortũ habet; quantò magis anima ipsa à cælo principium, naturamquè trahere debet?*

His ille acriter suam opinionem confirmare contendit fusius in primo libro de abditis rerum caussis.

B Fernelij placita trutinantur, probaturquè nullam animi nostri partem sic à cœlo pẽdere: multaquè loca Aristotelis explicantur: ostenditurquè quomodo Sol hæc inferiora illuminet, quod in exemplum affertur. Cap. XI.

C VAE *tamen si intimius perscrutemur, ea profectò reperiemus, nec Aristoteli (quod ipse opinatur) nec veritati cõsentanea; Inprimis enim quod ab eo scribitur, In animalium procreatione semen non animalis futuri formam gignere, sed tantùm præparare materiam, eamquè aptam reddere ad suscipiendam formam extrinsecus: non ne apertè repugnat Aristoteli scribenti tum principium, quo oua animalium animata fiunt (id enim nihil est nisi anima) a semine maris afferri: tum masculum fætui animam sensualem dare aut per se, aut per genituram?* 2. de gen. an. c.3.& c.4.

Quod

Quod autem secundo dicebat, Quicquid fit effici ab eo quod actu iam est, non quòd efficiens illi actum formamq́ impertiat, sed quòd cum semine potentiam conferat, quæ est idonea præparatio subiecti: non minus a ratione dissentit; nam quid oportet hoc efficiens actu esse, & eundem actum cum effecto in specie habere, si effectui non tribuit actum, sed solam potentiam subiecto? nonne sufficeret, & ipsum illius generis potentiam obtinere, quam subiecto indit, sine actu? At verò & id, quod dicitur agens conferre subiecto potentiam, totam plane Philosophiam euertit, qua docemur potentiam omnem vel esse ipsam essentiam subiecti, vel ab illa prodeuntem affectionem: quomodo ergo quis rectè asserat potentiam ab efficiente materiei conciliari si potentia secluso quocunque actu efficientis subiecto inesse reperitur? A B

Sed & sibi obest in ijs, quæ mox adducit, & primò dum inquit formam omnem, antequam in materiam feratur, desiderare in illa præparationem quandam, sine qua in talem materiam ferri non posset: verum sanè dicit: sibi tamen aduersatur dum hanc præparationem efficiendam tribuit agenti sublunari; nam quæ ex putredine oriuntur, quum apud ipsum ex toto a cælo prodeant, nec vllum habeant efficiens sublunare; profectò dum fiunt vel dicendum est eorum animam demitti in materiam non præparatam, quod ipse hîc negat: vel etiam hæc (licet nobis ignotum) habere tamen proprium C

c. 6.

A *prium efficiens ſublunare, a quo non ſolùm præparationes præuias, ſed & formam ſortiri nos dicere poterimus ſoluentes primam illius rationem; de qua etiam poſterius.*

Quod mox proponitur, Ariſtotelem in generatione hominis duo conſtituiſſe agentia, hominem & Solem, ambo immediata: ſed quorum vnum, nempe homo, ſolummodo materiam præparet: alterum verò, quod eſt Sol, ſeu Cælum, aut Deus, in apparatam materiam B *formam immittat: multa habet incommoda, & primùm illud falsò dicitur hanc ſententiam vſu venire Ariſtoteli ſub exemplo hominis comprehendenti generationem cuiuſcunque alterius; quia reuera (vt oſtendetur ſuo loco) eam protulit Ariſtoteles de homine ad differentiam cæterorum animalium, & entium, quæcunque generantur.*

Falsò deinde aſſumitur Ariſtotelem duo efficientia tribuiße generationi hominum, quia alterum materiam C *præparet: alterum in apparatam formam immittat; ſed idcirco hoc præſtitit, quia vidit hominem præ cæteris animalibus habuiſſe animam diuerſi admodum generis, quæ ab vno eodemquè agente prodire non poteſt; quare dixit in generatione hominis duo efficientia concurrere, hominem ſcilicet, ac Deum, quem appellat nomine Solis, a quibus tota anima humana proficiſceretur: ab homine quidem ſecundum ſui partem caducam, & rationis expertem, a Deo autem iuxta partem*

H rationis

rationis compotem, atque immortalem. Sed de his alibi fusius. A

t.24.12.meta. t.26.2.phys. *Adde circa hæc perperam afferri locum illum ex Metaphysicis, tanquam superiori ex Physicis allato consentaneum,* homo hominem generat, præter hæc autem id quod est omnium primum omnia mouens; *In his enim verbis non assignat Aristoteles homini duo agentia immediata, quod putat Fernelius, hominẽ, & Deũ: sicut in Physicis hominem, & Solẽ; nam quũ paullò supra dixisset Aristoteles caussas, & principia rerum esse quatuor, materiã puta, formã, efficiens, finem; quia sæpè contingit vt forma, & efficiens coincidant in specie, hinc in dubium vertit quod prius statuerat de numero caussarum; nam ex eo colligitur non vbique quatuor esse genera causarum, sed alias tria, nempe in quibus coincidit in specie agens cum forma: alias verò quatuor; Quòd autem in multis id contingat, vt efficiens specie coincidat cum caussa formali, ibidem triplici exemplo demonstrat Aristoteles primum est, Quia medendi scientia est quodammodo sanitas, in medicina verò sanitas est forma introducenda in subiectum medicinæ, corpus humanum, at medendi scientia est caussa efficiens talis formæ; Alterum exemplum est de arte ædificatiua, quam esse dicit Aristoteles ædiũ formam, quum ipsa eadem sit ædium caussa efficiens; Tertium est de homine, qui hominem generat sibi similem in specie, quare & in generatione hominis caussa efficiens*

B and C margin letters appear at "principia" and "primum" lines.

A *ficiens secundum speciem coincidere videtur cum causa formali.*

Sed soluit statim Aristoteles hanc difficultatem inquiens, Insuper præter hæc est id quod est omniũ primum omnia mouens. *Cuius solutionis vis consistit in hoc, quòd certum est summa genera caussarum esse quatuor in omni productione; nam si præter hæc agentia particularia, quæ multoties coincidunt cum forma, non esset quidpiam aliud agẽs; fieri quidem posset*
B *vt non vbique essent quatuor summa caussarum genera, sed alias tria, alias quatuor, quemadmodum obijcitur: Verùm quoniam in omni mutatione, etiam in dictis, in quibus agens peculiare coincidit cum forma, præter effectricem caussam peculiarem, est id quod est omnium primum omnia mouens, Deus Optimus, qui cum nulla forma a se creata in specie coincidere potest; Ideo statuendum est in omni mutatione adesse simpliciter quatuor genera caussarum, non tria solùm.*

C *Et sanè nostræ huic interpretationi fauet littera contextus, quam omnino peruertit expositio Fernelij; conuertitur enim adagium in doctrina Peripatetica, quippe Aristoteles quum vbique, & de quauis re, etiam incorporea loquatur sensu ductus, aut ratione a sensu desumpta: verba profert quæ propriè indicent conceptus animi, non quæ ab ijs superentur, scribit enim loco citato Aristoteles,* homo hominem generat. *hic autem punctum facit autor significans completam esse supe-*

tio desiderat, quantum ipsa subiecti præparatio A
ferre potest, tantundem illa exhibeat. Sol quanquam abest longissimè, aduersis tamen corporibus lumen sic impartit, vt niteant splendeantque illa fulgoribus: sed aliter aqua, aliter lapis, aliter lignum, aliter argentum. Ita propemodum & vis illa cælitus demissa, & omnibus quidem est vitalis, sed ita vt alijs tantum hoc largiatur vt sint, & alijs animam insuper habeant, & idq; aut nutrientem, aut sentientem, aut mentis compotem; non B
enim vno modo ab omnibus illa suscipitur. Sed hoc velim postremò admonere ne illam quidem ipsam vim semper sui similem esse, & vno se semper modo rebus exhibere, sed alias aliter pro stellarum statu multiformi, quarum commistio, complexioquè plerumq; euariat, tametsi vectoris spiritus vna est & impermutabilis substantia. Fieri igitur non potest quod quidam interpretatur, mundi spiritum vitam statumq; rebus sic imper- C
tiri vt ne minimam quidem astrorum opem desideret. Hoc si est, cur quæso non similia, & similiter perpetuò generet, quum semper æquè præsens rebus adsit? *Hæc ille sentit De Ortu Animæ.*

Quæ sanè & multis, ijsq; acutißimis argumentis roborat, quorum nunc illa tantùm proponam quæ formas omnes proximè à cælo nasci confirmant; cætera verò quæ tum formas omnes esse simplices substantias,

tum

A *tum à peculiaribus agentibus apud nos non prodire contendunt, commodiori loco in tertio libro examinabũtur. Ea igitur, quibus ostendere conatur animas, & formas omnes cuiusque generis à cælo immediatè proficisci, argumenta sunt numero duodecim, quorum primum est huiusmodi. Quicunque frutices aut animantia ex putri materia prosilierunt nullo semine, nulloq́ patre, nullo satore, vt ait Themistius, propriam profectò animam cælitus à summa & totius mundi gubernatrice*

B *anima hauserunt, quæ quum omnes omnium rerum formas in se potestate contineat, Datrix formarum à plerisque est appellata. Perfectiora verò animalia, quæ semine propagantur, si animas non item è cælo hauriãt, sed à semine, vel à parentibus, id profectò sequetur absurdum, quòd imperfectis animalibus vermi & culici præstantior, ac longè diuinior inerit origo quàm Homini, Leoni, & alijs perfectioribus animalibus ex semine ortis; attamen Aristoteles apertè fatetur mino-* 64. probl. sect. x.

C *ris rei, & imperfectioris minus esse originis principium, & imperfectius.*

Secundò dicebat, apud Aristotelem in procreatione cuiusque rei quod generatur, ac fit, non est materia, neque forma seorsim, sed compositum ex his; non enim fit æs, aut rotunditas, sed æs rotundum; ergo à generantibus hisce peculiaribus non producuntur formæ, sed composita; forma autem si non generatur à nostratibus hisce efficientibus, relinquitur planè vt huc in- 12. meta. t. 3.

materiam sublunarẽ immittatur à superis corporibus. A

2.phys. t.16. 12.meta. t.24. *Tertiò verò afferebat Aristotelem homini tribuisse duas caussas effectrices dum alicubi ait quòd homo hominem generat & sol: alibi verò, homo hominem generat, præter hoc autem, id quod est omnium primum omnia mouens; si ergo in hominis procreatione duo sunt efficientia, profectò ab his non potest vnum, & idem opus prodire: & eò magis, quò maximo interse distant interuallo: quare quum duo in omni generatione facienda sint, nempe vt apparetur materia, & idonea reddatur ad formam suscipiendam, & vt forma immittatur in materiam iam præparatam; necessariò confitendum est alterum ex his agentibus materiam apparare, alterum verò apparatæ illi formam conciliare; sed decentius est hominem, vt pote imperfectioris naturæ, materiam apparare: solem verò, ac Primum Motorem in idoneum subiectum formam immittere, quàm vicissim; igitur Hominis anima, & huius exemplo omnis alia forma in generatione rerum a cælo in subiectum immittitur.* B C

Quartò, si forma, & anima extrinsecus materiei non accederet, sed ex materiæ potentia (quod aiunt) a sublunari agente educeretur, sequerentur omnia hæc absurda, Quòd materia esset efficiens; ex ea enim orire-tur forma: Quòd formarum varietas penderet a varietate subiecti, quare & forma esset gratia materiæ: Quòd omnes formæ essent corruptibiles: & denique

Quòd

A *Quòd actiones non proficiſcerentur ab anima vtente corpore tanquam instrumento, ſed viciſſim corpus eſſet id, quod agit vtens anima; quare quum inſtrumentum ſit ignobilius artifice, qui inſtrumento vtitur, anima dubio procul corpore eßet ignobilior.*

Quintò, ſi quicquid habet miſtum proximè ortum ex elementis, id omne ab iјs ſortiretur; quum elementa talem habeant formam, cuius actio eſt motus rectus; proculdubio & miſtum non niſi motu recto cieretur; at B *verò miſtum tali gaudet forma, quæ illas actiones edit, quas nullum elementorum obire poteſt, ergo forma miſti proximè orti ex elementis, quum ab iјs naſci non potuerit, neceſſariò in miſtum cælitus eſt delapſa.*

Sextò, Generatio eſt quædam motus, ſiue mutationis ſpecies; ſed inter motus, circularis eſt omnium primus, a quo reliqui omnes defluunt; ergo corpora cæleſtia, quæ ſempiterna latione feruntur in gyrũ, omnium, quæ generantur, cauſſa ſunt.

C *Septimò, ex Ariſtotele rerum generationes; & corruptiones attribuuntur acceſſui, & receſſui ſolis ad nos; igitur quæcunque generantur, è cælo ducunt originem.* 2.de gen.t. 58.

Octauò, ſcribit Ariſtoteles neceſſarium fuiſſe mundum hunc inferiorem contiguum extare ſuperioribus lationibus, vt omnis eius virtus gubernetur inde. Si itaque omnis huius mundi virtus a cælo gubernatur, quî fieri poteſt vt formæ rerum, quæ hic generãtur, a 1.mete.c.2.

cælo

cælo non confluant, atque in materiam immittantur? A

ibid. *Nonò, ea prima, seu proxima caußa omnibus putanda est, vnde omnibus est motus initium; sed cælum est principium omnium motuum; ergo cælum est prima, seu proxima caußa cunctarum rerum, quarum ideo formæ non nisi a cælo esse poßunt.*

ibid. *Decimò, fatetur & Aristoteles apertè ab elementis materiam, a cælo speciem genito conferri, dum inquit,* Itaque rerum quæ in ipso eueniunt caussas, quod quidem ad materiæ genus pertinet, ignem & terram, & his cognata corpora existimari conuenit, B hoc enim modo appellamus id quod subijcitur, & quo aliquid fert: id autem quod ita caussa fit vt motus sit principium, ad eorum vim referri debet, quæ semper mouentur; *hæc autem sunt cælestia corpora.*

Vndecimò, si geniti omnis substantia ab agente sublunari ortum duceret, profectò cæli tum essentia, tum motus inutilis eßet, ac frustra huic mundo elementari. C

Postremò, Omnis anima vnitur corpori huic craßo mediante spiritu, & calore naturali; calor autem innatus, & spiritus ab elementis non oritur, sed proximè 2. de gen. an. c. 3. *a cælo pendet, vt nos edocet cum Aristoteles, tum ipsa ratio, qua videmus in animante, dum moritur, permanere per multum spacium temporis, & elementa omnia simul mista, & temperamentum ex illorum mistione prodiens: calorem verò naturalem, & spiritum simul*

cum

A *cum anima euolare; indicium certißimum illi non esse originem a temperamento, aut elementis, sed cœlestem. Si ergo natiuus calor, qui est animæ vehiculum, & vinculum, quo ipsa corpori adnectitur, adnexaquè permanet, a cœlo ortũ habet; quantò magis anima ipsa à cœlo principium, naturamquè trahere debet?*

His ille acriter suam opinionem confirmare contendit fusius in primo libro de abditis rerum caussis.

B Fernelij placita trutinantur, probaturquè nullam animi nostri partem sic à cœlo pẽdere: multaquè loca Aristotelis explicantur: ostenditurquè quomodo Sol hæc inferiora illuminet, quod in exemplum affertur. Cap. XI.

C VAE *tamen si intimius perscrutemur, ea profectò reperiemus, nec Aristoteli (quod ipse opinatur) nec veritati cõsentanea; Inprimis enim quod ab eo scribitur, In animalium procreatione semen non animalis futuri formam gignere, sed tantùm præparare materiam, eamquè aptam reddere ad suscipiendam formam extrinsecus: non ne apertè repugnat Aristoteli scribenti tum principium, quo oua animalium animata fiunt (id enim nihil est nisi anima) a semine maris afferri: tum masculum fætui animam sensualem dare aut per se, aut per genituram?* 2. de gen. an. c.3.& c.4.

Quod

Quod autem secundo dicebat, Quicquid fit effici ab eo quod actu iam est, non quòd efficiens illi actum formamq; impertiat, sed quòd cum semine potentiam conferat, quæ est idonea præparatio subiecti: non minus a ratione dissentit; nam quid oportet hoc efficiens actu esse, & eundem actum cum effecto in specie habere, si effectui non tribuit actum, sed solam potentiam subiecto? nonne sufficeret, & ipsum illius generis potentiam obtinere, quam subiecto indit, sine actu? At verò & id, quod dicitur agens conferre subiecto potentiam, totam plane Philosophiam euertit, qua docemur potentiam omnem vel esse ipsam essentiam subiecti, vel ab illa prodeuntem affectionem: quomodo ergo quis rectè asserat potentiam ab efficiente materiei conciliari si potentia secluso quocunque actu efficientis subiecto inesse reperitur? A B

Sed & sibi obest in ijs, quæ mox adducit, & primò dum inquit formam omnem, antequam in materiam feratur, desiderare in illa præparationem quandam, sine qua in talem materiam ferri non posset: verum sanè dicit: sibi tamen aduersatur dum hanc præparationem efficiendam tribuit agenti sublunari; nam quæ ex putredine oriuntur, quum apud ipsum ex toto a cœlo prodeant, nec vllum habeant efficiens sublunare; profectò dum fiunt vel dicendum est eorum animam demitti in materiam non præparatam, quod ipse hic negat: vel etiam hæc (licet nobis ignotum) habere tamen proprium C c. 6.

A *prium efficiens sublunare, a quo non solùm præparationes præuias, sed & formam sortiri nos dicere poterimus soluentes primam illius rationem; de qua etiam posterius.*

Quod mox proponitur, Aristotelem in generatione hominis duo constituisse agentia, hominem & Solem, ambo immediata: sed quorum vnum, nempe homo, solummodo materiam præparet: alterum verò, quod est Sol, seu Cælum, aut Deus, in apparatam materiam B *formam immittat: multa habet incommoda, & primũ illud falsò dicitur hanc sententiam vsu venire Aristoteli sub exemplo hominis comprehendenti generationem cuiuscunque alterius; quia reuera (vt ostendetur suo loco) eam protulit Aristoteles de homine ad differentiam cæterorum animalium, & entium, quæcunque generantur.*

Falsò deinde assumitur Aristotelem duo efficientia tribuisse generationi hominum, quia alterum materiam C *præparet: alterum in apparatam formam immittat; sed idcirco hoc præstitit, quia vidit hominem præ cæteris animalibus habuisse animam diuersi admodum generis, quæ ab vno eodemquè agente prodire non potest; quare dixit in generatione hominis duo efficientia concurrere, hominem scilicet, ac Deum, quem appellat nomine Solis, a quibus tota anima humana proficisceretur: ab homine quidem secundum sui partem caducam, & rationis expertem, a Deo autem iuxta partem*

A *ficiens secundum speciem coincidere videtur cum caus-sa formali.*

Sed soluit statim Aristoteles hanc difficultatem inquiens, Insuper præter hæc est id quod est omniũ primum omnia mouens. *Cuius solutionis vis consistit in hoc, quòd certum est summa genera caussarum esse quatuor in omni productione; nam si præter hæc agentia particularia, quæ multoties coincidunt cum forma, non esset quidpiam aliud agẽs; fieri quidem pos-*

B *set vt non vbique eßent quatuor summa caussarum genera, sed alias tria, alias quatuor, quemadmodum obijcitur: Verùm quoniam in omni mutatione, etiam in dictis, in quibus agens peculiare coincidit cum forma, præter effectricem caussam peculiarem, est id quod est omnium primum omnia mouens, Deus Optimus, qui cum nulla forma a se creata in specie coincidere potest; Ideo statuendum est in omni mutatione adesse simpliciter quatuor genera caußarum, non tria solùm.*

C *Et sanè nostræ huic interpretationi fauet littera contextus, quam omnino peruertit expositio Fernelij; conuertitur enim adagium in doctrina Peripateticà, quippe Aristoteles quum vbique, & de quauis re, etiam incorporea loquatur sensu ductus, aut ratione a sensu desumpta: verba profert quæ propriè indicent conceptus animi, non quæ ab ijs superentur; scribit enim loco citato Aristoteles*, homo hominem generat. *hic autem punctum facit autor significans completam esse supe-*

 riorem

riorem orationem; & quæ sequitur esse nouam ; deinde subdit, Adhuc præter hæc, *supple efficientia peculiaria, quæ notauimus* coincidere *cum forma: vel etiam quod est in alia lectione* præter hoc *, puta itidem genus efficientis , quod peculiare existens sæpè coincidit cũ forma:* est id quod est omnium primum omnia mouens, *puta Deus Optimus efficiens vniuersale ac remotum concurrens ad omnem mutationem, quod cum nulla forma a se effecta* coincidit *in specie ; Quumquè id sit omnia mouens, hoc est, reperiatur in omni generatione tanquam caussa prima , & remotissima , ideo fit vt vbique sint quatuor caussarum genera.* A B

Adde hoc in loco Aristotelem considerare Deum, non vt est caussa hominis immediata, quod præstitit in Physicis: sed vt caussa remota , & vniuersalis , quod significãt verba illa id quod est omniũ primũ omnia mouẽs , *Quare quum formæ genitis non accedant nisi a caussis immediatis , quæ tangendo agunt ; malè Fernelius hunc locum putauit , & consentire cum loco citato ex Physicis, vbi de Deo agit Aristoteles sub nomine Solis quatenus est caussa immediata mentis humanæ: & sibi fauêre dicenti animas, formasquè omnes proximè a superis oriri.* C

Plenum dubiorum deinde est, quod ipse ait de modo , quo a cœlo immittantur formæ rerum generandarum in apparatam materiam , nimirum non esse quòd formæ in cœlo genitæ, sine subiecto demandentur in materiam,

A *teriam, sed quòd quædam cælorum vires motu, lumine, ac spiritu, tanquam vehiculis, huc apud nos deuectæ, in subiectum præparatum propriam formam imprimunt, ac generant, perinde ac lumen a Solis luce prodiens in hæc nostratia corpora, & lumen immittit, & suam lucem quandam; Primò etenim illud Aristoteli aduersari videtur, quòd corpora cælestia in hæc inferiora agant mediante spiritu supra lumen & motum; nam vbique vires cæli huc demitti ad nos fatetur be-*
B *neficio luminis, ac motus, nulla facta mentione spiritus; siquidem vbi docet quomodo Sol sit caußa generationis, & corruptionis, sola facta mentione motus ait* 1.mete.9. *Solis lationem congregare, & disgregare; caußamquè esse generationis, & corruptionis; alibi motui addidit lumen, sed nusquam spiritus illius meminit, quem commentus est Fernelius hoc in loco.*

Amplius, si formæ rerum immediatè non generantur a cælo, quia non in cælo, sed huc apud nos oriuntur:
C *immediatum verò agens omne tangendo mouet: si inquam formæ rerum substantiales hîc fiunt a viribus illis cælestibus huc ad nos delatis motu, lumine, ac spiritu (si placet) quæri potest de hisce viribus sintne accidens, an substantia; alterum enim horum eas esse oportet; si profectò sunt substantiæ, vt quid egerent accidentibus motu, ac lumine, quibus innixæ a cælo huc descenderent? perturbari nanque sic videtur ordo Naturæ, vbi aßeritur accidentia substerni substantijs, & hasce secundum*

cundum

cundum locum moueri ad illorum lationem; sin autem A
hæ vires sint accidentia, quomodo eas asseuerare possumus genitrices substantiarum, imprimentesquè subiecto formas cum Fernelio, qui enixè negat misti formã, c.3.& 5.
quia substantia est, prodire ab elementorum temperatura, quæ est accidens? accidens nanque omne imperfectius est quacunque substantia: si ergo nihil supra suas vires agit, nihilquè gignit seipso perfectius: siquè agentium physicorum naturalissimum est generare sibi simile in specie; qua ratione vires hæ cæli, quæ sunt agentia B
physica (mouent enim motæ) & de genere accidentis, generare queant formas substantiarum, difficile admodum est quod assequatur.

Sed neque appositum videtur exemplum desumptum a lumine Solis, quod a Solis interna luce prodiens in hæc corpora & lumen, & lucem quandam infundat: Quia quum lux sit quid lumine prius, imo vnde lumen per se primò prodijt, proindequè lumine perfectius, non potest profectò ab vllo lumine lux vlla ortum habere; C
sed corpora quæ ab extrinseco lumine lucida fiunt, non id patiuntur quia ex eo lumine lucem aliquam nacta sint ab eo diuersam; hanc enim retinerent eo absente; quod non contingit; nam Luna quæ a Solis lumine fit lucida, vbi eo priuatur, lucem nullam obtinet, sed statim obscura remanet, ac tenebrosa; ratio inquam cur corpora multa ob præsentiam externi luminis, non illuminata solùm, sed lucida, & luminosa reddantur est,

quia

A *quia tale lumen repercutiunt; Et quò magis apta nata sunt lumen reflectere, ob suæ substantiæ lenitatem, densitatemquè, ac perspicuitatem, seu (quod aiunt) diaphaneitatem; eò magis irradiantia, & lucida conspiciuntur, ita vt appareant in se habere lucem quandam, & ex ea lumen fundere; at reuera hic non est noui luminis exortus, sed veteris reflexio.*

Quod verò tandem afferebatur, A spiritu tertio illo virium cælestium vehiculo in totam hanc nostram B *vniuersitatem diffuso & inanima, & animata omnia, quæcunque fiunt, suam habere formam, & animam tum vegetalem, tum sensitricem, tum rationalem, eodem prorsus modo, quo a Solis lumine diuersa corpora diuersimodè illuminantur, pro sua cuiusque natura; maximas habet controuersias; tum quia inprimis ponit eodem modo, ab eademquè vi cælesti oriri animam rationalem, quo & aliæ cæteræ formæ tam animatorum, quàm corporum anima carentium; hoc enim apertè re-* C *pugnat Aristoteli demonstranti solam mentem genito extrinsecus accedere, quia non habet actiones corporales; at vegetalem animam, & sensitricem, quarum actiones non fiunt sine corpore, non indi fætui extrinsecus; si ergo id verum est, quod ait Aristoteles, quomodo assentiemur Fernelio scribenti eodem prorsus modo, & ab eadem vi cælesti oriri, atque extrinsecus indi genito ianimam & nutrientem, & sentientem, & mentis compotem? sic enim oporteret omnes extrinsecus fætui adiungi,*

2. de gen. an. c. 3.

iungi, non solam mentem ad aliarum differentiam A
forinsecus aduenire.

Apertius hoc ipsum repugnat rationi, si enim eodem modo materiæ imprimitur mens, quo cæteræ formæ, & ab eodem efficiente; quomodo dicere potest Fernelius illam esse incorruptibilem, hasce verò cunctas mortales?

At verò, & vires illæ cæli, quæ indunt Embryoni animam rationalem, quæ est apud ipsum immortalis, quomodo ab eo statui possunt variabiles pro varietate aspectuum stellarum? neque enim vel sana mente con B
cipi potest incorruptibile quidpiam pendere a natura mutabili, atque obnoxia corruptioni; sed si sunt inuariabiles, semperquè eædem, quomodo diuersa generant, puta & caduca, & immortalia formarum, animarumquè genera? ab eodem nanque agente eodem modo semper affecto nunquam non idem efficitur.

Neque hîc locum habet obiectio ab eodem Sole eodem modo disposito simul indurari lutum, & picem colliquari; nam diuersitas horum effectuum, vt qui C
competunt composito quatenus constat ex materia, pendet a varietate materiæ subiectæ, at formæ rerum substantiales, & animæ, suam mortalitatem, ac immortalitatem, quæ illis perse primò inest seclusa habitudine illa, qua referuntur ad materiam, nanciscuntur propriè ab efficiente, a quo & naturam sortiuntur, non a materia; qua quum sint priores, ante illam ipsæ suam naturam habent mortalitatis, vel immortalitatis condi-

tione

A *tione affectam; id quod satis apparet in eisdem formis, ubi mentis ope abstrahantur a materia: nam formæ naturales omnes (mente excepta) ex se habent naturam mortalem, atque finitam, sine ministerio materiæ, licet actu non intereant nisi in materia: quippe ab ea reipsa separari nequeunt; mens verò quam habet immortalitatem, à materia sortiri non potest, quæ vbique radix est, & seminarium corruptionis, iudice vel Aristotele.* 7.met.t.53.

Præterea, Quomodo potest anima rationalis a cælo esse, quum illi tales insint actiones, quæ nullatenus a cælo dependent; imo cælo quodammodo vim afferunt, inclinationibus cælestibus obstando, reluctandoquè, quod & testatur ipse Ptolæmeus dicens, anima prudens cælos superat? si enim mens habet actiones independentes à cælo, vti sunt quæ ex voluntate fiunt, liberoquè arbitrio; necessariò & ipsa secundum sui substantiam independens erit ab astris; ita enim Aristoteles & ipse animæ separabilitatem, ac inseparabilitatem colligebat a separabilitate, ac inseparabilitate operationum eius.

B (margin letter beside "lo esse, quum illi"); 1.de an.t.13. (margin beside "stantiam independens erit ab astris"); C (margin letter beside "tem colligebat")

Cæterum quum non consentiat doctrina hæc Fernelij neque Aristoteli, neque rationi, consentiet ne forsan (quod ille prædicat) Platoni, vel sacris litteris? c.9.&10.
De sacris litteris res ex seipsa loquitur.
De Platone verò illud tantùm adducam, ipsum in Timæo dicere Deos iuniores animam rationalē immortali origine præditam accepisse a Deo summo mundi

Opifice, obduxisseque ei corpus mortale mediantibus Vegetali, ac sensuali anima, quas ipsi condiderunt, vt pote caducas. A

Ita ergo satis constat neque huic opinioni subscribendum esse.

Diluuntur argumenta Fernelij, ostendendo Deũ, ac cœlum esse efficientia remota animæ nostræ vegetalis, ac sentientis, non proxima: & monstrando spiritum, caloremque naturalem in nobis a cœlo non esse, sed elementarem omnino. Cap. XII. B

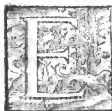

T eò magis, quò nec argumenta, quibus illam corroborat, sunt necessaria; Quod enim primò loco obijciebat si homo, cæteraque omnia quæcunque generantur, suam formam a cælo non haurirent; quum certum sit imperfectissima animalia ex putredine orta suam non aliunde quàm a cælo proximè suscepisse; inde fieret vt diuinior esset origo imperfectis illis animantibus, quàm perfectis: iam solutum fuit in superiori capite: sed exactius illi nunc occurrimus dicentes, falsò assumi quæcunque ex putredine oriuntur nullum habere efficiens nisi Cælum; prodeunt ipsa quidem è cælo tanquam a caussa remota, & vniuersali: sed insuper habent peculiarem, ac proximam caussam, vnde C

de

A de immediatè hauriunt proprias formas; hæc autem est vel Solis calor, quod innuit Aristoteles; vel est potius quid nobis ignotum, vtens calore Solis, tanquam instrumento; Solis autem calor quum proximè non a Cælo pendeat, quod est expers omnium qualitatum, sed a motu, & radijs atterentibus aerem, qui quantò atteritur, tantò naturam igneam acquirit; non est quid nobilius ipsis agentibus, quæ semine vtuntur ad prolē, sed imperfectius: ipse etenim est accidens, illa substan-
B tiæ; ita caussa illa ignota vtens calore Solis ad propaganda ea, quæ fiunt ex putri materia, imperfectioris, & infimæ naturæ censenda est. Quum itaque orta suæ originis nobilitatem maiorem, vel minorem sortiantur, non ab vniuersali caussa, & remota, quæ omnibus vna est, Deus Optimus, & Cælum; sed a caussis immediatis, ac proximis: hinc factum est, vt quæ semine propagantur nobiliorem habeant originem quàm orta ex putredine, quia caussæ illorum immediatæ sunt dignio-
C res caussis, a quibus proximè fiunt orta ex putredine; Si enim Cælum sine semine generat aliquot animantes, non tamen id præstat sine interuentu agentis alicuius particularis, quicquid illud sit, cui per se primò competit actio generandi: sic autem saluabitur Aristoteles inquiens minoris rei minus esse principium, quem vti saluet is, qui censet omnia è Cælo proximè suas formas haurire, ego quidem nunquam assequi potui.

2. de gen. an. c. 3.

Quod secundò obijciebatur, Quod fit in generatione

cuiusque rei est compositum, non materia, non forma; ac proinde si forma non fit, neque illa potest fœtui a Parentibus indi, sed huc ipsa demandatur a superis: tenue satis est, tum quia ex eo, vnde ipse colligit formam non indi conceptui a Parentibus, licet nobis inferre eam neque a cælis oriri, si ea non fit; tum quia verè quidem quod propriissimè fieri dicitur est compositum; non materia, vt quæ præexistit: non forma, vt quæ non fit ex subiecto tanquam inexistente, quomodo fiunt omnia quæcunque propriè generari dicuntur; Verùm quoniam forma aliquando incipit esse, quum antea non fuerit, ideo & ipsa quodammodo fieri dicitur; hæc autem formæ productio non est quidem ex alio, tanquam ex subiecto inexistente, sed productio quædam sui generis, quam nusquam formis denegauit Aristoteles, qui eisdem loco citato priorem interdixit. Fit ergo suo modo & ipsa forma, atque ideo in esse dependet ab aliquo agente immediatè, id autem in homine quale sit, mox explicabitur; in cæteris verò generabilibus nos dicimus esse agens sublunare, a quo proximè verèquè generatur compositum. A B C

Quod tertiò asserebatur Aristotelem tribuisse homini duo efficientia, hominem, & Solem, aut Deum; quæ quum maximè diuersa sint, opus est vt diuersa quoque obeant munia; quare si in hominis constitutione duo hæc præstanda sunt, vt materia apparetur, atque in eam iam apparatam forma immittatur, rationi consentaneum

neum

A *neum est alterum illorum agentium apparare materiam, alterum verò apparatæ illi speciem imprimere; sed agentia debent proportionatas suæ naturæ operationes edere: & ex consequenti nobilius agens digniorem actionem habere oportet: Quum ergo præstantius longè sit formam parere, quàm materiam disponere; propterea Deus; & Cælum formam procreabit: Homo autem solummodo materiam præparabit: facilè etiã tolli potest, & primò, Quia non inconuenit diuersa efficientia in eadem generatione idem omnino præstare, vbi se habeant ad inuicem tanquam caussa remota, & proxima: vniuersalis, & particularis; Sic Deus, & Cælum præparant materiam mediantibus hisce caußis sublunaribus: sic caussæ nostrates tribuunt formas suis effectibus gubernatæ a superis. Falsò ergo assumitur simpliciter, vbi in vna generatione sint duo agentia, hæc diuersa munera præstare; id enim tantummodo est verum, vbi hæc agentia sint æquè immediata: vt fortassè mas, & fœmina in eadem generatione fœtus, cui hæc producit corpus, ille verò formam, vt alicubi nos docuit Aristoteles; sed cælum, ac Deus sunt caussæ vniuersales, & remotæ: Homo verò quoad animas mortales, & aliud omne agens sublunare est efficiens proximum, & particulare. Deinde in generatione hominis, quod pertinet ad Deum, quum Deus sit æquè caussa immediata, ac homo parens, & longè præstantior, diuersum quid facit ab eo, quod facit homo, & multò perfe-*

2. de gen. an. c. 4.

B

C

perfectius: non tamen homo solùm materiam præparat, Deus verò totam illi formam humanam impertit; sed quum homo sortitus sit animam duplicis naturæ, partim mortalem, partim immortalem, in procreatione hominis parens homo indit materiei partem animi nostri mortalem, Deus autem immortalem; quæ omnia fusius suo loco patebunt. At quod pertinet ad Cælum, id est solùm caussa remota, & non rectè dicitur esse nobilius homine; hic enim ob participationem mentis longè dignior est corpore ipso cælesti, quod, seclusa intelligentia, est inanime; habent autem composita suam nobilitatem a forma, & ab actu essentiali, per quem sunt id, quod sunt. A B

Sed quarta ratio non minus est facilis solutu, quia tamen multas habet consequentias, vnamquanque sigillatim examinemus; Dicitur ergo primo loco, si forma ex materiæ potentia educeretur; ergo materia esset efficiens formæ; id argumentum falso nititur fundamento, quòd omne, ex quo aliquid fit, sit caussa efficiens eius, quod fit; nam fit ex ære statua, tanquam ex materia: ex non ente ens, tanquam ex priuatione: ex nocte dies, tanquam ex termino: quorum nullum est efficiens; Ita ergo forma educitur de sinu materiæ, non tanquam ex efficienti, nec tanquam ex subiecto inexistente, nec tanquam ex priuatione, sed tanquam ex fundamento, siue subiecto subsidente, ac rudi sua inchoatione. C

Si forma educeretur de sinu materiæ, secundò colligebatur;

A *gebatur; ergo formarum varietas penderet a varietate subiecti: & ita forma esset gratia materiæ; sed id quoque tollitur, quoniam aliud est considerare formam quantũ ad fieri, seu ad suam originem, & aliud quantum ad esse; quia forma non potest indi nisi subiecto sibi proportionato; hinc factum est vt formæ varietas quantum ad fieri, pendeat aliqua ratione ex varietate subiecti; verùm quia forma existens iam facta determinat subiectum, alioquin ex se indeterminatum, ad*
B *certam speciem: ideo sic varietas subiectorum pendet a varietate formarum, & subiectum est gratia formæ, non vicissim.*

Tertiò dicebatur, si formæ elicerentur de potestate materiæ, igitur omnes essent corruptibiles; Respondetur verum esse omnes formas eductas de sinu materiæ subire notam mortalitatis: sed ab his vnam segregamus animam rationalem, quæ extrinsecus materiei accedit; cæteræ omnes generabilium formæ sunt caducæ, vt sunt
C *vegetalis, ac sensitrix animæ humanæ portio.*

Tandem arguebat, si forma eliceretur de gremio materiæ: igitur actiones non prodirent ab anima vtente corpore, tanquam instrumento, sed potius corpus esset id quod agit vtens anima; quare & illud eßet anima nobilius, opifex enim est supra omnia sua instrumenta; Concedimus primam sequelam; actiones enim sunt cõpositorum, non materiæ, non formæ: imò dicere animã intelligere, perinde est ac si dicas animam texere, ac ædificare:

1.de an.t.64. *ficare: sed homo est, qui per animam intelligit apud* A
3.de an.t.1. *Aristotelem; neque se habet anima ad corpus, tanquam artifex ad instrumentum, sed tanquam actus ad potentiam, & perfectio ad perfectibile.*

Quod quintò obijcitur, si mistum non esset sortitum aliquid a cælo, sed totam sui naturam haberet ex elementis; profectò id non posset efficere nisi ea, quæ ab elementis, contra quod sensus docet; falsum habet suppositum, totum non posse habere actionem diuersam ab actionibus suarum partium; nam & decem homines B *simul mouent pondus, quod a nullo seorsum moueri potest: & quatuor voces faciunt harmoniam, quam nulla earum per se edere valet: & theriaca tales morbos curat, quos nullum ex ingredientibus theriacam a seipso sanat.*

Sexta ratio nihil aliud conuincit nisi cælum, ac eius motum esse simpliciter caussam omnium generabilium: quod nos non negamus, dum dicimus cælum esse eorum caussam remotam, & vniuersalem, non tamen proxi- C *mam, & immediatam.*

Idem dico de septima, octaua, & nona ratiocinatione: eas non colligere a cælo immediatè oriri formas, sed tantùm illud esse caussam primam, hoc est supremam, & vniuersalem, non proximam; duplici enim significatione pollet particula (primum) aliquando enim significat id quod supremum ac primum in ordine, vt lo-
1.met.c.2. *co citato: aliquando quod proprium, & proximum,*

quasi

A *quasi primum quoad nos, vt sæpè alibi; sic omnes formæ generabiles proximè oriuntur ab agente sublunari, sed gubernato a virtute cælesti.* 1.post.tex.5.

In decima ratione perperam ipse interpretatur Aristotelem dicentem, Id autem quod ita caussa est, vt vnde motus principium, ad eorum vim referri debet, quæ semper mouentur, *vt velit a cælo speciem genito conferri; nihil enim aliud his sibi vult, quàm cælum esse caussam effectricem omnium generabilium, sed* 1.met.cap.2.

B *nos intelligimus primam, seu remotam, ac vniuersalem, quæ regit, fouetq; proximam, vnde propriè forma enascitur; Et quidem sicuti eo loco agit Aristoteles de materiali caussa remota, vti sunt elementa; sic par est ibidem eundem de cælo, tanquam de efficienti caussa agentem, de remoto, non proximo efficiente tractare.*

Vndecima ratio falsam habet consequentiam; licet enim a cælo nulla forma proximè oriatur; non tamen ideo cælum, cæliuè motus frustra est; imo necessarius,

C *quia conseruat hæc inferiora, quorum est caussa communis, ipsaquè gubernat; quæ propterea sine illius ope nihil vnquam facere, quinimo neque consistere possent vllo modo.*

At maioris momenti non est quod vltimo loco proponebatur argumentum, Anima omnis corpori elementari adnectitur mediante spiritu, & calore naturali; hic autem spiritus, natiuusquè calor non oritur ab elementis; sed & Aristoteli ortum ducit è cælo; cuius

etiam apertissimum est indicium, quòd eiuscemodi calor simul cum anima euolat è corpore in obitu animantis, in cuius tamen cadauere permanent elementa eadem, & ex horum commistione orta temperies, per notabile spacium temporis; non enim corrumpitur animal simul & ut viuens, & ut mistum; quia corruptio animati ut viuens est, mors appellatur; corruptio autem misti propria, est putredo; sed dum moritur animatum, id simul non putrescit, verùm multò postea; si ergo vinculum, & vehiculum animæ proximè a cælo prodijt, non ab agente aliquo sublunari; multò magis asserendum est cælestem esse, & ipsius animæ originem. A

Nam primo loco sibi ipsi inconstans valdè videtur hic autor circa principium, & originem huius sui spiritus, & caloris; aliquando enim ipsum proximè a cælo ortum habere fatetur: aliquando verò (fortasse veritate coactus) a facultate & vi seminis: nec non ab eo, qui semen iecit, & omnino ab agente sublunari; E

Cap.4. in fin.
Cap.8.& 10.
Cap.7.

Falsum enim est reuera calorem nostrum natiuum appellatum, ac primigenium, non ex elementis esse, sed a cælo immediatè prodire; nam calor noster innatus, quē insitum appellant, reipsa nihil aliud est, quàm temperamentum singularum partium nostri corporis, ortum ex mistione elementorum, ac primarum qualitatum; Verùm quia calor illud est in temperamento, cui per se primò debentur omnes operationes animæ; frigidum enim non ingreditur opera Naturæ, hoc est, per se nihil C

efficit

A *efficit in animantibus, sed solùm temperat ac moderatur calorem, ut reliquæ duæ qualitates, quæ passiuæ nuncupantur; Et quoniam in misto ignis, & omnino calor, continet simul unita elementa reliqua, alioqui ut discrepantia, atque contraria, abinuicem sese disiunctura; Et demum, quia vinculum, quo anima corpori adnectitur, est talis temperies cum certo, ac determinato gradu caloris; ideo calor noster natiuus, qui est determinati gradus, dici solet primum animæ instrumentum, vinculumquè, quo illa corpori adnectitur; quare* B *eo dissoluto, necesse est corpus anima priuari. Est ergo calor noster natiuus ex elementis, quia quascunque is actiones edit, easdem obire potest elementaris calor in certo gradu gubernatus ab anima; sed iccirco, dum morimur, dicitur cadauer non habere calorem innatum hunc, qui est principium vitæ, quum tamen habeat elementa, & ex his ortam temperaturam; quia quum calor noster insitus consistat in certo gradu, qui si inten-* C *datur, aut remittatur, ita ut transgrediatur, vel amittat hunc sibi proprium gradum; iam non amplius calor innatus dicitur, sed igneus ac febrilis, aut simpliciter calor, vel temperies; hinc factum est, ut dum morimur, quia id fieri nequit nisi ob extinctionem, vel imminutionem caloris nostri natiui ultra proprium sibi gradũ, dicatur calor insitus aboleri, & remanere temperamentum; sed verè idem reipsa calor est, qui viget in viuente cum eo, qui est in cadauere ex elementis ortus: at in vi-*

uente, verbi gratia, est vt octo; in cadauere verò imminutus est vt quatuor: Quo factum est, vt quum anima corpori nequeat vniri, neque in eo operari, nisi mediante calore, qui est intra sex, & decem; ille calor, qui in aliquo viuente est vt octo, si aliqua ex caussa imminuatur infra sex, & fiat vt quinque, non amplius possit adnectere animam corpori; vnde ex horum vnionis solutione mors; huiusque rei apertissimum argumentum præbet id, quod obseruatur in proximè morituris; in ijs enim sensim continuè calor imminuitur; quæ caloris decretio vbi deuenerit ad certum terminum, necessariò animal interit; in eius tamen cadauere adhuc superest aliquid caloris parum distans in quantitate ab eo, quo animal pollebat dum adhuc viueret, sed in vltimo vitæ; qui sanè calor sensim identidem imminuitur vsque ad vltimam sui extinctionem; non enim incœpta caloris imminutio in vita animalis, in ipsius obitu desinit, nam calor competit viuenti, non quatenus viuens est, sed quatenus mistum: viuens autem mistū permanere etiam post obitum, nuper ostendebamus; at dicta caloris diminutio etiam post mortem animalis continuè perennat vsque ad vltimum caloris exterminium, quo tempore quia soluitur vinculum, quo elementa simul mista continebantur, ideo singula separantur abinuicem, ac in suum quæque locum commeant; atque hæc est putredo cadaueris.

A B C

Vnde obiter apparet ratio, quare tum animalium

A *calidiorum cadauera tardius cæteris putrescant: tum cadauera aliqua balsamo, & odoratis, alijsq; rebus calidioribus, atque siccioribus seruentur imputria; primum etenim contingit, quoniam maior calor tardius, ac difficilius absumitur; secundum verò, quia calor ille, qui post mortem animalis adhuc remanet in cadauere in eo gradu, qui possit continere cætera elementa simul mista, continuè fouetur à rebus illis calidioribus, à quibus etiam magna ex parte absumitur humiditas,* B *quæ alioquin calorem extingueret; ob cuius consumptionem ea etiam corpora, & cadauera seruantur incorrupta, siue à putredine intacta, quæ igne, seu fumo, vel Sole, aut etiam sale solent exsiccari.*

Sed vnde digressi sumus, iam pedem referamus. Ita ergo corruit ea ratio, qua probare conabatur Fernelius calorem naturalem, seu primigenium non esse elementarem, sed cælestem omnino.

Ad Aristotelem verò dicentem calorem in anima- 2. De gen. an. cap. 3.
C *libus contentum nec esse ignem, nec ab igne originem ducere, infra opportuniori loco respondere conabimur; in præsentia id tantummodo sufficiat Philosophum nobis* Cap. 51. *non aduersari, qui constituimus calorem innatum esse temperamentum, non ignem; & ortum habere a mistura omnium elementorum, non a solo igne.*

Et hæc de primæ sectæ Opinionibus dicta sint satis.

Expo-

 A

Exponitur Opinio Quinta ex Pomp. & alijs iudicantibus animæ humanæ partem & rationalem, & irrationalem, originem ducere à Parentibus, non à superis. Cap. XIII.

VCCEDIT *nunc secunda Secta omnium angustissima Vna solummodo Opinione suffulta, quæ statuit totam animæ humanæ naturam, Vegetalem scilicet, sentientem, ac rationalem gradum complectentem, originem habere a solis Parentibus mediante semine. Hæc autem est Hierardi, Pomp. & aliorum quorundam opinio, hoc innixa fundamento, Quòd anima humana, qualemcunque naturam habeat, siue simplicem, siue compositam, est in hominibus ad subiecti corporis partitionem diuisibilis: quamuis per se sumpta sit non quanta, & indiuisibilis, qualis secundum se est forma quæuis alia. Ex quo fundamento hunc in modum argumentantur dicentes, quòd Quemadmodum & quæ in vipera, alioue quouis insecto animali sensitrix anima Vna numero existens, vbi animalis corpus diuiditur, illa etiam fit multiplex; quum in cauda entomi præcisa sensitrix anima eiusdem speciei cum ea, quæ in reliquo insecti corpore, remaneat solo numero diuersa; Et quæ in stirpibus vegetalis anima vna numero quum sit, si tamen ramus ab arbore separetur, il-*

B and C appear in the right margin beside the lines "manæ naturam, Vegetalem scilicet, sen-" and "forma quæuis alia. Ex quo fundamento hunc in mo-".

la

A *la ad ſubiecti diuiſionem pariter diuiſa in ramo auulſo anima eiuſdem ſpeciei cum anima totius reliquæ plãtæ remanet ab ea ſolo numero diſſita, qua mediante ramus in humum iterum immiſſus nouam arborem ſolo numero a paterna, ſeu a priore diſtinctam in eadem ſpecie conſtituit; Ita planè in homine, quæ eſt anima rationis, mentiſquè compos, vna numero exiſtens, diffuſa per ſingulas humani corporis partes, vbi in Venere a reliquo corpore ſemen effunditur, ad proprij ſubiecti diuiſionem*

B *& ipſa partita, in ſpermate permanet anima humana eiuſdem ſpeciei cum anima totius reſidui corporis, vnde ſemen exiuit, ab ea ſolo numero differens; qua mediante ſperma in vterum eiaculatum nouum hominem ſolo numero varium ab eo, qui ſemen genuit, in eadem ſpecie conſtituere, planè eſt veriſimile.*

Suæquè hi opinionis fundamentum præcipuum, nẽpe animam humanam eſſe ſaltem per accidens, hoc eſt, ad proprij ſubiecti partitionem, diuiſibilem, atque mul-

C *tiplicabilem, tum ſuperiori argumento deſumpto ab exemplo animæ vegetalis in plantis, & ſentientis in brutis: tum præcipuè hac ratione tueri poſſent dicentes.*

Quum apud Ariſtotelem diuiſibilitas ſit differentia de intrinſeca ratione quanti; Quumquè ea quæ ſic alicui competunt ſecundum ſubſtantiæ rationem, illi inſint ſecundum quòd ipſum; apertum cuique eſt omne quantum quatenus eſt quantum, eatenus eſſe diuiſibile; Quum igitur anima humana more cæterarum for- 5. Meta. tex. 18.

marum

marum secundum se quidem quantitatis expers, quatenus tamen in homine est, extensa sit in tota corporis quantitate, ac per accidens quanta, hoc est ad subiecti corporis quantitatem; ipsa eadem proculdubio licet ex se sit indiuisibilis, in homine tamen, ad cuius dimensiones dimensa est, per accidens pariter, hoc est ad subiecti corporis diuisionem partibilis esse debet, ac multiplicabilis. Verùm quod alicui suspectum esse poterat, animam humanam ad corporis nostri dimensiones expansam esse, atque ita per accidens quantam, plerisque alijs argumentis latè se confirmare arbitrantur; & primo dicentes, Quodcunque augetur, docente Aristotele, crescere debet secundum quamlibet particulam quæ possit sensu percipi; & hæ particulæ augentur, non penes materiam, sed secundum formam, quæ est anima; quum itaque homo verè hoc modo augeatur, necesse est formam illius, quæ est anima humana, extensam esse in singulis corporis particulis etiam minimis; quæ tamen sint sensibiles. A B

1. De gen. & cor. tex. 35.

Deinde, si anima hominis secundum sui quantitatem non esset extensa in omnes, ac singulas humani corporis partes, ita vt anima & tota esset in toto, & sui partem haberet in qualibet parte corporis; sed (quod Alberto, Simplicioquè placuit) si anima omnino quantitatis exors, penitusquè indiuisibilis, in solo corde, vel alia quauis parte Principe residens, indeuè tanquam Rex in Regno vniuersas corporis partes mediantibus C

faculta-

A facultatibus sibi ministris regeret, ac viuificaret, multæ profectò essent in humano corpore partes, quæ reipsa in se animæ essentiam non haberent; Quum autem, testimonio Aristotelis, principium quo primò viuimus, sentimus, loco mouemur, ac intelligimus, sit animi nostri essentia, dubio procul partes omnes in nostro corpore, 2. De an. tex. 24.
illa excepta principe, in qua est animæ nostræ substantia, sigillatim ex se non alerentur, non viuerent, non crescerent, non sentirent, non mouerentur secun-
B dum locum; imo nec verè Aristoteli dici possent partes 2. De an. tex. 9
hominis, nisi æquiuocè, perinde ac manus lapidea, ma- 2. De gen. an. cap. 1.
nus dicitur. Adde quòd in corpore nostro sola pars princeps, cor, aut cerebrum, per se primò nutriretur, augereturq́, non ad alterius nutritionẽ, & augumentũ.

Sed hæc omnia tum Aristoteli repugnant dicenti par- 1. De gen. & cor. tex. 35.
tes dissimilares, cuiusmodi est cor, manus, caput, nutriri, ac augeri, non per se primò, sed ad nutritionem & augumentũ similariũ, ex quibus constat, carnis inquã,
C nerui, venæ, & id generis; tum sensui refragantur, quo experimur, præcipuè in sensu tactus, sectam, aut punctam quamlibet particulam in corpore nostro per se verè sentire, statimq́ dolere, adhuc vel nulla communicata passione parti principi, cui dicitur inesse anima; ad cuius sensationem subinde fieri possit vt pars propriè læsa lædens sensibile sentiat; neque enim sic à materia sunt absolutæ, ac liberæ species tangibilium sensatorum sensiterio impressæ, vt momento, vel tem-

pore imperceptibili à pede, verbi gratia, cordi aut cerebro, partibus tam remotis communicari valeant, quò pes illico doleat punctus, non quidem, per se, sed sentiendo noxam ab obiecto improportionato in virtute animæ residentis in corde, aut cerebro; Si quidem & species audibiles, tangibilibus immaterialiores, per spacium effatu dignum non feruntur nisi in euidenti ac notabili differentia temporis, vt in tonitru, qui non sentitur à nobis nisi post visum fulguris, cui tamen origo est ex præcedente tonitru; eiusdemq; rei habemus argumentum familiare magis in ijs, qui eminus scindunt ligna, quos videmus secundum, vel etiam tertium ictum securi repetere super lignum, antequam audiamus crepitum, ac sonum, quem primus ictus peperit. Quæ omnia satis ostendunt species audibiles moueri de vno loco ad alium in tempore sensibili, quantò ergo magis id verum erit in tangibilibus, quæ sunt materialiores? A B

Tertiò idem confirmant ex eo quia quantitas quum sit de intrinseca ratione augumenti & decrementi apud Aristotelem, proculdubio omne augumentabile, & diminuibile, quatenus est huiusmodi, eatenus est quantum; Itaque anima humana, quæ saltem per accidens, hoc est ad corporis incrementum, & decrementum, augumentabilis est, ac diminuibilis, necessariò pariter erit quanta ad quantitatem subiecti corporis. C

1. De gen. & cor. tex. 15. & sequentib.

Sed quod non minus erat suspectum, animam humanam esse sic augumentabilem, & diminuibilem, alia

A alia etiam ratione confirmant, dum supponentes ex Aristotele animam eandem numero permanere in nobis ab ortu usque ad occasum, dicunt quòd Anima, quæ prius erat in puero quantitatis bipedalis, exempli gratia, vel est extensa ad quantitatem pedalem, quæ bipedali adiuncta est nunc in puero eodem aucto ad quantitatem tripedalem; sed ita esset aucta per accidens, ad incrementum corporis; quod quærimus; vel non est extensa, sed coarctata remanet in sola bipedali quantitate priori; at verò sic quæ ex alimentis per nutritionem adiuncta est pedalis substantia bipedali præexistenti in eodem puero nunc aucto ad quantitatem tripedalem, verè non informabitur anima, nec erit propriè animata, nec viuens, ideoq́ non nutrietur, secta vel puncta non sentiet; quæ tamen sensui non respondent; est igitur anima humana saltem per accidens, hoc est, ad subiecti corporis incrementum augumentabilis. 1. De gen. & cor. tex. 33.

B

Deinde verò arguunt, Anima quæ prius erat in homine integro, aut bicubitali, exempli gratia, vbi vel illi brachium abscinditur, vel ipse senio confectus ad cubitalem magnitudinem decrescit; necessariò aut contrahitur & ipsa ad reliquum corpus, ac imminuitur ad imminutionem subiecti: atqui hoc est quod volumus; aut non contrahitur; si quidem in homine integro, quando illi amputatur brachium, aut alia pars eo superstite, animæ portio, quæ ante actuabat, informabatquè membrum illud, tunc non contrahitur ad reliquam ani-

C

mam remanentem in residuo corpore; igitur remanebit A
adhuc in parte illa à corpore sciuncta; ergo quæ prius vna erat in integro homine, anima diuisa nunc erit, ac multiplicata in duas; quod & nos arbitramur.

Sic præterea in homine bicubitali, vbi is in senio per decrementum imminuitur ad quantitatem cubitalem, illa animæ portio, quæ perficiebat, viuificabatq; cubitalem illam corporis magnitudinem deperdit an nisi contrahatur ad reliquum animæ, quod est in residua cubitali quantitate; necessariò fiet, vt anima ob- B
tineat aliquam sui partem extra corpus, alia corpus actuante; quod est absurdum; imo sic anima secundum se, non ratione subiecti, haberet partem extra partem, quare esset per se quanta, & diuisibilis, nedum per accidens, quod nos contendimus.

Id quod & tertio hoc argumento ostendimus, quia
1. De an. t. 88. *vt habetur ex Aristotele contra dicentes aerem esse animatũ colligente id tanquam absurdum, fore vt anima non inesset in quacunque aeris parte; proprium est for-* C
marum informantium ita dare esse corpori vt illi vniantur extensibiliter secundum omnem sui dimensionem.

Adde & hoc esse proprium animarum, quæ sunt actus corporis organici; id enim constat ex multis partibus similaribus; at quod inest multis partibus corporeis, necessariò illis inest quantitatiuè, ac extensibiliter; Quum itaque anima humana, etiam penes gradum intellectiuum, sit informans corpus organicum, oportet

eandem

A eandem partem animi nostri rationalem expansam esse in omnes corporis particulas.

Amplius, & ex eodem Aristotele patet intellectum per vniuersum corpus diffusum esse, non autem applicitum vni tantùm particulæ: si quidem scribit difficile esse vel fingere quam partem, aut quomodo contineat eam intellectus, contra Platonem, qui mentem locabat in cerebro solo, non in omnibus corporis nostri particulis. 1.De an.t.91.

B Sed & ipse Hippocrates censuit mentem esse extensam per singulas corporis partes, dum scribit, quicunque dolentes parte aliqua corporis omnino dolorem non sentiunt, ijs mens ægrotat: Qui enim fieri posset vt facultas tactrix in pede, verbi gratia, non sentiens caussam dolorificam, arguere possit mentem ægrotare, si hæc à pede longè absit in cerebro, aut corde, non facile assequi potest. 2.Aph.6.

At verò & alio insuper argumento suā opinionem C roborant dicentes quòd si in semine, ex quo in vtero constituitur conceptus hominis, dum à mare decidit, non remaneret tota anima humana, etiam penes gradum intellectiuum, sed vel animæ gradus tantùm sensitiuus, vel vegetalis, vel nullus semen informaret: quū nihil vltra suas vires agat, nec quicquam generet aliud seipso præstantius; imo quicquid immediatè generat agentium physicorum, & præsertim vniuocorum, quale semen esse dicit Aristoteles, id semper sibi simile

7.Met.tex.32. *mile in specie producat, docente eodem Aristotele; pro-*
2.De an.t.35. *fectò reipsa homo non generaret hominem mediante semine, sed aut animal ratione carens, aut vegetans animatum, aut quidpiam inanime; id quod & à veritate*
2.Phys.tex.26. *abest, iudice vel sensu, & ab Aristotele scribente hominem ex materia generare hominem.*

Lib.28.cap.6. *Addunt vltimo loco tum illud Plinij apud Democritum in Venere hominem alium ex homine exilire; tum*
7.Met.tex.31. *illud Auerrois ex Aristotele, seminis virtutes similes esse arti & intellectui, atque differre à virtutibus naturalibus; quod planè falsum extaret, nisi in semine adesset animæ gradus rationalis.*

Examinatur opinio Hierardi, & Pomp. proposita, demonstrando animi nostri partem rationalem proximè oriri, non à Parentibus, sed à Superis, eamq; non esse vllo modo quantam per accidens. Cap. XIV.

AETERVM *quamuis huius opinionis assertoribus, quibus verè neque ætate, neque ingenio, neque alia quauis in re sum comparandus, subscribendum & mihi esset alio nomine; Vbi tamen potior me vergit ratio, ab eorum autoritate recedere cogor; siquidem ea nec firmis ita innititur fundamentis, quæ validior non prosternat ratio; quod enim primò dicunt*

in

A *in ſemine reperiri totam hominis animam, etiam quoad gradum intellectiuum, tum falſum eſt alio nomine, tum quem inprimis venerantur, Ariſtoteli apertè repugnat, qui partitus animam humanam in vegetalem; ſentientem, qua fœtus eſt animal; & rationalem, qua homo; in menſtruo vegetalem animæ gradum eſſe negauit eo ductus argumento, quòd menſtruum (quamuis tanto à ſeminis natura non diſtet interuallo, quin illud Ariſtoteles ſemen eſſe dixerit) indignum eſt cui vniatur præſtantior eſſentia vegetalis animæ; quippe non ſolet Natura inuicem illa connectere, quæ valde diſſita ſunt; quantò ſanè magis animæ noſtræ gradus rationalis, in perfectione cum vegetali haud comparandus, aſſociari ſemini ac excremento non debebit à Natura, quæ nihil niſi admirabili cum ordine, ac proportione perficit apud Ariſtotelem? Imo iure optimo Ariſtoteles demonſtrat partem animi noſtri rationalem nobis non indi, dum ſimus, à parentibus mediante ſemine, ſed extrinſecus aduenire à ſuperis; quæ omnia fuſius ſuo loco explicabuntur.*

2. De gen. an. cap. 3.

B

8. Phyſ. tex. 15

C

2. De gen. an. cap. 3.

Adde, ſi in ſemine eſſet anima humana penes gradum intellectiuum, & ſenſitiuum; quum abortus ſit intempeſtiuus, ac immaturus exitus animalis ex vtero matris; mulieribus profectò quæcunque corruptiones accidunt non ſolùm vltra ſeptimum diem à coitu, ſed & effluxiones puri ſeminis, quæ accidunt intra ſeptimum, abortiones eſſent; quippe ſemen in vtero habent

bent

bent etiam tunc mulieres, quod ob participationem sensentientis, & rationalis animæ, animal est, ac homo; oppositum tamen opinatur aliquando Aristoteles. A

7.Hist.cap.3.

Amplius, quum illud vel aduersarijs in anteriori capite in vsum venerit, nihil vltra suas vires operari, neque quidquam aliud seipso perfectius generare posse; si profectò animæ humanæ pars intellectiua à paterno semine, seu à patre ipso trahens originem, mediante spermate fætui adiungeretur; quum homo ipse quatenus compositum naturale est, caducam naturam habeat atque mortalem, quæ profectò ab eo nascetur anima rationalis, immortalis esse non poterit. B

Idipsum ex ijs planè sequitur, quæ statuunt in anima rationali augumentum, decrementum, quantitatem, ac diuisibilitatem; si enim mens nostra sic à corpore dependet, vt ad huius auctionem, decretionem, quantitatem, ac diuisionem, ipsa pariter augeatur, imminuatur, quanta sit, ac diuisibilis; cur eadem non erit quoque ad corporis dissolutionem, atque interitum, mortalis? C

Cap.33.42.43.45.46.

Hoc autem licet secundum ipsos fortasse Aristoteli non repugnet (si modo vera opinentur, nam secus Aristotelem sentire inferius patebit) est tamen reipsa falsum, & absurdum ijs Philosophis, qui in omni contemplatione nudam veritatem affectantes nõ iurarunt in verba Magistri; nam quæ ipsi vel Aristoteli supra Socratem, supraq; Platonem erat amica veritas, cur vel

A *vel apud nos ipsos Aristoteli, & cuiuis alteri præferenda non erit?*

Vlterius, falsò etiam, gratisq; sibi assumunt animā rationalem per se quidem non quantam, ac omnino indiuisibilem, in homine tamen ex commercio corporeo reddi aliquo modo quantam, ac diuisibilem; quando vulgatum non minus, quàm verum passim in Philosophia legitur axioma, quod per se tale est, nunquam à sui natura deflectere, sed tale semper permanere in quo-
B *cunque, & vbicunque ponatur.*

Præterea, si sufficeret vniri, & habere commercium cum subiecto quanto ad hoc vt formæ per se non quantæ per accidens quantæ fierent; inde profectò contingeret vt mentes Diuinæ, substantieuè separatæ, ex consortio corporis cælestis, cui assistunt, & magis vniuntur, testimonio Auerrois, quàm formæ naturales materiei huic sublunari, euaderent aliqua ratione quan- 3. Cæl. com. 3.
tæ, atque diuisibiles per accidens; quod satis constat
C *repugnare tum apertè Aristoteli, tum apertius ipsi* 8. Phys.
veritati.

Non est igitur vera positio Hierardi, Pomp. & aliorum existimantium essentiam animæ humanæ, non solùm quoad portiones ratione carentes (vegetatricem scilicet, ac sensitricem) verùm etiam quoad partem rationis, mentisq; participem, esse corpori coëxtensam, seu quantam per accidens, atque ab ipsis parentibus ortam.

M Re-

A

Resoluuntur aduersariorum rationes, ostendendo mentem humanam esse omnino indiuisibilem, ac immaterialem, non in vniuersum corpus extensam, sed in præcipua corporis parte residentem, nec à Parentibus ortam. Cap. XV.

EQVE *sanè quæ ijdem pro sua opinione argumenta nectebant, sic firma sunt,* B *vt rei naturam intimius perpendentibus facile non sit ea diluere; Propterea quod notum est quantitatem, ac extensionem esse accidens per se primò prodiens à materia, quo ideo materialia ab immaterialibus differunt in eo quod talia; quare & eatenus quid esse quantum quatenus est materiale: Non minus certum est actus, & formas trifariam esse materiales, vel quòd in esse, ac operari à materia dependeant; vel quòd in sui defini-* C *tione materiam accipiant; vel tandem quòd, instar materiæ, sint vlterius subordinatæ ad alios actus, tãquam perfectibile ad propriam perfectionem. Formæ quæcunque vno, aut pluribus, aut omnibus hisce modis sunt materiales, hæ penitus à quantitate non absoluuntur, vt dici queant per se non quantæ; non sunt tamen per se quantæ; etenim apud Aristotelem per se est nexus, qui reperitur inter definitionem, & definitum;*

1. Post tex. 9. & 10.

inter

A *inter caussam immediatam, seu adæquatam, & effectum; modò nulla forma oritur à quantitate, nec viceuersa vlla forma est caussa immediata, & adæquata quantitatis, sed materia: neque omnino vlla forma recipit in sui definitione quantitatem, neque vicissim; licet enim aliquæ formæ definiantur per materiam, à qua perse primò est quantitas, diuersum tamen quid est quantitas à materia; sed & ex Aristotele scribente* 2. Phys. tex. 21. *physicum non definire per materiam, non tamen sine*
B *materia, clarum est materiam in definitione formarum poni, non tanquam quid eis internum, & essentiale, sed veluti vehiculum, ac fulcrum, & omnino sine quo non; perse verò est nexus essentialis, & internus. Non potest ergo vlla forma verè dici perse quanta. Sunt tamen hæ formæ materiales media quadam ratione quantæ, hoc est per accidens, puta ad quantitatem subiecti, cui extensibiliter vniuntur. Quæ verò formæ à materia ita sunt liberæ, vt per eam neque sint, neque*
C *agant, neque definiantur vllo modo, neque eius more in potentia sint ad vlteriorem perfectionem, eæ sunt perse non quantæ, atque omnino indiuisibiles.*

Quum ergo tria præcipua sint formarum genera; aliæ nanque sunt merè naturales, vt formæ omnes inanimes; aliæ supranaturales, vt diuinæ mentes; aliæ inter has mediæ, vt animæ; Naturales formæ omnes vndique materiales, tum quia à materia in esse, ac operari dependent; tum quia non sine materia definiuntur; Loc. cit.

M 2 tum

*tum quia, more materiei, sunt subordinatæ, ac in po- A
tentia ad alias formas; non sunt perse non quantæ, sed
ad quantitatem subiecti, & ipsæ fiunt dimensionum
aliquomodo participes.*

*Formæ supranaturales vt omnino à materia libe-
ræ, quia sunt, ac operantur, & diffiniuntur sine illius
interuentu, nec in potentia existunt ad alios actus, sunt
penitus indiuisibiles, atque perse non quantæ.*

*At verò animarum genus, vt potè mediam natu-
ram habens vtriusque extremi participem, partim est B
materiale, ideoq; aliqua ratione quantum; partim im-
materiale, ac idcirco perse non quantum; nam sicuti
formæ elementorum, ac mistorum omnium inanima-
torum in esse, ac operari dependent à materia, non sine
illa definiuntur, ac generatim subordinatæ sunt ad alios
actus; forma quidem elementi ad eam, quæ est in misto,
& hæc ad animam; Ita in genere animarum vegetalis,
ac sentiens sunt omnino materiales; etenim à materia
in esse, ac operari dependent, non sine illa definiuntur, C
& sunt in potentia, vegetalis quidem ad sentientem,
& hæc ad intellectum; quare non sunt perse non quan-
tæ, sed extensæ ad subiecti dimensiones.*

*Et veluti mentes diuinæ ita sunt à materia abstra-
ctæ, vt sine illa sint, agant, ac definiantur, nec subor-
dinentur ad alias formas; sic in genere animarum mens
nostra à materia nec in esse, nec in operatione dependet,
& sine materia definitur, nec subordinatur ad vlte-*

A riorem formam; vt infra latius apparebit cum ex Aristotele, tum etiam ex Themistio; Quare mens humana est perse non quanta, & prorsum indiuisibilis, more Intellectuum superiorum, ac veluti punctus in corpore. Neque ideo dicenda est mens nostra materialis, atque in operari dependens à materia, quia operationes eius sint circa phantasmata, quæ non sine materia; nam & Diuinæ mentes, quarum actiones sunt circa corpora tum cælestia, tum sublunaria, quæ non sine materia, non tamen ideo materiales dici possunt, aut à materia in agendo depẽdentes; At de hac re suo loco fusius.

2. De gen. an. cap. 3.
3. De an. c. 23

B

Cap. 41. 43.

Quum itaque anima humana contineat in se gradum vegetalem, sensitiuum, & rationalem; potest illa quidem & absolute, & quoad gradus rationis expertes, esse quanta, diuisibilis, augumentabilis, & imminuibilis per accidens, & secundum quam apud Aristotelem corpus, seu animal augetur, quod probant aduersarij, eo quia vegetalis anima, & sentiens, quum sint materiales, & proinde aliqua ratione quantæ, in hominis constitutione corpori vniuntur secundum omnes dimensiones, perinde ac spiritalis altera corporeitas, ac tanquam lumen, radijq; Solis per omnem aeris dimensionem diffunduntur. Sed eandem animam humanam, quoad gradum intellectiuum, esse pariter quantam, ac diuisibilem, non concludunt rationes oppositæ; quippe mens nostra, vt perse non quanta, ac prorsus indiuisibilis, in generatione hominis, seu ad constitu-

1. De gen. tex. 35.

C

tionē humanæ animæ prædictis animabus vegetali, ac sensitrici per totam corporis quantitatem extensis adiungitur, non quidem secundum omnem illarum dimensionem, ceu spiritalior altera corporeitas (vt ita loquar) trinæ alteri dimensioni; sed tanquam punctus perse indiuisibilis trinæ dimensioni in vna tantùm parte ipsius; quæ illa est sanè, qua materiales animæ actuant partem corporis, non quamcunque, vt semen, sed omnium membrorum principem, quæ Platonicis, ac Medicis est cerebrum, Aristotelicis autem cor.

Anima igitur humana quum (licet ab eo aliquatenus dependeat) verum corpus non sit, sed incorporea substantia; nihilominus quasi spiritalis altera corporeitas (quod legitimo, ac vero corpori denegatur) corpori nostro vnitur, perinde ac lumen aeri, quantitatiuè, hoc est, secundum omnem sui dimensionem, non quidem quoad sui partem rationalem, quæ existens perse non quanta nullatenus quantitatis compos reddi potest, sed quoad animas materiales, quæ solæ sunt quantitatis aliquomodo participes.

Quod itaque opponebatur, quemadmodum & anima tum vegetalis in stirpibus, tum sensitiua in brutis, & forma quæuis alia inanimata, quanta est per accidens, extensaquè corpori, cuius est actus; quare & diuisibilis, ac multiplicabilis ad partitionem subiecti; sic anima humana, quum actus formaq; sit substantialis vegetatiuum, sensualem, ac intellectiuum

gradum

A *gradum in se continens, planè quanta esse debet, saltem per accidens, extensaq; nostro corpori, & ex consequenti diuisibilis, ac multiplicabilis ad partitionem subiecti, proindeq; ad effusionem seminis in Venereo congressu; licet verum esse posit de anima humana iuxta illius gradum vegetalem, pariter ac sensitiuum; non tamen tenet in gradu rationali; quippe ratio, humanaq; mens præstantissimam naturam Diuinæ similem obtinet, supra quascunque alias tum animas, tum*
B *formas inanimes, immaterialem, per se non quantam, & indiuisibilem omnino, quamuis forma sit, & actus; neque iuxta hanc partem animus noster vel brutorum, stirpiumq; animabus, vel inanimatis formis, vt iuxta partes materiales, vegetalem nempe, ac sensualem, in re proposita est comparandus, quod faciunt tria priora aduersariorum argumenta.*

Sed & ex his habeo, vnde diluam cætera supra quatuor vltima ratiocinia, distinctionem hanc, Anima
C *ma humana est extensa, quanta, augumentabilis, diminuibilis, diuisibilis, multiplicabilisquè per accidens iuxta gradum vegetalem, ac sensitiuum, qui quum sint materiales, habent rationem corporis spiritalis, vt lumen; non autem penes intellectum, qui omnino abiunctus a materia, subit vicem puncti in corpore, nullum autem corpus diuisibile est secundum punctum, sed benè secundum dimensiones; quia diuisio necessario fit inter duo puncta, at inter qualibet duo puncta media*

inter-

intercedit quantitas aliqua diuisibilis. A

Quod autem in septima ratione dicebatur, Propriū esse formarum informantium, & maximè animarum, quæ sunt actus corporis organici, ac proinde corporis vt habet multas partes, ita dare esse corpori, vt illi vniantur extensibiliter secundum omnem sui dimensionem; quare animam humanam etiam penes gradum intellectiuum, iuxta quem est forma informans, ac tribuens esse corpori, necessariò expansam esse in omnes corporis dimensiones; dupliciter tolli potest; & primò negando B *simpliciter vnionem quantitatiuā cum subiecto ita esse propriam formarum informantium, vt omnibus, ac sin-*

1. De an. t. 88. *gulis formis conueniat; Neque obest Aristoteles contra veteres, qui conscripsere philosophiam quibusdam carminibus, quæ Orphica vocabantur proprio nomine, non quòd ab Orpheo fuerint edita, in quibus ij dicebant mundum totum, eiusque partes singulas, quare & aerem, animam habere; dum scribit quòd si aer esset animatus, fieret vt anima non inesset in quacunque aeris parte;* C *quia id non colligit Aristoteles tanquam absurdum simpliciter (vt aiunt aduersarij) sed tanquam negatum ab Autoribus carminum Orphicorum, vt suis argumentis, ac fundamentis (quamuis non absolutè veris) illorum opinionem euertat.*

Deinde soluitur idem nodus dicendo Animam, & formam omnem informantem posse accipi & secundum se totam, & secundum partes eius; concedimus formam

infor-

A *informantem secundum se totam vniri corpori extensibiliter, ac iuxta omnem illius dimensionem; non tamen id etiam necessariò contingit in singula eius parte, vt ipsa quoque corpori insit quantitatiuè, sed nihil prohibet aliquam ipsius partem vniri subiecto veluti punctus corpori; Ita hominis anima secundum se tota expansa est in omnes corporis partes, quum tamen potior illius pars intellectus, tanquam punctus omnino indiuisibilis non possit toti corpori extendi, totusquè esse in quauis* B *parte corporis; alioqui saltem per accidens dimensus, ideoquè diuisibilis; sed in vna tantùm corporis parte cæteris animabus adiungatur, ceu illarum actus, ac perfectio essentialis.*

Multò minus turbat nos Aristoteles inquiens difficile esse vel fingere quam partem corporis, aut quomodo contineat intellectus; Et primò, quia per hæc non innuit Philosophus intellectum extensum esse in omnes corporis partes; sed solùm negat eundem in suis operationi- 1. De an. t. 92.
C *bus obeundis vti vlla parte corporis, tanquam instrumento, cui ideo sit alligatus; quæ ijs valdè consentiunt, quæ alibi scripsit actionem mentis non communicare cum actionibus corporalibus.* 2. Degen. ani cap. 3.

Deinde, dicimus hoc in loco inuehi Aristotelem fortaßè aduersus Platonem, qui (si verum est quod censuit Galenus) tripartitus animi nostri essentiam, nempe in animam vegetalem, quam vocat concupiscibilem; sentientem, quam appellat irascibilem; & rationalem; non

N putauit

intercedit quantitas aliqua diuisibilis. A

Quod autem in septima ratione dicebatur, Propriū esse formarum informantium, & maximè animarum, quæ sunt actus corporis organici, ac proinde corporis vt habet multas partes, ita dare esse corpori, vt illi vniantur extensibiliter secundum omnem sui dimensionem: quare animam humanam etiam penes gradum intellectiuum, iuxta quem est forma informans, ac tribuens esse corpori, necessariò expansam esse in omnes corporis dimensiones; dupliciter tolli potest; & primò negando B *simpliciter vnionem quantitatiuā cum subiecto ita esse propriam formarum informantium, vt omnibus, ac sin-*
1. De an. t. 88. *gulis formis conueniat; Neque obest Aristoteles contra veteres, qui conscripsere philosophiam quibusdam carminibus, quæ Orphica vocabantur proprio nomine, non quòd ab Orpheo fuerint edita, in quibus ij dicebant mundum totum, eiusquè partes singulas, quare & aerem, animam habere; dum scribit quòd si aer esset animatus, fieret vt anima non inesset in quacunque aeris par-* C *te; quia id non colligit Aristoteles tanquam absurdum simpliciter (vt aiunt aduersarij) sed tanquam negatum ab Autoribus carminum Orphicorum, vt suis argumentis, ac fundamentis (quamuis non absolutè veris) illorum opinionem euertat.*

Deinde soluitur idem nodus dicendo Animam, & formam omnem informantem posse accipi & secundum se totam, & secundum partes eius; concedimus formam

infor-

A *informantem secundum se totam vniri corpori extensibiliter, ac iuxta omnem illius dimensionem; non tamen id etiam necessariò contingit in singula eius parte, vt ipsa quoque corpori insit quantitatiuè, sed nihil prohibet aliquam ipsius partem vniri subiecto veluti punctus corpori; Ita hominis anima secundum se tota expansa est in omnes corporis partes, quum tamen potior illius pars intellectus, tanquam punctus omnino indiuisibilis non possit toti corpori extendi, totusquè esse in qua-* B *uis parte corporis; alioqui saltem per accidens dimensus, ideoquè diuisibilis; sed in vna tantùm corporis parte cæteris animabus adiungatur, ceu illarum actus, ac perfectio essentialis.*

Multò minus turbat nos Aristoteles inquiens difficile eße vel fingere quam partem corporis, aut quomodo contineat intellectus; Et primò, quia per hæc non innuit Philosophus intellectum extensum esse in omnes corporis partes; sed solùm negat eundem in suis operationi- C *bus obeundis vti vlla parte corporis, tanquam instrumento, cui ideo sit alligatus; quæ ijs valdè consentiunt, quæ alibi scripsit actionem mentis non communicare cum actionibus corporalibus.* 1. De an. t. 92. 2. De gen. ani cap. 3.

Deinde, dicimus hoc in loco inuehi Aristotelem fortaßè aduersus Platonem, qui (si verum est quod censuit Galenus) tripartitus animi nostri essentiam, nempe in animam vegetalem, quam vocat concupiscibilem; sentientem, quam appellat irascibilem; & rationalem; non

putauit ipse ex his tribus inuicem cõiunctis fieri vnum aliud, quod esset vna anima humana actuans totum corpus, ita vt secundum gradum vegetalem, & sensitiuum esset in singulis corporis partibus; ac penes omnes gradus simul esset in parte omnium principe; sed existimauit hasce animas in corpore ita distingui loco, & subiecto, vt poneret sic vegetalem, seu concupiscipilem in hepate, quòd neque hæc esset in alia vlla parte, neque in iecore vllam aliam animam comitem haberet; ita statuebat sensitricem, siue irascibilem, citra vegetalem, ac mentem, esse in solo Corde; ac demum ponebat mentem, sine interuentu irascibilis, ac vegetalis, tantummodo in Cerebro. Id negat Aristoteles hoc in loco supponens irascibilem, atque vegetalem, quia materiales existunt, vnitas esse corpori secundum omnem sui dimensionem; proptereaquè nullam esse partem in corpore, quæ vegetalem, ac sensitricem animam non habeat; ita ergo difficile erit vel fingere quam partem solus citra aliarum animarum interuentum contineat intellectus: aut quomodo non mediantibus inferioribus animabus, si hæ insunt singulis corporis particulis. Nihil ergo contra nos habet Aristoteles dum dicimus mentem non esse extensam toti corpori, sed vniri prioribus animabus in vna tantùm corporis parte, quæ est omnium princeps. A B C

Quod postea ex Hippocrate adducebatur, ipsi etiam mentem extensam esse per singulas corporis partes, vt qui dicat ijs mentem ægrotare, quicunque dolentes parte

te

A te aliqua corporis, omnino dolorem non sentiunt; leue est; Quia quum duplici polleat homo facultate sensitrice: altera, qua immediatè percipit sensibilia in proprio organo, cuiusmodi sunt sensus particulares, visus, auditus, tactus, gustus, odoratus: altera verò, qua sentit se sentire, cuiusmodi est sensus communis appellatus ab Aristotele; Quum autem hi sensus abinuicem re, loco, & subiecto differant; nam se habet communis ad particulares, tanquam punctus in centro ad ea, quæ sunt in circunferentia, docente Aristotele; Hinc factum est vt lædi quilibet illorum poßit altero illæso. Quotiescunque

B igitur lædatur sensus communis, hoc est, habeat suum organum male affectum (secus enim facultates animæ ex se a morbo lædi nequeunt) sensu particulari existente illæso; tunc si occurrat extrinsecus, vel intrinsecus obiectum sensibile sensui particulari, vt puta, tactui, necessario quidem illud percipietur a proprio sensu, nam sensus benè valens, in debita distantia constitutus, me- 3 De an. tex. 136. & 149.

C dioque rectè disposito existente, non decipitur circa proprium obiectum; sed homo non sentiet se sentire ob vitium sensus communis; Quoniam verò sensus communis reipsa, aut saltem subiecto idem est cum phantasia, quæ non raro a veteribus nuncupatur mens, & intellectus; idcirco benè scribere potuit Hippocrates quòd Quicunque dolentes parte aliqua corporis omnino dolorem non sentiunt, ijs ægrotat, non sensus particularis; quia hic probè fungitur suo munere, qùum doleant aliqua

parte corporis: sed mens, hoc est, phantasia, siue sensus communis, qui læsus ob organi indispositionem, non facit quod est sui muneris, ut nos sentiamus nos sentire, atque dolere. Ex his clarè patet quàm ineptè inde colligant apud Hippocratem intellectum propriè, ac potiorē partem animi nostri mentem extensam esse in singulas corporis partes; hoc etenim loco sub nomine mentis, non rationalem animæ gradum, sed phantasiam intelligit, ac sensum communem pertinentem ad gradum sensitiuum. A B

Quod verò in alio argumento dicebatur, si in semine, dum a mare in uterum decidit, non remaneret tota anima humana, etiam quoad gradum intellectiuum; ergo homo mediante semine generaret nō hominem; quod est absurdum, & Aristoteli non consentaneum; facilè tolli potest, primò quidem, quia vegetalis, ac sentiens animæ nostræ pars, quibus unà cum intellectu constituitur essentia humanæ animæ, ita est homini utraque propria, ut specie differens a quauis alia cuiusque viuentis, conceptum solo ab homine genitum in primo quadragenario hanc utranque tantùm habentem specie quoque differre faciat ab omni planta, & ab uniuerso irrationalium brutorum genere; quare is fœtus, licet careat intellectu, tunc etiam quadantenus homo vocari potest: imo reipsa est homo incompletus; Itaque sic homo quoque hominem generat. C

Sic etiam intelligenda est sententia Democriti ex

Plinio,

A *Plinio, In venere hominem alium ex homine exilire; nã exit a generante semen, quod ob participationem animæ vegetalis, ac sentientis homini propriæ, homo & ipsum imperfectus vocari potest, atque inchoatus.* Lib. 28. cap. 6.

Deinde verò tollitur idem nodus, quia non solus homo apud Aristotelem hominem generat, vt aduersariorum argumentum supponit; sed homo, & Sol, hoc est, Deus Optimus, quod infra latius apparebit commodiori loco; Quum enim inter cætera generabilia sortitus sit B *homo formam, siue animam duplicis naturæ, partim scilicet materialem, & corruptibilem: partim verò immaterialem, & æternam; Hinc factum est vt idem ad aliorum generabilium differentiam in sui origine dupli ci quoque caussa effectrice particulari, ac immediata gaudeat; materiali nempe, atque corruptibili, quæ est homo parens, ex materia, seu mediante materia vegetalem, ac sensitricem conceptus animam producens; & immateriali, atque incorruptibili, Deo nimirum, qui quoq;* C *Aristoteli sub nomine Solis nulla mediante materia infundit fœtui humano immaterialem, & æternam animi nostri partem rationis participem.*

Quæ autem postremò afferebatur autoritas Auerrois, & Aristotelis, nihil noui adstruit; quoniam dicere virtutes seminis esse similes arti, & intellectui, non est ponere intellectum in semine; alioqui & dicere virtutes hirundinis in nidificando, formicæ in recondendo tritico æstate ad hyemem, aracneorum in texenda tela,

& rete

& rete ad muscas capiendas, & Apum in fingendis alueolis, in creando, custodiendoq; rege, in præstando illi honorem, & obedientiam, esse similes arti, & intellectui, quod verum est; esset ponere mentem, ac intellectum in brutis, quod est falsum penitus; sed est ponere in semine quid simile intellectui, cuiusmodi est anima sensitrix, quæ in hoc arti, ac intellectui assimilatur, quòd est capax cognitionis, licet longè aliter; similitudo autem, vt ab identitate differat, comitem habet necessariò aliquam dissimilitudinem. Et profectò per animam sensitricem, quæ cum aliqua cognitione agit, dici potuit semen, siue seminis virtutes differre à virtutibus naturalibus, vt quæ sine vlla cognitione operantur. A B

Adde, Auerroi virtutes seminis intellectui similes non vsuenire ad significandum gradum animæ rationalem, quem velit esse in spermate, sed ad denotandam vim formatricē partium conceptus, quam non animā semen actuantem, sed putat esse diuinam quandam Intelligentiam ab omni corpore seiunctam, quæ in hoc solùm incumbat, vt formet, efficiatq; in conceptu partes, ac organa omnia futuro animali necessaria cum admirabili illa dispositione, quæ opportuna est operationibus tam varijs, quales edit homo, ritè obeundis; quicquid sit de hac opinione Auerrois, quam infra expendam. C

Lib. 2. cap. 5.

Præterea, dicens Aristoteles sperma facere sicut

quæ

A quæ ab arte, id in eo ſenſu verificatur, non quòd actiones ſeminis ab anima rationali in eo exiſtente prodeant, ſicuti actiones artis à mente artificis; ſed (vt ea declarat ibi Ariſtoteles) quia ſicut artifex habet poteſtatem producendi formam artificioſam in determinata materia, & cognoſcit ea, quæ facit; ita ſemen poteſtatem habet gignendi formam ſubſtantialem in conceptu apud Ariſtotelem, & fortaſſe quæ in eo eſt anima non ſine cognitione operatur, quod monſtrabitur poſterius; B ex quo fit, vt ſperma ſit quodammodo vniuocum; quia ſcilicet non quamcunque formam impertit ipſi conceptui, ſed illam, quæ eſt eiuſdem ſpeciei cum ea, quam retinet, quæ Ariſtoteli rationalis non eſt, nec vegetalis ſola, ſed ſenſitiua, vt inferius demonſtrabitur. Non ergo tota eſſentia animæ humanæ ortum ducit à Parentibus, quod ſtatuunt autores ſecundæ Sectæ.

7. Met. tex. 31.

2. De gen. an. cap. 3. & 4.

C Recenſetur opinio aſſerentium vegetalem, ac ſenſitricem animæ noſtræ partem genitam eſſe, dum eſſemus in vtero, ab anima materna ſibi ſimilem animam quoad gradus irrationales gerante in humano conceptu. Cap. XVI.

His iam confutatis opinionibus, quæ tum à ſuperis tantummodo, tum à ſolis Parentibus animam humanam ſecundum omnem ſui partem oriri contendunt. Poſtremam nunc aggrediamur

mur sectā omnium amplissimam quinque præcipuis opi A *nionibus confirmantē animā humanam partim à Deo, partim à Parentibus ortū ducere; quæ quum in hoc omnes conueniant, vt arbitrentur potiorem animi nostri partem rationalem proximè à Deo creari; discrepant inter se tamen de animæ partibus irrationalibus; Nam alij tum sensitricem, tum vegetalem animam fætui à Matre communicari volunt; horumq; multi hoc fieri dicunt anima materna aliam sibi similem, quoad gradus irrationales, generante in fætu; Plerique verò ea-* B *dem numero anima materna seipsam communicante, extendenteq; ipsi conceptui, qui in vtero degit, eodem prorsus modo, quo in augumentatione anima præexistens in membris animalis, quod augetur, eadem numero permanens expanditur, communicaturq; adiunctæ materiei ex alimentis; Alij autem has ambas à Patre generari censent mediante semine, multi quidem moto, rectoq; more instrumenti à Patre tanquam ab agente principali; nonnulli verò proximè, ac immediatè gene-* C *rante animam fætus beneficio eius, quam ab eo nactum est, vnde effluxit; Alij demum aiunt hasce animi nostri partes mortales partim à matre, partim à Patre ortum habere, ab illa quidem vegetalem, ab hoc autem sensualem animam in conceptu produci existimantes. Singulas expensuri primam huius sectæ opinionem aggrediamur.*

Pleriquæ sunt, vt obseruabamus, qui in humano conceptu

A *conceptu ante quadragesimam diem, hoc est ante aduentum animæ rationalis, quam in eo reperiri aiunt animam cùm sentientem, tum vegetalem; hanc non à patre ortam, sed à matris anima genitam esse contendunt multiplici ratione, & primò quidem; quia, quum naturalissimum sit agentium physicorum generare sibi simile in specie tum essentiali, quæ substantialis forma dicitur, necessariò; tum accidentali, quæ est corporis figura, frequentissimè; profectò, si quod fætui animam*
B *indit agens naturale esset pater, vel paternum sperma, non autem mater, omnis fætus, quare & is, qui ex parentibus diuersarum specierum gignitur, patri quidem vel in omnibus, vel in pluribus, iisq; essentialibus necessariò esset similis; matri verò vel in nullis, vel in minimis, iisq; accidentalibus tantummodo; At verò mulus ex equo, & asina; vel asino, & equa satus, in omnibus non assimilatur patri, sed multa etiam habet, quibus matrem referat; Quinimo dum asinus equam*
C *impleuerit, qui inde mulus oritur, idcirco animam à patre sortiri non potuit; quippè muli natura longè perfectior est asinina; nihil verò potest quid seipso præstantius generare; quando nullum agens vltra suas vires operatur.*

Adde mulas ex equo, vel asino impletas quandoque, peperisse, non equum, neque asinum, sed mulum; qui vt sensu matrem in omnibus accidentalibus formis, non autem patrem referre conspicitur, ita ratione illum in

essentialibus eandem quoque repræsentare probabile est. A

Amplius, ex Plinio constat in Lusitania circa Vlyxipponem oppidum & Tagum amnem equas Fauonio flante obuersas animalem concipere spiritum, idquè partum fieri, & gigni pernicissimum ita; sed triennium vitæ non excedere; huic profectò ex patre anima destituto animam inesse conceptui, non autem ex matre animata, nemo affirmauerit.

Lib. 8. cap. 42.

Insuper quid rei huius testimonium desideratur, quando ex historijs nostris haberi potest Attilam Hunnorum Regem Italis flagellum Dei appellatum, & Romæ anno Pont. Alex. Semicanem, genitum, satumq; fuisse ex muliere, & Cane? huius autem signum euidentissimum creditur illud extare, quòd risum rex ille edere non posset nisi leui premisso latratu; Attilam autem hunc, & figuram humanam in corpore habuisse, & anima itidem humana constasse, nulli dubium esse debet, quum illud sensibus apertum fuerit, hoc autem intellectui, qui eum actiones omnes hominibus consuetas propriè edidisse cognouit; quare, & anima humana constasse, vnde illæ prodeunt. B C

Langi. Epist. med. lib. 2. c. 9.

Sed quid taceam simile huic exemplum Minotauri ex Pasyphe Cretensium Regina bubulum concubitum experta generati, qui matrem & in corporis medietate, vt patrem in reliqua, & in toto animo, quo pollebat humano, vltra patrem æmulabatur?

Fœtus igitur in vtero non à patre, sed à matre ipsa

vitam

A *vitam sortitur, & animam cùm vegetalem, tum sentientem.*

Id quod vel certò monstratur ex Aristotele, qui alicubi scriptum reliquit mures si salem lambant impleri sine coitu. Adde Aristotelem alibi tum dicentem auibus, & piscibus partum consistere sine coitu: tum admittentem feminas parere præter incubitum dum scribit fæminas, quæ non incubant à partu deterius affici; tum demonstrantẽ in genere piscium Channas, & Erithinos, siue rubros, vel quos vocant rubelliones, absq; maribus propagare, ea ratione, quia nullus in eo genere mas adhuc visus sit, sed omnes fœminæ, eæq; fœtu plenæ capiantur. Quum autem quod euenit in generatione brutorum, circa productionem animarum ratione carentium, verisimile sit quoque contingere in generatione hominis proportionabiliter, ex his patere potest animas mortales humano fætui non indi nisi à Matre. Hæc illi.

6. Hist. c. vlt.

2. De gen. an. cap. 1. 7. & 10

3. De gen. an. cap. 2.

B

2. De gen. an. cap. 4.

C

Ponderatur dicta opinio, & ostenditur ab anima materna nullo modo posse generari animas mortales fætus in vtero degentis. Cap. XVII.

ET *sanè nihilo firmiora quàm superiores tuentur qui sic opinantur; Necesse est siquidem illos vel cum Aristotele arbitrari seminis substantiam non permanere partem in conceptu, cui sanguis*

a. De gen. an. cap. 3. *guis tantummodo menstruus (qui omnes partes fœtus in potestate gerit) cuiusuis ille sexus extiterit) decentem subministrare materiam queat; verùm inde cogerentur asserere fœminam posse concipere absque maris interuentu; etenim sic in fœmina principium conceptus haberetur materiale simul, & efficiens; Ita ergo masculus esset superuacaneus in rerum natura, quum non alio nomine creauerit homines Natura masculum, & fœminam, quàm propter generationem; sed huic illud obstat in Philosophia vulgatissimum, Naturam non redundare in superfluis, Deumq; & Nataram nihil frustra facere; Vel potius cum Galeno, & Medicis existimare fætui necessariam esse seminis corpulentiam, ex qua partes animalis albæ, ab illis propterea spermaticæ nuncupatæ, generari valeant; sed ita masculum conceptui solam impertiri materiam, fœminam verò eidem imprimere formam existimarent; quod sanè, licet falsum magis existat, quàm dignum vt in eo refellendo diutius commoremur; Illud tamen adnotabimus ab hinc eos iterum vel inuitos, masculum non esse necessarium fœminæ ad concipiendum, asserturos; quando mulieres vltra menstruum sanguinem (testimonio Medicorum, & sensuum in anatome) proprium quoque obtinent sperma album pariter, & crassum, & si tantum albedinis & crassitiei, imò & vigoris nactum non fuerit, quantum virile; quocirca dignum illud Aristoteles non existimat quod seminis nomine vniuocè vocetur.*

A B C

A tur cum masculeo, quod & Albertus adnotat. Id itaq; muliebre semen sufficiens quum sit materiale principium pro generatione albarum partium corpori humano necessariarum; cæterarum verò menstruus sanguis; quid prohibere potest fœminam generandi fætus principium effectiuum simul, & materiale in se habentem, ad concipiendum non egere actione maris?

9. De anima cap. 3.

Nam ob id asserere ad conceptum opus esse & genitura maris, quia semen in fœmina longè parcius exi-

B stat, quàm satis sit, ex quo tot, quot in humano corpore requiruntur, albæ partes procreari valeant, Dissimulantis est animi summam, admirabilemq; Parentis rerum Naturæ vim, & prouidentiam, qua sensu vel ipso videmus in stirpibus exiguam vnius seminis corpulentiam ad vastam grandioris arboris molem propagandam sufficere; Si enim vegetalis plantarum anima in terra ex tantulo grano fici potest magnam arborem procreare; quum vegetalis animæ gradus, quo pollet hu-

C mana natura, longè perfectior existat quacunque anima vegetali stirpes, aut quoduis aliud animatorum genus animante; quumq; quicquid potest virtus inferior, valeat multò melius efficere superior; quantò magis animæ quiuis gradus in homine ex parua seminis portione partes omnes albas pusilli fætus in vtero degentis generare poterit?

Præterea quod solet sensus ipse fidem facere non paucas fœminas (vt quæ coeuntes magnam genituræ

copiam

copiam, non modò in vterum, sed & extra illum effundunt) tanto redundare semine, quanto ad tale magisterium, nempe ad spermaticarum animalis partium constitutionem, opus esset. A

Idipsum confirmat ratio cùm in brutis, tum in mulieribus; si enim (quod sensui liquet) oua subuentanea, quæ à fæmina parta sunt absque maris auxilio, nihilominus magna, & plena atque illa, quæ sunt aspersa semine maris; profectò hæc vitalia non sunt, non quia fæmina citra marem suggerere nequeat sufficientem materiam pro constituendo corpore fætus, vt aiunt aduersarij; sed quia conceptus non aliunde quàm à patre vitam sortitur, & animam. B

Si præterea mulieres aliquæ tanto abundant semine, ex quo cum illius quoque interuentu, quod in vnico congressu à masculo suscepêre duorum, imo quatuor, & plurium (quos concipere simul non rarò contigit vni-
9. De animal. cap. 5. cæ mulieri, Alberti, & Aristotelis testimonio, vt mi-
7. Hist. cap. 4. rabilia recentiorum sileam) fætuum partes omnes albæ C
producantur; ex eodem planè fæmineo semine, absque interuentu geniture virilis (cuius sanè exiguam quantitatem vnico initu mas in fæminam immittit) vnius saltem conceptus partes albas vniuersas oriri posse valde probabile esse debet.

Atque huius rationis vis adhuc magis conspicua est in animalibus brutis, quorum & suem viginti porcellos vnico partu edere pluries visum est: & mures (mi-

A (mirum dictu) vno itidem partu viginti supra centum fœtus peperisse aliquando experientia compertum esse scribit Aristoteles; Quis ergo in his neget fœminam tanto abundare semine, quanto vel ad vnum constituendum conceptum opus esset; proindequè illam ad concipiendum non egêre pressura maris, si ipsa est illud agens, quod fœtui vitam impertit, & animam? 6.Hist.c.vlt.

Multò minus veritatem assequuntur hac in re dicentes masculi opus necessarium esse ad conceptum, quoniam concipere non potest mulier, nisi proprium semen B vnà cum sanguine menstruo in vterum effundat; id quod ipsa non præstabit, nisi apertis osculis vasorum, quæ semen tale, ac menstruum continentia terminantur in vteri ceruicem; horum autem vasorum oscula reserari solent actione maris, qui suo semine tales vteri partes, in quas vasa ista terminantur, humectet; quo humore partes illæ perfusæ flocciditatem contrahunt, facilioremquè extensibilitatem; hinc prona redduntur, C quæ in eis infixa desinunt vasa vt a calore, cuius munus est rarefacere, ac dilatare, qui à motu oritur, & petulanti affrictu facto a mare in eis locis, aperiantur; In primis enim falsò, & gratis assumunt vasa mulieris spermatica ab earum testibus semen in venere ad vterum deferentia, eiaculatoria nuncupata, in vteri collum desinêre, ac implantari; Neque obstat quod obseruatur a Laurentio in anatome vtrinque ad latera ceruicis vteri ramulum quendam ab eiaculatorijs venis iuxta Lib.7.cap.9. testium

testium regionem ortum habentem protendi, ac dissemi-nari; quia tàm exigua sunt vasa ista, vt planè sufficientem vnico fœtui materiam seminalem impertiri nequeant; Nisi fortasse dicas ea esse vsui mulieribus ad coitum, & in eo voluptatem repetendam, grauiditatis tempore, quo vera spermatis vasa eiaculatoria, quæ in vteri cauitatem figuntur, ab embryone obturata semen effundere non possunt. A

Quare non ab re dixeris, vbi mulierem superfœtare contigerit, ideo illam superfœtatum conceptum non posse complere, atque perficere ad vitam; quia tantum ex illis ramulis venarum seminalium ad vteri collum descendentibus (qui soli, alijs dicta de caussa occlusis, effundere valent mulieris genituram ad superfœtationem) non effluit humoris, quantum satis esset pro alimento seminis virilis (vt medicorum phrasi vtar) ad constitutionem, & incrementum secundi conceptus. B

4. De gen. an. cap. 5. *Atque huc tendunt sine dubio illa, quæ alicubi scripsit Aristoteles,* Solam animalium mulierem, & equam grauidam coitum pati, etiam ad superfætationem, quam tamen ferè nunquam perficiunt: quippe homo sua natura præfæcundum animal est, in cuius vtero tempore prægnationis aliquid etiam, tum spacij, tum excrementi, *hoc est, muliebris genituræ,* superest; quanquam non tantum, vt vel alterum possit alere superfœtatum conceptū. *Sed hæc obiter dicta sint.* C

Nam

A *Nam satis est ad euertendum aduersariorum refugium, obseruasse venas, quæ a testibus genituram fæminiæ ad vterum deferre solent ordinariè, ac ferè semper ex instituto Naturæ, non ad vteri ceruicem, sed ad ipsius fundum terminari eo prorsum loco, vbi sunt cornua matricis appellata; & quæ ad vteri ceruicem terminantur semen non emittere, nisi in ea venere, quæ exercetur tempore grauiditatis; quippe tunc solùm tumet, quum in non prægnantibus sint admodum exiguæ, vt* B *ferè sensum fugiant.*

Deinde, ita dicentes confiteri oporteret, fæminam concepturam suum semen semper, & menstruum eiaculari in actu concubitus, simul tempore cum masculo, vel saltem paullò postea; quod quidem, quantum pertinet ad menstruum, falsum est omnino; quia, quum vasa menstrui quædam in uteri ceruicem disseminentur, ac desinant; si profectò inde in coitu sanguis emanaret, cruentam mas omnem uenerem experiretur, quod non respon- C *dere ipsi experientiæ coniugati asserunt.*

Quantum uerò ad sperma spectat, etsi frequenter contingat mulieres concepturas genituram suam emittere unà cum mare, uel paullò post; id tamen perpetuum non est, ac necessarium; mulieres nanque aliquas concepisse non semel est obseruatum, quæ semen dum coirent, nec simul, nec postea, sed antequam uir suum sperma eiacularet, effuderunt; quinimo aliæ pariter se vtero gestasse confessæ sunt absque eo quod in coitu semen emi-

P serint

Nota necessario concurrit semen mulieris in coitu nec necessari

ferint vllum; harumquè nonnullæ id postea vnius, vel alterius diei interstitio; quædam verò nusquam postea in vterum promanare sensisse protulerunt; sed vt mulierem sine proprij seminis interuentu concipere probabile non est; ita hasce a concubitu effusionem seminis non sentientes, dum somno postea occumberent genituram emisisse, verisimile est. A

Amplius, dato etiam fœminam concepturam ea ratione, qua dicunt aduersarij, eiaculare semen, & menstruum in actu veneris; non profectò opus esset masculo ad conceptum; nam mulier ex seipsa potest arte in ista loca inducere similem calorem, & humorem, quibus vasa illa recludantur, atque ita mare vel neglecto concipere. B

Adde aduersarios doctrinæ Aristoteleæ tantum fidei non adhibere, quantum profitentur, dum pro huius quæsiti solutione ea non afferunt, quæ ipse, inquiens ad concipiendum mulieri opus esse mare, quoniam conceptui à mare inest anima sentiens, quam fœmina procreare nequit; qua de re postea fusius. C

2. De gen. an. cap. 4.

Præterea, omnem vim effectricem in generatione fætus hi sic fœminæ adscribentes masculorum generationem destruunt omnino; Quum enim nihil vltra suas vires agat; proindequè quidquam non gignat aliud seipso præstantius; Quumquè fœminam, vel Aristoteli, masculus multa perfectione superet; si profectò generandi vis soli fœminæ tota inesset, nullus vnquam masculus

3. Phys. tex. 81.
2. De gen. an. cap. 3.

A *lus nasceretur inter homines; quo quid absurdius?*

Tandem isti, dum in generatione fœtus vim effectricem semini masculeo intercipientes eam vniuersam fœminæ conciliant, simul & omnem rationem tollunt, tum cur filij patri potius quàm matri, vel alteri cuiuis orian tur similes; tum cur oua orta sine actione maris, quæ subuentanea vulgo nuncupantur, prolifica non sint, atque vitalia; Si enim fœmina in ouo in se genito absque interuentu masculi animam generare posset cum vege-
B *talem, tum sentientem, ad quas est suapte natura in potestate; quamobrem id tale ouum, quod materiale principium sufficienter suppeditat futuro, gignendoquè animali, vitale non sit, atque prolificum, nequaquam apparet naturale nanque agens non impeditum, & appropinquatum passo benè disposito, in ipsum, quam suopte ingenio edere valet, operationem necessariò emoliri, sic vulgatum est inter Philosophos, vt notum ijs quoque sit, qui vel primis labris doctrinam gustaue-*
C *rint Peripatheticam.*

Concludendum est igitur non esse satis firmam, nec tutam illorum opinionem qui existimant hoc modo partes animæ humanæ rationis expertes (vegetatiuam scilicet, ac sensitiuam) generari ab anima materna sibi similem, quoad gradus ratione vacantes, generante in embryone.

A

Tolluntur argumenta obiecta, ostendendo tum in quibus fœtus possint assimilari Patri, ac Matri; tum quomodo non semper agentia physica generent sibi simile; tum in omni generatione viuentium esse distinctionem sexus; tum plantas omnes maris naturam habere, quarum fœmina communis est terra. Cap. X V I I I.

ERVM *neque ideo subscribendum est* B *huic opinioni, quia ipsam non plane firmis fundamentis fulciunt, qui eam tenent: Quod enim obijciunt, si fœtui a Patre anima inesset, non autem a matre; igitur ex Parentibus diuersarum specierum satus necessario patri quidem vel in omnibus, vel in pluribus, ijsque essentialibus esset similis; matri vero vel in nullis, vel in paucis, ijsque accidentalibus, sed hoc refellit experientia; ergo & illud ratio: solutu non est difficile illud in memoriam reuocanti tria præcipue in conceptu iam in lucem edito reperiri; formam substantialem, qua est id quod est; materiam, ex qua constituitur; accidentia, quibus ornatur, & pollet; atque hæc rursum triplici differentia contineri; nam accidentium alia necessario, perpetuoque in fœtu reperiuntur ita quod in alio dari non possint; hæc sunt, quæ sub nomine proprij circunferuntur accidentia, vt in homine admiratio, &* C

risi-

A *risibilitas; in equo hinnibilitas; alia quidem non necessariò, ac semper, sed vt plurimum sunt in genito, vt in homine rectitudo, talis structura corporis, huiusmodi faciei lineamenta: in brutis pariter talis partium ad totum corpus proportio, animæ affectus, ac propensiones; alia demum sunt in sobole accidentia, quæ nec semper, nec vt plurimum, sed modò insunt, modò nõ insunt subiecto, vt colores, quantitatis moles tanta, vel tanta, cicatrices, & similia; quæ sanè accidentia tanto a seinB uicem quum distent interuallo, non poterunt profectò cũcta ab eadem caussa similiter proficisci; ideoque abre non erit si primi generis accidentia dixerimus, non a materia, quæ in continuo fluxu versatur, sed a forma prodire, quæ semper est eadem; at accidentia secundi modi retulerimus in formam quidem, sed prout huic, vel illi materiei adiuncta est; tertiæ tandem speciei accidentia ad materiam relegauerimus, quæ nunquam pariter in eodem statu permanet; quippe orta suorum C principiorum naturam referre debent.*

Ex his planè habetur illum, qui conceptui dat formam, necessariò eidem impertiri, & accidentia illa propria primi generis: qui verò materiam, postremò narrata: & vtrunque medio loco posita, quæ vt plurimum insunt subiecto.

Neque prætereundum est cuique agenti physico naturalißimum eße generare sibi simile hoc pacto, vt vbi agens debile, aut impeditum sit in opere, quid seipso imper-

perfectius, sibiquè ideo dissimile producit; hac enim ratione Natura masculum semper intendens, apud Aristotelem, vbi infirma, vel impedita illum producere nequit, ad fœminam constituendam se transfert, quæ mas est imperfectus; ita vbi agens robustum sit, & non impediatur, quemadmodum ex se sibi vndequaque similem partum progignit; sic etiam vbi ab altiori, præstantiorique natura regatur, adiuueturquè, quid seipso perfectius generare potest, ideoquè sibi dissimile. A

a. De gen. an. cap. 3.

4. De gen. an. cap. 6

Nos igitur si dicamus conceptui materiam quidem præcipue a matre, formam vero a semine paterno, seu a patre ipso impertiri, adiuto tamen, fotoquè ab anima, & calore matris; ex hoc soluere poterimus rationem obiectam, & primò, Quia fœtus referre potest vtrunque genitorem; siquidem conceptus sortitur formam, & animam a semine virili, seu a patre tanquam ab agente principali; a matre verò tanquam ab adiuuante; materiam autem, & corpus nanciscitur pariter a matre plurimum, a semine verò paterno reliquum. B

Deinde speciatim in sobole orta ex diuersis speciebus, dicimus mulum in accidentalibus vtrunque parentem repræsentare, in essentialibus autem neutrum, quia rationi consentaneum est, dum equus asinam implet, equinum semen impeditum ab indispositione subiecti (quippe materia asinina omnino tales non habet præparationes, quæ conueniunt subiecto recepturo formam equi nobiliorem) & imbecillum, quia destituitur C

auxilio

A *auxilio sufficienti, quo indigeret a calore, & anima fœminæ ad procreandam animam equinam; necessariò producit quid seipso imperfectius muli genus, matre verò nobilius; quia materia fœminæ admista semini paterno, inde quasi supra se elata aliquantò seipsa perfectior effecta est, & idoneum mulinæ animæ (vt ita dicam) receptaculum.*

Sic dum asinus equam presserit, semen aselli, quam ex se non posset, adiutum, fotumquè ab anima, & equæ
B *calore, quasi supra sui naturam elatum, animam muli generat sua ipsa perfectiorem.*

Non secus, vbi contigerit mulam impleri, quod & Aristoteli quàm rarissimum, & ipsi vel Plinio est portentum; non mulus, sed ginnus orietur; Nam quæ in Cappadocia, & Syria super Phœnicē mulæ & coeunt, & pariunt omnes, apud Aristotelem, ac Plinium generis cuiusdam proprij sunt, ac diuersi a vulgaribus, quæ ex diuersarum specierū parentibus oriuntur mulæ, quam-
C *uis eis sint valdè similes.*

6. Hist.cap.24. 36.
Lib. 8. cap. 44.

Reliqua verò, quæ subdunt aduersarij de Equis Fauonio vento impletis, de Attila Hunnorum Rege, & alijs exemplis, sunt fabulæ, vt viri doctissimi arbitrantur. Sed aliter etiam mihi liceat illis occurrere.

Fert Lusitania, vt omnis etiam Hispaniæ regio, animantia vniuersa calidioris temperamenti; eo quia sub calidiori cælo propè Zodiacum est sita; quæ igitur ibi degunt equæ receptum semen ab aliquo alio animan-

te

te congeneæ naturæ, si non ab equo, clandestinè (qui mos A
est plurium brutorum, præsertim Elephanti apud Aristotelem) suo, quo pollent intensiori, calore adurerent, absumerentquè penitus, nisi tepidiori aura Fauonij tantus illarum vteri æstus temperaretur ad sobolem propagandam; quæ planè & leuissima, seu velocissima est, & breuis durationis; quoniam a temperamento calidissimo ob leuitatem pernicitas, seu velocitas; ob citam humidi radicalis consumptionem vitæ breuitas proficiscitur; quemadmodum a frigidiori temperie ob grauitatem tarditas, & segnities; ac ob exiguam, & lentam substantifici humoris absumptionem vitæ longitudo emergit. B

Sed cachinnus ille latratum referens in Attila Rege, corporis potius, vultusquè, ac faucium structuræ, & animi etiam feritatis, quàm caninæ originis argumentum præbet; nam & hominum aliquorum risum si aduertas, non raro senties, qui tibi primum nescioquem latratui similem auribus tonum videbuntur insonare.

Quod autem a Langio scribitur nobis non obest concedentibus mulierem ex cane peperisse semicanem, non hominem, quasi tertiam quandam speciem ab vtroque parente dissimilem, vt ex equo & asina mulus oritur. C

Porrò de Minotauro illo fabuloso quid habent, quo ipsum humana potius, quàm bubula forma pollere demonstrent; quando is aliter, loco materni eloquij, paternis vbique impleret mugitibus auras?

Quinimo an experimento compertum non habemus

mulieres

A *mulieres aliquas ex viro peperisse monstra, quibus caput, vel pedes erant caniui, caprini, vel aliorum brutorum, reliquo humano existente corpore?*

Sed si ille Minotaurus est tertia quædam species ex humana, & bubula; perinde ac mulus tertia species est ex equina, & asinina; ut nuper de mulis, ita de Minotauro nunc dicere possumus, semen taurinum à mulieris anima, & caliditate naturali supra sui naturam elatum quid seipso perfectius edere potuisse.

B *Nihilo firmius est argumentum de muribus, auibus, & piscibus, quos vt Aristoteles non ex seipso, sed ex aliorum dictis referens ait, si salem lambant impleri sine coitu, & eis partum consistere sine coitu; ita quia tales autores non laudat, illis ipsum non consensisse omnino est arbitrandum; ideoq; & nos, nisi vrgeant magis, eis haud subscribemus.*

Nihil ergo contra nos aduersariorum ratio; Imo eam sic nobis licet ad hominem retorquere maiori cum efficacia dicendo, quòd fœtus ex diuersarum specierum C *parentibus ortus in omnibus ferè, ac præsertim in essentialibus patrem repræsentat, in nullis verò, vel saltem non in essentialibus, matrē refert; Ergo fœtus animam, sui partem essentialem, à patre nanciscitur, non autem à matre. Antecedens confirmari potest multiplici autoritate; nam & ipse Aristoteles fatetur aliquando in India ex cane, & bellua quadam alterius generis, sed simili, oriri canes patrem semper in omnibus referentes;* 2. De gen. an. cap. 5.

Lib.8.c.44. *Et Plinius ex asina domestica, & asino syluestri, qui Onager dicitur, non asinos domesticos, sed onagros generari scribit; Et inter vulgares nostri temporis Speronius mulierem peperisse serpentes aliquando pro vera historia affirmare non dubitauit; hosce tamen fœtus vt in vtero ex semine concipi, nullo pacto crediderim; ita è cœnoso illo sanguine menstruo, qui sæpè venenatam naturam habens canes eum lingentes enecat, per putredinem in vtero gigni affirmauerim, non secus ac tum lumbrici, ac vermes in intestinis ex putri excrementorum colluuie generari solent, atque aluo excludi; tum mola nuncupata ex menstruo sanguine puriori, sola fortasse quantitate peccante, citra putredinem procreatur, ac tandem mingitur, seu paritur sponte, vel potius arte extrahitur; Adde Valerium Maximũ retulisse in exercitu Xerxis equam, non sibi similem, sed leporem partu edidisse; Hunc tamen vt ex equo patre satum fuisse fœtum probabile non est; ita leporem eò securitatis, & audaciæ deuenisse, vt cum equa coiret, veritatem non redolet; Id ergo esto vel portentum supra Naturæ limites, vel figmentum potius.* A B C

10. Hist. c. 9. Lib.1.c.6.

3. De gen. an. cap.1. *Quod autem ex Aristotele afferebatur animalium fœminas, quæ non incubant, a partu deterius affici: veluti est in græco codice, quem malè vertit Gaza traducens, quamobrem & ab incubitu laborant in prole nutrienda, a partu verò deterius afficiuntur, quasi priuatæ aliquo sibi natiuo gestamine: neque interpretatur be-*

nè,

A *nè, neque suffragatur aduersarijs, qui nomen (incubitus) hoc loco significare putant idem, quod & coitus; tum quia malè diceret Aristoteles fœminas incubare, quum in coitu sint succubæ, incubent autem mares, & præsertim in brutis, de quibus eo loco mentio est Aristoteli; tum quia Philosophus ibi (vt alibi quoque) dicens* 6. Hist. c. 24.
Incubitu auium fætum excludi naturæ ratio est, non tamen ita solùm oua aperiuntur, &c. satis apertè videtur Vti nomine incubitus in suo significato proprio,
B *quod est cubare super ouum; loquens enim de cura, & diligentia parentum erga prolem hæc habet,* Tum etiã Natura attendere videtur vt sensum prouidum, curamquè diligentem erga prolem parentes habeant; sed in genere deteriore hoc facit quousque pariant; in alijs quibusdam etiam donec perficiãt; prudentioribus verò plus curę mandatur, vt etiam enutriant; postremò ijs, quæ prudentia iam maximè prædita sunt, consuetudo, amor, & charitas in
C prolem etiam adultam seruatur, vt homini, & quadrupedum nonnullis; auibus cura donec pariant, & enutriant; quamobrem *ait cum græco codice antiquus interpres* fœminæ, quæ non incubant, a partu deterius afficiuntur; *quasi dicat Aristoteles, inter aues, quæ contra communem auium naturam, & consuetudinem non incubant fouentes oua, quæ pepererunt; id præstant, quia ob difficilem, ac dolorosum partum propriam prolem odio habent tanquam a qua in ea ede-*

da malè se habuerunt; Ita canes multi, & feles, quos A *primo enixu pariunt, fætus omnes præ nimio dolore in pariendo furentes crudelius interimunt. Diuersum, ac planiorem sensum habet lectio Gazæ, sed falsum; vt cuique patere potest; nã fæminæ omnes a coitu nutriunt quidem prolem, quam in vtero habent, sed non laborant in ea nutrienda.*

Quod autem postremò probabant de mente Aristotelis rubros, siue rubelliones, seu Erithinos, *&* Channas *matres, quæ in piscium genere absque interuentu mascu*B *li sobolem procreare videntur, suis fætibus vitam, & animam ex se indere; tenui planè fundamento innititur; Id etenim primo loco Aristoteli suspectum est, in eo genere pisces esse fæminas omnes, ac sine marium ministerio concipere, prolemquè generare; sed vbi id verum fuerit in hoc, vel in alio quouis genere animalium fæminas non distingui a maribus; illud tamen certum est ex eo non colligi animam fætui potius a matre, quàm a patre conciliari; quia quum idem animal sit promiscuè* C *mas, & fæmina simul; ideo vtriusque sexus officijs fungitur & patris, & matris; ita ergo idipsum quatenus fæmina est, concipit, conceptum nutrit, vtero gerit, ac tandem parit, munera matris obeundo; at quatenus est masculus, conceptui formam indit, atque animam sui generis.*

a. De gen. an. c. 4.

Tale aliquid iampridem suspicatus sum euenire in vniuerso stirpium genere, ratus in plantis non esse distin

ctionem

A *ctionem sexus, sed vnamquamque promiscuè nasci & marem, & fœminam; quod aliquando sensisse videtur Aristoteles.* 1. De gen. an. c. vlt.

Cæterum, quum viderim stirpes intra se non concipere, conceptum nullum aut vtero gerere, aut parere, more aliarum fœminarum; sed maris solummodo fungi muneribus sua quæque generis semina matura, & prolifica eiaculando in gremium terræ, quæ quum matris, ac fœminæ vices obeat erga stirpes, ab eis decisa se- B *mina quasi intra vterum recipiendo, receptaquè amplectendo, fouendoquè, ac fota quasi concepta nutriendo, indequè debito tempore ceu. partus proprios in lucem edendo; conatus fui mutare sententiam opinando stirpes omnes sigillatim esse naturæ masculinæ, terram verò (& ipso Aristotele attestante) communem omnium plantarum fœminam, ac matrem; Neque obest quòd aliquæ stirpes nullum semen emittant; nam & in animalium genere multi mares sunt natura infœcundi, vt* C *muli; Multò minus obstat quòd terra sit diuersi generis a stirpium natura; quoniam similiter in animalibus mares cum fœminis diuersi generis coeunt, & generant, vt asinus cum equa, & vicissim equus cum asina, ex quibus muli oriuntur. Atque vti plantis orientibus animam inesse clarum est, non a matre, vt quæ terra est, ex se inanimata: sed a paterno semine; ita planè & in mulis, & huius exemplo in alio quouis animantium genere id contingere putandum est, vt fœtus, non a ma-* 2. De gen. an. c.4.

Nota de plantis ōibus masculis p auctores quia terra est mater vel foemi

tre,

tre, sed a patre vbique formam, & animam acquirant. Sed ad pensum. A

Verùm cur etiam in Erithinis, Channis, rubellionibus, & si qui alij eiuscemodi sunt pisces, mares esse non credamus? non enim perpetuum illud est, semper vtero gerẽtes conspici, sed eos frequenter est videre non fœtos. Vbi autem prægnantes omnes visuntur, cur id in hoc piscium genere fieri non potest, quod feris quoque omnibus, aut plurimis ex terrestrium genere in more positum esse scribit Aristoteles? nempe segregari a fœminis B
1. Hist. c. 18. *mares, & seorsum pascere, ac nunquam ad commune pascuum conuenire, nisi quum tempus est coeundi; quod obseruat alicubi Excellentissimus Medicorum nostræ, ac superioris tempestatis* IOANNES COSTAEVS *Præceptor noster, vir ea in omnibus rebus sapientia, &*
5. disquisitiõ. physiolog. *prudentia insignis, cui nullus alius mihi sese offert comparandus, nisi Philosophorum omnium decus, & ornamentum* FEDERICVS PENDASIVS, *vir inter omnes doctrina pariter, ac pietate spectabilis; quibus non solùm plurimum debeo, quia quicquid in Philosophia, ac Medicina profeci, id totum eis præcipuè acceptum refero; verùm etiam quia Bononiæ, vbi Eminentissimè hic Philosophiam, ille Medicinam profitebatur, ijs ita familiaris extiti, vt per quadriennium vnius, alterius verò per biennium continuus alumnus, discipulus fuerim, & conuictor.* C

Septi-

A

Septima Opinio Portij, & aliorum dicentium fœtum in vtero primis quadraginta diebus viuere beneficio animæ maternæ, tanquam partem ac fructum corporis materni; in partu verò fœtui animam remanere ſibi communicatam à materna diuiſa penes gradus mortales ad partitionem ſubiecti. Cap. XIX.

B *AT verò (vt cæteras opiniones proſequamur) alij plerique, inter quos Portius, arbitrantur ante aduentum animæ intellectricis; quam ſolam a Deo prodire opinantur, ſed diuerſimodè ac Portius, Embryonem in vtero anima ſibi propria, quæ diuerſa ſit a materna, gaudere nolunt; vt qui exiſtiment fætum, dum in vtero permanet, ante adeptionem intellectus, hoc eſt, toto primo quadragenario, eadem prorſus* C *anima viuere, qua mater ipſa viuit, ceu matris alia membra, his præcipuè ducti rationibus, quia fætus eſt fructus matris; ergo quemadmodum ſe habet fructus ad arborem; ita ſeſe habere debet fætus ad matrẽ; quum ergo fructus, dum arbori adhæret, eadem prorſus anima viuat, qua & ipſamet arbor; neceſſariò aſſerendum eſt fætum in vtero antequã polleat virtute intellectiua, toto primo quadragenario eiuſdẽ prorſum animæ beneficio viuere, qua & mater ipſa viuere dicitur.*

Deinde,

Deinde, eadem prorſus anima quicunque viuit, qua quiſque nutritur; eademquè nutritur, qua ſibi ad nutritionem alimentum concoquit; ſed fœtus in vtero animæ maternæ beneficio ſibi ad nutritionem alimentum concoquit; neque enim Embryon per os aſſumit ſibi cibum in ſtomacho prius, inde in hepate digerendum; ſed hiſce carens inſtrumentis a principio, dum nutritur, per venam vmbilicalem, a maternis venis iam planè concoctum & in hepate, & in ventriculo matris, attrahit ſibi ſanguinem, quo alatur; ergo fœtus in vtero, non propriæ alicuius animæ a materna diuerſæ officio alitur, ac viuit, ſed eadem penitus, qua & mater ipſa viuit. A B

Tertiò etiam arguunt dicentes quod certum eſt in animalibus, hominequè præſertim, arterias ad venarum differentiam hunc vſum habere, vt per eas à corde, vnde ortum ducunt, partibus, ad quas feruntur, communicetur ſpiritus, facultaſquè vitalis, imo & vita ipſa; quum ergo apertiſſimum ſit a corde matris arteriam quandam ferri in Embryonem, quæ vnà cum venaſibi adnexa per fœtus vmbilicum tranſiens vmbilicalis appellatur; quis non exiſtimet fœtum in vtero vitam non aliunde habere, quàm ab anima materna; proindequè verè, ac propriè non eſſe animal diuerſum a matre, ſed partem matris animatam? C

Poſtremò, quemadmodum ouum nõ adhuc partum ſe habet ad gallinam, & aliam quamcunque fœminam ouiparam; ita prorſum ſe habet fœtus quiuis alius in

vtero

A *Vtero ad matrem; At verò quodcunque ouum, etiam subuentaneum, quod maris semine non est aspersum, in corpore matris eadem prorsus, qua & mater ipsa, anima viuit, nutritur, & augetur; Id quod & eo maximè argumento constare potest; quo extra fœminam oua subuentanea non viuere apertum est; fœtus igitur in Vtero non aliunde Vitam sortitur, quàm ab anima materna; nimirum hac primis Vel ipsis diebus a conceptu ipsa sese communicante semini, factoquè conceptui*
B *in vtero degenti, perinde ac in actu augumentationis anima præexistens in cæteris partibus animantis, eadem numero persistens expanditur in materiam alimentalem corpori adiunctam; Et quemadmodum materia illa ex alimentis adiuncta corpori eius, quod augetur, eadem ac illud ipsum anima gaudet; quippe in unoquoque animante una solummodo anima est secundum numerum, cuius unius essentia perficit, actuatquè tum animatum ipsum totum, tum quoque singulas illius par*
C *ticulas, quæ uitæ operationes quoquopacto edere solent; sic penitus Embryon tanquam Vna ex partibus corporis materni viuit beneficio maternæ animæ, quæ quoad gradus inferiores diuisibilis, atque multiplicabilis ad subiecti diuisionem, in partu diuiditur in eam, quæ remanet in matre, atque illam, quæ permanet in fœtu iam in lucem edito. Hæc illi pro sua Opinione afferunt.*

A

Conuellitur superior sententia demonstrando fætum in vtero non viuere beneficio animæ maternæ, sed alterius sibi propriæ, neque esse vllo modo partem corporis materni. Cap. XX.

VORVM *sanè opinio quanti sit roboris, vel ea optimè demonstrant, quæ in proximè confutatam adduximus argumenta; nam illis omnibus, & hæc ipsa* B *succumbit, quod cuique apertum est: sed & quæ speciatim hanc etiam oppugnent videamus.*

Primò itaque humanum corpus affabrè sic a Natura factum, vt nullam ipsius partem vel toti corpori, vel alteri parti vlli impedimento esse possit; imo vnamquamque particulam quemadmodum toti ipsi ornamentum, vsum, & aliquam peculiarem, propriamquè operationem impertit; ita & alijs partibus omnibus, partiumquè aliarum officijs, muneribusquè vniuersis adiumento esse, clarè nos docuit Hippocrates his no- C
Lib. de alim. *tis,* Confluxio vna, conspiratio vna, consentientia omnia. Iuxta totius quidem corporis naturam omnia, iuxta partem verò partes in vnaquaque parte ad opus; *quum ergo fætus in vtero, neque toti corpori materno actionem propriam, vel vsum vllum præbeat, vel ornamentum; imo potius totius actiones, & vsus impediat, atque lædat, & ornamentum*

vitiet;

A *vitiet; neque singulis totius partibus adiumentum, sed contra quamplurimis noxam impertiat; quippe vtero gerentis corpus quoad colorem, pallidum: quoad motum, pigrum: quoad vires, imbecillum: quoad mensuram, nimis quàm par sit circa ventrem protuberans extat; aliaquè multa mala patitur apud Aristotelem* 7·Hist. cap.4. *mulier a conceptu, vt puta dolorem capitis, caliginem oculorum, nauseam, vomitum, inappetentiam, appetitum varium, ac deprauatum, cruciatus renum, & B dorsi, tormina, tumores crurium, & plerosque alios affectus præternaturam; verisimile igitur non est Embryonem in vtero esse partem animatam prægnantis, non animal diuersum a matre.*

Amplius, ita partes corporis Naturam construxisse vbique conspicimus, vt cum corpore toto vnà gignantur in vtero, cum corpore toto perpetuò maneant Naturæ lege, certo numero claudantur, singulisquè eiusdem speciei animalibus, & vniuersis insint eodem mo- C *do, eademquè forma, magnitudine, ac numero; quum autem ex aduersò fætus vnà cum matre non oriatur, neque in vtero naturaliter perpetuò degat, neque in omnibus mulieribus reperiatur, neque in quibus adinuenitur, omnibus eodem modo, numero, eademuè magnitudine, formaquè spectetur; dubio procul ipsum, dum in vtero est, materni corporis partem animatam esse, arbitrandum non est.*

Præterea, si pars aliqua animalis morbo, aut af-

fectu quouis alio vexetur ut doleat; animal ipsum necessario talem dolorem sentit; quippe apud Hippocratem, quicunque dolentes parte aliqua corporis omnino dolorem non sentiunt, ijs mens ægrotat; fætus autem in utero plurimos affectus, & dolores perpeti probabile est; quos tamen quum utero gerens persæpè non sentiat, etsi mente constet; fætum nunquam dici posse partem matris animatam, rationi est consentaneum. A

6.Aph.2.sect.

Vlterius nulla pars in animali ope musculorum moueri potest ipso animali vel non sentiente, vel saltem inuito; imo sic totum corpus, corporisquè partes vniuersæ animo, ac voluntati obtemperant, ut ad arbitrium, ac propriæ voluntatis nutum animal quamlibet sui particulam promptè, quocunque uult, mouere ualeat, dummodo musculos habeat illa pars, ac neruos motui uoluntario inseruientes; sed Embryon in utero sæpè mouetur matre non percipiente, imo aliquando uel inuita; quin ubi ipsa uult, ad ipsius arbitrium fætus minimè mouetur, nulloquè modo paret imperio maternæ uoluntatis, licet musculos habeat, ac neruos, quibus moueri potest; ergo fætum in utero eadem prorsus anima uiuere, qua & mater ipsa uiuit, ceu matris membrum aliquod, impossibile est omnino. B C

Adde fætum, si pars matris extaret, necessario uel inter organicas, uel inter similares corporis materni partes collocatum iri; at uerò a partium similarium numero sua ipsius multiplex, sibiquè ipsi planè dissimilis substantia

A *ſtantia remouet; ab organorum autem ſpecie uſus, actio neſquè inſtrumentariarum partium propriæ, quibus Embryon in utero caret, quia nullam tunc matri ſubminiſtrat operam; Non eſt ergo materni corporis membrum aliquod fætus in utero.*

Id quod & inde etiam colligitur, quod certum eſt unumquodque totum mutilari, ubi ab eo pars aliqua ſeparetur; quum itaque in partu dum fætus ab utero exit, & a matre ſeparatur, ea ideo non mutiletur;
B *neceſſariò confitendum eſt fætum in utero non eſſe illius partem.*

Amplius, non poteſt mortua matre per ullum uel temporis momentum aliqua pars eius uiuere; quippe tandiu mater uiuit, quandiu reſpirat, proindeque quandiu cor ipſius uiuit, cuius gratia eſt reſpiratio; cor autem Ariſtoteli inter cætera membra omnia ultimum moritur; 2. De gen. an. cap. 4. *At uidemus non rarò in utero gerentibus matrem, ipſiuſquè cor, ceſſante reſpiratione, interire fætu ſuper-*
C *ſtite per notabile ſpacium temporis; ſic Cæſar Romanorum Imperator è cæſo ventre matris mortuæ uiuus prodijt in lucem, & alij plerique.*

Neque euaſio eſt, in morte animalis partes illius omnes non ſimul interire, ſed alias prius, alias verò poſterius; fætum autem in prægnantibus ex ijs partibus eſſe, quæ poſt omnes alias moriuntur, ſicq; fieri poſſe vt omnibus alijs partibus materni corporis emortuis, fætus aliquandiu per ſuperuiuat; tum quia non fætus, ſed

& ip

& in prægnantibus; & in alio quouis animali cordis A
priuilegium est, apud Aristotelem, vltimum omnium membrorũ interire: tũ quia si fætus in vtero pars matris existens post cor, & omnes alias partes in obitu matris interiret; quum animal non possit dici mortuum vbi vel vna tantùm ipsius pars vita fruatur; profectò mater non amplius spirans, corde mortuo, viueret vsquequo fætus ipse viuit, quem in vtero habet; contra tamen Hippocrates sanxit homines ne tantillo quidem temporis citra respirationem viuere posse. B

Lib. de flat.

Denique, si fætus in vtero ante adeptionem intellectus eadem anima viueret, qua & mater ipsa, ceu pars aliqua corporis materni; sique animam vegetalem, seu sualemq; fætus à matre sortiretur, materna anima in partu quoad gradus ratione carentes multiplicata, & ad subiecti diuisionem partita in eam, quæ in matre, & eam, quæ in orto fætu remanet; Dubio procul post quadraginta dies, ac omnino post aduentum animæ rationalis, eadem numero anima materna, seu animæ C
maternæ portio rationis expers simul frueretur, perficereturq; duobus intellectibus, materno scilicet, atque illo, quem hausit conceptus à Deo immortali, eademq; mater polleret duplici anima rationali; quod quantum à veritate absit, tu ipse iudica.

Eno-

A

Enodantur obiecta ratiocinia, ostendendo fetum non esse verè fructum matris; neque necessariò, qua nutritur, eadem anima sibi alimentum concoquere. Cap. XXI.

B AM ergo nunc aduersariorum rationes expendamus: Qua in re illud inprimis ipsis arguentibus fœtum esse fructum matris, ac propterea sicuti fructus, dum arbori adhærent, viuunt beneficio animæ totius arboris, non merito alicuius sibi propriæ; sic & fœtus in vtero vitam habet ab anima matris; Non concedimus fœtum in vtero degentem eandem habitudinem ad matrem habere, quam habent fructus ad arborem; Quum enim arbor illud sit, à quo semen decidit; terra verò id, in quod semen recipitur, receptum continetur, ac tanquam in vtero alitur, fouet-
C turq; terræ calore ad alteram ab ea, vnde decidit, in eadem specie stirpem propagandam; arbor masculum æmulatur, terra vero fæminam; Quare verius dixissent, quam fructus habent rationem ad arborem, eandem habent semina, & conceptus ad masculum; quippe fructus omnes aut semen continent, aut semen existunt stirpis, à qua decidunt, Theophrasto assertore; 1. De his pl. c. 3.
quam verò fructus, seu semina ad terram, eandem sortiuntur habitudinem fætus ad matrem; quod per-

spicuis

ſpicuis verbis docuit nos Ariſtoteles inquiens, Quamobrem vtero, & matre animal, vt terra planta vtitur ad cibum hauriendum donec perficiatur, & iam ſit animal potentia greſſibile. *Ex his quum ſemina, & fructus in terræ viſceribus propria, quam ab arbore ſuſcepêre, à qua producuntur, anima viuant, non beneficio formæ terrenæ; quæ natura eſt inanimis; apertè colligitur fætum in vtero non merito maternæ animæ vitam ducere; ſed ope alterius ſibi propriæ; quam à patre ſortitus eſt.* A

a. De gen. an. cap. 4.

B

At verò data, ſed non conceſſa propoſita analogia, obſeruamus in argumento aduerſariorum probari fætum viuere per animam matris, non ſolùm toto primo quadragenario, verùm etiam toto tempore nouem menſium, quo ipſe degit in vtero; quippe fructus eadem anima viuunt, qua & arbor, cui adhærent, non ſolis primis diebus, ſed ſemper quouſque ab arbore ſeparentur; id tamen vel illorum plurimis refragatur, vt qui infra primum quadragenarium fætum in vtero, non materna amplius, ſed ſibi propria, quam à Deo nactus eſt, anima viuere opinantur. C

Quod autem ſecundò afferebatur, fætum in vtero diuerſa ab anima materna non viuere, quia eadem cum matre anima nutritur, vt qui eiuſdem animæ beneficio ad nutritionem ſibi alimenta concoquit; facilè diluitur ex traditis; licet enim nutritionem multiplex alimentorum digeſtio, coctioq; præcedat; ad hoc tamen

Cap. 4.

vt

A *ut quid nutriatur, necessarium non est illud in seipso quascunque habere debet cibus antequam nutriat, coctiones obire; alioqui nec panis furno, nec alia esca ulla culinæ commendanda esset; sed sat est nutriendum alimento aliunde accepto, ubi id ulteriori elaboratione non indigeat, eam saltem postremam coctionem dare, qua alimentum conuertitur in propriam substantiam nutriti; ad quam sanè coctionem solam quando nec ventriculo, nec hepate, nec alijs eiuscemodi partibus opus*
B *sit, benè potest fœtus in utero illis carens partibus vel primo quadragenario nutriri per propriam animam a patre mediante semine receptam concoquendo sibi alimentum, dum sanguinem priores coctiones expertum ab anima, & calore materno, per venam umbilicalem attractum cõuertit ultima coctione in sui propriam substantiam; quare falsò dicunt aduersarij vel eadem anima quemque viuere, ac nutriri, qua quisque sibi ad nutritionem alimentum concoquit (si de prioribus co-*
C *ctionibus intelligant, quæ fiunt in hepate, ac in ventriculo) vel fœtum in utero non anima sibi propria, & a materna diuersa, sed eadem penitus anima matris digerere, seu coquere sibi alimentum ad nutritionem; si de postrema coctione loquuntur, quæ fit in singulis partibus corporis nostri solidis.*

Ad tertiam rationem, qua ex eo quod a Corde matris per umbilicalem arteriam fœtui communicatur spiritus, facultasquè vitalis, colligitur fœtum in utero vi-

uere beneficio maternæ animæ; dicimus verè quidem a corde matris arteriam ferri per vmbilicum in Embryonem; sed fœtum per eam vitales spiritus, & calorem naturalem, quem vocant influentem a materno corde haurire, non autem vitam; quippe arteriarum vsus est a corde, vnde prodeunt, deferre calorem influentem, quo fixus vnicuique parti calor naturalis adiutus, idoneum fit animæ instrumentum ad obeundas quascunque animalis operationes, non autem ad conciliandam vitam, eamquè deferendam a corde partibus vniuersis, quod aliqui opinantur; quia vita non est actio, non facultas aliqua prodiens ab anima, sed ipsamet vnio animæ cum corpore; qua de re fusius agitur in opere nostro de Vita, quod breui Deo fauente studiosis in lucem edemus. A B

Quod tandem afferebatur argumentum fundatum super analogia, quæ dicitur esse cùm inter ouum in aluo ouiparæ ad animam eius; tum inter materiam alimentalem in augumento ad animam eius, quod augetur:, & fœtum in vtero ad animam matris: tollitur negata vtraque analogia; Nam constare cuique potest, vel ex Aristotele, in ouiparis fœminam ex mare non concipere ouum, vt quod passim editur sine actione maris subuentaneum, sed pullos in ouo ex se genito; quemadmodum in viuiparis, & homine, fœmina ex masculo, non menstruum, nec sperma proprium concipit, sed in menstruo, & propria genitura, filios; Iam satis liquet C

1. De gen. an. cap. 20.

quam

A *quam rationem habet ouum in corpore ouiparæ animantis, eandem habere, non fætum in vtero, vt qui citra marem, ouorum instar, non gignatur: quod sibi gratis aßumunt aduersarij; sed menstruum, vel potius genituram, seu semen fœmineum.*

At verò neque obijcias, si fœminæ menstruum, ac sperma in homine, ouum æmulatur in ouiparis; inde fieri vt in homine semen, ac menstruum viuat, animatumquè sit, ceu partes viuentis; quemadmodum ouum
B *non adhuc partum nutritur, augetur, ac uiuit, ceu quoddam illius membrum, per animam eiusdem animantis; nam dicentes ouum in ouiparis sese habere ut menstruũ, & semen muliebre in homine, ponimus inter hominis menstruum, semenquè similitudinem quantum ad hoc, ut sint quid productum a fœmina, ex quo per receptionem seminis masculei fieri poßit conceptus, ac generari fætus; non autem quantum ad aliquid aliud, uti est uita, seu animæ participatio, in qua differunt.*
C *Sed si & muliebre semen dixero, dum in matre est, anima materna uiuere, quemadmodum & fructus, dum arbori hæret, anima arboris: & ouum non partum anima ouiparæ: piaculum me non commisisse credidero; hoc tamen de menstruo similiter affirmare non ausim.*

Quæres hìc fortasse cur fructibus ab arbore auulsis animam, quam habebant arbori hærentes, retinentibus: eandem legem non subeant oua subuentanea, quæ dum

in fœminæ corpore degunt, anima, uitaquè pollent, ab A
aluo autem excluſa omni uita ſimul, & anima priuen-tur ſubitò? ſed altiorem hæc ſpeculationem poſtulant, prolixioremquè indaginem; quare in opportunum ma-gis locum mittantur.

Lib.3.cap.11.

Recitatur octaua opinio Alberti Magni dicentis Animæ noſtræ partes ratione carentes nobis indi immediatè à ſemine; non quidem ceu ab agente principali, ſed tanquam inſtrumento operante in virtute patris, qui eſt agens prin-cipale. Cap. XXII.

B

ONSIDERANS *Albertus maſcu-lum neceſſariò ad generationem, & con-ceptum concurrere ſub ratione cauſæ ef-fectricis, non quidem immediatè, ſed me-diante ſemine, feminam verò (alioqui ſine ope maris concepturam) non niſi ſub ratione mate-* C *riæ, aut fœtui ſolam materiam impertientis; ratus eſt conceptum humanum ſortiri & vegetalem, & ſenſitri-cem animam, non à matre, ſed à maſculo, mediante ſemine; & hoc, non quia pater proprio ſemini talem animam communicet; quod ideo vel eandem numero fœtui conciliet, vel ea mediante alteram eiuſdem ſpeciei in conceptu producat; ſed quia ſemini tribuit non niſi virtutem, qua mediante, patre vel mortuo, ſemen fœ-*

tui

A *tui formam, & animam tribuit; ita vt in semine (quod ex se non habens animam, fœtus tamen animam generat, non à seipso, sed in virtute patris) idem contingat, quod in elementis, seu grauibus, & leuibus, atque in proiectis, quæ mouentur à generante, ac à proijciente, etsi hoc amplius non sit, ac mortuum esse possit quando illa mouentur; sicuti enim proiecta, & elementa mouentur; non quidem à seipsis, sed à proijciente, ac generante, per virtutem ab eo illis impreßam; sic semen inani-*
B *matum quum sit, generat tamen (vel mortuo illo, à quo decisum est) animam fœtus, non ex se, sed per virtutem sibi impressam à patre. Quare semen fœtui animam tribuit inanimatum existens etiam non secus ac malleus, vel serra artis habitũ in se nõ habẽs, formã tamẽ artis in ligno producit, nõ per propriã sed per virtutẽ artificis, qui serra, & malleo ceu instrumentis vtitur.*

Alberti sententia destruitur, demonstrando se-
C men non posse in generatione agere vt purum instrumentum in virtute Patris. Cap. XXIII.

AETERVM, *apertum cuique arbitror omnia agentia vniuoca in suis operibus talia esse vt subire nequeant vicem instrumenti; sed neceßario sint agentia principalia, vt quæ suis effectibus formam impertiant illi similem, qua & ipsa constituuntur;*

tur; Quum itaque apud Aristotelem, semen inter A
7. Met. cap. 31. *agentia vniuoca connumeretur, falsò dicitur illud in generatione subire vices instrumenti; nanque instrumentum nulla ratione dici potest agens vniuocum.*

Amplius, quod supra quoque obseruabamus in Auicennam, quum notum sit instrumentariam quamcunque caussam nihil operari, nisi dum actu mouetur ab agente principali, cui per se primò competit ratio caussæ effectricis; sed quoniã pater, fætu adhuc orituro, periysse potuit ante sextam diem à coitu, quo tempore non adhuc factus est, aut animatus conceptus; non potest profectò fætus animam vllam sortiri à patre, tanquam ab B *agente proximo, ac principali vtente semine, tanquam instrumento; si quidem efficiens principale, in cuius virtute instrumentum operatur, simul cum instrumento esse opus est, iudice vel sensu.*

At verò negabit fortasse aliquis conceptum fieri non posse ante sextam diem à concubitu; imo dicet aduersarius fæminam concipere in ipso actu Veneris, quo tempore conceptui à Patre mediante semine anima communicatur; atque ita non tolli quòd pater sit proximum, ac principale agens, à quo semen tanquam instrumentum regulatur, ac mouetur in generanda anima Embryonis. Sed in oppositum adest Pythagoræ obseruatio, qua memoriæ traditum est à Censorino, illorum C
Lib. de die na. *conceptum, qui septimo mense prodituri sunt in lucem, sexto die fieri; illorum autem, qui nono, aut decimo,*

die

A *die septimo. A Pythagoræ opinione non recedunt Philosophiæ, ac Medicinæ Primates Aristoteles inquiens,* Vbi semen in vtero dies septem permanserit, certum esse conceptus facti indicium; & paullò post, quæ fæminis intra septimum diem corruptiones incidunt, effluxiones vocari, non abortiones, vt quæ à septimo die infra contingunt; *Vt potè non adhuc facto conceptu, cuius solius intempestiuus, ac immaturus ab vtero exitus, abortio nuncupatur; Al-* 7.Hist.cap.3.

B *bertus & ipse dicens*, Ex peritiorum experientia post dies sex à principio apparere conceptũ quasi lac spumosum, in quo tres magnæ spectantur am pullæ ad locum hepatis, cordis, & cerebri; *Auicennas idem ferè pronuncians; & ætatis nostræ decus D. Costæus propositas autoritates omnes confirmans in suo libro de humano conceptu.* 9. De animal. cap. 5. 21.3.cap.2.

Satis ergo constare cuique potest semen non generare animam vllam fætus tanquam instrumentum operans

C *in virtute Patris, qui solus in generatione habeat rationem agentis principalis, vt existimat Albertus. Ita ergo simpliciter confutata opinione proposita ex Alberto, operepretium erit modò vt rationes, quibus ipse illam confirmare conabatur, diligenter expendamus, ijsq; omnino satisfaciamus.*

Alberti

 A

Alberti obiecta infringuntur, probando semen similitudinem non habere cum proiectis ab extrinseco, neque cum instrumentis artis. Cap. XXIV.

V AE *in oppositum afferebantur argumentationes necessitatem profectò non habent; nam quod primò dicitur, semen & non amplius existente illo, à quo de-* B
cisum est, conciliare fœtui animas mortales, non ex se, sed in virtute eius, à quo decidit, vnde talem potestatem acquisiuit; eo modo, quo & proiecta, & elementa se mouent, non ipsa à seipsis, sed per virtutem sibi impreßam à generante, aut proijciente, quo vel corrupto, semper vbi mouentur, ab illo moueri dicuntur; tutum non habet fundameutum, & primò, quia certum non est adhuc, sed maximè controuersum, nunquid grauia, & leuia moueantur ab extrinseco, C
an à seipsis, seu à propria forma. Verùm dato ea moueri ab extrinseco; quum tamen id non alia ratione fiat, quàm quoniam agens illud externum elementis, ac proiectis quandam virtutem imprimit, secundum quam permanentem vel post corruptionem agentis extrinseci, talia corpora (etiam non existente primo agente) mouentur; Si profectò ita dicendum est de semine, quòd à patre sortitum fuerit vim aliquam in se, qua mediante

(patre

A (*patre vel interempto*) *tamen in virtute patris dicatur generare animam in conceptu; multa contingerent absurda; necessariò enim asserendum est hanc virtutem à patre semini impressam vel animam esse, vel accidens aliquod: si primum, quum anima non sit nisi in eo, cuius est forma substantialis, actus intrinsecus, perfectioq́ essentialis, semen profectò esset propriè animatum; quare & per propriam animam operando in generatione hominis, per se ageret, essetq́ ideò agens principale, ac*
B *perperam diceretur obire rationem instrumenti operantis in uirtute alterius; sin autem dicatur uis hæc à patre indita semini esse accidens; non poterit profectò generare animam fætus; quippe nihil ultra suum gradum operatur; potest quidem substantia efficere accidentia; sed non uicissim accidens potest substantiam producere; atque ideo, licet uirtus impressa grauibus, ac leuibus, & proiectis ab externo agente (siue sit accidens, ut in proiectis ab ipso iaculante, siue forma substantialis, ut*
C *in elementis à generante) motum producere potest; quia huiusmodi motus est de genere accidentis; non tamen vis à masculo indita semini, si fuerit accidens, poterit unquam producere animam fætus, quæ est forma substantialis.*

Neque euasio est., quòd tale accidens adiuuetur in opere, ac subleuetur ab anima matris ad tantam uim, ut possit ita suæ naturæ limites prætergressum generare animam fætus; nam sic fæmina potiorem uim agendi

ſortiretur quàm maſculus in generatione hominis; quod nemo vel parum in Philoſophia profeſſus affirmabit. A

Quod verò ſecundo loco argumentabatur ſecundum analogiam, quæ eſt inter ſemen, & inſtrumenta artificis; facilè ſoluitur ex traditis; nanque falſum eſt, quam rationem habet ſerra, & malleus in productione formæ ſcamni ad artificem, eandem ſimiliter habere ſemen in generatione animæ irrationalis fætus ad patrem; quare ex eo, quòd ſerra tanquam inſtrumentum, non ex ſe, ſed in virtute artificis producit formam ſcamni in ligno, non bene concluditur ſemen in virtute patris tanquam eius inſtrumentum generare animam caducam Embryonis; Nanque inſtrumenta ſunt agentia æquiuoca, quæ non coincidunt ſpecie cum eo, quod generatur; ſemen vero formam eiuſdem ſpecciei habet ac fætus ipſe, cuius ab Ariſt. ſtatuitur eſſe agens vniuocum. B

7. Met. tex. 31.

Nona opinio Pernumiæ dicẽtis vegetalem, ac ſentientem animam fætus genitam eſſe ab anima ſeminis, ceu ab agente principali. Cap. XXV. C

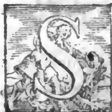

Vccedit modò ſententia Pernumiæ arbitrantis patrem proximè indere ſuo ſemini animam cum vegetalem, tum ſentientem; quibus ſemen in vterum proiectum ex menſtruo conceptum conſtituens, illi animam impertit ſuæ ſimilem, tãquam agens prin-

A *principale immediatè generans; Quæ quidem Opinio; quoniam ingeniosa est, & multa continet, ex quorum cognitione facilè magis in quæsitæ veritatis notitiam nobis deuenire licebit; ideo illam intimius perscrutaturi ad vnguem referamus. dicit ergo.*

Materia seminis, vt inquit Aristoteles, est reliquū illud alimēti, quod superfluū est pro corpore, quod nutritur, quæ alimenti reliquiæ quum à partibus corporis decisæ fuerint, ab eisdem etiam, ad B quas olim accesserant, credendum est acquisiuisse similem substantiam, formam, ac facultatem; quam proximum alimentum membro iam assimilatum acquisiuit; vtrunque enim, tàm id, quod est assimilatum corpori, alimentum; quàm id, quod superfluit, semen appellatum, iam partium temperamentum, formam, vim, & naturam accepit, in hoc solùm differunt, quòd alimentum assimilatum partibus corporis, actu ipso nunc est C vel manus, vel facies, vel animal totum definitum; sed alimentum, quod superfluit, quodq; à partibus corporis decidit, futurum semen, non actu illo perfecto est aut manus, aut facies, aut animal, sed indefinita manus, indefinita facies, atque animal totum indefinitum; quod est dictu, semen facilè effici posse tale, quale vnumquodque illorum membrorum reuera iam est, habens iam scilicet in se adumbrationem quandam futuri operis simi- Lib. 1. cap. 8.

lem illi, vnde decisa fuit; quam adumbrationem A
intelligo esse totam formam ipsam futuram, sed
imperfectiori modo existentem.

Ex quibus patere iam potest formam per initia statim à genitore semini inditam esse eiusdemmet essentiæ, qualis reperitur in eo, à quo decisa fuit, imperfectioris tamen gradus, donec aptatis instrumentis remotum sit omne impedimentum; ratione cuius imperfectionis, non propriè forma, sed priuatio eius formæ, quæ ad hominem pertinet, habet appellari; vnde quum nullum habeatur nomen, quo priuatio eius formæ, quæ ad hominem pertinet, indicetur; hominem non dicimus ex illa priuatione, sed ex semine humano fieri, perinde ac si semini insit illius formæ priuatio; hoc autem modo loqui solemus, ait Themistius noster, quasi ex semine informato ea priuatione; quæ spectat ad hominem, homo efficiatur; quæ quidem nihil aliud est, quàm forma humana ibi in semine, sed imperfecto modo existens; Quod Aristoteles significare volens, semen (inquit) perinde atque artifex facit; habet enim potentia ipsam formam; ergo semẽ, quia à seipso, naturaliq; motu cietur, & impetu, animal fit sine artificis manu. Vnde patet totum animal, atque eius formam à solo semine prodire, nullius extrinseci opificis labore.

[Margin: B (beside "sed priuatio eius formæ"); 1. Phys. te. 61. (beside "hoc autem modo"); C (beside "quidem nihil aliud"); 7. Met. cap. 31. (beside "Aristoteles significare")]

Am-

A Amplius, si homo hominem generat, vt ait Aristoteles; ergo parens semini animam iniecit, quæ deinde ipsam genito confert.

Adde quòd si generans semen præbens in semine potentiam solam misisset, quæ (vt aiunt isti) esset accidens: non autem rei gignendæ formam immisisset; nunquam possemus saluare Aristotelem dicentem quicquid fit, ab eo, quod est actu, fieri: nisi semini ipsam quoque actus, & formæ es-
B sentiam tribuamus.

Præterea, quum fabæ granum aliud de se proferat granum, licet non adsit aliud actu granum; & in animalibus emisso semine in vtero, si moriatur parens, aget tamen per seipsum semen, & animal efficit, & ex ouo fornacis tepore pullus nascitur non existente ibi gallo, e cuius semine natum est ouum; Quòd si generans olim, dum viueret, semini formæ essentiam non immisisset, sed so-
C lùm potentiam, quæ esset accidens, quomodo vnquam possibile esset quòd forma accederet? Signum profectò euidentissimum quòd formæ essentia olim fuerit in semine.

Adde quòd quum simile generet sibi simile; & quæque substantia ab eiusdem nominis, & formæ substantia generetur, si genitor in semine formam non dedisset; profectò genitor nihil generationi conferret; quum ex Aristotele habeamus semen

non

non fieri materiam rei gignendæ; vnde sequeretur genitorem nihil generationi conferre, si nec formam, nec materiam præberet. A

Ex quibus omnibus iam patere potest generationem formarum gignendarum fieri, atq; emergere ex præexistente sui ipsius forma, tanquam mutilo quodam suijpsius inchoamento in ipsa materia præexistente; quæ sit eiusdem generis essentiæ, atque ordinis eiusdem cum forma perfecta, sed imperfectioris gradus; quæ quidem in semine latens, quum primùm se detexerit, actus vtique fit, & nascentis forma; Ad quod alludens B
1. Phys. tex 15 Simplicius, Porrò (inquit) negatio formæ est ante eam aptitudo, ac indoles quædam subiecti, quocirca etiam afficit subiectum aliquo modo, quod quidem est proprium formæ. *Hæc ille.*

Pernumiæ sententia reijcitur, probando semen non acquirere animam à partibus vniuersis in C
digestione vltimi alimenti; nec aliam à sua animam fætui communicare posse. Cap. XXVI.

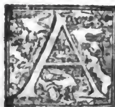

T difficultates, contradictionesquè & arduæ, & crebræ in proposita opinione existentes, ab ea animum meum auertunt; quod enim primo loco fatetur animam, quam semini ascribit, illi inesse a partibus cor-

A *corporis illius animantis, vnde semen decidit, dum illæ partes nutriuntur proprio alimento; quare & semini, quod reliquum est nutrimenti superabundantis nutritioni earundem, suas omnes proprietates, non modò, sed & naturam, formamquè substantialem, quæ anima est, impertientibus, apprimè conuellit ratio; quæcunque enim pars corporis nostri alitur, sanguine alitur, qui in hepate primam sortitus originem, ab eo in grandiores venas diducitur, a quibus in minores semper sese*

B *recipit, donec peruenerit ad capillares, vnde illum partes corporis nostri singulæ, in quas minima vasa figuntur, ad se allicientes, eo irrigantur instar roris, quem ante omnia sibi similem in primis qualitatibus, hoc est, in temperamento, reddunt actione primarum qualitatum, quas in eo primo loco exercent; deinde illum sibi adglutinant; agglutinatum in secundis qualitatibus, in colore nempè, crassitie, lentore, leuitate, & alijs, deinceps sibi assimilant; assimilato denique propriam naturam, sub-*

C *stantialem, specificamquè formam conciliant; Rationi ergo consentaneum est, alimentum reipsa formam substantialem partis nutriendæ non obtinere, dum illud ipsi agglutinatum, & omnino cùm in primis, tum in secundis qualitatibus, vt potè præuijs ad formam dispositionibus, assimilatum adhuc non extiterit. Quum itaque semen partibus in digestione vltimi alimenti, quæ fit in tertia coctione omnium postrema, nondum adglutinatum, assimilatumuè sit, præsertim in secundis qua-*

litatibus

litatibus; ſeminis etenim materia ea eſt alimenti portio, quæ ſubterfugit agglutinationem, & aſſimilationem partibus ſolidis in poſtremis qualitatibus; alioqui neque ipſum a partibus noſtri corporis, a quibus decidere dicitur, ſecedere poſſet abſque dolore, qui neceſſariò ſequitur ſeparationem portionis alicuius ſubſtantiæ a parte noſtri corporis, cui coniuncta ſit; neque idipſum (ſemen dico) homogeneum, ſimiliumquè partium conſpiceretur, vti apparet; quum partes, a quibus recedere dicitur, longè inuicem diſtent colore, tenuitate, leuitate, cæteriſquè tum primis, tum ſecundis qualitatibus; Neceſſariò itaque confitendum eſt, ſemen formam propriã, ſeu animam ſortitum non eſſe a partibus noſtri corporis, a quibus decidere dicitur in digeſtione vltimi alimenti. A B

Quod ideo etiam aſſerendum eſt, quia ratione, & ſenſu ipſo per anatomen docemur reliquias illas alimenti ſuperabundantes partium nutritioni non acquirere formam ſeminis, niſi poſteaquam a partibus illis, quibus roris inſtar aſperſæ fuerant, regurgitent denuo in venas capillares; & ab ijs in maiores pertranſeant donec ad magnam venam peruenerint, a qua per Emulgentes, quæ ab ea naſcuntur, ſe ſe recipiunt in vaſa ſpermatica teſtes ambientia, in quibus accipiunt primum rudimentum ſeminis, quod Medicis perficitur; ſuamquè vltimam perfectionem, ſpecificamquè formam nanciſcitur in teſtibus; id quod & Ariſtoteles ſenſiſſe videtur dum C

ſcribit

A *scribit testes emittere, vel etiam conficere semen genitale; licet alibi videatur tribuisse vim conficiendi semen vasis seminalibus, non substantiæ testium. Materia verò seminis totum illud spacium, quod recensuimus a partibus vniuersis nostri corporis ad vasa vsque seminalia, peragratur sub forma sanguinis tenuissimi, atque purissimi, cuiusmodi esse illum oportet tum qui tot coctiones iam passus est; tum qui a venis capillaribus effusus, rursum per earundem angustissima ostiola crassiori substantiæ minimè peruia, in easdem regurgitat;* 1. De gen. c. 12. 1 De gen. an. c. 4.

B *quod innotescere fortè dissectione poterit; si nanque rami omnes, & qui ab arteria, & vena magna propagantur vsque ad vasa spermatica; quæ etiam præcisa, non puro semine, vt testes, sed cruenta materia semper affluere visuntur; & qui ad eam a singulis corporis nostri partibus terminantur, dissecentur, non semine, nec seminali rudimento, sed mero sanguine referti conspicientur; At sanguini, qui corpus est interminatum, fluidum, minimeque consistens, inesse animam, nunquam ego crediderim;*

C *frustraquè illi animam esse opinarer, a quo nulla vitæ operatio prodit; sed contra verum sperma censetur Aristoteli animatum, eo quia prolificum est, & exercens facultatem generatricem actionem edit propagandæ sobolis, quæ potior est operatio vegetantis animæ. Quum itaque quicquid sub forma sanguinis in nostro corpore degit, nullum vitæ munus obeat; sanguini profectò illi, qui residuus est nutritioni singularũ partium,* 2. De gen. an. c. 3.

vita omnis, omnisquè animæ gradus adimendus est. A

Quod præterea subdit, eam esse differentiam inter alimentum, quod partibus iam est assimilatum, & illud, quod superfuit, futurum semen: quòd primum actu, determinatèquè sit manus, facies, ac totum animal: secundum verò non actu hoc sit, sed indefinita manus, facies, & animal totum indefinitum, hoc est (vt ipse interpretatur) semen facilè effici posse tale, quale vnumquodque illorum membrorum actu est, a quibus decidit: verissimum est dogma Philosophi; verissimum quoque est propterea semini animam inesse imperfectiori modo, quàm sit in completo iam animante; Neque falsum est animam seminis esse quasi adumbrationem futuræ animæ in viuente generando, & adumbrationem istam appellari posse priuationem formæ futuræ. Sed omnia hæc in suam retorquet opinionem, dum vltro concedit Aristoteli seminis substantiam non fieri materiam generandi viuentis. Quomodo enim semen non cedere in materiam fœtus is iure asserat, qui vult semen facilè effici posse tale, quale vnumquodque illorum membrorum actu est, a quibus decidit? Quomodo forma, seu anima seminis est priuatio, ac rudimentum formæ futuræ, si semen non est materia conceptus? est nanque priuatio indoles, & affectio quædam subiecti, ac materiæ, non caussæ efficientis, vt refert vel aduersarius ex Simplicio. Quomodo tandem ex traditis colligere potest, generationem formarum gignendarum fieri ex præexi-

1. De gen. an. c. 19.

B

C

stente

A *ſtente ſuiipſius inchoatione in materia, ſi hæc talis inchoatio eſt forma ſeminis, & ſemen fœtus principium eſſe, non materiale, ſed efficiens ſolummodo arbitratur? Non ergo ſatis firma eſt Opinio Pernumiæ.*

Reſpondetur argumentis in oppoſitum, oſtendendo ſemen cedere in materiam geniti, & tamen facere ſicuti quæ ab arte, & aliquo modo eſſe, atque dici poſſe hominē. Cap. XXVII.

B

SED *neque ſatis firma ſunt ea, quibus ſua dogmata adſtruere conatur argumenta; quod enim primò ex eo quòd Ariſtoteles ait, ſemen facere perinde atque artifex, habereque potentia ipſam formam, colligitur totum animal, atque eius formam non eſſe eam, quæ in ſemine eſt, ſed benè ea mediante a ſemine prodire nullius extrinſeci opificis labore; nam ſicut* 7. Met.tex.35.
C *artifex in ſe habens ideam formæ artis in potentia ſecunda, ſeu proxima, quæ eſt vel actus ipſe primus, vel actui primo adnexa; hanc talem ideam non communicat ipſi materiæ dum opus efficit, ſed ea mediante ſimilem de nouo generat formam in ſubiecto; ita pariter dicendum eſt de ſemine, quod habens animam in potentia proxima, ſeu habens in ſe eſſentiam animæ non operantem, illam, dum tranſit ad actum operationis, non eandem numero fœtui conciliet, ſed ea mediante ſimi-*

lem in conceptu producat facile tolli potest; quum enim artifex ea ratione formam idealem operi suo non impertiat, sed ea mediante alteram illi similem, quia ipse non ingreditur tanquam materia ipsum opus, quod effingit; alioqui artifice cedente in materiam sui effectus, illi quam ipse habet eandem numero formam impertiret, non aliam de nouo; nanque id superuacaneum esset; Quum verò seminis corpus fiat materia generandi conceptus, vt fusius suo loco apparebit; ideo rationi consentaneum est, animam, quæ in semine est, seipsam fætui communicare, non aliam in eo gignere, & statim corrumpi; neque enim Naturæ legibus consentit aliquid naturali propensione aliud gignere, ob cuius ortum illud agens intereat; Quare nulla quantum ad hoc esse potest similitudo inter semen, & artificem, vt rectè dici potuerit, semen facere sicuti artifex eo modo quo ait aduersarius; nam Aristoteles dicens semen facere sicut quæ ab arte aliter est interpretandus, quod supra dictum est. A B

Cap. 15. C

Quod autem secundò dicebatur, si homo hominem generat; ergo parens semini animam iniecit, quæ anima seminis non ipsa sit geniti anima, sed ipsi genito similem sibi animam confert; falsam habet consequentiam; Nam si seminis anima non ipsa sit anima futuri animalis, sed alteram sibi similem in eo gignit; profectò semen nulla ratione esset homo, neque actu, neque potentia, sed generans hominem; Quare pater non generaret

A raret hominem, sed semen: & hominem non generaret homo, sed genitura; At si dicamus formam seminis eandem fieri animam fœtus, ideo fiet vt semen aliquatenus homo sit, & ita homo generando semen, generaret hominem, licet incompletum, cui sanè vltima perfectio, & postremum complementum accedit ab eo, qui ei mentem indit Sol, siue Deus; non enim solus homo ex Aristotele hominem generat, sed homo, & Sol; quare verius hoc erit coniunctum, si homo hominem generat;

B ergo parens semini animam iniecit, quæ deinde, non aliã sibi similem, sed ipsa seipsam genito communicat.

Tertia verò, quarta, & quinta ratio, quum nihil aliud concludant, nisi quòd semen a patre suscipiat, non qualitatem solùm, sed animæ substantiam: non magis profectò suam opinionem firmant, quæ est, quòd anima seminis illi a patre indita aliam sibi similem genito formam conferat, quàm oppositam; qua dicitur seminis animam seipsam fœtui communicare.

C Sed in postrema ratione dum ait aduersarius animam, quæ inest in semine latens, ac imperfectiori modo, puta tu ociosa, in actu primo, nihil operans, quàm primùm se detexerit transiens ad actum secundum, nimirum ad operationes vitæ; fieri actum, & formam nascentis, quæ anima est in actu secundo, vt pote a quo nunquam feriari videatur; Ipse a sua opinione deflectere videtur in oppositam sententiam, qua dicitur quòd forma, & anima seminis ipsamet fiat, atque euadat

forma,

forma, & anima generandi animalis. A

Hactenus de Pernumia. Nunc accedamus ad Aristotelem.

Decima Opinio Aristotelis legitur in capite tertio, & in quarto secundi de Generatione, animalium, quæ tractatio diuiditur in quinque contextus. Cap. XXVIII.

Is iam examinatis in hac tertia secta opinionibus, quæ animæ humanæ partes irrationales, vegetalem scilicet, ac sensitiuam, cùm a matre, tũ a patre seorsum oriri contendunt; vt eam nunc expendamus, quæ statuit infra mentem, cui diuina est origo, vegetalem animam a matre, sensualem verò a patre generari, doctrinæ ordo requirit; Huius opinionis autor est Aristoteles; Ipse enim de ortu Animæ humanæ nusquam alibi, quàm in tertio, & quarto secundi de generatione animalium accuratius, & ex professo magis doctrinam habuit; Ea itaque, quæ ibi tradidit, obscurißima quum sint, & reconditarum quæstionum in hoc proposito contingentium pulcherrimæ determinationes, afferamus ad vnguem explicaturi. Scribit igitur Aristoteles in illis capitibus, quæ nos facilioris doctrinæ gratia diuisimus in quinque contextus, tanquam in partes principales, hunc in modum, B C

Sequi-

A Sequitur, vt & dubitemus, & dicamus si in ijs, quæ semen emittunt in fęminam, nulla pars constituendi conceptus sit quòd subierit, quònam vertatur corpulentia eius, quando ipsum facultate, quam in se continet, agit. Definiendū igitur prius est, vtrum quod in fœmina constituitur, accipiat aliquid ab eo, quod subierit, an nihil accipiat. atque etiam de anima, qua animal dicitur (est autem animal parte animæ sensuali) vtrum in semine, & B conceptu inest, an nō, & vnde. Conceptum enim inanimatū esse nemo statuerit vita omnibus modis priuatum: quippe quum nihilominus semina, & conceptus animalium viuant quàm stirpes, & aliquandiu prolifica sunt; ergo animam in ijs haberi vegetalem palàm est. Sed quamobrem eam primùm haberi necesse sit, ex ijs, quæ alibi de anima disseruimus, apertum est. Sensualem etiam, qua animal est, tempore procedente recipi; & ra- C tionalem, qua homo, certum est. non enim simul & animal fit, & homo: nec animal, & equus. eadémquè in cæteris animalibus ratio est. finis enim postea contingit. proprium autem est finis cuiusque generationis. Tex. 1.

Quamobrem de mente etiam, quonam tempore, & quomodo, & vnde eam recipiant, quæ principium id participant, plurimum dubitatur. Sed enitendum pro viribus, & quoad fieri potest t. 2.

accepisse

accepisse operæprecium est. Animam igitur vegetalem in seminibus, conceptibus, scilicet nondum separatis haberi potentia statuendũ est, non actu, priusquàm eo modo, quo conceptus, qui iam separantur, cibũ trahant, & officio eius animæ funguntur. principio enim hæc omnia vitam stirpis viuere videntur. De anima quoque sensuali pari modo dicendum est, atque etiam de intellectuali. omnes enim potentia prius haberi quàm actu necesse est. Sed aut omnes contingere, quum ante B non fuerint, necesse est: aut omnes quum ante fuerint: aut partim quum ante fuerint, partim quum ante non fuerint: & contingere aut in materia nõ subeuntes semen maris, aut eo quidẽ inde venientes. Sed in mare aut omnes extrinsecus contingere, aut nullam, aut partim extrinsecus, partim non extrinsecus. Cæterum, omnes ante esse, impossibile rationibus his esse ostenditur. Quorum enim principiorum actio est corporalis, hæc sine corpore inesse non posse certum est, verbi gratia, ambulare sine pedibus. itaque extrinsecus ea venire impossibile est. nec enim ipsa perse accedere possunt, quum inseparabilia sint: neque cum corpore. Semen enim excrementum alimenti mutati est. Restat igitur, vt mens sola extrinsecus accedat, eaq; sola diuina sit. nihil enim cum eius actione communicat actio corporalis.

A

C

Sed

A Sed enim omnis animæ siue virtus, siue poten- Tex. 3.
tia corpus aliud participare videtur, idquè magis
diuinum, quàm ea, quæ elementa appellantur. Ve
rùm prout nobilitate, ignobilitateuè animæ inter-
se differunt, ita & natura eius corporis differt. Inest
enim in semine omnium quod facit vt fœcunda
sint semina, videlicet quod calor vocatur. idquè
non ignis, non talis facultas aliqua est, sed spiritus,
qui in semine, spumosoquè corpore continetur,
B & natura, quæ in eo spiritu est proportione respō-
dens elemento stellarum. Quamobrem ignis nul
lum animal generat, neque constitui quicquam
densis, vel humidis, vel siccis videtur. at verò So-
lis calor, & animalium, non modò, qui in semine
continetur, verùm etiam si quid excrementi sit,
quanquam diuersum a natura, tamen id quoque
principium habet vitale. Cæterum calorem in ani
malibus contentum nec esse ignem, neq; ab igne
C originem ducere, apertum ex his est. Corpus au-
tem genituræ, in quo semen animalis principij
contentum vnà prouenit, partim separabile a cor
pore, in quibus diuina pars compræhenditur, qua-
lis est quæ mens appellatur; partim inseparabile:
hoc inquam genituræ semen dissoluitur, versum-
què in spiritum euanescit, quum naturam humi-
dam, aquosamquè habeat. quamobrem an sem-
per id foras exeat, quærendum non est, neque an

pars vlla ſit formæ conſtitutæ; quomodo nec de A
ſucco, a quo lac cogitur, quæri tale quid conue-
nit. nam is quoque mutat, & nulla pars conſtitutæ
magnitudinis eſt. De anima quemadmodum cõ-
ceptus, & genitura habeant eam, & quemadmo-
dum non habeant, definitum iam eſt potentia
enim habent, actu non habent.

Tex. 4. Semen autem quum excremẽtum ſit, eodem-
què moueatur motu, quo augetur corpus dige-
ſtione vltimi alimenti, conſtituit, & mouet excre- B
mentum fœminæ eodem motu, quo ipſum mo-
uetur. nam illud quoque excrementum eſt, habet-
què omnes partes potentia, actu nullam. habet
enim eas partes potentia, quibus differt fœmina a
mare. nam vt ex læſis interdum læſa, interdũ non
læſa gignuntur; ſic ex fœmina partim fœmina,
aliàs non fœmina, ſed mas generatur. fœmina
enim quaſi mas læſus eſt. & menſtrua ſemen ſunt,
quanquam non purum. Vnum enim illud non C
habent originem, & principium animæ. quamo-
brem quibus animalibus oua ſubuentitia gignun
tur, partes quidem vtrorumque obtinet ouum in-
ſtitutum; ſed principio caret, quapropter anima-
tum non eſt. id enim a maris ſemine affertur: quod
principium vbi fœminæ excrementum receperit,
conceptus fit. humidis verò corpulentijs, quum
incaleſcunt, obducitur vt in pulte refrigerata cru-
ſtula.

A stula. Corpora autem omnia cohærent, & continentur lentore, quem in dies iamquè adauctis corporibus natura accipit nerui, quæ partes animalium continet: in alijs neruo, in alijs eo, quod neruo proportionetur. Cutis etiam formæ eiusdem est, & vena, & membrana, & omnę eiuscemodi genus. differunt enim hæc interse maioris, minorisq́ ratione, & omnino excessu, defectuuè.

Hæc habet Aristoteles in secundo capite tertij de B *generatione animalium. Sed in medio quarti capitis hæc alia profert ad eandem contemplationem pertinentia.*

Atqui quæsierit quispiam, qua de caussa fœmina desideret marẽ, nec ipsa ex seipsa generet: quandoquidem animam habet eandem, & materia excrementum fœminæ est. Caussæ illud est, quòd animal sensu differat à planta. nec fieri potest vt vel manus, vel facies, vel caro, vel alia pars sit, nisi anima sensualis insit aut actu, aut potentia: & aut C aliquatenus, aut simpliciter. erit enim vt mortuus, aut pars mortui. quòd si mas est efficiens talis animæ, impossibile est vt fœmina exseipsa animal generet, vbi mas a fœmina separatur. eo enim, quod diximus, mas definitur, qua mas est, ratione. Quæstionem verò propositam ratione non carere patet in auibus, quæ oua subuentanea pariunt, quum fœmina aliquatenus possit generare. quod & ipsũ recipit quæstionem, quonammodo oua eorum

Tex. 5.

dicuntur viuere. Nec enim ita vt oua fœcunda A
possunt.sic enim actu animatum ex ijs efficeretur;
neque ita se habent ista vt lignum, aut lapis, quippe
quæ corruptione aliqua pereant, vt quæ vitam
quodammodo ante participarent. Constat igitur
hæc aliquam habere potentia animam. sed quam?
istam vltimam prorsus habeant animam necesse
est, quæ vegetabilis est. hæc enim æquè in omnibus
tàm animalibus, quàm plantis inest. sed cur
partes & animal non efficiant? Quia sensualē ani- B
mam habere ea oportet. nō enim animalium partes
ita sunt vt plantarum. quamobrem maris societate
opus est. mas enim a fœmina separatus in ijs
est. & quidem sic vsu euenit. subuentanea enim
illa fæcunda redduntur, si mas coiuit tēpore quodam.
sed de eorum caussa post. si quod autem genus
est, quod fœmina sit, & mas distinctum non
habeat, id ex seipso animal generare potest. Quod
etsi nondum fide digna exploratum habemus, ta- C
men facit vt in genere piscium dubitetur. eorum
enim, quos rubros, siue rubelliones vocant, mas
nullus adhuc visus est, sed fœminæ omnes fætu
plenæ reperiuntur. verum de his nondum compertum
habemus quod fidem faciat satis. quod
autem nec mas, neque fœmina sit, in genere piscium
quoque est, vt anguilla, & genus mugilum
quoddam in lutulentis fluuijs. At verò in quibus

sexus

A sexus maris, & fœminæ distinctus habetur, fieri non potest vt fœmina ipsa per se generet perfectè. ita enim mas frustra esset. quamobrem in ijs mas semper perficit generationem. hic enim sensualem dat animam, aut per se, aut per genituram. *Hæc ille.*

Affertur circa primum contextum expositio Io. Grammatici dicentis Aristotelem in eo nihil B aliud sibi velle, quàm animam humanam in fætu primùm edere operationes plantales, deinde animales, tandem verò humanas. Cap. XXIX.

O. Grammaticus cognomento Philoponus, aliàs Laboriosus, iudicans animæ nostræ naturam esse simplicem substantiam, ita primum ex allatis contextibus interpretatur, vt in ipso non verè C dixerit Aristoteles, dum generatur homo, priori tempore in fætu produci animam vegetalem, huic procedente tempore sensitiuam connecti, hisq; tandem rationalem copulari; sed arbitratur hic Aristotelem eandem numero animam semel in conceptu genitam primo loco edere plantales operationes: vlteriori tempore animales, motum scilicet, ac sensum: vltimo intellectuales, ac humanas; Idquè eo nomine fieri dicit, quia existimat animam non exercere proprias facultates, nisi idoneo-

rum

rum instrumentorum ope; quæ pro vegetalibus edendis operationibus quum rudiora, paucioraquè sufficiant, copiosiora, politioraq; sensuales actiones organa postulent: & omnium plurima, atque exculta maximè intellectuales; proindeq; Natura, cui ab imperfectis ad perfectiora proprius est ordo in quibusq; suis operationibus obeundis, prima omnium instrumenta effingit ad vegetalis facultatis actiones edendas: medijs temporibus ea, quibus in operando vtitur anima sensualis: et postremò illa, quæ rationalibus potentijs famulantur; ideoquè rectè ait ille hîc assertum esse ab Aristotele fætũ humanum prius viuere vitam plantalem, posterius animalem, postremò autem humanam. A B

Exploditur interpretatio Philoponi, demonstrando totã animam humanam non indi fætui simul, nec simpliciter prius edere actiones plantales, deinde animales, tandẽ humanas; & hîc agi de fætu in vtero, qui nec animales, nec rationales edit actiones. Cap. XXX. C

AETERVM, quàm longè hæc absint a mente Aristotelis difficile non est assequi; quod enim primò dicitur eandem animam numero apud Aristotelem semel in fætu genitam, vel eidem quomodocunque impertitam primo edere operationes vegetales,

A *tales, posteriori tempore sensuales, postremo intellectuales, & humanas; refragatur pluribus in locis Aristoteli, & primò dum scribit in quinto contextu superius allato, fœtum sortiri animam vegetalem a matre, sensualem verò a patre; deinde dum in superiori textu dixerat animam rationalem solam extrinsecus aduenire, ex eo quod obtinuit actiones corporeo famulatu nõ indigentes, quum paullò antea demõstrasset eidem conceptui sensualem non accessisse forinsecus opposita ratione,* 2. De gen. an. c.4. Cap. 3.

B *ne, quia videlicet omnes actiones eius corporeæ sunt; quæ omnia suo loco patebunt; eandem autem numero, indiuiduamquè animam eidem conceptui contingere non posse & a matre, & non a matre, sed a patre: & extrinsecus, & non extrinsecus, nemo non affirmauerit.*

Scribit præterea in superioribus allatis contextibus ita Aristoteles, sed quamobrem vegetalem animã primùm haberi in conceptu necesse sit, alibi osten dimus. sensualem etiam, qua animal est, tempore

C procedente recipi, & rationalem, qua homo, certũ est. non enim simul & animal fit, & homo. *Quæ planè dicta respuere interpretationem allatam a Philopono eo nomine docemur, quo latè quum pateat quodcunque subiectum, in quo anima insit cùm sensualis, tum rationalis nullis prorsum, aut sensualibus, aut intellectualibus functa muneribus, verè esse animal, atq; hominem; negarit siquidem nemo Geometram dormientem, etsi omnis in eo sensitricis, & rationalis animæ fa-*

cultas

cultas sopita sit, & ocietur, reipsa esse animal, hominē, A & geometram; illud quoque manifestum est fœtum non esse animal, aut hominem, quia sensuales, aut rationales edat operationes; sed potius quia principium tale habet tum quo sensitrices actiones edere valeat, quod est sensualis anima; tum quo intellectuales, quod est rationalis; alioqui corpus, quod in centro mundi quiescit, quum actu non moueatur deorsum, quæ est propria terræ actio, verè terra non esset; neque ignis in sua sphæra quiescens propriè ignis appellandus esset. Relinquitur B ergo dum scribit Aristoteles animam sensualem, qua fœtus est animal, in conceptum recipi post vegetalem: & intellectiuam, qua ipse fit homo, in eodem suscipi post sensitricem: perperam interpretari ab asserentibus per hæc eum significare solùm actiones rationales succedere sensitiuis, & has præcedi a vegetalibus omnium primis; quippe ab animæ ipsius essentia, non ab eiusdem operationibus fœtus fit & animal, & homo; siquidem veluti esse simpliciter naturæ ordine præcedit ipsum C agere simpliciter; ita prorsus esse homo natura prius est ipso edere actiones humanas, quare quum prius simus homines, quàm obeamus actiones humanas, non possumus profectò fieri homines eo quia fungamur officijs humanis: sed benè vicissim.

Amplius, apertum est Aristotelem in hoc textu inquirentem vtrum in semine, & conceptu insit, an non, & vnde, sensualis anima, qua animal est; dicentemq;

animam

A *animam vegetalem primam omnium in conceptu haberi, sensualem verò, qua animal est, tempore procedente recipi, & rationalem, qua homo; nomine conceptus intelligere fœtum dum adhuc in vtero est, ac generatur, formaturq́, non autem iam in lucem editum, pluribus nominibus: & primo quia nati extra vterum nonnisi impropriè conceptus nomine donari possunt. Deinde proposita sibi ab initio quæsita vtrum quod in fœmina constituitur, conceptus videlicet, accipiat aliquid a se-*
B *mine, quod subierit vterum fœminæ, an nihil accipiat: proindeq́ (quum nihil conceptus a semine suscipere valeat nisi id, quod & semini primùm, & conceptui deinde inest) vtrum in semine, & conteptu inest, an non, & vnde anima cùm sensualis, qua animal est, tum rationalis, qua homo: rectè allatis verbis non determinasset Aristoteles loquens de conceptu, qui non amplius constituitur in vtero fœminæ, sed qui iam plenè constitutus extra vterum degit; quippe notum cuique est semen ali*
C *quid impertiri non posse conceptui iam formato, ac extra vterum fœminæ in lucem edito.*

Deinceps, nonne apertè fatetur Aristoteles in hoc capite se loqui de conceptu, dum adhuc in vtero degit, vbi ex primo ita concludit? Animam igitur vegetalem in seminibus, conceptibus, scilicet nondum separatis haberi statuendum est. De anima quoque sensuali pari modo dicendum est; atque etiam de intellectuali: *Quid enim sibi vult conceptus nondum se-*

paratus nisi conceptum aut nondum distinctum, seu distinctè organizatum: aut nondum ab vtero seiunctum, seu in lucem editum? A

Denique, nonne ab inscriptione libri satis constare potest loqui Aristotelem de fætu quatenus est in actu suæ generationis, non autem quatenus iam est reipsa genitus? At verò Aristotelem scribentem in conceptu primum haberi animam vegetalem, procedente tempore in eodem recipi & sensualem, qua animal est, & rationalem, qua homo; perperam interpretatur Philoponus B *quasi dixerit Aristoteles humanum conceptum animæ illius beneficio, quam semel adeptus est, primùm actiones edere vegetales, procedente tempore sensuales, tandem rationales; quia quum hic loquatur de fætu dum in vtero degit, vt ostendimus; contra tamen sensualis animæ actiones quamplurimas, easque præsertim, quæ attinent ad sensus tum interiores, tum exteriores (tactu fortasse excepto, & gustu) & intellectuales omnes fætus non edit nisi in lucem editus teste, & Aristotele* C

7. Phys. t. 20. *alicubi scribente quòd*, Acceptio a principio scientiæ non est generatio, nec alteratio; ex eo nanque, quia perturbationes sedantur, atque tranquilla fit anima, sciens quispiam, atque prudens euadit. Quemadmodū igitur quum experrectus est quispiam dormiens, aut quum ab ebrietate sese recepit, aut quum a morbo conualuit, non factus est tunc sciens, quamquam antea non vti scientia poterat,

A terat, operariquè per eam, sed extincta perturbatione, menteque iam ad tranquillitatem redacta, aptus, ac idoneus ad scientiæ vsum euadit: sic etiã quum a principio oritur in nobis scientia, simile quid sanè fieri solet: fit enim perturbationis sedatio, quies, & tranquillitas quædam. Accedit eodẽ & id, quod in pueris natura fieri solet; non enim discere pueri, neque perinde sensibus, atque ij, qui sunt prouecti magis ætate, discernere possunt: est B enim vehemens in eis turbatio, atque motus; sedantur autem nonnunquam a natura, *hoc est, ab ortu, seu nascitura*, nonnunquam ab alijs, desinuntque turbari.

Præterea, nonne falsò assumit aduersarius vegetales actiones absolutè priores esse sensitiuis, ac rationalibus? liquidò enim constat fœtum hominis non posse generare sibi simile, quæ in viuentibus actio est animæ vegetantis, nisi ad quartumdecimum, vel saltim ad C *duodecimum annum ab ortu, ante quod tempus in homine conspicuæ sunt sensitiuæ, ac rationalis animæ operationes vniuersæ.*

Amplius, necesse est Philoponum arbitrari animam rationalem, quam solam conceptui humano concedit, vel fœtui forinsecus accedere, vel eidem a Parentibus indi; sed vndique sunt angustiæ; si nanque dicat illam fœtui extrinsecus accedere; quum ad hominis generationem materia, quæ illi a matre suppeditatur, & ex

Aristotele, & ex antedictis sufficiat vnà cum forma, quam illi inesse ait ab extrinseco, non a parentibus; quid prohibere poterit fœminam ex seipsa sine maris auxilio concipere posse, ac sobolis propagationi consulere? id tamen sensus non patitur. si verò dicat rationalem animam fœtui deforis non accedere, sed potius eam illi a parentibus indi, reclamantem habebit Aristotelem allato contextu secundo ita scribentem, Restat igitur vt Mens sola extrinsecus accedat, eaque sola diuina sit. A B

Quærendum insuper est a Philopono, si dicat animam fœtui extrinsecus non accedere, sed a parentibus: a quonam parentum censeat eam oriri; nam si a fœmina, quum eius quoque officium sit conceptui materiam suggerere; fateri cogetur iterum nihil opus esse mare ad concipiendum in vtero; sin autem animam humanam a patre generari censeat; quum pater agens materiale sit, ac physicum generans ex materia; apertè constituet rationalem animam eductam de sinu materiæ, more formarum corruptibilium; proindeq; ab anima eiuscemodi remouebit, & immortalitatis priuilegium, & actiones, quæ sunt absque corporeo interuentu; quæ tamen omnia animæ nostræ inesse tum ipsemet opinatur; tum Aristoteles sæpe nos docuit. C

Adde quòd, quando embryoni omni prorsum anima carenti rationalem adnectit Io: Grammaticus, apertè refragatur Aristoteli in textu quarto allato superius.

vel

A *Vel vegetalem animam menstruo sanguini eo tantùm nomine interdicenti, quo arbitratur menstruum indignum participatione præstantioris naturæ, cuiusmodi est anima Vegetalis; idq; propterea quòd insuetum Naturæ videt sic discrepantes, ac diuersas essentias immediatè in vnum coniungere; quantò magis ergo renuet Aristoteles animam rationalem Vegetali longè digniorem immediatè Vniri Embryoni omni penitus anima destituto, atq; ideo Aristoteli puræ menstrui substãtiæ?*

B *Dum itaque in suam Opinionem Aristotelis dicta hic trahere studet, cum Vndique sibi magis, atque magis in offendiculum concitat.*

Soluuntur argumenta Philoponi, demonstrando operationes vegetales non fieri ope organorũ rudium, quæ primùm fabricentur a vi formatrice: non absolutè præcedere sensualibus, & rationalibus: hasque non indigere instrumentis C corporeis. Cap. XXXI.

SED *neque ratio illa satis firma est, qua ipse confirmare conatur sua dogmata inquiens propterea rectè dici ab Aristotele fætum prius Viuere Vitam plantalem, posterius animalem, postremò autẽ humanam; quia is primò exercet operationes Vegetales, deinde sensuales, tandem rationales eo nomine, quo*

quum.

quum hæ omnes obeantur non sine instrumentis corporeis fabricatis a Natura; quumq; ad vegetales actiones edendas longè minora, rudioraq; organa sufficiant, quàm ad sensuales, & ad has quàm ad rationales; Natura, cuius ordo est vbique ab imperfectis ad perfectiora, primo loco vegetalia instrumenta fabricat; secundo sensualia; tertio, & postremo intellectualia; atque ideo ijs prius vtitur ad agendum anima organis, quæ prius a Natura efformantur, posterius verò ijs, quæ posterius; qua ratione fit vt eadem anima nos primò viuamus vitam plantæ, deinde vitam animalis, tandem vitam hominis; quia inprimis (quod supra etiam obseruabamus) falsò dicitur actiones uegetales præcedere necessariò sensualibus, ac rationalibus; minoraq; minusq; polita instrumenta postulare; nam multi, & ante decimum annum ab ortu, & sine testibus, probè funguntur officijs, & sensualis, & rationalis animæ; quum tamẽ sibi simile generare nequeant, quæ potissima est uegetalis animæ operatio. A B C

Præterea, neque illud minus a veritate abest, quod aiunt animæ opus esse corporeis instrumentis ad hoc, vt vegetales, & rationales operationes edat; nam, quod pertinet ad actiones uegetales, quum & Aristoteli facies, manus, caputq;, & aliæ vniuersæ partes corporis nostri dissimilares, nutriri, augeriq; dicantur purè per accidens, hoc est, ad nutritionem, auctionemq; partium similarium, ex quibus illæ constituuntur; siquidem so- 1. De gen. t. 35.

lùm

A *lùm caro, neruus, os, atque aliæ partes similares, verè, ac propriè nutriuntur, & augentur; quæ sunt duæ primæ operationes animæ vegetalis; non ergo necessaria sunt instrumenta vlla, quibus vtantur quæcunque nutriri, ac augeri dicuntur; si partes non organicæ, sed similares perse primò nutriuntur, & augentur: Nisi fortasse dicamus partes hasce similares in nobis ad conuertendum alimentum in sui substantiam (quæ nutritio est, vnde auctio) vti proprio sibi calore innato, qui*
B *qualitas est corporea, tanquam instrumento. At verò vtũtur certè partes similares ad sui nutritionẽ, & augumentum calore naturali, atque ideò instrumento corporeo; sed non tali quod in vtero fabricetur à vi formatrice, de quo genere instrumenti loquitur Philoponus; calor nanq; natiuus in nobis præcedit operi virtutis formatricis, & non est ab anima, sed ante animam ab elementis in materia seminis.*

Quod autem attinet ad actiones intellectus, recla-
C *mantem sibi habet Io. Grammaticus Aristotelem in textu secundo superius allato apertè scribentem rationalem animam pollere actionibus incorporeis, seu corporeo famulatu non indigentibus: & alibi dicentem tum hoc ipsum, nempe quòd intellectus possibilis nullo vtitur corporeo instrumento; tum difficile esse vel fingere quam* 3. De an. c. 1. 2. De an. t. 92.
partem corporis, & quomodo contineat eam intellectus.

Amplius dato, & non concesso, quòd mens ad exercendas suas facultates vteretur organo corporeo, falsò asseritur

ritur id postremò in vtero à Natura fabricari, ac omnino post instrumenta famulantia operationibus animæ tum vegetalis, tum sentientis; nam si dari oporteret aliquod membrum corporis ceu organum menti ad operandum; id profectò esset vna ex partibus corporis nostri principalibus, Cor scilicet, aut Cerebrum; At verò hæ partes primæ omnium efformantur in fætu a Natura, atque omnino ante organa deseruientia operationibus animæ sensualis: si itaque anima prius vteretur ad agendum ijs instrumentis, quæ prius à Natura fabricātur, prius vigerēt in nobis actiones rationales, quàm sensuales; ideoquè non benè dixisset in textu Aristoteles fætum viuere prius vitam animalis, quàm hominis. A B

Vlterius, dum probat Aristoteles rationalem animam in conceptum, qui per eam fit homo, vltimam omnium recipi; quia propria cuiusque rei forma finis est, ac terminus ad quem terminatur generatio illius rei, & finis post omnes alias caussas vltimo loco acquiritur: non potest ita glossari, vt inquiat animam in fætu postremo loco edere actiones intellectuales; quia protulit hanc sententiam Aristoteles de fætu nondum separato ab vtero, qui nullas eo loci obire potest rationales operationes, vt cuique vel parum in Philosophia exercitato manifestum est, quum oriri à principio in nobis scientiam, imo & addiscere, ac sensibus discernere pueros dicat Aristoteles nonnisi sedatis perturbationibus, quæ in nostro corpore vigent à sui primordijs vsque ad ortum, C

7.Phys.t.20.

A *ortum, & sæpè adhuc vlterius.*

Denique, etiam si demus ꝙ vera sit illa doctrina dè instrumentis inseruientibus animæ pro suis actionibus obeundis in diuersis temporibus; nō tamen ideo fit quòd animæ substantia sit simplex; sed reuera quū illam prorsus falsam demonstrauerimus, necessariò fatendum est animæ naturam apud Aristotelem esse compositam.

Expoſitio alia primi textus ex D. Thoma dicente B fætui quidem primùm indi animam vegetalē; procedente tempore senſualem; demùm rationalem; ſed vbique priorem corrumpi ad ortum poſterioris. Cap. XXXII.

Ervm, *Diuus Thomas longè aliter animæ simplicitatem tuetur, & explicat præsentem locum Aristotelis; nam concedit ipse quidem nobis hoc in loco ex mente Aristotelis fætui primis temporibus* C *vegetalem solummodo animam inesse; secundis autem illi adiungi sensitricem, qua fit animal; vltimis verò rationalem, qua est homo; ea tamen lege, vt prima omnium vegetalis extirpetur, pereatq; dum fætui copulatur sensitiua, quam pariter perimi, aboleriq; ait quū illi adiungitur intellectiua; & hoc dogma se tueri arbitratur de mente Aristotelis, cui semper, & maximè in physiologia, vbi perspicuis verbis fatetur* Vnius 5.Phys. t.38.

numero vnum tantùm numero esse actum; *negata est pluralitas formarum substantialium in eodem subiecto, quum illarum prior in actu generationis ad posteriorem se habeat tanquam priuatio ad formam procreandam; quare quemadmodum priuatio aduentu nouæ formæ aboleri solet à subiecta materia; sic formarum peculiare munus esse debet in generatione, vel inductione nouæ formæ, vt prior omnino interitui obnoxia cadat, vel saltem à subiecto recedat, si sit incorruptibilis: quomodo accidit animæ rationali, quæ immortalis existens, per eductionem formæ cadaueris de materia, non moritur, sed à corpore separatur, tanquam æternum à corruptibili; alioqui perperam dixisset Aristoteles generationem vnius esse corruptionem alterius, & vicissim corruptionẽ vnius esse generationẽ alterius.* A B

1. De gen. & cor. t. 17.

Conuellitur allata sententia D. Thomæ, monstrando mentem non posse corpori vniri immediatè, atque animam humanam non esse simplicem substantiam. Cap. XXXIII. C

AT vero neque mentem *Aristotelis hoc in loco assequutus est D. Thomas inquiens vere quidem ante ingressum rationalis animæ in corpus Embryonis, in eo præfuisse sensitricem, quam pariter vegetalis antecessit; sed ideo animam humanam compositam*

A *positam esse negans; quia, quæ primo loco in conceptu est, vegetalis corrumpitur exoriente sensuali; quæ itidem occidit aduentu rationalis; Quoniam inprimis obstat* 8.Phy.t.63. *Aristoteles affirmans tum quid generari non posse, continuò & corrumpi; tum illud, quod augetur, idem* 1. De gen. t. 33.& sequentibus. *numero manere à principio, quo incipit augeri vsque ad finem; quare & ab initio sui ortus; nam conceptus statim ac est, nutritur, ac augetur in dies vsque ad senectutem; quum autem testimonio D. Thomæ, quæ di-*
B *uersas formas habent, ac suscipiunt, ea esse nequeant eadem numero; proculdubio infans, seu fætus in vtero ante adeptionem intellectus, non erit idem numero cum eo, cui iam aduenerit anima rationalis; quare, quum primis vel ipsis diebus Embryon in vtero beneficio animæ vegetalis augeatur antequàm habeat sensitricem, & intellectiuam (nisi dicas tunc illam animam frustra ociari, & sensum tollas, quo conspicitur in abortibus Embryonem ab actu conceptionis continuè augeri) &*
C *augeatur quoque vbi habuerit sensitricem ante mentem, & adepta mente etiam vsque ad ætatem consistentiæ, hoc est ad annum quintum supra trigesimum; si profectò fætui ad originem animæ sentientis corrumpitur vegetalis anima, & adueniente intellectu interit sensitiua; quomodo fieri potest, vt quod augetur idem numero permaneat à principio sui augumenti ad finem? non potest enim apud D. Thomam idem numero esse id,* De ent. & ess. c. vlt. *quod generatur, cum eo, ex quo corrupto generatur;*

 quare

quare neque Embryon vegetans idem numero erit cum eo sentiente, nec sentiens cum rationali; si rationalis oritur ex corrupto sentiente, & sentiens ex corrupto vegetali.

A

Deinde, si menstruo, quia excrementum est, vegetalem animam Aristoteles interdixit, vt suo loco patebit; multo minus rationalem vegetali anima longè præstantiorem, vel eidem menstruo, quale est Embryon, si omni anima exuatur, apud Aristotelem, vel ignobiliori subiecto, cuiusmodi est materia prima, cui quascunque formas immediatè adnectit positio D. Thomæ, coniungere patietur summa cum ratione; quia scilicet, Natura non permittit vniri sine medio res valdè inter se dissitas, ac discrepantes; quod apertissimè confessus est

B

3. De an. t. 30. tum Philoponus dicens rationalibus datam esse imaginationem, hoc est, animam sensualem, cuius potior facultas est imaginatio, vt corpus sit efficacius, & accommodatius ad melioris susceptionem; nisi enim id esset aptum ad suscipiendam imaginationem, quomodo

C

3. De an. t. 38. etiam rationalem animam admitteret? tum Themistius dicens intellectum collocari, habitareuè in corpore non valiturum, nisi affectibus medijs necteretur, obligareturq́; tum Plotinus asserens quod omnino est purum nō

3. En. lib. 5. c. 6. repentè, hoc est, non immediatè, corpori commisceri; tum

In Tim. Plato scribens purum cum impuro sociari non posse absque medio; ac propterea Deos, quùm animam immortali origine præditam accepissent, obduxisse ei corpus mortale;

A *mortale: quod vti fieri poßet, vtiq; immortalis forma in mortali corpore clauderetur, texuiſſe genus animæ alterum fragile, ac mortale; nam vinculum id, quo immortalis natura conglutinebatur mortali, ipſum quoque haberi mortale oportuit.*

*Quin & ibidem Plato animam humanam compoſitam eſſe affirmauit ea ratione ductus, quòd pars rationalis aduerſatur animæ affectuoſæ; nihil enim ſecum contendit, nec quidquam ſibi ipſi repugnat; quare in ho*B *mine ſentiens anima, quæ affectuoſa dicitur, idem eſſe non poteſt cum rationali.*

Hoc ipſum dictat & alia ratio; nam ſimplicis eſſentiæ ſimplex itidem eſt potentia, ſimplex & actio; at verò animi noſtri potentia, actioq; multiplex apparet; ergo & anima noſtra multiplicem habet eſſentiam, non ſimplicem; imo neque aliqua præter primam ſimplex omnino eſſentia reperiri poteſt.

His adde Galeni autoritatem, dum ita loquitur de Lib. de femin.
C *Embryone eo tempore, quo ſolùm habet animam vegetalem,* Si verò ſanguineam hanc plantam cernis, aut carneam, non propterea oportet exiſtimare aliud eſſe, quàm plantam; nam opifex idem vtrique eſt, ſcilicet anima vegetalis. verùm illud aduertas, quòd hæc planta futura eſt animal, non quòd illam, quam prius habuit, potentiam abijciat, ſed alteram ſuperacquirit.

Eſt igitur ſuperſtes in fœtu anima tum vegetalis,

cui

cui adiungitur sentiens: tum sensualis, cui adnectitur intellectrix; Alioqui in homine gradus intellectiuus, potestas sensitrix, & vegetalis, non tres essent partes animæ humanæ ab inuicem realiter, seu formaliter, ac essentialiter distinctæ; sed tria accidentia illius simplicis naturæ, quam dicunt animam humanam eminenter in se continentem vires omnes animarum inferiorum; sed hoc apertè renuit Aristoteles, primò quidem A

2. De an. t. 9. *vbi dicit quòd*, si oculus esset animal, potentia visiua esset illius anima: quia oculus materia est, & potentia visiua est forma specifica, quæ complet definitionem oculi, ita vt deficiente potentia, iam non sit amplius oculus, nisi æquiuocè vt lapideus, aut pictus; Oportet igitur accipere quod est in parte, in toto viuente corpore; proportionabiliter namque habet sicut pars ad partem; ita totus sensus ad totum corpus sensitiuum secundum quòd huiusmodi. B

2. De an. t. 16. *Deinde verò vbi ait*, animal autem est ob sensum primò. *Ex quibus satis apparet potentiam sensitiuam non esse accidens, sed animam ipsam sensualem, a qua corpus, in quo est, per se primò fit animal.* C

2. De an. t. 36. & sequentib. *Tertiò vbi negat animam esse caussam materialem, quod sanè contingeret, si subiectaretur suis potentijs tanquam subiectum accidentibus.*

2. De an. t. 50. *Posterius vbi scribit ad obeundas actiones vegetales concurrere duo agentia; alterum mouens non motum,*

A tum, quod est anima; alterum mouens motum ab anima, cuius est instrumentum, quod est calor naturalis; nam inter calorem, & animam collocanda esset potentia vegetalis; si ea distingueretur ab anima, & ita essent tria efficientia.

Postremò vbi proponens methodum inuestigandi essentiam animæ, ait quidditatem, & intrinsecam cuiusque animæ naturam cognosci ex obiectis, & operationibus immediatè, dicendo ex obiectis transeundum 2. De an. t. 33.
B esse ad operationes, & ex his ad animæ potentias; quo loci si nomine potentiæ intelligit accidens realiter distinctum ab anima, hic non debebat quiescere, sed vlterius progredi a potentijs ad animæ substantiam; sin autem nomine potentiarum intelligit essentiam animæ (quod reuera ex eo colligitur apertissimè, quòd tractans de anima vegetali, posteaquam explicauit naturam obiecti, Tex. 47. 48. 49. operationes obscurè tetigit, & statim per nutritionem, ac per generationem definit vegetalem animã esse prin-
C cipium conseruatiuum indiuidui alimento, speciei verò generando sibi simile) clarum est ipsum non distinguere animam vegetalem a suis potentijs; alioqui per eas potius, tãquam per intimiores, ipsam definiuisset, quàm per suas operationes.

Quum ergo potentiæ vegetales, ac sensitrices, & rationales a seinuicem essentia differentes reipsa non differant a natura, & essentia animæ vegetalis, sentientis, ac rationalis sigillatim; profectò asserendum est ani-

mæ

mæ humanæ substantiam, cui tres illæ potentiæ insunt, A
esse compositam ex anima vegetali, sensitrice, ac rationali, non simplicem intellectum, quod censuit D. Thomas. sed hac de re infra latius. Lib.2.c.1.

D. Thomæ argumenta soluuntur, declarãdo quo modo plures formæ possint esse in composito, & quomodo priuatio, seu forma prior corrumpatur aduentu, seu etiam ortu formæ posterioris. Cap. XXXIV. B

AETERVM *nec D. Thomæ subscribere possum, quoniam ea, quibus ipse suam opinionem confirmare nititur, argumenta non concludũt necessariò; quod enim primo loco ait Aristotelem negare pluralitatem formarum substantialium in eodem subiecto, tenue est; nam sicuti aliquando fatetur Aristoteles in vno, & eodem composito non adesse, nisi vnam* C *formam specificam, vel etiam totalem; ita nusquam negauit Aristoteles huiuscemodi formam esse substantiam constitutam ex diuersis partibus essentialibus.*

Non est maioris momenti quod secundo obijcitur ex physicis, vnius numero vnum tantùm esse actum numero; vbi tantum abest vt vnicuique composito Aristoteles vnam solummodo formam concedat, quòd potius videatur ibi adstruere pluralitatem formarum in

eodem

A *eodem subiecto, si nomine actus intelligat formam substantialem, vt Thomistarum obiectio accipit, non autem accidentalem, vt ipsemet explicat Aristoteles, dum hæc verba profert*, si igitur eadem, atque vna sit mane, & nunc sanitas: cur & quum rursus quispiã amissam recuperauerit, & hæc, & illa non vna numero erit? est enim eadem ratio. verùm hoc interesse videtur, quòd si habitus sint duo, duo erunt & ipsi actus, sicut si actus sit vnus, & habitum vnũ B esse necesse est. At si habitus sit vnus, non fortasse cuipiam videbitur vnus etiam actus esse; quum enim cessauerit quispiam ambulare, non est ipsa ambulatio: rursus ambulante, erit. Quòd si vna, & eadem est; idem, ac vnum & corrumpi, & esse persæpè potest; quod tamen est impossibile. *Liquet enim hîc Aristotelem nomine actus, non formam substantialem intelligere, sed eius operationem, quæ est actus secundus, assentiente & D. Thoma in commen-* C *tario.* 5.Phy.t.37.38

Quod autẽ postremò affertur argumentum ex mente Aristotelis in omni generatione formas priores se habere ad posteriores, tanquam priuatio ad formam; priuationemq́ omnem a subiecto aboleri aduentu formæ, cuius est priuatio; ac propterea fieri tum vt in generatione hominis prima omnium vegetalis anima sit priuatio gignendæ sensitricis, & hæc accessuræ rationalis; tum vt vegetalis in fætu corrumpatur exoriente sen- 2.Phys.t.15. 1.Phys.t.59. & sequentib.

AA *sitiua,*

ſenſitiua, & hæc itidem pereat adueniente intellectu; A
ſoluitur hoc modo, quia in priuatione qualibet duo ſunt, alterum eſt carentia formæ futuræ, & hoc eſt id, quod in omni generatione aboletur exoriente noua forma; alterum verò eſt fundamentum, quo innititur talis carentia, atque id eſt forma præcedens, ſeu forma eius, ex quo fit id, quod generatur; ſed formarum præcedentium duplex eſt differentia; aliæ nanque ſunt incompatibiles cum formis gignendis, nec ad eas ſunt ſubordinatæ tanquam inchoatio ad complementũ, & hæ quo- B
que pereunt ad productionem nouæ formæ, ſic forma ignis interit exoriente forma aquæ, dum ex igne generatur aqua; aliæ verò ſunt formæ, quæ compatiuntur formas nouas, ad easq; ſubordinantur tanquam rudimentum ad perfectionem; atque hæ permanent exoriente noua forma, cuius naturam induunt, acquirentes nouam eſſentiam; quod ſanè ſignificauit Ariſtoteles quã-
1.Phyſ.t.64. *do ſcripſit in generatione non ſolùm ſubiectum fieri hoc,*
ſeu acquirere nouum eſſe; ſed multoties etiam priuatio- C
ni id contingere vt fiat hoc, atque acquirat nouum eſſe, nempe quando mutila inchoatiò exiſtens nouæ formæ, eius aduentu hoc nouum eſſe acquirit, quòd actuatur, ac magis perficitur; ſi itaque dixit alicubi Ariſtoteles priorem formam corrumpi exoriente poſteriori, hoc ab eo prolatum eſt de ijs formis, quæ non ſeſe compatiuntur, quæuè non ſunt ſubordinatæ adinuicem ita vt prior ſequentis inchoatio ſit, ac rudimentum; quam rationem

ſubit

A *ſubit apud Ariſtotelem in generatione hominis vegetatrix anima ad ſenſitiuam, & ex duabus hiſce constituta ad rationis, mentiſq́ participem.*

Neque ideo (quod obijcitur) Ariſtoteles plures ponit animas, ſiue formas ſubſtantiales in compoſito; nam cenſet animam ſenſitiuam ita illi, quam reperit in fœtu, vegetali animæ vniri, vt ex hac tanquam ex ente in potentia, & illa tanquam ex actu, vnum per ſe ens, vnaquè numero ſubſtantia, formaquè reſultet; cui rurſum

B *veluti enti in potẽtia, vlteriusq́ perfectibili, ſiceu actus adiungatur intellectus, vnum pariter verè per ſe ens, vnaq́ numero emergit anima humana, in qua tum rationalis, tum irrationalis anima inter ſe reipſa diuerſæ continentur, non ſecus ac duo trianguli ſunt in eodem quadrato; in tetragono ſiquidem ita inſunt duo trigoni, vt ij ab inuicem diſiungãtur excitatione diametri, quæ antea in eorum coniunctione latebat; diuidi autem hi non poſſent ab inuicem trigoni, niſi reipſa prius ab inui-* 2. De an. t. 31.

C *cem diſtincti coiſſent poſtea, tanquam principia componentia, ad conſtitutionem tetragoni; vnumquodque etenim reſoluitur non niſi in ea, ex quibus prius conſtitutũ fuit; ſic etiam ex tribus candelis accenſis, vbi in vnum contortæ coeant, vna tantum numero lux enaſcitur; Ita prorſus anima humana apud Ariſtotelem conſurgit ex coniunctione rationalis animæ cum irrationali, quæ ſimiliter ex vegetali anima, & ſenſitrice inuicem coniunctis conſtiterat.*

Quod autem ideo nõ fiat quominus generatio vnius A
Lib. 3. c. 8. *sit alterius corruptio commodiori loco videbitur.*

Iam ergo satis perspectum esse potest de mente Aristotelis animam humanam non esse simplicem substantiã, sed compositam ex rationali, sensitriceq́, & vegetatiua, quæ prima omnium in fætu genita, deinde tanquam actum suscipiens sensitricem, vna fit anima irrationalis; quæ tandem pariter excipiens intellectiuam, vna fit anima humana.

Ex alijs itaque quum firmam non habeamus primi B *textus explanationem, nos eã a nobis ipsis inuestigemus.*

Declaratur primus contextus, in quo Aristoteles docet generationem hominis fieri tum interuentu animæ vegetalis, quæ prima omnium in fætu reperitur; tum ortu sensitiuæ, quæ procedente tempore in conceptum recipitur: tum demum aduentu rationalis. Cap. XXXV.

C

VAE *in primo textu ab Aristotele traduntur qui certè procul à passionibus trutinauerit, & æquo pensitauerit animo, vti Philosophum decet, cui scopus est in omnibus nuda veritas; reperiet inprimis Aristotelem sibi determinandum proponere, si maris semen, quod in vterum fæminæ subierit, nulla pars est, aut efficitur constituendi, seu futuri conceptus,*

quò

A quo nam eiusce seminis materia, seu corpulentia vadat, quando ea, quam in se continet, facultate, quicquid nata est suapte natura efficere in conceptum, operari desierit; talemq; determinationem dubitabundum inquirere: Pro faciliori verò istius problematis determinatione, vniuersaliter sibi prius, non amplius dubitandum, sed certò definiendum proponit, vtrum conceptus, qui in vtero fœminæ constituitur, aliquid accipiat a masculeo semine, quod vterum subijt, an ab eo nihil suscipiat.

Sed, quod ipsi nunc est propositum, videns Aristoteles à semine conceptui quidquam impertiri non posse, nisi id, in quo vtrunque, semen videlicet, & conceptus, communicet; meritò inprimis definiendum dicit an sensualis anima, cuius beneficio conceptus fit animal, in semine, & conceptu insit, an non; & vnde tum semini, tum conceptui adueniat ipsa hæc anima, an scilicet à matre, an à patre, an potius extrinsecus.

C Quo loci prætereundum non est animam sensitiuam dici ab Aristotele, non animam simpliciter, sed partem animæ eo nomine, quo cuiusq; animalis animam, non simplicem substantiam, sed formam compositam esse iudicat, ceu ex partibus essentialibus, ex vegetali anima, qua fœtus fit vegetans; & sensitrice, qua fit animal; atque ex ea, qua constituitur in propria, & determinata specie animalis; Quod etiam patet ex eo, quod ait in fine textus, fœtum non simul fieri & animal,

mal, & hominem: nec animal, & equum. A

Quoniam verò Aristoteli quis obijcere posset, rationi magis consonum esse determinare prius nunquid in fœtu, & semine anima insit vegetalis, quàm eandem quæstionem habere de sensitrice, quum sensitrix sit vegetatrice posterior; Respondet immorandum sibi non esse in hoc problemate de vegetali anima, quoniam illam à semine vel iure nemo abdicauerit, aut à conceptu; quod eo quoque argumento demonstrat, quo apertum quum sit quicquid vegetales edit operationes, necessariò vegetali anima pollere; quippe actiones vitæ citra animam adinueniri in aliquo est impossibile; vti cæterarum vnamquanque absque illo, à quo pendet, obiri est improbabile; Quum autem semini vis insit prolifica, & conceptus animalium nihilominus quàm plantæ viuant, nutriendo sese, ac augendo; & quoniam propagatio sobolis actio existens peculiaris eius facultatis, quæ in semine est, non minus inter vegetatricis animæ operationes connumeranda est, quàm nutritio, & augmentatio; necesse est asserere tum semini, tum etiam conceptui inesse animam vegetalem; quam primam omnium in eo haberi admonet ijs de caussis, quas alibi se retulisse ait, vbi demonstrat animam vegetalem esse omnium primam, hoc est, ante cæteras gigni in conceptu, quia omnium est communißima; mos est enim hic Naturæ proprius à communioribus, & imperfectioribus exordiri, ac progredi ad minus communia, & perfecta magis; B C

2. De an. t. 34.

Est

A *Est autem vegetalis anima omnium tum imperfectissima, quia omnis prorsum est cognitionis expers, quum aliæ omnes aliquam vim cognoscendi habeant; tum cōmunissima, quia in omni viuentium genere reperitur, quum sentiens denegetur plantis, rationalis verò & plantis, & brutis vniuersis.*

Subdit hinc Aristoteles animam sensualem, qua fætus fit animal, non simul cum vegetali in conceptum recipi, sed procedente tempore; posteriusq; adhuc ulteriori
B *ri tempore itidem suscipi asserit in conceptum animam rationalem, qua ipse fit homo; idq; non solùm certum esse ait sine alia probatione, sed confirmare conatur duplici ratione, & prima, quoniam conceptus humanus quum sit animal meritò animæ sensitricis, & homo beneficio ratiocinatricis; quumq; is idem fætus non sit simul & animal, & homo, sed animal prius, homo deinceps; Certum iam est sensualem animam, quam probauerat alibi in conceptum recipi post vegetalem, prio-* 2. De an. t. 34.
C *ri tempore in fætum suscipi quàm rationalem. Minorem verò huius rationis propositionem non solùm in homine verificari scribit, sed in equo, & in cæteris quoq; animalibus, nempe quòd animal quoduis, dum generatur, vegetalem prius animam sortitur, posteriori tempore sensualem, postremo autem illam, qua mediante in propria specie determinatur, & constituitur; quamuis huius ordinis nunc rationem non assignet, quæ est seruata Methodus à Natura in suis operibus progrediente,*

grediente, ut nuper diximus, ab imperfectis ad perfectiora semper, & à communioribus ad minus communia. A

Altera vero ratio est, quia finis ad effectum ultimò
2.Phys. t.74. *post omnes caussas alias accedit; proprium autem, hoc est, propria, specificaq; forma cuiusq; rei, quum sit finis, seu terminus, ad quem tendit generatio eiusdem entis; illa huic dubio procul contingere debet post omnes alias; non solùm caussas, verùm & formas, si quæ sint ipsi cum rebus alijs communes; meritò itaque in generatione* B *hominis ratiocinatrix anima, quæ hominis est propria, specificaq; forma, conceptui unitur post cæteras omnes, vegetalem nempe, ac sensitricem, quibus cum animalium, plantarumuè genere universo communicat humanum genus.*

His liquidò constare puto apud Aristotelem, quod antea quoque adnotauimus, animam humanam non esse simplicem substantiam, sed formam ex rationali anima, & irrationali constitutam, quum irrationa- C *lis pars animæ humanæ ex vegetali, & sensitrice anima pariter componatur, quicquid senserit vel Io. Grammaticus, vel etiam D. Thomas.*

Et hæc de primo contextu. Iam nunc secundum explicaturi primùm videamus eius expositiones ab alijs inuentas.

Pro-

A

Proponitur quædam ſecundi textus expoſitio, qua dicunt aliqui Ariſtotelem in eo probare animam ſenſitricem non oriri à Parentibus mediante ſemine. Cap. XXXVI.

QVA *in re aliqui in ſecundo contextu verba illa*. Itaque extrinſecus ea venire impoſſibile eſt. neque cum corpore. ſemen enim excrementum alimen-
B ti mutati eſt. *Ita interpretantur vt velint Ariſtotelem per ea probare animam ſenſitiuam fætui non poſſe contingere à Parentibus; quia id fieret mediante ſemine, quod vel ab ijs acceptā animam ſenſualem conceptui communicaret, vel ea mediante alteram ſui generis in Embryone produceret; at verò id omne præſupponit ſemen eſſe animatum, & animatum anima ſenſitrice; quod tamen falſum eſt omnino; quo-*
C *niam ſemen, quum excrementum ſit, indignum eſt, cui coniungatur præſtantior natura ſentientis animæ; idq; non immeritò, quippe Natura, quæ nihil niſi cum ſummo ordine, maximaquè proportione efficit; quinimo quæ eadem ex Ariſtotelis teſtimonio eſt perfectiſſimus ordo; non conſueuit unquam res ita diſſitas, atque ſic diſcrepantes eſſentias adinuicem connectere, ac in vnum componere.*

A

Refutatur dicta expositio, monstrando ex Aristotele animam sensualem inesse fœtui à Parentibus mediante semine, & hoc non esse indignũ cui associetur talis anima. Cap. XXXVII.

ORRO *sic dicentes non semel habent Aristotelem sibi reclamantem, & primùm quidem hìc dum scribit solam mentem fœtui extrinsecus aduenire;* B *nam si sensualis anima non prodiret à Parentibus, procul dubio forinsecus inesset ab externo agente; Deinde vbi apertissimis verbis ait marem fœtui tribuere animam sensualem aut per se, aut per genituram.*

Adde quòd secus falso vteretur fundamento Aristoteles si (quod aiunt aduersarij) nunc probaret Parentes non posse indere conceptui animam sensitricem mediante semine, propterea quod semen excrementum C *est, quare non potest subijci animæ sentienti, quæ sibi proportionatam magis, ac longè præstantiorem materiam postulat; nam primo loco ipsi demonstrandũ erat semen verè, ac propriè dici posse excrementum; id enim fructus nomine potius, perinde & lac, donandum est, quàm excrementi; vt suo loco monstrabitur; quòd si id ea ratione excrementum vocat, quia eius materiale principium est id, quod superest tertiæ coctioni, quæ vltima*

tima

A tima est, in nutritione singularum partium nostri corporis, eadem ratione profectò & sanguis redundans nutritioni hepatis, & fructus, quorum origo est ex alimento, quod superest nutritioni totius arboris, verè, ac propriè vocari excrementa deberent; quod tamen fieri nequit sine maximo abusu vocis excrementi.

Præterea, si non rarò in corporibus humanis ex fœdissima, & putrida alui excrementorum colluuie vermes gignuntur, quos lumbricos appellant; si ex men-
B struo ipso, fæculentoquè sanguine in vtero produci potest viuens illud carnis frustum informe, quod Mola dicitur; si denique ex alijs quoq; excrementis & intra, & extra hominem, eiusçemodi alia quamplurima insecta oriuntur, quibus omnibus inest anima sensualis; quantò magis semini, cui ex puriori sanguinis portione est origo, animam sensitricem inesse est asserendum?

Respondetur ad obiectam rationem, declarando
C quomodo Natura soleat inuicem connectere res valdè diuersas. Cap. XXXVIII.

ILLVD autem, quod pro suæ opinionis confirmatione adducunt aduersarij dicentes propterea, genituræ, ac semini, quod excrementum est, rectè ab Aristotele interdictam fuisse animæ sensualis essentiam præstantiorem, quia nunquam soleat

A

Refutatur dicta expositio, monstrando ex Aristotele animam sensualem inesse fœtui à Parentibus mediante semine, & hoc non esse indignũ cui associetur talis anima. Cap. XXXVII.

ORRO *sic dicentes non semel habent Aristotelem sibi reclamantem, & primùm quidem hic dum scribit solam mentem fœtui extrinsecus aduenire;* B *nam si sensualis anima non prodiret à Parentibus, procul dubio forinsecus inesset ab externo agente; Deinde vbi apertissimis verbis ait marem fœtui tribuere animam sensualem aut per se, aut per genituram.*

Adde quòd secus falso vteretur fundamento Aristoteles si (quod aiunt aduersarij) nunc probaret Parentes non posse indere conceptui animam sensitricem mediante semine, propterea quod semen excrementum C *est, quare non potest subijci animæ sentienti, quæ sibi proportionatam magis, ac longè præstantiorem materiam postulat; nam primo loco ipsi demonstrandũ erat semen verè, ac propriè dici posse excrementum; id enim fructus nomine potius, perinde & lac, donandum est, quàm excrementi; vt suo loco monstrabitur; quòd si idea ratione excrementum vocat, quia eius materiale principium est id, quod superest tertiæ coctioni, quæ vltima*

tima

A *tima est, in nutritione singularum partium nostri corporis, eadem ratione profectò & sanguis redundans nutritioni hepatis, & fructus, quorum origo est ex alimento, quod superest nutritioni totius arboris, verè, ac propriè vocari excrementa deberent; quod tamen fieri nequit sine maximo abusu vocis excrementi.*

Præterea, si non rarò in corporibus humanis ex fædissima, & putrida alui excrementorum colluuie vermes gignuntur, quos lumbricos appellant; si ex men- B *struo ipso, fæculentoquè sanguine in vterò produci potest viuens illud carnis frustum informe, quod Mola dicitur: si denique ex alijs quoq; excrementis & intra, & extra hominem, eiusdemodi alia quamplurima insecta oriuntur, quibus omnibus inest anima sensualis; quantò magis semini, cui ex puriori sanguinis portione est origo, animam sensitricem inesse est asserendum?*

Respondetur ad obiectam rationem, declarando C quomodo Natura soleat inuicem connectere res valdè diuersas. Cap. XXXVIII.

ILLVD *autem, quod pro suæ opinionis confirmatione adducunt aduersarij dicentes propterea, geniture, ac semini, quod excrementum est, rectè ab Aristotele interdictam fuisse animæ sensualis essentiam præstantiorem, quia nunquam soleat*

Natura res valdè ab inuicem differentes in vnum cõponere, atque associare, tenue est fundamentum; nam sicuti verum est Naturam res maximè diuersas adinuicem non coniungere sine medij cuiuspiam interuentu; ita verissimum est eam id præstare beneficio mediæ alicuius essentiæ, quæ vtriusque extremi naturam sapiat: Hoc enim modo apud Aristotelem natura comparatur, vt ipsum menstruum semine longè imperfectius, participatione animæ vegetalis, quam a semine maris suscipit tempore conceptionis, fiat idoneum susceptaculum animæ sentientis, & huius participatione postea euadat similiter aptum, cui adiungatur omnium animarum perfectissima rationalis. A B

Affertur alia eiusdem textus Expositio ex Pomp. & Alexandreis dicentibus in hoc textu Aristotelem nomine Mentis intelligere, non partem animæ humanæ, sed mentem diuinam, cuiusmodi est intellectus agens. Cap. XXXIX. C

SED *& illa in eodem textu verba*, Restat igitur vt mens sola extrinsecus accedat, eaque sola diuina sit; nihil enim cum eius actione communicat actio corporalis, *ita interpretatur Pomp. & alij grauissimi Philosophi de mente Alexandri, vt velint Aristotelem hic nomine mentis non posse intelli-*

A intelligere animam rationalem, quæ est forma hominis specifica; quandoquidem animæ ratiocinatricis operationes apud Aristotelem scribentem tum opus esse intelligentem phantasmata contemplari; tum quoque intellectum, qui aut phantasia est, aut non sine phantasia, non posse a corpore separari, neque quantum ad esse, neque quantum ad agere; non possunt esse sine corporeo famulatu, seu sine instrumenti corporalis ministerio; at uero sub nomine mentis intelligit Philosophus mentē B cælestē, seu diuinam, quæ est Intellectus Agens ab Aristotele nuncupatus; huncque asseuerant reuera, non partem aliquam animæ humanæ, sed esse Deum Optimū Maximum, vel etiam quempiam alium Intellectuum superiorum, extrinsecus nobis accedentem nostræ intellectioni opitulaturum, quæ in nobis sunt phantasmata a rebus sensibilibus ministerio sensuum externorum ad phantasiam transmissa collustrando, ex iisque illuminatis naturam vniuersalē quam appellant speciem in- C telligibilem eliciendo, vt de illa nostri animi potior pars intellectus possibilis appellatus proprium conceptum formans, quidditatemq; rei a tali specie intelligibili significatæ, ceu speculum quoddam repræsentans, intellectionem edat, quæ est omnium actionum humanarum præstantissima.

3. De an. t. 93
1. De an. t. 12.
3. De an. t. 19.

Ex-

A

Expenditur hæc expositio, & probatur Aristotelem hîc nomine mentis non posse intelligere mentem diuinam, sed necessariò intelligere partem animæ nostræ rationalem. Cap. XL.

ERVM *& Hi absunt à mente Aristotelis hoc in loco, quod & modus ipse loquendi, quo nunc vtitur Aristoteles, & ratio apertissimè demonstrant; nam* B *scribens ipse Philosophus ita*, Restat igitur vt mens sola extrinsecus accedat, eaq; sola diuina sit. nihil enim cum eius actione communicat actio corporalis: *hanc sententiam manifestissimè colligere videtur tanquam conclusionem ex superioribus; etenim vim habent illatiuam verba illa, Restat igitur; quum autem nullus in conclusione terminus esse queat, qui non præfuerit in præmissis; profectò hîc nomine mentis nihil aliud significare potuit Aristoteles,* C *quàm aliquid eorum, de quibus supra; at verò supra in textu nihil est, quod nomine mentis gaudere poßit, nisi anima rationalis, qua dicit fætum esse hominem, quamq; mox ait tum post vegetalem, sensualemq; in fætum recipi; tum esse proprium hominis; tum etiam esse finem, ac terminum ad quem tendit hominis generatio; tum denique eße in fætu, antequam is eius animæ officio fungatur, potentia, pari modo ac anima vegetalis in*

eodem

A *eodem habetur potentia antequam ipse cibum trahat, & officio eius animæ fungatur; modò quum nullus Intellectuum superiorum sit anima rationalis, qua proximè fætus fit homo; conceptui accedat in vtero degenti post vegetalem, ac sentientem: sit homini propria, specificaq; forma; sit finis, ac terminus ad quem in generatione hominis; sit de mente Alexandri in fætu, antequam intelligat, in actu primo, seu in potentia secunda eo modo, quo fætui in potentia inesse ostendit Aristoteles*
B *les animam vegetalem, antequam cibum trahat, & alias vegetales operationes edat; sed benè omnia ista sigillatim conueniant animæ rationali, quam vocat Alexander Intellectum possibilem, seu materialem; necessariò confitendum est in hoc textu Aristotelem nomine mentis nobis significare intellectum humanum, quem nuncupant possibilem, non intellectum Diuinum, quem Alexander dicit esse Intellectum agentem.*

Amplius, liquidò constare puto hîc in fine textus,
C *vbi ait, Restat igitur vt mens sola extrinsecus accedat, Aristotelem determinare propositam sibi ab initio textus quæstionem de mente, dum dixit,* De mente etiam quonam tempore, & quomodo, & vnde eam recipiant, quę principium id participant, plurimum dubitatur; sed enitendum pro viribus, & quoad fieri potest accepisse operæprecium est; *alioquì promissis non staret Aristoteles pollicitus se hoc indagaturum; quum nusquam alibi in hoc, vel in se-*

quen-

quentibus capitibus id quæſitum determinet; quare hîc A
nomine mentis idem ſignificare debet Ariſtoteles, quod
ſuperius ſub eodem nomine; verùm ab initio textus per
mentem ſignificaſſe animam, ſubſtantialemq́ formam
hominis, non Deum, aut quemuis alium Intellectuum
ſuperiorum, multa ſunt quæ doceant; Primum eſt,
quòd ait Ariſtoteles non eſſe manifeſtum quo tempore ta-
lem mentem recipiant, quæ illam participant; quum
tamen Alexandro clarum ſit Intellectum agentem cuiq;
aduenire eo tempore, quo primùm incipit intelligere; B
7.Phyſ.t.20. *atque apud Ariſtotelem incipiamus intelligere poſtea-*
quam orti ſumus, ſedatis corporis perturbationibus, ac
generationis tumultu.

Deinde, quando ſibi inueſtigandum proponit Ariſtoteles quonam tempore mentem recipiant quæcunque eam participant, ſupponere videtur omnes homines à ſui conſtitutione eodem tempore mentem ſuſcipere; hoc autem non eſt ſuſcipere intellectum illum, qui nobis non aduenit niſi in prima noſtra intellectione; quum non C *omnes eodem tempore ab ortu incipiamus contemplari, ſed alij prius, alij poſterius, iudice vel Ariſtotele, cui non incipimus intelligere, niſi ſedatis perturbationibus, quas in alijs citius, in alijs verò tardius ſedari ſenſus ipſe docet.*

Amplius, id quod ait Ariſtoteles plurimum dubitari quomodo, & vnde nobis adueniat mens; nam ſi hæc eſt aliqua Intelligentia ſuperior, nulli dubium eſt,

imo

A *imo cuique notissimum eam non posse nobis aduenire, nisi extrinsecus, non a parentibus, ac nullo mediante corpore; quum itaque vel cuiuis idiotæ apertum sit mentem Diuinam fætui nõ aduenire a Parentibus, cur tantopere laborat Aristoteles in demonstrando mentem fætui extrinsecus accedere eo quia actiones habet corporei famulatus non indigentes si nomine mentis, non partem aliquam animæ humanæ, sed superiores Intellectus significat?*

B *Vlterius, non potest hoc in loco agere Aristoteles nisi de illa mente, quæ accedit fætui adhuc in vtero degenti; quum de conceptu nunc sermonem habeat Aristoteles qui nondum est separatus, seu nondum in hanc lucem editus, quod fusius fuit monstratum superius; Itaque Intellectus agens apud Alexandrum aduenięns hominibus non antequam actu intelligant (quod ex Aristotelis testimonio, & ex ipsa experientia non præstant nisi extra vterum in lucem orti) non potest esse ille, de* C *quo nunc tractat Aristoteles sub nomine mentis; sed verè intelligit animi nostri partem rationis, mentisquè participem, dum scribit in præsenti Aristoteles solam mentem, inter alias animæ humanæ partes, fætui extrinsecus aduenire, eamquè solam inter easdem esse Diuinam eo potissimum nomine, quia eiusdem operationes non obeantur interuentu, aut ministerio corporei instrumenti, vt euenit de aliarum omnium animæ nostræ partium operationibus vniuersis.*

A

Pomp. & Alexandri ratio illa iampridem putata insolubilis exactissimè expenditur, & ad hominē retorquetur, monstrando Intellectū humanum ad speculandū non vti corpore. Cap. XLI.

VOD *autem pro sua opinione afferre putant argumentum validissimum dicentes apud Aristotelem, si intelligere, quod est propria intellectus nostri operatio inter cæteras alias, vbi verum sit eum habere aliquam actionem, aut passionem non communem corpori; si (inquiunt) intelligere aut phantasia est, aut non sine phantasia, non poterit hoc opus esse sine corpore; quum autem alibi apertissimè fateatur Aristoteles Intellectū hominis, qui est anima ipsius, quum speculatur, necessariò cum phantasmate contemplari; satis apertum est intellectum humanum non habere vllam actionem corporeo famulatu carentem; ac propterea hîc, dum scribit Aristoteles mentem solam fætui extrinsecus aduenire, eamq; solam esse diuinam eo quia cum actione illius nihil communicet actio corporalis, nomine mentis non posse significare humanum intellectum: falsò id nititur fundamento, quòd intellectus hominis ad contemplandum vtatur organo corporeo; quia si mens nostra intelligendo vteretur famulatu corporeo, profectò quum tres tantùm sint actiones mentis,*

1. De an. t. 12. 13.

B

3. De an. t. 39.

C

quarum

A quarum prima dicitur simplicium apprehẽsio, secunda compositio ac diuisio, tertia verò discursus; nullaquè harum obeatur ope corporis; fatendum est necessariò actiones mentis fieri citra corporis interuentum; quòd autem secunda, & tertia mentis actio fiat sine organo corporeo, ideo probatur, quia tale instrumentum nullum aliud esse posset nisi phantasia, aut quiuis alter sensus organo affixus; at verò quum discurrere, componere, atque diuidere conueniant homini vt homo est, specie

B distinctus a quocunque alio viuente, sintq; ideo actiones intellectus quatenus a sensu quolibet, ac ab omnibus aliis rebus distinguitur; quippe homo ab aliis animalibus distinguitur intellectu, sensu autem quolibet cum natura animalis, siue cum brutis conuenit; non potest profectò mens in discursu, aut in secunda sui operatione vti phantasia, & omnino instrumento corporeo.

Potest quidem phantasia intellectum discurrentem interpellare, nunquam verò illi opem ferre tanquam in- Auer. 3. de an. com. 61.

C strumentum, vt mox ostendetur.

Quòd verò & prima mentis actio, quæ est simplicium apprehensio, non efficiatur mediante phantasia, ac omnino interuentu organi corporei, non vnum est quod doceat; si enim mens nostra, dum intelligit, corporeo famulatu vteretur; id profectò contingeret, quia ad intelligendum phantasmatibus indigeret, quæ sunt materialia, & corporea; at verò mens non semper phantasmate vtitur; neque quando eo vtitur, ipsum intel-

ligit; neque illud intelligendo corporeis instrumentis nititur; Primum ideo patet, quia multa sunt intelligibilia, de quibus format mens nostra conceptus, quorum nullum esse potest simulachrum in phantasia, vti sunt immaterialia omnia, & præsertim ipsamet anima; hæc enim ex sui ipsius in semet conuersione, dum seipsam intelligit, actionem sibi comparat sine corporeo famulatu; alioqui inter ipsam cognoscentem, & eandem cognitam mediaret instrumentum, quod esse nullo modo potest. A

3.De an. t. 8. *Liquet idipsum & eo, quia ex Aristotele intellectus possibilis, cuius actio, non circa phantasmata, sed versatur propriè circa speciem intelligibilem è phantasmatibus eductam ministerio intellectus agentis; intellectus inquam possibilis, simul atque singula factus est, ac sciens, per seipsum contemplari potest sine opera intellectus agentis, quare & absque phantasmatibus; ita ergo dum versatur mens circa species intelligibiles, quas habet sibi impressas, quid opus habet phantasia, aut alio quouis corporeo famulatu ad eas deinde iterum, atque iterum contemplandas? Hæ nanque species intelligibiles, quum abstractæ sint a conditionibus materiæ, quemadmodum sunt omnino immateriales, atque incorporeæ; ita organo corporeo, aut facultate, seu virtute materiali non indigent, neque vt eius beneficio ab intellectu cognoscantur; neque vt in ea, tanquam in promptuario conseruentur; sed & ab intellectu immediatè cognoscuntur, qui idcircò dicitur Aristoteli fieri* B C

res,

A *res, quas intelligit; & in eo seruantur impressæ tanquã in loco proportionato suæ naturæ, immateriali pariter, atque incorporeo, qui propterea ab eodem dicitur factus esse ea, quorum species sibi habet impressas, & locus specierum.* Ibid. 3. De an. t. 6.

Secundum quoque manifestum est, nempe, quòd vbi mens vtitur phantasmatibus, ea non intelligit; nã mens eo nomine phantasmata postulat, vt ex eis educat speciem intelligibilem, quæ verè statuitur mentis obiectũ; B *at verò species elicitur è phantasmatibus citra eorum intellectionem; quia intellectus agens, qui ex se nihil intelligit, ceu lumen depurans ipsa phantasmata a conditionibus materiæ, quas indiuiduales appellant, hic, & nunc, detegit latentem in eis naturam, in qua omnia illa conueniunt, quam apparentem statim percipit intellectus possibilis nuncupatus ex se sine opera vllius instrumenti; perinde ac speculum, statim ac ob præsentiam luminis illustrata fuerit ex se latens in tenebris* C *imago qualibet, eam repræsentat sine ministerio vllius organi externi.*

At verò quia fortasse intellectus agens reipsa idem cum possibili (ab eo enim sola ratione distinguitur) non alio modo potest educere speciem intelligibilem de phantasmatibus, nisi comparando illa ad seinuicem, & ita inueniendo in quo illa omnia conueniunt, quod est species intelligibilis; alioqui & Auerroes, & Themistius, qui hoc apertè fatentur, & ratio ipsa reclamat; nam secus 12 Meta. cõ. 4. 1. De an. t. 8.

quum

quum posset intellectus agens illustrare non minus vnū, A
quàm multa phantasmata, perinde ac Sol æquè & vnum, & multos colores illuminat; quippe illustrare est efficere, & efficientium quod potest multa facere, idem ex Aristotele possit facilius vnum præstare; fieret profectò vt ad eductionem speciei intelligibilis sufficeret
1.Post.t.43. vnum phantasma; contra tamen Aristoteles ait vniuersale, quod est species intelligibilis, non fieri nisi ex multis singularibus, ac omnino ex multis phantasmatibus, quæ etiam haberi possunt de eodem indiuiduo multoties sen- B
su cognito; quum autem comparatio necessario sit opus facultatis cognitricis, vt cognoscens est; ideo fortè dicendum est & ab intellectu phātasmata ipsa cognosci, dum ea comparando ex ipsis elicit naturam vniuersalem.

Quapropter monstratur tertium, puta quòd mens intelligendo ipsa phantasmata corpore non vtatur; id autem ostenditur tum quia id tale corporeum instrumentum nihil aliud esse dicitur, quàm phantasia; at verò actio instrumenti nunquam præcedit actioni agentis pri C
marij, sed necessariò eam sequitur; nam principale agens est id vnde primum motus principium, instrumentum verò non tale quid est, quum non moueat nisi motum ab alio prius; quum ergo actio phantasiæ, quæ est vel suscipere ab externis sensorijs sensibilium species, vel susceptas in se continere, vel contentas aliquantisper depurare, easque ita conuertere in naturam phantasmatis propriè dicti, vel phantasmata intellectui agenti proponere

A *Vlterius illustranda, abstrahendaquè a conditiònibus materiæ, trasmutandaue in speciem intelligibilem; quum inquam actio phantasiæ necessariò præcedat actioni mentis; quippe intellectus non versatur nisi circa ea, quæ vel in phantasia quiescunt sub specie phantasmatis, vel è phantasia iam translata sunt ad intellectum sub natura speciei intelligibilis; propterea dicendum est intellectũ, quomodocunq. versetur circa phantasmata, nõ vti phantasia, aut vllo alio instrumento corporeo; tum quia*
B *si ad hoc vt necesse esset animam operando vti corporeis instrumentis, sat esset quod ipsa versaretur circa obiectum corporeum, & materiale, cuiusmodi sunt ipsa phantasmata; proculdubio opus esset quoque Intellectus superiores ad intelligendas suas circunductiones orbium cælestiũ, aliaquè corporea quæ cognoscunt, vti corporeo famulatu; quod nemo sanæ mentis affirmare audebit. Falsum ergo est aduersariorum fundamentum, Quòd homo egeat instrumento corporeo ad edendas operationes*
C *intellectuales.*

Ad argumentum verò in huius fundamenti confirmationem allatum, quod est Alexandreorum Achilles, dicimus ipsum nihil omnino concludere; nam propositio illa, si intelligere est aut phantasia, aut non sine phantasia, non erit sine corpore, potest habere duplicem sensum, prout ipsum intelligere dupliciter potest esse non sine phantasia; nam intelligere dici potest non sine phantasia, vel quia mens ad intelligendum opus habeat phantasmate,

quod

quod est effectus phantasiæ, vel quia intellectus ad contemplandum vtatur ipsa facultate phantasiæ tanquam instrumento; si dicant Aristotelem dixisse intelligere ipsum vbi sit aut phantasia, aut non sine phantasia, hoc est, vbi mens nostra ad intelligendum vtatur actione phantasiæ tanquam instrumento, fieri non posse vt actio intelligendi sit sine corpore; verum dicitur in maiori, sed vbi in minori adducitur altera sententia Aristotelis scribentis intellectum, quum speculatur, necessariò cum phantasmate contemplari, si accipiatur in eodem sensu, intellectum scilicet, dum contemplatur, vti phantasia tanquam instrumento ad edendam intellectionem; multifariam erratur; & primum, quia malè torquentur verba textus, quæ clarè significant intellectum, dum contemplatur, vti phantasmate, quod est opus phantasiæ, non ipsa phantasia operante. A B

Deinde, quia falsum est intellectũ possibilẽ ad intelligendum vti phantasia operante tanquam instrumento;
3.De an.t.161. *quippe phantasiæ operatio quum præcedat actioni intellectus agentis, cui subministrat phantasmata collustranda; & ideo inter actionem phantasiæ, & operationem intellectus possibilis, quæ est ipsa intellectio, necessariò mediet ipsi & Alexandro actio intellectus agentis; non potest profectò mens nostra intelligendo proximè vti phantasia operante tanquam instrumento. Id quod & duplici alia ratione confirmari potest, & prima est, quia operatio instrumenti non potest esse prior actione agentis* C

princi-

A *principalis; vt quod est id, vnde primum motus principium; instrumentum verò non agat nisi motum ab agente primario; at actio phantasiæ prior est actione intellectus possibilis; ergo is ad agendum vti non potest phantasia operante tanquam instrumento. Altera verò ratio est, quia si mens, dum intelligit, necessariò vteretur phantasia; quum mens nostra & substantias, & vniuersalia cognoscat; fieret profectò vt actio phantasiæ quoque circa substantias, & vniuersalia versaretur;*
B *oppositum tamen vbique docet Aristoteles inquiens nullum sensum, quare nec phantasiam, quæ sensus est interior, posse vllo modo attingere substantias, & vniuersalia; sed hoc officium esse intellectus, prout contradistinguitur a sensu.* 3.De an.tis.

At si minoris allatæ (vt reuera est) sensus sit, quòd intellectus ad contemplandum opus habeat, non ipsa facultate phantasiæ, quæ sensus est, sed effectu illius facultatis, qui est phantasma ipsum sensibile; non minora se-
C *quētur incommoda, & primum, quòd ratio Alexandri erit ex quatuor terminis, atque ideo non cōcludens; quippe medium, quod est esse non sine phantasia, non idem in vtraque præmissa significabit.*

Deinde, si quia intellectus poßibilis non potest in homine contemplari nisi cum phantasmate, sequitur illius actionem esse corpoream, seu corporeo instrumento indigere ad hoc vt efficiatur; pari pacto, quum & actio intellectus agentis (iudice vel Alexandro) non sit nisi

 cum

cum phantasmate; imo quum magis actio intellectus A
agentis dependeat à phantasmate, circa quod fit ceu circa proprium obiectum, quàm actio possibilis intellectus, qui ea supponit, vt ex illis ope agentis proprium obiectum educatur, quod est species intelligibilis; & agentis intellectus nulla profectò actio esset sine corporeo famulatu; quod tamen vbique negat Alexander.

Sin autem velint aduersarij Aristotelem in maiori scribentem, si intelligere non sine phantasia sit, hoc est, non sine phantasmate, quod est opus, & effectus B
phantasiæ: ipsum etiam non sine corpore futurum asserere; & à veritate, & à seipso cogetur dissentire Alexander; A veritate quidem, quia si ad hoc vt necesse esset mentem nostram habere actiones corporeo famulatu indigentes, sufficeret eam illas edere circa obiectum corporeum, & materiale, cuiusmodi est ipsum phantasma; oporteret quoque (vt antea obseruabamus) cælestes Intelligentias ad intelligendum suas circulationes, aliaq́; corporea, & materialia, quorum cognitionem as- C
sequuntur, vti corporeo instrumento aliquo, quod tamen falsum esse omnibus est apertissimum.

A seipso autem, quoniam (vt nuper etiam adnotauimus) ipse confessus intellectum agentem edere suam operationem circa phantasmata, ea comparando, & illustrando perinde ac Sol colores: fateri sanè cogitur eiusdem intellectus agentis actiones non edi sine interuentu organi corporei; contra tamen ipse vbique reclamat Intel-

tel-

A tellectum agentem eſſe Deum, mentemq; cæleſtem ab omni corpore ſeiunctam, operationesq; incorporeas habentem, atque immortalem.

Ex his ergo manifeſtum ſatis eſſe poteſt apud Ariſtotelem intellectum humanum, etſi cum phantaſmate contempletur, non tamen eſſe aut phantaſiam, aut non ſine phantaſia, ita vt ad intelligendum (quod eſt propria illius operatio) vtatur facultate ipſa phantaſiæ, tanquam inſtrumento, ac proinde non admodum tu-
B tum habere fundamentum ad oſtendendum Ariſtotelem tum in allato contextu ſub nomine mentis, quam ſcribit fœtui non à Parentibus, ſed extrinſecus aduenire, habereq; actiones non indigentes corporeo inſtrumento, ſignificare nobis mentem Diuinam, atque omnino intelligentiam ſeparatam, non autem ipſum intellectum humanum; tum etiam arbitrari partem animæ noſtræ rationis, mentisq; participem, eſſe penitus materialem, à corpore ipſo inſeparabilem, atque corruptioni
C obnoxiam, qui cum Alexandro id ex hiſce locis haurire putant.

Hactenus de expoſitione Alexandri, & Sectatorum ſuorum.

Age nunc & aliorum quorundam non multum ab Alexãdro hac in re diſſentientium aliam huius contextus interpretationem examinemus.

A

Recensetur alia huius loci explicatio ex Portio asserente Aristotelem hîc nomine mentis intelligere, non intellectum potentia, qui nihil est antequàm intelligat; sed intellectum in actu, cuius solius omnis actus tum primus, tum secundus ab extrinseco est. Cap. XLII.

Cap. 15. INTER *hos est & Portius, qui in sua disputatione de mente humana diuersam valdè a superiori loci huius interpretationem adducit, inquiens:* Aris. lib. 2. de gen. an. quærens an semen, & conceptus animati sint, declarat animatos esse anima vegetali in actu; quoniam crescit, & augetur conceptus: nec non procedente tempore sensiuam animam habet, postremo fit homo: omnesquè hæ animæ, puta vegetalis, & sensiua, habent a B

Tex. 59. semine actum; ob id Aristoteles 2. de an. ait, sensitiui autem prima mutatio fit a generante, quum autem generatum est, abijt iam sicuti scientia, & sentire; voluit Aris. quòd actus primus ipsius animæ sensiuæ sit a generante: verùm quum in lucem prodijt fætus, a sensibilibus excitatus habet sentire in actu, Intellectus verò potentia est datus a Natura, & a generante homine: verùm quum sit absoluta, & simplex potentia, & ante ipsum intelligere C

A telligere nullum habeat actum, omnis actus ipsius est ab extrinseco, nempe ab intelligibili, & ab intellectu, qui dicitur agens; habet enim ab hoc primum actum, qui est vt scientia, habet & actum secundum, ipsum considerare, & intelligere. Iccirco Aris. quum dixit, sola mens extrinsecus aduenit, loquitur de intellectu in actu, quoniam omnis actus eius est ab extrinseco: ab intrinseco autem est nuda illa potentia nullum habens actum. Nec B id dixit de sensu, quoniam ipsius primus actus est a generante, & solum sentire extrinsecus aduenit ab ipsis sensibilibus. De intellectu ergo ait solam mentem extrinsecus aduenire, quoniam omnis eius actus, vt diximus, prouenit ab intelligibilibus exterioribus, & ab intellectu agente.

Et paulo post in eodem capite subiungit dicens,

Hîc Aris. loquitur de anima vegetali in actu, quam habent intra vterum semen, & conceptus C Et quoniam vbi in lucem prodijt infans, iam habet sensum in actu, ob id dixit, procedente tempore; nam si in vtero habent aliquem sensum, vt extensionem, & contractionem, eum tamen non obtinet vt animal, sed vt pars animalis. Est enim pars matris fœtus, dum est in vtero, nec propriè vt animal per se mouetur, licet videatur pars animata, vt Græci interpretes notarunt. Quum igitur de vegetali, & sensitiua anima dixisset, quòd vna sit in

semine,

ſemine, quodquè ſenſiua ſit in potentia, ſimili ordine & de ipſa mente loquitur dicens in actu ab extrinſeco nobis accedere multo poſt tempore. Sunt quidem omnes iſtæ partes animæ, ceu facultates, in ſemine, & in conceptu, non tamẽ vt actus. Et quamuis infantes dicantur homines, attamen quia non habent vſum rationis, ob quem homo dicitur perfectus, & verè homo, Aris. ait eos primò eſſe animalia, & poſtea homines; non enim erat illi animus loqui de facultatibus, quoniam habent omnes facultates; ſed de operibus, a quibus denominantur res in actu; equus enim quum non fungitur ſuo officio, non dicitur verè equus, & de alijs ſic quoque cenſendum eſt. A B

Poſtea longa oratione interpoſita, in eodem capite ait,

Hinc quæſtioni ſatisfacit Aris. dicens quòd ſola mens extrinſecus nobis adueniat; quoniam cum eius energia, vt puta, ipſo intelligere, non communicat actio corporalis, & per actionem corporalem intelligit eam, quæ obitur organo, & qualitate corporea. Hinc apertè habes quòd per mentem intellectum actu intelligit, qui quidem ante non præexiſtit, quoniam ante ipſum intelligere nihil eſt, ideſt, nullum habet actum, ſed eius eſſentia eſt potentia pura; nec eius actus eſt in ſemine viri, aut menſtruo; Proinde tota eius eſſentia, totum eſſe nobis accidit extra genituram; eiuſquè cauſſa C

eſt

A est lumen diuinum, & magister ordinans phantasmata. Actus autem animæ sensiuæ est ab interiori,& est a generante,& non præest antequam generetur. Verùm anima vegetalis quum sit cæteris imperfectior,in semine,& in conceptibus est actu: tamen quoniam non operatur,vt quum animal iam vterum est egressum, sumitquè alimentum ab alio per os, & proprio instrumento: ob id Aris. dixit eum esse in potentia. Mentem autem B humanam,quum omnem actum habeat a caussis,quæ sunt extra genituram,solam excepit dicēs extrinsecus aduenire: addita ratione, qua probauerat non posse alias animas actu præesse ante generationem, quoniam actus suus est separabilis a corpore. Quum ergo mens nihil sit antequam intelligit, de ipsa non cadit quæstio, an præsit actu antequam generetur, quia essentia sua, & sua substantia sequitur generationem, in genitura verò, C & conceptu solùm est potentia, perinde atque in infantibus, quandiu vsu rationis carent. *Id quod aliqui confirmant etiam ex ipsomet Aristotele alicubi scribente* Animam hominis in puerili ætate nihil a belluarum anima differre propè dixerim. 8. De nat. an c. 1.

Quæ omnia, vt summatim dicam, huc tandem tendunt, quòd quum circa naturam cuiusque animæ duo actus reperiantur, primus, qui est animæ ipsius essentia, formaquè substantialis eius, quod animam obtinet: &

secun-

ſecundus, qui eſt primi operatio, & accidens; cenſet Portius, quòd pertinet ad animam vegetalem, illius actum fœtui ineſſe a principio intrinſeco; primum quidem ab homine generante; ſecundum verò tum ab eodem, a quo ſuſcipit alimentum per vmbilicum tanquam pars eius, tum ab ipſo alimento intrinſecus aſſumpto. A

Quod autem ſpectat ad animam ſenſualem, iudicat eius actum nobis impertiri partim ab intrinſeco, vt potè actum primum a generante, ſed poſt vegetalem procedente tempore, dum orimur; partim ab extrinſeco, nempe actum ſecundum ab externis ſenſibilibus poſteaquam editi ſumus in lucem extra vterum. B

Quod tandem pertinet ad animam rationalem, putat ipſius actum omnino pendere ab extrinſeco, primum quidem a lumine Diuino, qui alio nomine dicitur intellectus agens, multò poſt ſenſualem, ac non antequàm intelligamus, ſiquidem intellectus potentia nihil eſt; ſecundum verò tum ab eodem intellectu agente, qui Deus eſt, tum ab ipſis intelligibilibus exterioribus. Atque ideo, quum omnis actus, totaquè eſsentia mentis noſtræ ſic pendeat ab extrinſeco agente, rectè hoc in loco inquit Ariſtoteles ſolam mentem nobis extrinſecus accedere; nam ſenſitiuæ animæ actus primus ab intrinſeco eſt, licet ſecundus ab extrinſeco; vegetalis autem tum primus, tum ſecundus, vt diximus, ab intrinſeco. C

Con-

A

Confutatur Expositio Portij, demonstrando verius quodnam sit id, vnde prodeunt actus cuiusque animæ; & intellectum, quem vocat potentia, non esse nihil antequam intelligat, neq; a Natura, quomodo ipse ait. Cap. XLIII.

ERVM si rem intimius contemplemur, reperiemus profectò hæc omnia, & a doctrina Aristotelis, & a ratione longè abesse; Nam, vt incipiamus ab anima vegetali, seu potius ab anima in B *vniuersum, falsò inprimis illud asseritur actum secundum proximè prodire tanquam ab efficiente, vel ab obiecto, circa quod versatur; vel ab eo, a quo nascitur actus primus, vel etiam ab eo, a quo suscipit obiectum; etsi enim verum est quod dat formam, dare quoque consequentia formam; vbi tamen quæritur agens pro-* C *ximum operationum animæ, non nisi actus primus assignari potest; alioqui rectè animam non definiuisset Aristoteles esse principium, quo primò viuimus, nutrimur, augemur, loco mouemur, & intelligimus; neque benè dixisset animalia moueri a seipsis, non a generante, si illorum actus, ac operationes potius ab illo prodirent, quàm ab actu primo.*

2 De an. t. 24.

8. Phys. t. 17.

Deinde perperam interpretatur Aristotelem dum inquit animam sensualem, qua animal est, in conceptũ

recipi post vegetalem procedente tempore, hoc est, dum A
orimur; quia dum in vtero essemus, non ceu animalia, sed tanquam partes animalis, fungeremur officijs animæ sensitricis; tum quia id satis confutatum est in superioribus; tum quia similiter dicendum esset de anima vegetali, quod quum in vtero nutriamur vt partes corporis materni beneficio animæ maternæ, nō propriæ, qua non gaudemus nisi dum nascimur, quo tempore & sensualem acquirimus; nimirum anima matris quoad gradum & vegetalem, & sentientem diuisa in partu B
ad diuisionem subiecti; eam distinctam non haberemus a materna nisi dum orimur simul cum sensuali, non antè illam; quod tamen ipse Aristoteli concedit.

Quod præterea dicit Aristotelem hic tres quæstiones proponere, quarum tertiam, quæ est de caussa efficiente animæ tum vegetalis, tum sentientis, tum rationalis, determinando, simul ac alijs satisfaciendo dicere solam mentem extrinsecus fœtui aduenire, quia omnis eius actus, tum primus, tum secundus est ab extrinseco; C
aliæ autem animæ ab extrinseco agente vel nullum habent omnino actum, vt vegetalis; vel secundum solummodo, vt sensualis, cuius actus secundus est ab externis sensibilibus; duos habet scrupulos; primus est, quod male sensibilia externa dicuntur caussæ effectrices sensationum, quum tamen illa moueant potentiam
2. De gen. t. 55. *sensitiuam, & omnino actum primum vt finis, ac propterea metaphoricè, non propriè vt efficiens mouet materiam;*

A teriam; Alter est, quòd nihil prohibet primas sensationes in nobis fieri ab obiecto intrinseco, vt pote ab aliqua caussa dolorifica intra corpus ante omnia sentiamus dolorem dum nascimur, & antea quoque; & ita non semper actus secundus animæ sentientis fit ab obiecto sensibili extra corpus.

At verò & circa animam intellectiuam illud primò adnotamus valdè differre actū ab eo, quod est in actu, ac proinde non idem esse intellectum in actu, & intelle-
B ctum, qui est actus; nam intellectus vt actus est, dicitur animæ essentia secundum se abstrahens ab operatione; at intellectus in actu est eademmet animæ substantia dum operatur; omnis enim forma secundum se considerata dicitur actus; at eadem contemplata vt aliquid operans, dicitur in actu; quum autem operatio proficiscatur ab actu, tanquam a sui caussa effectrice, ideo fit vt intellectus prius sit actus, deinde in actu; præter hæc autem nomen actus potest adaptari ad ipsam ope-
C rationem intellectus, quæ accidens est, ac dicitur actus secundus; Ex his habeo trifariam accommodari nomē actus ad intellectum; est nanque actus primus, & est non actus mentis, sed mens ipsa secundum se, non vt operans; & actus mentis, puta operatio; & est mens in actu, nempe intellectus intelligens, atque operans.

His ita prælibatis quærendum est a Portio, quid intelligendum sit nomine intellectus poßibilis, quem commentus est Aristoteles alibi, & hîc appellat Portius in- 3. De an. t. 37.

A intellectum potentia; necessariò enim asserendum est intellectum hunc potentia vel nihil aliud esse quàm potentiam primam, quæ est ad actum primum; vel potius dicendum intellectum potentia esse actum animæ primum, qui dicitur potentia secunda; si primum, malè Portius primo loco inter intellectum potentia, qui est illa propensio animæ sentienti insita a Natura ad recipiendum actum primum, seu essentiam animæ rationalis, & intellectum in actu, qui est mens operans, medium non posuit intellectum in habitu, qui est actus B primus; male secundo loco Aristoteles dixit hunc intellectum potentia nil esse actu antequam intelligat; nam oporteret antequàm operaretur, suscipere actum primum; siquidem Aristoteli, vt infra ostendetur, inter potentiam primam, & operationem, quæ est actus secundus, necessariò intercedit actus primus, vnde talis actio prodit; qui actus primus vel est ipsa potentia secunda, vel eius fundamentum; omne nanque agens agit prout est actu, nec pura potentia quidquam operari potest. C

a. De an. t. 5.

Si verò per intellectum potentia intelligat aduersarius actum primum, qui est substantia animæ rationalis; quum talis intellectus apud Portium nobis insit a Natura, non ab extrinseco; fieret vtique vt sola ipsius operatio esset ab extrinseco; quare in hoc conuenirent anima sensitiua, & rationalis, vt vtriusque actus primus esset a generante, secundus verò ab extrinseco; & sic non sola mens, sed & anima sensualis extrinse-

cus

A *cus pariter accederet, secus ac scripserit Aristoteles, & opinetur Portius.*

Amplius & illud ab Aristotele multum dissentit, quod aiunt aduersarij animæ rationalis tum primum actum, tum quoque secundum sortiri homines in lucem iam editos, ab extrinseco agente, quod est & obiectum ipsum intelligibile, & intellectus agens nuncupatus; nam si actus primus, qui est forma substantialis, qua homo est homo, nobis accederet, non a principio dum in

B *Vtero degimus, sed iam ortis, dum primò opera intellectus agentis incipimus contemplari, ac intelligere; profectò acceptio scientiæ a principio esset generatio; non enim generamur nisi quum propriam, specificamquè formam adipiscimur, cuius tantùm potentiam habebamus, non actum; At verò ex aduerso monstrat Aristoteles acceptionem a principio scientiæ in pueris non esse generationem animæ rationalis, neque eiusdem alterationem.* 7. Phys. t. 20.

C *Quòd autem neque actus secundus, qui est ipsum intelligere, perficiatur (quod aiunt) accessione formæ exterioris, seu pendeat ab obiecto externo, quare sola mens dici possit extrinsecus aduenire, apertissimè habetur ex Aristotele hoc potissimum discrimen ponente inter actionem sensus, & actionem mentis, quòd sentire, seu sensationis caussæ effectrices sunt externa ipsa sensibilia, at ipsius intellectionis caussæ sunt internæ; rationem assignat, quia quæ mouent sensum ad sui cognitionem* 2. De an. t. 59. 60.

gnitionem non nisi singularia sunt, quæ actu sunt extra nos; at obiecta intelligibilia vniuersalia sunt, quorum sedes est in anima; quapropter aliud ex his discrimen emergit inter sensum, & intellectum, quòd hic quum habeat sua obiecta præsentia, & intra animam, potest idcirco homo intelligere ad placitum; at non potest ad libitum sentire, quippe sensui non semper sunt præsentia obiecta sensibilia. Ex his ergo liquet apud Aristotelem actiones mentis non indigere obiectò externo, ita vt sola mens ad sensus differentiam propterea dici potuerit extrinsecus aduenire; nam multò magis ita extrinsecus aduenit ipse sensus, vt qui verè fiat a caussa externa. A B

Sed quod ait Aristoteles sensibilia externa esse caussas effectrices sensationum, & vniuersalia intra animam mouere intellectum ad ea intelligenda, rectè accipiendum est; nam circa mentem quum intelligibilia se habeant ad intellectum tanquam finis, cuius gratia mens operatur; finis autem agat, ac moueat efficiens ad opus non nisi metaphoricè; ideo non est arbitrandum obiecta esse propriè caussas effectrices intellectionis; Ita dicendum est de obiectis sensibilibus, si referantur ad potentiam, facultatemq; sensitiuam; sed quoniam sensitrix potentia ad sentiendum vtitur organo corporeo, ita vt sensitiua facultas non excitetur ad opus, nisi facta passione in sensiterio ab externo sensibili, ideo tale obiectum relatum ad sensorium, quo anima vtitur ceu instru- C

1. De gen. t. 55

A *instrumento, dici potest aliquo pacto caussa efficiens sensationis: Sed hæc obiter.*

Præterea, & illud suspectum est, quod ait Portius hominem verè hominem non esse nisi vbi humanas actiones edat; similiter verè equum esse non nisi id, quod equi officio fungitur; & in alijs eodem modo; etenim multum interest inter operari cuiusq; rei, & esse ipsius; licet autem idem vbique principium sit, quo quid est, & quo quid agit; hoc tamen eò prius est, quàm operetur; B *constat nanque res primò esse id, quod sunt, deinde operari id, quod possunt; quare & nos prius esse homines, quàm humanas operationes edere possimus; alioquin si ob id, quia edimus actiones humanas, homines essemus; agere prius esset ipso esse; ideoq; vel ageret id agens, quod non est; vel agens ageret quatenus est potentia; quum tamen vbique doceat nos Aristoteles quicquid operatur, agere quatenus est actu, non autem quatenus est potentia.*

C *Vlterius quum esse homo, & esse animal sit esse substantiale, quomodo potest id ab actione pendere, quæ est accidens?*

At verò nonne tandem animaduertit Portius Aristotelem supra apertissimis verbis scribere fætum esse animal per animam sensualem, & hominem per rationalem, non autem per earum operationes?

Por-

A *sic a corporum commercio separentur; quin omnes sigillatim corpori aliquo assistant, illudquè promoueant ad opera, ad quæ a Natura est institutum; quumque in tota Natura nihil sit, in quo summus ordo, & maxima proportio non reluceat; ideo Naturæ legibus decretum est vt in genere intellectuum separatorum perfectiores gradatim assistant corporibus dignioribus, ac sublimioribus; quare prima omnium Intelligentia inter corpora nobilissimo assistit supremum cælorum orbem*
B *circunuoluendo, secunda secundo, & ita deinceps; Verùm infimus intellectuum abstractorum non æternis illis corporibus assistit, sed hisce caducis; non quidem vniuersis, sed perfectioribus tantùm, nempe humanis; ita tamen vt non sigillatim vnicuique hominum vna mens assistat, sed vna tantùm Intelligentia postrema sufficit ad gubernandos omnes homines, quibus assistit non secus ac Nauta naui, & artifex instrumento, quo vtitur ad agendum.* 3. De an. com. 19.

C *Quòd mens humana sit vna ex Intelligentiis abstractis nobis assistens, multiplici ratione confirmant Auerroes, & sequaces, & primò quia forma informans, quũ sit natura indiuidua, corporea, & materialis, non potest in se recipere, atque cognoscere nisi sibi proportionatas formas indiuiduas, ac singulares, præditasquè conditionibus corporis, & materiæ; quippe quod recipitur, atque cognoscitur, per modum recipientis, cognoscentisquè recipitur, & cognoscitur; sed Intellectus hominum*

minum in se recipit, & cognoscit species vniuersales, ab- A
iunctas a conditionibus materiei, & corporis; ergo mens humana singularis natura esse non potest, nec virtus in corpore; quare dicenda est Intelligentia secundum se a corpore abstracta, illi tamen assistens vt Nauta naui, eoquè vtens, ceu artifex instrumento.

3.De an.t.6.7. *Id quod & ab Aristotele scriptum habetur vbi ait intellectum hominis non esse mistum corpori, sed ab eo separatum.*

2.De an.t.11. *Sed addunt etiam Aristoteli intellectum nullius cor-* B
poris esse actum Auerroistæ.

Amplius, si non esset vna mens assistens omnibus hominibus, sed singuli homines haberent proprium intellectum numero distinctum ab intellectu cæterorum hominum; profectò nec multi homines diuersis in locis possent simul idem præmeditari; neque magister discipulo suam doctrinam communicaret, sed ea mediante similem generaret in mente discipuli, non secus atque ignis sibi si-
milem ignem generare solet in combustibili; neque tan- C
dem alter alteri suos conceptus communicaret, siue alter alterum non intelligeret, quæ omnia sunt absurda; pollent ergo cuncti homines vna & eadem mente secundum numerum.

Id quod ab Auerroe, & a sectatoribus, plerisque alijs rationibus confirmatur; verùm quoniam hæ parum ad propositi loci interpretationem conferunt, & quia a multis Doctoribus benè solutæ sunt, idcirco eas omittemus.

Con-

A

Confutatur Expositio Auerrois, ostendendo animas vegetalem, ac sentientem in nobis non oriri a cœlo vtente parentibus, ac semine vt instrumentis; neque hîc Aristotelem agere de mente, quæ abstracta existens, & vnica, omnibus hominibus assistat, quorum corpore, vt organo, vtatur ad intelligendum obiecta intelligibilia. Cap. XLVI.

B

AETERVM, *neque Auerroi hac in re subscribendum censeo; nam quod pertinet ad animas inferiores, quas dicit nobis indi a corporibus cœlestibus vtentibus homine, ac semine tanquam instrumentis; falsò scribit in generatione hominis patrem, ac semen subire rationem caussæ instrumentalis; cælum verò esse agens principale, ac proximum; tum* 8. Phys. com. 47. 12. Met. com. 13. 18.

C *quia cælum apud Aristotelem est caussa remota, & vniuersalis omnium sublunarium, quorum & esse, ac viuere a cælo pendet, alijs quidem clarius, alijs autem obscurius; & omnis virtus inde etiam gubernatur; quare dici nequit esse agens proximum, & peculiare hominis; tum quia semen apud Aristotelem perinde atque artifex facit; malè ergo dicitur subire rationem instrumenti; tum quia in omni actione instrumentum, vt quod non sibi, sed agenti primario simi-* 1. Cœl. t. 100. 1. Mete. c. 2. 7. Meta. t. 31.

le quid producere conetur, naturam habet diuersam A
ab eo, quod efficitur, estque necessariò agens æquiuo-
Loc. cit. *cum; homo autem, & semen, testimonio vel Aristotelis sunt in generatione hominis agentia vniuoca, quæ intendunt producere quid sibi simile; non ergo rectè dicuntur esse instrumenta; tum demum, quia vbi in actione aliqua multa sunt, quæ vim habent agendi, illud potius debet dici agens principale, quod est vniuocum cum effecto; illud verò instrumentum, quod est æquiuocum, quàm vicissim, eo quia in physicis* B
præsertim principale agens vbique nititur generare quid sibi simile in specie, instrumentum vero itidem intendit in virtute agentis primarij producere effectum, non sibi, sed agenti principali similem in specie; vt in artibus Policletus scalpro statuam effecturus, quid producere intendit, non scalpro simile, sed illi simulachro, & ideæ, quam ex arte in mente gerit; ita scalprum simile quid facere conatur, non sibi ipsi, sed ideæ illi, quæ in mente Policleti subit ratio- C
nem agentis principalis; quum ergo cælum hominis sit caussa æquiuoca; homo verò, & semen, quibus eadem est natura in specie, sint eiusdem caussæ vniuocæ; potius asserendum est in generatione hominis hominem genitorem, ac semen esse agentia principalia, cælum verò instrumentum, vel caussam remotam, & vniuersalem, quàm vicissim, quemadmodum arbitratus est Commentator.

Quod

A *Quod autem pertinet ad intellectum, quum eius opinio de vnitate, & aßistentia mentis humanæ a viris doctißimis paßim fuerit confutata, pauca nobis supersunt, quæ illi obijciamus; aliqua tamen fortasse ab alijs non tacta proponemus pro intimiori huius loci speculatione.*

Inprimis enim si mens homini assistit tanquam nauta naui, & artifex instrumento; quum actiones omnes vbique debeantur agenti primario potius, quam instrumento; dicitur enim propriè nauta nauigare mediante naui, & Policletus statuam facere mediante scalpro; non vicißim dicitur nauis nauigare mediante nauta, & scalprum statuam efficere mediante Policleto; ita ergo dicere oporteret quòd mens intelligit, aliasquè vitæ operationes obit mediante homine, non quòd homo speculetur, sapiat, & consuetas alias operationes edat mediante anima; quod tamen non semel negauit Aristoteles. 1. De an. t. 64. 3. De an. t. 1.

C *Deinde, si mens ista separata communicaretur, atque assisteret omnibus corporibus humanis; quum formarum quæ magis est communicabilis, ea quoque melior sit, atque perfectior; quippe bono, secundum quod tale est, competit esse communicabile; profectò intellectus humanus, non infimus in genere Intellectuum abstractorum dicendus esset, vt voluit Auerroes, sed supremus; quum alij intellectus separati sigillatim vni tantùm corpori aßistant.*

Præ-

Præterea, quum in præsente contextu nomine mentis Aristoteli in vsum veniat rationalis anima, & mens illa, cuius actiones non communicant cum actionibus corporalibus; quomodo potest Auerroes fateri Aristotelem hic agere de intellectu illo abstracto, hominibusque singulis assistente, quem ipse ait esse impossibile vt intelligat aliquid sine imaginatione, quæ est virtus corporea? A

1.De an.com. 12.

Amplius, certum est Aristotelem hoc in loco agere de illa mente, de qua supra dixerat plurimum dubitari vnde, & quomodo eam habeant quæcunque tale principium participant; sed si de mente illa loqueretur, quæ est Intelligentia separata, & ingenita; clarum cuique esset eam corpori extrinsecus accedere nullo mediante corpore, non obscurum, vt inquit Aristoteles. B

Vlterius, Aristoteles loco allato determinat propositam quæstionem superius, qua quærebatur, non quonam mediante instrumento, sed vnde, hoc est, a quo efficiente prodeat mens, atque anima rationalis; non ergo benè talem quæstionem determinaret dicens quòd sola mens extrinsecus accedit ad differentiam animæ vegetalis, & sentientis; nam & huiuscemodi animæ, quum a cælo pendeant, quod est agens remotum, licet vtatur parentibus, ac semine tanquam instrumentis, & ipsæ quoque fætui extrinsecus accederent. C

Auer-

A

Auerrois obiecta tolluntur, monstrando mentem esse tum formam informantem, & tamen cognoscere vniuersalia, dici corpori non mistam, separatam, & actum nullius corporis; tum multiplicatam ad numerum indiuiduorum speciei humanæ, & nihilominus homines multos idem intelligere posse, inuicem doceri, & alter alterum intelligere. Cap. XLVII.

B

SED & *argumenta obiecta eam necessitatem non habent, quæ Auerrois sententiam abundè roboret; quod enim primo loco afferebatur, formam informantem, vt quæ virtus est corporea, & materialis, atque indiuidua, non posse recipere in se, neque cognoscere nisi proportionata sibi obiecta materialia, & singularia; at mentem hominum cognoscere, &*

C *recipere in se species vniuersales abstractas a conditionibus materiæ; ac propterea esse nō posse informantem, materiæ immersam, ac singularem; sed vniuersalem corporibus solummodo assistentem; ita soluitur; Nam quum forma informans nihil aliud sit, quàm actus internus essentialiter materiam perficiens; ex eo quod bifariam actus interni se habere possunt ad materiam, quam essentialiter perficiunt; vel enim dependent sic a materia, quòd oriuntur ex materia per ipsius transmu-*

tationem,

tationem, & orti ad operandum vtuntur materia tan- A
quam instrumento ; vel non pendent a materia , vt qui
forinsecus materiei aduenientes eam ita perficiunt, quòd
eius ministerio non indigeant ad agendum : duplex for-
marum informantium genus esse colligitur ; alterum ,
quod in fieri , & operari pendet a materia ; & huiusce
modi formæ (ut obijcitur) non possunt in se recipere, aut
cognoscere naturas vniuersales abstractas a conditioni-
bus materiæ ; alterum verò, quod materiam ita inter-
nè perficit , vt nihilominus nullo vnquam eius admini- B
culo indigeat , & eiuscemodi formæ quum non subia-
ceant conditionibus materiæ , licet sint informantes ,
quòd non aduertit aduersarius , possunt in se recipere na
turas vniuersales abstractas a conditionibus materiæ;
& huius generis est mens nostra .

Quod autem secundo loco obijcitur ex Aristotele scri-
bente intellectum hominis non esse mistum corpori , sed
ab eo separatum ; diluitur eo quia ibi loquitur Ari-
stoteles de intellectu in actu secundo , ac prout opera- C
tur , non absolutè ac secundum se , vt supponit allata
obiectio ; & quia licet mens sit forma informans , non ta
men ad intelligendum vtitur organo corporeo , vti faci-
unt sensus ; ideo rectè scripsit Aristoteles intellectum ,
dum operatur , ad differentiam sensuum , non esse mi-
stum corpori, sed ab eo separatum , hoc est dicere men-
tem ad speculandum non vti corporeo instrumento ali-
quo , quod faciunt sensus .

Alia

A est supra, ubi demonstrauimus fœtum in utero non esse partem corporis materni, sed viuens à matre distinctum; ex alia verò parte nunc potest facilè refelli, primùm quidem dicendo, non rectè ex eo, quod fœtus in utero per venas sibi sanguinem maternum pro alimento haurit, colligi Embryonem esse partem animatam corporis materni; nam & mola in utero, & cancer, & excrescentiæ præter naturam, quæ non partes corporis sunt, sed morbi, nutriuntur, atque augentur sanguine
B per venas ad se attractо.

Adde quòd falsò assumitur fœtum toto eo tempore, quo in utero permanet, nutriri solùm per umbilicum; nam etsi primis quadraginta diebus à conceptione fœtus humanus veluti massa carnis indistincta, & informis non poßit nisi per venas, more partium similarium, sibi alimentum trahere, ac nutriri per tertiam coctionem tantummodo; dum tamen procedente tempore in ipso iam grandiori membra, & organa omnia huma-
C næ naturæ necessaria efformata fuerint; atque ideo tum uberiori, tum elaborato magis refrigerio, & alimento ipsi opus fuerit, quàm id sit, quod per umbilicum trahit; rationi consentaneum videtur fœtum per os etiam sibi & spiritum, & pabulum attrahere; atque ita tunc primam etiam coctionem obire, nedum secundam, ac tertiam.

Sed huius rei apertißimũ & illud est argumentum, quod ab alui fæcibus, primæ coctionis excrementis de-

 promitur;

promitur; fæcibus nanque scatet fœtus dum in vtero A
est; non enim vllum vsum habet intestinum cæcum Vessalij, aut si mauis cum alijs intestini cæci appendix, seu lumbricus, siue vermiculus in adultis, qui eo gaudent valdè quàm exili, neque in infantibus nisi dum in vtero degunt, quo tempore (vt etiam inter neotericos anatomicos obseruauit Laurentius) in eis grandior apparet, & concauus; nisi ipsum esse dicas ad excipienda stercora fœtus, quæ extra aluum pueri in vterum matris propellere tutum non erat, neque decebat; secus B
ergo frustra conditum fuisset a Natura tale intestinũ, cuius nullum adhuc ante hunc nostrum inuenerunt vsum Anatomici; habet ergo fœtus, dum in vtero degit, fæces in intestinis; sed hæ sunt necessario excrementa, quæ supersunt primæ coctioni, quæ fit in stomacho; at in eo nil coqui potest nisi per os aßumptum; alitur ergo fœtus in vtero etiam per os, non per vmbilicum solùm.

Lib. 6. c. 14.

Amplius, certum est quadragesimâ die ab actu con- C
ceptionis formata esse membra tum cætera omnia, tum stomachum; quem vsque ad nonum mensem, quo tempore nascimur; ociosum a suis muneribus feriari, non est rationi consentaneum; at verò actio ventriculi propria est transmutatio materiæ assumptæ per os in chylum.

Et eò magis fateri cogimur fœtum in vtero non solùm per vmbilicum semper sibi alimentum attrahere,

A *re, ita vt ventriculo nunquam antehac aggresso coctionem vllius portionis alimenti, in ortu statim offeratur concoquendum totum alimentum, quod vniuersi corporis & nutritioni, & augumento sufficiat; sed illum grandiorem factum assuefieri in vtero aliquid per os attrahere, & stomacho digerere; quia Naturæ consuetum est semper gradatim progredi a facilioribus ad ea, quæ cum maiori difficultate fiunt.*

Id verò alimentum, quod trahit fætus in vtero per B *os ad stomachum, sit sanguis maternus, vel pituita per vlteriorem coctionem cedens in naturam chyli, & sanguinis purioris pro alendo molliori conceptu; nihil enim refert quodcunque dicatur.*

Sed quid non recenseam hac in re pulcherrimum locum Hippocratis, quem tanti fecit Galenus in libello An animal sit id quod in vtero est? Cæterum, *inquit Hippocrates*, puer in vtero comprimens labra ex vtero matris sugit, & tum alimentum, tum spiri- Lib. de Carnibus.

C tum cordi intro trahit, vbi sanè mater respirarit; est enim hoc calidissimum in puero, & hoc calidum etiam reliquo corpori, & alijs omnibus partibus motum præbet; *Colligimus hinc nos cor pueri vtero degentis, reliquumquè ipsius corpus vberiori refrigerio indigere, quin & vberiori alimento, quàm per vmbilicum haurire valeat; nam eidem Hippocrati corporibus calidioribus copiosiora alimenta sunt exhibenda; subdit autem loco præallegato Hippocra-* 1. Aphor. 15.

tes; si verò quis interroget, quomodo hoc quis A
sciat quòd puer in vtero trahit, & sugit; illi sic respondendum est. Pueri nascuntur stercus in intestinis habentes, & vbi nati fuerint, celerrimè ventrem tum homines, tum pecora exonerant; Atqui non haberent stercus, nisi in vtero suxissent; imò neque mammam statim, vt natum est, sugere nollet, si non in vtero suxisset. *sed hac de*
Lib.3.c.1. *re infra.*

Quod verò deinde glossatur dictum Aristotelis, fætum B *primùm habere animam vegetalem, hoc est, dum in vtero permanet; sensualem verò in eodem recipi tempore procedente, hoc est, dum nascitur; at rationalem adhuc posterius, puta in eo iam adulto; necessitatem non habet vllam; nam fætus in vtero permanet spacio multorum mensium, non tempore imperceptibili, ac propterea nos dicimus Aristotelem censuisse conceptum habentem a sui constitutione ante omnia vegetalem animam, deinde procedente tempore, hoc est, ante quadragesimam* C *diem ab actu conceptionis (quo tempore*
7.Hist. 3. *apud Aristotelem sentitur in vtero moueri) suscipere animam sensualem, qua animal est; tandem adhuc vlterius, puta quando corpus est plenè organizatum, & absoluta est actio generationis (putant die quadragesima Theologi nostri, uel paullò post) recipere animā rationalē, quæ est specifica, & propria hominis, forma atq; ideo finis, seu terminus in generatione fætus humani;*

A *mani; homo autem non semper est in fieri, dum in ytero permanet; sed perfectus est post quadraginta dies: inde verò in ytero permanet solùm vt roborentur, ac firmentur tenella membra illius, quominus lædantur ab iniurijs externis ambientis.*

Quod autem deinde obijciebat, quum mens nihil actu sit antequam intelligat; quumq; homo non incipiat intelligere apud Aristotelem nisi post natiuitatem sedatis perturbationibus; meritò ex illius sententia con- 3. De an. t. 5. 7. Phys. t. 20.

B *fitendum esse mentem homini extrinsecus aduenire iam in lucem edito; tollitur considerando sensum, in quo verum sit dictum illud Aristotelis, Intellectus nihil est actu priusquàm intelligat; quum enim intellectus intelligendo rem aliquam, dicatur fieri res illa, quam intelligit, non quidem verè, ac propriè per transmutationem physicam; alioqui idem intellectus & substantias, & accidentia, imo & contrarias naturas quum speculetur, idem esse posset substantia, & accidens, ac sibi ipsi*

C *contrarium: sed metaphoricè dicatur mens nostra fieri id, quod ipsa intelligit, hoc est, quia illius speciem, seu simulachrum induit, ac repræsentat, veluti speculum imagines rerum illi oppositarum; quum autem intellectus noster possit omnia intelligibilia contemplari, ac ita omnia fieri, opus est ipsum ex sui natura nullam in se habere speciem intelligibilem. Quod ergo ait Aristoteles intellectum nihil esse actu antequam intelligat, bifariam exponi potest; primo vt exponit Alexander, quòd*

nempe

nempe intellectus, antequam intelligat, nihil omnino sit actu in genere entis, sed pura potentia, non absimilis materiæ primæ; Verùm sic esset falsa hæc propositio, si quidem intelligere est operatio, atque actus secundus, qui necessariò præsupponit actum primum, à quo pendeat: quare oportet intellectum in genere entis esse actum primum, & omnino aliquid actu antequam intelligat; secus enim in actione intelligendi, & promendi iudicium de obiecto intelligibili, id vnde primum principium motus, esset purè non ens; quare & id quod nihil est intelligeret obiecta intelligibilia; & omnino pura potentia aliquid agendo operaretur. A B

Deinde verò potest exponi propositio illa, quòd intellectus, antequam intelligat, nihil sit actu in genere intelligibilium, quasi nondum indutam habeat vllam formam intelligibilem, ac ita non adhuc factus fuerit vllum intelligibile; quomodo reuera seipsum interpretatur Aristoteles alibi dicens quòd intellectus possibilis est potentia omnia intelligibilia, actu verò nullum, antequam intelligat; Quum autem in presente contextu Aristoteles agat de mente, quatenus in genere entium est forma, qua fœtus fit homo: non autem quatenus per intellectionem induit, ac repræsentat naturam rei intellectæ; idcirco ex eo, quòd intellectus non nisi orto iam homine intelligat, & ante intellectionem nihil actu sit eorum quæ intelligit; non potest colligi hoc in loco Aristotelem fateri mentem nobis extrinsecus aduenire non nisi po- C

3. De an. t. 15.

A *si posteaquam in hanc lucem orti sumus.*

Quòd tandem ex Aristotele afferebatur afferente se penè dicturum hominis animam in ætate puerili nihil differre ab anima belluarum; leue est admodum, quum enim nuper dixisset Aristoteles in plurimis cæterorum animalium reperiri vestigia morum animi humani, id statim ea ratione probat, quia in ætate puerili (quando scilicet mens nostra adhuc est veluti tabella rasa, in qua nondum vllus est habitus prudentiæ, aut artis, sed solùm semina, seu vestigia, ac propensiones ad ipsos) penè dici potest (non quòd res ita se habeat simpliciter loquendo) animam pueri non differre ab anima belluarum; in qua pariter (licet latentius quàm in anima hominis, & secundum proportionem ad illam) sunt vestigia artis, aut prudentiæ; hoc autem non est pueros deprimere ad naturam belluarum ipsis interdicendo animam rationalem; sed belluas prudentiores, vt apes, formicas, & id generis alias attollere ad naturam humanam, earum animam sentientem insigniendo quibusdam prudentiæ, & artis characteribus illi à Natura impressis quasi vestigiis morum humanorum. 8. De nat. an. c. 1.

B

C

Non est itaque satis firma huius loci interpretatio, quam commentus est Portius.

Reliquum est in præsentia vt quæcunque pro huius contextus explicatione proponuntur a Commentatore, in medium adducamus, & expendamus.

Expo-

A *Alia verò instantia, qua dicebatur Aristotelem perspicuis verbis scripsisse quòd intellectus nullius corporis est actus; etiam tollitur; primùm quidem quia hoc argumentum desumptũ est ex vndecimo contextu secundi de anima, quem, vt omnes superiores, ipsemet Aristoteles admonet non esse magnifaciendum, vt qui rudem doctrinam de anima contineat; deinde verò quia quum apud Aristotelem duplex sit in anima genus actuum, nempe actus primus, qui est essentia animæ*
B *abstrahens ab operatione vitæ, seu seclusa omni actione vitæ; & actus secundus, qui est ipsa operatio, seu vt aliqui malunt anima ipsa operans; quumquè huiuscemodi actus & coniunctim, & diuisim corpori communicari possint; hinc factum est vt in genere animarum aliæ corpori tribuant & primum, & actum secundum, seu corpori vniantur & vt actus primi, & vt secundi; cuiusmodi sunt animæ mortales, quæ corpus informant, & eo vtuntur ad operandum; cuius*
C *ideo sunt actus & primi, & secundi; aliæ verò corpori tribuunt actum primum solum, seu corpori vniuntur vt actus primi, non vt secundi; quippe corpus intrinsecè perficiunt, ac informant, sed in eo non operantur, seu ipso non vtuntur tanquam instrumento ad operandum; & huiusmodi sunt quidem actus primi alicuius corporis, at nullius secundi; quare benè Aristoteles definiens totum genus animarum dixit animam esse actũ primum corporis naturalis, nullamquè fecit mentionem* 2. De an. c. 1.

de actu secundo ut qui videret in genere animarum aliquas non esse corporis actus secundos, quippe non operantur in corpore, seu corpore non utuntur ad operandũ; huiusmodi sunt mentes humanæ, animæq; rationales, quæ ad intelligendum non indigẽtes famulatu corporeo, benè dici potuerunt Aristoteli nullius corporis esse actus, subintellige secundos, nam eas esse actus primos corporis naturalis, aut actus informantes intrinsecè corpus physicum, nunquam negauit Aristoteles. A

Postrema verò ratio, qua dicebatur quòd si mẽs nõ esset vna assistens omnibus hominibus, hæc absurda cõtingerent, quòd multi homines non possent idem mente contemplari; quòd magister non posset suam doctrinam discipulo cõmunicare, sed ea mediante aliam similẽ produceret in mente addiscentis, ut ignis sibi similem ignẽ in ligno gignit; quòd homo homini suos conceptus notificare, nec alter alterum posset intelligere; quæ omnia sunt absurda; etiam tollitur, eo quia, quum mentes hominũ sint unius speciei, atq; oẽs de obiectis sibi a sensibus delatis conceptus formando similiter intelligãt; hinc factũ est, quòd si eadem obiecta a sensibus ferantur ad mentes multorũ hominum, ij de eisdẽ similes conceptus (quippe Aristoteli conceptus mẽtis de eadẽ re apud omnes ijdẽ sunt) formantes sigillatim eadem contemplentur; atq; ita magister offerens obiecta sensorijs addiscentis, eaq; inde ad intellectũ translata, qui de ipsis format similes conceptus, eandem specie doctrinam in animo discipuli B C

1 Periher. c. 1.

pariunt

A *pariunt cũ ea, qua pollet ipse doctor; quod nullũ continet inconueniens; sic quum voces apud Aristotelem sint earũ, quæ sunt in anima passionum, notæ; cur aliquo voce significante alteri suos cõceptus, ille, qui similem vim habet cognoscendi, seu qui pollet facultate eliciendi de ijs vocibus similes conceptus, loquentem non debeat intelligere, ego non assequor; & eò magis quò video passim animantia bruta promptè, ac benè intelligere, quæ illis præcipiunt homines, licet ea careant intellectu, quo hi* Loc. cit.

B *præditi sunt.*

Sed ad textum redeamus, illiusq; nos expositionem afferamus.

Expositio textus 2. in quo Aris. docet fætum antequam edat actiones quascunque, habere animam illam vnde prodeunt in potentia secunda, quæ est cum actu primo; & animas ratione carentes in eo fuisse genitas, quum sola mens
C extrinsecus tandem illi accedat, nullo mediante corpore. Cap. XLVIII.

QVVM *itaque demonstrasset Aristoteles in fine præcedentis contextus, mentem fætui aduenire post cæteras animas, subdit in præsenti, non adhuc manifestum esse quonam determinato tempore quomodo, & vnde intellectus accedat alijs animabus*

in humano conceptu præexistentibus; id tamen ait totis viribus inquirendum esse; quocirca statuendum esse admonet, quod sicuti vegetalem animam in seminibus, & conceptibus nondum separatis, hoc est, nondum ortis, ac separatis ab vtero, vel nondum distinctis, seu non adhuc distinctè organizatis, vt pote quorum partes in vna quadam rudiori massa, confusaquè mole congestæ, non sint quoque ab inuicem discretæ, ac separatæ; sicuti inquam in hisce conceptibus animam vegetalem reperiri statuendum est in potentia, non autem in actu, antequam conceptus, qui iam separata, & distincta habent organa, nutriantur, & alia edant munia vegetalia; primò nanque semina, & conceptus vitam degunt vegetalem; semina quidem ea, qua pollent, anima aliam in conceptu eiusdem speciei generando; conceptus verò sese nutriendo, & augendo; quæ tria sunt officia vegetalis animæ; pari ratione arbitrandum est sensualem, & rationalem animam in fætu, priusquàm is earum officijs fungatur, haberi in potentia postea verò in actu. A B C

Digressio de Potentia & Actu.

8. Phys. t. 32. 2 De an. t 5. 7. 53. 36. 59.

Ad hoc aũt exactè intelligendũ, nouisse oportet apud Aristotelẽ reperiri duo genera tum potentiæ, tũ actus illi proportione respõdentis; est nanque potẽtia & prima, & secunda; est similiter actus primus, & actus secundus; est quidam actus, qui alio non indiget ad hoc vt sit, imo potius is est, a quo cætera in esse depẽdent; hic est perfectio cuiusque rei intrinseca, essentialis, formauè substantialis,

A *tialis, & dicitur actus primus, est præter hunc alter actus, qui a primo in esse dependet tanquam actio ab agente, ideoq; dicitur actus secundus. Est similiter quædam potentia, quæ respicit actum primum, qui est forma essentialis, & dicitur idcirco potentia prima, seu essentialis, alio nomine remota; est & potentia ad actũ secundum, qui est operatio primi, & omnino accidens, vocaturque potentia secunda, accidentalis, & proxima.*

B *Reperitur autem inter hæc omnia talis ordo, vt subiectum, quod est omnium illorum capax, ante omnia dicatur esse in potentia prima, quæ tendit ad actum primum; quo habito statim fit in potentia ad actum secundum; sic Aristoteles ait, exempli gratia, ante omnia addiscentes sumus in potentia ad habitum scientiæ, qui æmulatur actum primum, quo adepto sumus in potentia ad contemplandum, quæ est operatio a scientia prodiens; sic applicando, menstruum est in potentia ad animam, quæ est actus primus, vt scientia; quo accepto fit conceptus, qui postea est in potentia secunda ad actiones animæ; quare sicuti potentia, in qua semina, & conceptus dicuntur Aristoteli habere animam vegetalem, necessario est, non prima, & essentialis, quia conceptus (quum fiat statim ac menstruum susceperit a semine maris principium, quo animatum est) nunquam potest anima, & actu primo carere; sed secunda, & accidentalis, quæ præsupponit actum primum, vel potius*

Loc. cit.

C

tius

tius simul cum eo extat; Id quod & inde patet, quia A
dicit Aristoteles in seminibus, & conceptibus esse animam vegetalem in potentia, nō autem actu, antequam cibum trahant, & officio eius animæ fungantur. at verò cibum trahere, & alias vegetales actiones edere, vel ipse est actus animæ secundus, vel quid simul cum eo; ante hunc autem, saltem ordine Naturæ, in seminibus, & conceptibus opus est esse actum primum; qui sanè vel idem est penitus cum potentia secunda, quæ est habitudo, siue propensio animæ non operantis ad edendas B
proprias operationes, vel potius fundamentum potestatis huius; Sicuti inquam potentia, in qua semina, & conceptus habent animam vegetalem, antequam vegetales actiones edant, est secunda, & accidentalis; Ita prorsus potentia & illa, in qua apud Aristotelem conceptus habet sensualem, & rationalem animam antequam earum officijs fungatur, est de necessitate accidentalis, & secunda, primoq; actui coniuncta.

Verùm etsi in eo conueniant prædictæ animæ, vege- C
talis, sentiens, ac rationalis, quoad potentiam secundã; differunt tamen Aristoteli quoad potentiam primam; quum enim conceptus nihil aliud sit, seu nullo alio modo constituatur ab initio, quàm vbi menstruũ receperit a semine maris animã vegetalem; quumq; cæteras non similiter recipiat fœtus in sui constitutione, sed procedente tempore; ideo de mente Aristotelis, conceptus, qui non potest esse in potentia prima ad animam vegetalem,

A *lem, benè esse potest in potentia prima ad animam sentientem, & rationalem.*

Sed redeamus ad pensum. Ut autem solueret Aristoteles quod ab initio sibi proposuerat determinandum ultimo loco, nempe quomodo, & unde sensualis anima, & rationalis fœtui adueniat, tali utitur diuisione; Tres iamdictæ animæ, uegetatrix, sensualis, intellectiua, adueniunt humano conceptui vel quum omnes ante illum non extiterint, vel quum omnes illæ antea fuerint, uel quum earundem aliqua prius extiterit, aliqua verò non; & rursus eædem aut in fætum recipiuntur non mediante semine; aut a patre conceptui communicantur mediante semine; aut non a patre, sed fætui omnes extrinsecus accedunt; aut nulla ab extra ad fætum collimat; aut partim conceptui deforis adueniunt, & partim illi non extrinsecus accedunt. Cuius sanè diuisionis ante omnia destruit Aristoteles secundum membrum, unde sextum corruit, hac ratione, Impossibile est tres omnes prædictas animas fætui necessarias esse ante illum; loquitur autem de anterioritate temporis; alioqui quum anima sit forma, & caussa fœtus, opus est, quæcunque illa sit, ipsam natura priorem esse eo, cuius est forma; inde quod nunc aßumpsit, ita demonstrat, Animæ in conceptu existentes, si ante illum extitisse dicantur, de neceßitate extrinsecus ad eum collimarunt uel per se, ac nullo mediante corpore, vel alicuius corporis interuentu; At uerò sensualis anima,

B

C

quare

quare & vegetalis, quæ magis materiæ immersa est, magisquè a corpore dependet, nequit fœtui nullo mediante corpore conciliari, quia quarum animarum actiones corporales existunt, hoc est cum corporeo instrumento fiunt, eas profectò sine corpore nusquam subsistere certum est; Sensitiuæ igitur, adde & vegetalis animæ operationes corporeæ quũ sint (vt enim ambulatio, quæ est actio animæ sensualis, non fit sine pedibus, ita & cætera tum eiusdem animæ actiones, puta visio, auditus, olfactus, gustus, tactus, & reliquæ interiores sensationes; tum animæ vegetalis nimirum nutritio, auctio, & generatio, non eduntur citra corporis interuentum) propterea eandem, a qua prodeunt, animam a corpore inseparabilem esse declarant; & proinde ipsam fœtui extrinsecus nullo mediante corpore accessisse, quare & hoc modo ante fœtum extitisse, impoßibile est. A B

Verùm si dicatur, illam ita ante conceptum fuisse, vt ei mediante aliquo corpore, quo prius fulciebatur, posterius forinsecus, hoc est, non a parentibus, sed a superis communicata sit (quod erat secundum membrum dilẽmatis) id tale profectò corpus non potest esse quid præter semen, quod solum in vtero tempore conceptus huic vsui esse possit: siue latius hic assumatur nomen seminis, pro eo, quod commune est tum ad sperma propriè dictum, tum ad menstruum, quod dicitur semen non purum, siue preßius, pro vero semine, nil referre puto; At verò quum tale semen sit excrementum quodam, quod C

1. De gen. an. c. 20.

superest

A *superest alimento iam mutato per nutritionem in substantiam viuentis, indignum esse instrumentum, quo proximè Deus vtatur ad procreandas, seu ad concilian das animas conceptui, iam satis supra ex Aristotele patuit; Impossibile igitur est animam, quæ fœtui inest, & vegetalem, & sensitiuam, illi non a parentibus mediante semine, sed extrinsecus, siue a Deo aduenire; Relinquitur ergo vt sola mens, & anima rationalis, qua fœtus est homo, cuiusquè operationes corporeo famulatu* Cap.5.& 9.
B *non indigent, inter cæteras animas humano conceptui necessarias diuina sit, hoc est diuinitus orta, seu fœtui extrinsecus a Deo adueniens nullo mediante corpore; Id quod & alibi Aristoteles inculcat inquiens,* Intellectus autem aduenire videtur, & substantia quædam esse, ac non corrumpi; *& Theophrastus, quem id, non ex scriptis modò, sed ex ore magistri Aristotelis didicisse verisimile est, dum (referente Themistio) hæc verba profert,* quum intellectus homini extrinse- 1.De an.t.65. 3.De an.c.39.
C cus accedat, quumquè tanquam appositus, inuectusquè sit, quæritur quomodo nobis congenitus dicatur.

Ex his iam satis patere puto determinationem Aristotelis propositæ quæstionis, nempe vnde, & quomodo anima tum vegetalis, tum sensitrix, tum demum rationalis fœtui accedat, esse hanc in præsentia, quòd anima vegetalis, & sentiens Embryoni impertiatur a parentibus interuentu seminis eorum; (nam infra di-

ſtinctius docebit vegetalem a matre, ſenſualem verò a patre prodire) anima verò rationalis ſola eidem conceptui forinſecus adueniat; ſeu a Deo, nullo mediante corpore. A

Explicato contextui comparatur 26.tex.2.Phyſ. in quo docens Ariſtoteles quouſq; Phyſicus poſſit conſiderare formam, explicat vnde, & quomodo anima humana oriatur, dicens, Homo hominem generat & Sol. Cap. XLIX. B

QVIBVS *ſanè apprimè illa conſentiunt, quæ in textu vigeſimo ſextò ſecundi Phyſicorum ſcripta ſunt; quorum interpretatio, quæ a nobis affertur, & comparatio ad ſuperiora vt magis pateat, verba textus ad vnguem afferamus explicaturi litteraliter, ait ergo* Amplius, eorum, quæ ad aliquid materia eſt. ad aliam enim formam alia materia. C Quouſque ergo Phyſicum oportet cognoſcere formam, & ipſum quid eſt? An quemadmodum Medicum neruum, aut Fabrum æs, vſque ad aliquid? alicuius enim gratia vnumquodque, & circa ea, quæ ſunt ſeparabilia quidem forma, in materia aũt: Homo enim hominẽ generat ex materia, & Sol. quomodo aũt ſe habeat hæc ſeparabilis, & q̃d ſit, Philoſophiæ primæ eſt officium determinare.

Ad

A *Ad quorum explicationem accedentes dicimus, quod quum in textibus superioribus monstrauerit Aristoteles Physicum debere considerare vtranque naturam, materiam scilicet, ac formam; quærit in præsenti nunquid Physicus debeat considerare formam quomodocunque, an potius vsque ad certum terminum, primò afferens caussam intentionis, seu rationem dubitandi, inquiens quòd quum materia referatur ad formam, & vicissim forma ad materiam; quippe ad di-*
B *uersitatem formarum diuersificantur etiam materiæ secundum varios apparatus; forma enim rudis primam materiam postulat, at perfectior secundam excultam magis, & ita deinceps: quum inquam materia, & forma referantur adinuicem; rationi consentaneum est determinare quousque debeat Physicus considerare formam, an scilicet quomodocunque, an potius ad certum terminum. Quæsitum determinat deinde, & determinatio fundata est super analogia naturæ*
C *ad artem, dicens quòd sicuti in artibus Medicus contemplatur neruum, & faber æs, non quocunque modo talia considerari poßunt, sed vsque ad certum terminum, puta Medicus neruum vt est pars corporis humani sanabilis, Faber verò æs vt est susceptiuũ statuæ; refertur enim æs ad statuam, & neruus ad sanitatẽ, seu ad corpus humanum sanitatis capax; ita prorsus dicendũ est de Philosopho naturali, eũ scilicet debere considerare naturam, quæ est forma, non quocunque modo ea*

contemplari possit, sed usque ad certum terminum, nempe quatenus in materia est, seu non sine materia, si non secundum materiam, ut superius in textu vigesimo primo tactum fuerat; & hoc ita est munus proprium Philosophi naturalis non abstrahere a materia, ut circa eas formas naturales, quæ separabiles sunt a materia, ita se gerere debeat, quòd eas non consideret nisi prout sunt in materia; nam quomodo huiusmodi formæ separentur a materia, & quid sint secundum se, Physici negocium transcendens pertinet ad Metaphysicum; quòd autem inter formas naturales aliquæ sint separabiles a materia, probat inquiens, Homo enim hominem generat ex materia, & Sol. *Quæ ita interpretabere, Homo quum nactus sit in sui generatione duo particularia efficientia, materiale unum, ac naturale, quod est homo generans; immateriale alterum transnaturale, & immortale, quod est Deus Optimus, quem Solis nomine significat; quumquè efficientium munus sit generare quid sibi simile quoad fieri potest; necessariò confitendum erit hominem in sui generatione sortitum esse animam mediæ naturæ, partim materialem, & corruptibilem; partim immaterialem, atq; immortalem; quod verba illa indicant* ex materia *homini proximè apposita, non autem Soli; quippe homo hominem generat ex materia, hoc est, educendo eius formã de sinu materiæ per physicam transmutationem; & Sol hominem generat, sed non ex materia similiter; quam*

enim

A *enim in generatione hominis Sol, ideſt, Deus animam procreat, eam non ex materiæ ſinu per phyſicam tranſmutationem educit, ſed extra materiam creatam materiæ inducit; & anima humana ſicuti ſecundum eam partem, quæ a patre ex materia generatur, eſt a materia inſeparabilis, & omnino pertinens ad contemplationem Phyſicam; ita ſecundum eam, quæ a Sole, aut Deo creatur, eſt ſeparabilis a materia, & vt huiuſmodi non amplius ad Phyſicum, ſed pertinet ad Meta-*
B *phyſicum; Ita enim Phyſicus materiei affixus eſt, vt nunquam ſine ea contemplari quidpiam poſſit, vt qui per huius conſiderationem a cæteris omnibus Philoſophis differat; nam Mathematicus conſiderat formas ſecundum ſe quidem in materia exiſtentes, ſed illas ope mentis abſtrahendo a materia; Phyſicus autem conſiderat non ſolùm formas, quæ in materia ſunt, prout in ea exiſtunt; verùm etiam formas tum ſeparabiles a materia, quatenus ab ea non adhuc ſeparatæ ſunt, vt*
C *animam rationalem hic admonet a Phyſico contemplari non niſi ſecundum quod eſt reipſa in materia, quod præſtitit in libris de anima, qui propterea videantur pertinere ad Phyſicum, & non exactè tractare de illa mentis actione, qua mens non vtitur materia ceu inſtrumento, quod eſt ipſum intelligere; tum reipſa ſeparatas, ſed quatenus ſunt appropriatæ aliquo modo ad materiam; ſic in octauo Phyſicorum, & alijs operibus Phyſicis de Intelligentijs agitur quatenus ſunt motrices*

trices, aßistentes, & formæ appropriatæ materiei cæle- A
*sti; At Metaphysicus contemplatur formas abstra-
ctas vt sunt a materia seiunctæ, & formas in mate-
ria, prout sunt ab ea tum separabiles reipsa, tum etiam
separatæ; quod alibi quoq; non semel docuit nos Aristo-*
1. De part. an. c. 1. *teles, & præcipuè vbi docens quodnam discrimen sit*
12. Meta.t. 16. 17. *inter caussas effectrices, & formas in relatione ad effe-
ctum, ait efficientia esse priora origine, at formas simul
fieri cum effectibus, vnaque cum ipsis interire, sola ex-
cepta mente, ac anima intellectiua, quam putat & ab* B
*æterno a Deo conditam, licet in tempore dum fimus eam
nobis infundat, & in æternum post mortem hominis du
raturam.*

*Neque mirum est Aristotelem hoc in loco nomine
Solis Deum intelligere, tum quia ipse idem alibi nomi-*
1. Meteor. c. 2. *ne cæli Deum significauit inquiens* Necessarium fuisse mundum hunc inferiorem contiguum extare superioribus lationibus, vt omnis eius virtus guberneturinde. *certum est enim omnes virtutes sublu-* C
*nares gubernari non posse a motibus cælestibus, sed a
solo Deo; anima nanque rationalis, humanaque volun
tas a cælo cogi non potest; imo ipsi vel Ptolemæo Anima
prudens cælos superat; sic idem per diuersa alibi scripsit*
1. Cœl.t. 100. *Aristoteles, a Deo immortali, cuius sedes est extra cæ-
lum, cunctis entibus pendere esse, & viuere; tum vt
insinuaret se Dei, vt abstractus est ab omni materia,
meminisse non posse eo loci inter effectrices caussas; si illud*

verum

A *verum est, quod ab eodem inferius obseruatur, quæcunque non mota mouent, vti est Deus, non esse physicæ considerationis, sed Metaphysicæ; quare ipsum velauit nomine Solis; tum denique, quia satis apertè constat ex Alcinoo idipsum & ab alijs Philosophis factum fuisse, & iure, quoniam Sol est Diuinæ naturæ imago, symbolum, & simulachrum.* 2. Phys. t. 71.

Et eò magis huic glossæ adhæreo, quò nullam aliam video, quæ textui sic apta, partium eius singularum B *connexionem seruet, propositam Aristotelis intentionem demonstret, atque explicet, veluti hæc a nobis proposita; quæ siquidem passim esse solet loci huius in ore omnium interpretatio, qua dicunt Aristotelem ostendere in hominis generatione concurrere non tantùm agens particulare, ac proximum, quod est homo parens; verùm etiam vniuersale, ac remotum, quod est Sol, voce Solis astra omnia, & cœlum intelligendo; vel etiam Solem ipsum tantummodo, eo nomine, quo Sol inter alia* C *corpora cœlestia magis præest, maioremquè opem affert generationi sublunarium, testimonio Aristotelis aßerentis,* Accedente Sole ad nos fieri generationes, codemque recedente corruptiones, *hoc est vt plurimum; veris enim tempore quum Sol ad nos accedit ab hyemalibus signis ad Arietem pergens arbores ferè omnes emittunt folia, & botros; autumno autem, quum a nobis recedens Libram, & hyberna signa properat, eædem folia exuunt, & fructus; Hæc inquam expositio* 4. Meteor. in fin. 2. De an. t. 55. & sequentib.

ſitio animum non firmat; nam mens non percipit cur hoc potius de homine dixerit quàm de alio quouis animali, & omnino de quouis alio generato, quòd ſcilicet a Sole tanquam a cauſſa remota, & a ſibi ſimile in ſpecie agente proximo generetur; ſic enim & bos bouem generat ex materia, & Sol; ſed ſi hîc exemplo hominis intelligendum quoque eſſet id ab Ariſtotele pronunciatum de cæteris omnibus generabilibus; quorſum hæc protuliſſet pro determinanda quæſtione Quouſque Phyſicus debeat conſiderare formam, quam ait ab eo conſiderandam vt a Medico neruus conſideratur, vſque ad certum terminum? A B

Cur vltra hunc terminum reijcit conſiderationem formarum in contemplationem Metaphyſicam, eam attollendo ſupra limites Phyſici negocij? non ne fortè forma bouis omnino, & vndequaque ſpectat ad Phyſicum, cuius muneris ſunt omnia quæ mota mouent, & quæ ſunt non ſine materia?

2. Phyſ.t.21. 71.

Quorſum verba illa de ſeparabilitate formæ a materia, puta formam ſeparabilem a Phyſico conſiderari prout eſt in materia, quomodo autem ſit ſeparabilis pertinere ad Metaphyſicum; eſt ne forma plantæ aliqua ratione ſeparabilis a materia, & contemplationis Metaphyſicæ? C

Quare prior magis nobis arridet expoſitio, quia tum verbis textus, tum alijs locis Ariſtotelis maximè congrua eſt, & præſertim textui allato ex tertio ſecun-

di

A *di de generatione animalium, ubi fatetur Aristoteles in generatione hominis animas vegetalem, & sentientem fœtui communicari a Parentibus, rationalem verò illi extrinsecus aduenire, nempe a Deo; Adde & alteri textui apertissimè, in quo scribit omnia suum esse a Superis habere, alia quidem clarius, ut homo; alia autem obscurius; si nanque hominis, ut cæterorum omnium, Deus esset solummodo agens uniuersale, ac remotum, non proximum; profectò entibus* 2. Cœli. 100.
B *non alijs clarius, alijs autem obscurius, sed omnibus eodem modo esse, ac vita inesset a Superis; hoc est tanquam a caussa omnium prima, remota, & uniuersali.*

Id autem quod hoc in loco scribit Aristoteles Solem generare hominem illi tribuendo animam rationalem, non ita intelligendum est, quòd velit Deum animam creare, & statim creatam fœtui adiungere; nam ipse opinatur mentem a Deo esse conditam ab æterno, perin- 1. De an. t. 82.
C *de ac ab æterno & lumen a Sole prodijt, & motus cælestis ab Intelligentia, & omnino Mundus ab ipsomet Deo summo, ad mentem ipsius; sed ad hoc ut Deus Aristoteli possit hominem in tempore generare, sufficit ut illam (etsi ab æterno creatam) conceptui in vtero statutis temporibus infundat.*

A

Gloſſatur tertius contextus, in quo Ariſtoteles oſtendit quomodo anima rationalis ante fætum ab æterno ſubſiſtat, quauè ratione ſemen & a Patre ſortiatur animam vegetalem, ac ſentientem; non autem rationalem: & vbi fætus animam produxerit, in eo non remaneat tanquam pars. Cap. L.

CRIBENS *igitur Ariſtoteles in calce* B *præcedentis contextus ex ſecundo de generatione animalium, mentem, ſeu rationalem animam extrinſecus humano fætui aduenientem ante illum extitiſſe, vt ipſe alibi ſcripſit, antiquiſſimo tempore,*
1. De an.t.82. *poſtulanti vbi nam ea tunc tẽporis eſſet, reſpondet ipſam incoluiſſe aliud corpus diuinum; quando ſcribit animam, non ſolùm rationalem, ſed & aliam quamlibet, corpus quodam inhabitare longè præſtãtius, quàm* C *hæc ſint elementaria corpora; & id non vbique eiuſdem eſſe naturæ, ſed ijs, quibus ſubſidet, animabus proportionatum eſſe, vt id, quod ſub rationali anima cæterarum omnium nobiliſſima reſidet, inter alia ſit diuiniſſimum; ſecundam verò dignitatis ſedem teneat, quod famulatur animæ ſenſuali inter alias nobilitatis mediæ; infimum denique locum præſtantiæ id ſibi vendicet, quod vegetali animæ deſeruit reliquarum ignobi-*

A *ignobilissimæ; & hoc ultimum corpus inquit Aristoteles omnibus inesse seminibus, quæ non aliunde quàm ab eo fæcunditatem, propagandæquè sobolis potestatem nanciscuntur; & calorem appellari; non tamen id esse ignem, vel talem aliquam elementariam qualitatem; sed spirituosam seminis substantiam; in qua quæ prædicti corporis vegetali animæ deseruientis natura reperitur, ita præstans est, ut elemento stellarum, hoc est cælesti corpori proportionata, similisq; sit.*

B *Quam sanè interpretationem innuit non solùm Themistius inquiens,* Apud Aristotelem naturam quandam animæ tributam inuenias, quæ quinto corpori proportione respõdeat, quam & ad omnium animalium animas pertinere censuit; *Verùm etiam ipsemet Aristoteles alibi scribens* Generationem, atque ortum esse primam vegetatricis animæ cum calore participationem; *Opinatur enim cuiusque animantis originem initium sumere a productione ani-* C *mæ vegetalis, cui quod proximè famulatur, diuinum corpus nomen caloris sortiri censet tunc, quando anima ipsa eo mediante, vel saltem cum eo, alteri corpori huic elementari copulatur.*

1. De an. c. 3. Lib. de respir. cap. 7.

Hisce adde eundem Aristotelem admonentem generari plantas, & animalia in terra, & humore, *nomine humoris complectendo aerem quoque, in quo non secus ac in terra, & aqua animalia gigni memoriæ proditum est; nempe in maximis aliquando pluuijs in-*

3. De gen. an. c. 11.

sectorum multa pluisse tum viua, tum vita functa, A *cænoso, ac è putri vapore sursum Solis vi sublato generata in aeris regione, sæpius obseruatum fuisse constat;* generari *inquit* animalia,& plantas in terra,& humore, quoniam humor in terra,in humore spiritus,& calor animalis in vniuerso inest;ita vt quodammodo omnia plena sint animæ; *hinc subdit;* animantia celeriter consistere, & oriri statim ac calor animalis, *quem in vniuerso inesse dixerat, quiuè nihil aliud est quàm corpus illud diuinum vehi-* B *culum animarum omnium, quæ sunt in vniuerso; ex hoc enim quòd animalis calor in vniuerso est, perperam esse omnia animarum plena deduxisset, nisi calorem indissolubilem animæ omni comitem adiunxisset, eumquè corpus illud æthereum existimasset, quod hîc vehiculum animarum omnium esse ait; quem enim rationali animæ citra corpus elementare degenti calorem associare posset, nisi is esset diuinum illud corpus, cuius mentionem habet in præsente contextu? subdit* C *inquam,* animantia consistere statim ac calor animalis comprehensus fuerit ab humoribus corporeis, *hoc est, a corporibus hisce elementaribus; admonetq; differentiam constituendi viuentis nobilioris, ignobiliorisuè generis, constitutam esse in comprehensione caloris, quem vocat principium animalis, prout scilicet si corpora elementaria calorem inter animarum vehicula infimum, quod proportione respondet elemento*

stella-

A *stellarum, comprehenderint, plantam produci; si verò medium in dignitate calorem susceperint prædicto nobiliorem, brutum oriri; at si denique omnium nobilissimum calorem exceperint, quod animæ rationali deseruit, hominem constitui.*

Quum itaque, vt ad pensum redeamus, nullum viuens a non viuente gigni conspiceret Aristoteles, vtpote sciens omne generans esse actu tale, quale potentia est id, quod generatur; colligit hinc ignem quia diuinio-
B *ribus illis non gaudet corporibus, nullius animæ participem esse, ac nullum gignere posse animal; neque animalium aliquod, non modò ex solo igne, sed ex alijs quoque elementis (quæ significat nomine densi, humidi, ac sicci) constitui, esse manifestum; quando & cætera elementa pariter, non secus atque ignis eius corporis sunt expertia, quod animam baiulat necessariam constitutioni cuiusque animantis, dixit autem elementa omnia diuinis illis carere corporibus, non quòd in elementis*
C *illa omnino non sint; ait enim alibi calorem animalis in vniuerso esse, vnde omnia sunt animarum plena; sed quòd in eis non sint tanquam in potestate generantis, ita vt, sicuti dici potuit animalia, & plãtas generari in terra, & humore tanquam in loco; sic dici nequeat eadem animata generari a terra, & alijs elementis sigillatim tanquam ab efficiente.*

Verùm, quod subiungit, generatio, seu constitutio animalium quorumcunque in illud efficiens referenda

est

est, quod principium habet vitale, & huiuscemodi principium ait esse calorem tum Solis, qui solus fortasse reperitur agens proximum in ijs, quæ gignuntur ex putri materia, & remotum in ijs, quæ semine propagantur; tum quoque animalium, qui ab animali generante communicatur proprio semini, quod ob id, quia excrementum est quoddam, licet diuersum sit, & alienum quoquopacto a natura caloris illius, in quo tanquam in proprio vehiculo anima ipsa residet, eius tamen non prorsus est expers caloris, qui animam continet quæ est principium vitale; nemo siquidem negarit vitam non aliunde prodire, quàm ab anima; per animam verò, quæ est principium vitale, intelligenda est anima vegetatrix, per quam alibi scribitur omnia viuere, quæ A B

2. De an. t. 34. *cunque vitam in se habere dicuntur; His ea quoque*

De respir. c. 7. *consentiunt, quæ alibi scribuntur*, generationem scilicet, atque ortum esse primam animæ vegetatricis participationem cum calore, vitam verò moram illius. *sed ad rem. Concludit ex traditis Aristoteles apertum esse calorem animalium non esse ignem, neque ab igne originem ducere.* C

Post hæc ait. Corpus autem genituræ, in quo semen animalis principij contentum vnà prouenit, partim separabile a corpore, in quibus diuina pars comprehenditur, qualis est quæ mens appellatur: partim inseparabile. hoc inquam genituræ semen, *& cet. Quæ obscurissima ita interpretabere, Corpus*

A *pus seminis, in quo a genitore vnà cum corpulentia spermatis, animalis principij contentum prouenit; per contentum principij animalis intellige corpus diuinum, quod supra dictum fuit esse vehiculum animæ vegetalis; quam nunc ea ratione vocat principium animalis, quia superius scripsit eam omnium primam haberi in animalium constitutione; Corpus inquam seminis, in quo a parente simul & corpulentia seminis, & diuinum corpus vegetali sub anima contentum prouenit; partim, subdit,*
B *separabile a corpore, in quibus diuina pars comprehenditur, qualis est quæ mens appellatur: partim inseparabile. Pro cuius abditissimæ sententiæ intellectione præaccipiendum est apud Aristotelẽ animam humanam non esse simplicem substantiam, sed formam compositam ex intellectiua, & anima irrationali; similemque, aut potius eandem compositionem ea etiam diuina corpora sortiri inter se, quibus vnamquanque animam immediatè indissolubili nexu ita coniunxit, vt*
C *nunquam earum vlla citra proprium vehiculum reperiri possit; Prælibandum est quoque hanc animam humanam esse formam substantialiter informantem, atque eam secundum sui essentiam esse totam in toto corpore, & totam in qualibet parte ipsius, quod satis patet ex superioribus.* Cap. 13. 15.

Præmittendum est vlterius eandem animam humanam partim, hoc est secundum partem rationalem ob sui præstantiorem naturam esse omnino indiuisibilem

lem tum per se, tum per accidẽs, seu ad diuisionem subiecti; partim verò, puta secundum portionem irrationalem, esse diuisibilem per accidens; apertum est enim irrationalem animam extensibiliter inhærere corpori, cui inest; propterea què totam esse in toto corpore, & partem habere in parte corporis, & consequenter esse quantam ad quantitatem subiecti, quare & diuisibilem ad diuisionem illius; quum diuisibilitas ita sit de ratione quanti, vt omne quantum eatenus sit diuisibile quatenus est quantum. A B

Prænoscendum est postremò semen, dum in corpore generantis moratur, eadem anima frui, qua gaudent cæteræ partes corporis humani, quum vnica sit in vno viuente anima totalis.

Dum itaque ait Aristoteles semen partim esse separabile a corpore eorum in quibus diuina pars comprehenditur, quæ mens appellatur, id in eo sensu protulit, vt significaret semen, dum a corpore generantis sciungitur, separari partim a corpore, hoc est a parte corporis illius diuini, quod in homine constitutum est ex omnibus simul vnitis vehiculis partium animæ humanæ; non tamen arbitrandum est in hominibus, in quibus diuina pars continetur, quæ mens appellatur, a quacunque parte huius corporis semen seiungi; sed ab ea tantùm parte, quæ menti, seu animæ rationali famulatur; partim verò inseparabile, puta ab alia parte corporis illius diuini, quæ famulatur animæ irrationali; nam eam secum, C

cum,

A *cum, simul cum ipsa brutali anima, defert ad conceptum constituendum, mente, ac eius vehiculo relictis in corpore generantis, vnde effluxit.*

Quia ergo quam in semine agnouit animam irrationalem, non eandem numero de semine in fætū transmeare censuit, sed illam in eodem alteram suæ speciei generare; scribit vlterius, Corpus seminis, quod proximè dixerat esse a vehiculo animæ sensualis inseparabile, posteaquam ea, qua pollet, anima irrationali al-
B *teram eiusdem speciei in Embryone genuerit, non permanere in fætu, tanquam vnam ex partibus eius, sed in flatus dissolui, ac euanescere; idquè ex ea, quam obtinet, humida, aquosaquè, ac propterea in halitus facile dissipabili natura, seu substantia comprobat, propositam ab initio capitis principalem soluens quæstionē, qua quærebatur vbinam vadat corpulentia seminis, si illud constituendi conceptus pars non euadit, quando ea, quam in se continet, facultate quicquid apta est*
C *operari desierit.*

Quum igitur probauerit seminis substantiam iam constituto conceptu in halitus dissolui, addit propterea quærendum non esse an semen, facto conceptu, ex vtero foras in omni conceptione exeat, an potius fiat pars constituti conceptus; sicuti nec de coagulo quæri tale quid est opportunum, an scilicet, posteaquam lactis substantiam coegerit, ex ea exeat; an potius in ea remaneat, ceu portio coagulati lactis; quando, non secus

ac semen effectrix est, & non materialis caussa conceptus; ita coagulum mouet lactis substantiam cogendo, & in eo non permanet, ceu pars materialis. A

Ab hinc admonet Aristoteles se compleuisse quod sibi tertio loco determinandum proposuerat, nempe quum quærebatur de anima sensuali, vtrum in semine, & conceptu inest, an non; nam talem animam inesse illis ait in potentia, nequaquam verò in actu; hoc est, in potentia secunda, & in actu primo: non autem in potentia prima, quæ omnem actum animæ excludit (quod patet ex superioribus, & infra commodiori loco demonstrabitur abundè) neque in actu secundo. B

Exponitur quartus contextus, in quo docet Aristoteles semen, dum in vtero adiungitur menstruo sanguini, in eo generare animam irrationalem, atq; ita conceptum fieri. Cap. L I.

DOCET *ex his Aristoteles, quomodo semen vim habeat conceptus constitutricem, abditißima (vt solet) verborum serie, dum scribit,* Semen autem quum excrementum sit, eodemq; moueatur motu, quo augetur corpus in digestione vltimi alimenti, vbi vterum subijt, constituit, & mouet excrementum fæminæ eodem motu, quo ipsum mouetur; nam illud quoque excremen- C

tum

A tum est, habetque omnes partes potentia, actu nullam. *Quæ ita accipies. Semini, quia excrementum est, præstantior non inest anima quàm sit irrationalis; quippe huius animæ solius motus proprius, & actio, nutritio est, qua proximè corpus augetur, dum eius vnaquæque pars vberiorem, quàm quæ vel ad substantiam, quæ effluxit, reparandam; vel ad præsentem statum conseruandum, sit satis, vltimi alimenti copiam ad sese attractam digerendo; ac in propriam substan-*
B *tiam commutando; quod sanè semen, vbi in vterum exciderit, ea quam habet, anima irrationali alteram eiusdem speciei animam generat in ibi reperto menstruo, quod pariter, quia fæminæ excrementum est, solius tũc irrationalis est animæ capax; alterius verò animæ dignioris, nempe rationalis capax efficitur inposterum, quando ab anima illa, quam a semine adeptum fuit, ijs insignitum fuerit instrumentis, & partibus, quas omnes, quotquot futuro animali necessariæ sunt, habet*
C *in potestate.*

Etsi verò (subdit Aristoteles) idipsum sit excrementum fæminæ, non solùm partes fæminarum proprias in potestate gerit, sed illas quoque, vnde mas a fæmina distat; ita siquidem ex fæmina non semper fæmella, sed aliquando generatur masculus; sicuti ex mutilatis parentibus non solùm trunci, manciuè gigni possunt conceptus, verùm etiam non mutilati; Similitudinem roborat, quia fæmina ceu mas quidam læsus est, ac im-

perfectus; & menstrua eius, semen sunt, quamuis puram seminis essentiam non obtineant; quod ideo probat, quia vel veegtali anima priuantur; vocat autem hoc in loco vegetalem animam originem, & principium animæ, quia eam censet primam omnium in conceptum recipi, & esse (sicuti prius de sensuali, & alibi de intellectiua scripsit) principium, atque partem animæ humanæ, quæ ex eis composita natura est. A

2.c.3. De an.

Hinc, quia in generatione animalis dixerat excrementum fæminæ, siue menstruum, licet eiuscemodi sit, ut dici valeat quodammodo semen, non tamen verè esse semen, quia non habet animam, qua semen præditum esse oportet; docet Aristoteles cur oua subuentitia, quæ scilicet absque actione maris oriuntur, non sint prolifica, & vitalia; idq; ait euenire, quia ipsa de se non sunt animata, & quamuis habeant potestate partes animalis, principio tamen carent vitali, anima nimirum, quam illis afferri admonet a semine maris. B

Ab hinc subdit, statim, vbi excrementum fæminæ receperit a semine maris principium illud vitale, conceptum fieri. C

Ait postremò, vbi factus est conceptus, illi vndique adnasci cutem exsiccata ob calorem extima menstrui superficie, non secus ac in pulte oriri contingit crustulam, quam vetulam appellant, exsiccata superficie ab ambientis frigiditate; eandemque cutim; cui origo est ex lentore, qui vniuersum Embryonem circunambit,

indies

A *indies diuturna caloris actione magis, magisq; exsiccato; asserit in aliquibus esse magis, in alijs verò minus neruosæ substantiæ similem; simpliciter tamen cutis substantiam eiusdem esse formæ, rationis, ac speciei cum vena, membrana, & eiuscemodi alijs partibus albis, quæ non nisi excessu, defectuq;, seu secundum magis, & minus inter se differunt.*

Interpretatur quintus contextus, in quo Aristoteles demonstrat partem animi nostri vegetalem nobis indi, dum fimus, a Matre: sensualem autem ab ipso Patre. Cap. LII.

B

IXERAT *Aristoteles in medio quarti capitis secundi de gen. an. rem ita se habere, vt sine maris emissione concipi impossibile sit; sed huius caussam non attulerat; Dixerat quoque pluries in generatione* C *masculum fœtui animam impertiri, fœminam verò corpus, & materiam; Mox ex eo quod in animalibus ferè omnibus reperitur distinctio sexus maris, & fœminæ: concludit fieri vt masculus nequeat sobolem propagare absque interuentu fœminæ; quippe mas in se habet quidem animam, qua alteram eiusdem speciei in fœtu generare potest, menstruum tamen non obtinet, quod est materiale principium conceptus; Hinc autem quum apertum sit fœminam & menstruum in se habere, &*

animam

animam eiusdem generis cum anima masculi, sufficientia principia ad sobolem propagandam; Emergentem quæstionem proponit, cur fæmina sine mare concipere nequeat? cur enim agens appropinquatum passo benè disposito, in ipsum proprias non exerceat vires; nulla ratio est, quæ doceat.

Dubitationem tollit Aristoteles inquiens quòd conceptus animalis, seu animal ipsum, quod generatur, a plantis distinguitur beneficio sensus; quumquè animam sensualem (quam necessariò habet animal viuens vel I
in actu secundo, vel in potentia secunda) in fætu generare non possit nisi masculus; inde fit vt fæmina ad concipiendum indigeat maris ministerio.

Hinc auget difficultatem Aristoteles, quia non benè dictum videtur quòd anima fætui a masculo, non autem a fæmina communicetur; nam experimento sæpè compertum est fæminas in genere ouiparorum absque maris opera ex se ouum parere, quod tamen esse animatum inde certò constat, quia tale ouum subuentaneum C
aliqua corruptione perit, ac moritur; nihil autem perire, ac mori potest, quod vitam ac animam non habeat.

Adde quoq; oua subuentanea ea ratione viuere, qua in aluo matris, antequam in hanc lucem edantur, nutriuntur, atque augentur; est autem auctio, & nutritio animatorum actio, non secus ac mors eorundē passio.

Soluit hæc itidem Aristoteles inquiens, ex allatis fieri quidem vt oua subuentanea sortiantur a matre animam

mam

A *mam vegetalem, qua communicant animalia cum plantis, non autem sensualem, per quam huiusmodi oua fœcunda redduntur; sed hanc a masculo sucipiunt, quando hic certo, ac debito tempore coierit; si quidem fœmina intra se multa oua subuentanea gerente, quorum alia textam iam habeant, alia non; si tunc mas coierit, oua illa tantùm fœcunda redduntur, atque a masculo animam sensualem adipiscuntur, quæ texta carent; nam durum illud textæ corpus impedimento est quominus*

B *nus cætera aspergantur semine masculeo, a quo suscipiendo animam sensitiuam fœcunda fiunt. Quia ergo (ait Aristoteles) necesse est fœtus animaliũ habere animam sensualem, quam oriri Naturæ legibus sancitum est a masculo in ijs, quæ sexu distinguuntur; ideo contingit vt (licet in plantis, quæ sexus distinctionem non habent, vna pars ab alijs diuisa sit prolifica) hoc tamen animalibus negatum sit vnam tantùm partem, nempe fœminam absque interuentu masculi fœtum generare in*

C *ijs, quæ sexu distinguuntur. Si quæ autem sunt in genere animalium species, in quibus sexus non distinguatur, in his idem animal ex seipso sibi simile generare posse arbitrandum est; quod & si nondum certò cognouerimus reperiri genus aliquod animalium, quod non habeat distinctionem sexus; dubium tamen illud facit, quòd in genere piscium Rubri, siue quos vocant Rubelliones, quum omnes fœminæ, & prægnantes reperiantur, videntur carere diuersitate sexus; de his tamen, vt diximus,*

mus,

mus, nondum compertum est quod fidem faciat satis; Illud tamen verum est in genere piscium dari quod neque mas est, neque fœmina, vti anguilla; est autem hoc genus quodam mugilum in fluuijs cænosis; Dices tu & hos pisces in eo etiam anguillis assimilari, quòd non sint prolifici, sed omnes, vt anguilla, ex putrido illo cæno generentur. Hoc autem certissimum est, in quibus distinguitur mas a fœmina, hanc sine illo non posse perfectum animal generare; alioqui mas esset superuacaneus, ac frustra conditus a Natura; Mas ergo, in animalibus distinctum sexum habentibus, ipse est, qui generationem complet, atque perficit; masculus enim fœtui sensualem animam conciliat, aut per se, aut per genituram. A B

Explicata Aristotelis Opinio summariè proponitur, quæ est rationalem animam in nobis immediatè à Deo pendere; sensitricem à Patre mediante semine; vegetalem verò à Matre. Cap. LIII. C

EX traditis satis apertum puto Aristotelis opinionē hac in re illam esse, vt ipse sentiat Animam humanam è triplici substantia constitutam sui partem rationalem à Deo sortiri; sensualem verò à Patre mediante semine; at vegetalem à Matre; Primum

A *mum quidem ob eam rationem, quia quum intellectus actiones habeat corporei organi famulatu non indigentes; quumquè actio vbique proportione respondeat essentiæ illi, à qua prodit; ideoquè apertissimè nobis demonstret naturam agentis; Non potest profectò in constitutione hominis illi mens aduenire nisi ab eo, qui extra corporeum naturam subsistit, Deo immortali, & hoc nullo mediante corpore nostrate.* 1. Cœlt. 100.

Secundum verò, ac tertium, quia quum vegetales,
B *ac sensuales operationes omnes sint huiusmodi, vt fieri nequeant sine instrumentis corporeis; (neque enim nutritio absque calore, qui qualitas corporea est) apertè declarant principia, vnde pendent, hoc est, vegetalem, sensualemquè animam ab agente corporeo etiam fætui communicari; Duo autem quum sint corpora ad animalis generationem concurrentia, vnde tales animas fætus nancisci potest, masculus, ac fœmina (ea excepta animalium procreatione, quæ per putredinem effici so-*
C *let) Et quia apertè constat in ouiparis fœminam edere oua subuentanea sine opera maris, quæ quum augeantur, nutrianturquè, ac morte moriantur, licet vitam vegetandi habeant, sensuales tamen edere nequeunt operationes, aut fieri animalia, nisi aspergantur semine maris; Certò statuendum est fætum suscipere animam vegetalem a Matre, sensitiuam autem a Patre; alioqui & frustra factus is esset a Natura in ijs, quæ sexu inuicem distinguuntur.*

Atque quemadmodum mens, siue anima rationalis, quoniam immortalis est, propterea ingenita existens, & antiquissima, per ætherea illa corpora inuisibilia homini accedit extrinsecus, dum ipse generatur, a Deo Optimo Maximo nullo mediante corpore, aut motu; ita quum semen, quo mediante masculus conceptui ipsi sensualem animam tribuit, non permaneat vllo modo tanquam pars in gignendo animali; sed vel foras ex vtero egrediatur, vel in halitus ob sui naturam humidam dissipetur constituto conceptu; quumquè non possit eademmet numero anima de vno in aliud subiectum corpus transmigrare; asserendum est proculdubio eo prorsus modo a semine conceptui animam sensitricem conciliari, vt semen, qua pollet mediante, alteram eiusdem speciei animam sensualem in fætu ipso producat; Sic & a Matre in conceptum haudquaquam migrat vegetalis anima, sed fæmina ministerio propriæ animæ alteram eiusdem speciei animam vegetatricem generat in sanguine menstruo, qui est materiale principium Embryonis, ac omnino gignendi animalis.

1.De an.t.82. A B C

Ita Aristoteles mihi sensisse videtur De Ortu Animæ humanæ.

Age in præsentia videamus nunquid eius opinio, quemadmodum est cæteris antehac examinatis præferenda, ita quoque veritati sit consentanea, propteraquè a nobis amplectenda.

Exa-

A

Examinatur Aristotelis Opinio, ostendendo animam rationalem non extitisse ante corpus; nullumquè aliud ab elementari corpus habere; animam verò sensitiuam fœtus non esse numero diuersam ab ea, quæ est in semine; & vegetalem non habere ortum a Matre. Cap. LIV.

B *VA in re, quum intelligere, ac veritatem intelligibilium intueri, actio sit mentis citra corporis interuentum; quumquè mens nostra in hac vita non possit ita supra corpus sese attollere, vt omnino libera sit a corporeo commercio; hinc factum est, vt diuinum sit, ac supra humanæ naturæ conditionem, non decipi circa veritatis cognitionem; humanum verò sit errare, atque ita hominis proprium, vt nemo semper veritatem attingat; imo quilibet aliquem errorem ne-*
C *cessariò committat; Sic D. Plato in Theæteto scribit* Quum bono oppositum aliquod semper esse necesse sit, nempe malum; quumquè mala, quare & error, ac falsitas, apud Deos locum habere non possint; naturam mortalem, regionemquè inferioré necessariò circumeunt; *propterea igitur omnis homo mendax. Nullus ergo me damnare debet, si de illorum numero non sum, qui alicuius ita sunt addicti autoritati, vt iurarint in verba Magistri; Is nanquè*

mihi est animus, qui vti semper grauium, ac illustrium A
Doctorum sententias magnifecit; ita rationem ipsam maioris, sensum verò (vt pote in cognitione proprij obiecti minus fallacem) maximi facere consueuit in iudicanda quaque controuersia; Ideoquè fit, vt quascunque autoritates negligam, quas ratio ipsa, vel conuellat sensus; & eò magis, quia Platoni, vis animi veritatis est amás, eiusq; gratia cuncta peragit; *quare nulli mirũ*
In Philebo. 1. De an. t. 82. *sit si pro veritate non possum cum Aristotele probare animi nostri partem rationalem, licet ea sit immortalis, esse* B
increatam, ac nusquam non fuisse; propterea quòd a Naturæ decretis abest, assertore vel ipso Aristotele nõ vno in loco, quidquam diutius ociari; Non ergo dicendum est mentes hominum, antequam corpus hoc elementare ingrediantur, incoluisse ab æterno, aut antiquissimo tempore, corpus aliud æthereum, vel quomodocunque aliter extitiße; quippe extra corpus elementare tot sæcula ab omni opere feriatas dicere oporteret, quum mens separata nihil aliud efficere poßit quàm in- C
telligere, & eam fateatur Aristoteles a principio, dum sumus, nobis indi ignaram penitus, omnisq; cognitionis expertem, ac tanquam rasam tabellam, in qua nihil adhuc fuerit descriptum.

Deinde, quum corpus hoc menti impedimento potius sit, quàm adiumento ad intelligẽdum, aut saltem, dum illi adiuncta est in hac vita, eo non vtatur ad hoc opus; profectò si mens nostra ante nos tanto tempore a corpo-

re

A *re separata extitisset; necessariò, quod aliæ substantiæ abstractæ faciunt, ipsa quoque versata fuisset in cognitione intelligibilium: & idcirco non ignara, quod ait Aristoteles, sed omni cognitione pollens nobis adueniret, quod arbitratur Plato; quod tamen si fieret, vt scilicet mens nostra quidpiam intellexisset antequam oriremur, cur (quod obijcit aliquando Platoni Aristoteles) eorum nos in hac vita non recordamur?* 2. Post. c. vlt.

Amplius, certum est hoc in Doctrina Aristotelis, Deũ B *Optimum Maximum esse omnium aliorum entiũ veram caussam finalem, quare & animæ rationalis, cuius Deum gloriosum esse finem essentialem norunt Theologi nostri multò melius; quum autem finis illud sit, cuius gratia cætera omnia fiunt quæcunque ordinantur ad finem; necesse est planè vt animam rationalem, non ingenitam, sed factam esse credamus.* 2. Phys. t. 29. 31.

Si præterea verum est, quod paßim autumãt omnes Peripatetici, finalem caussam, & effectricem persæpè C *coincidere; cur dicere dubitauit Aristoteles Deum benedictum, qui eius finis est, esse efficientem caussam intellectus humani; quum aliunde oriri nequeat, quàm a Deo; nam cætera infra Deum finita virtute donantur, quæ ideo non possunt vltra suas vires mentem humanam tum simpliciter de nihilo creare, tum creare infinito tempore duraturam?* 2. De an. t. 35. & sequentib.

Adde quòd actus essentiales, & intrinsecè subiectum perficientes, qui alio nomine actus primi, & formæ substantiales

stantiales nuncupantur, sunt & ipsi Aristoteli, non pro- A
12.Meta.t. 16. 17. priè caussæ, sed concaussæ ipsius compositi; huiusq; eā ratio est, quia formæ substantiales, etsi prius Naturæ ordine, simul tamen secundum tempus esse incipiunt cum
12.Meta.t.17. eo, quod generatur; & eo loci a conditione, & lege ista excepit Aristoteles sine vlla probatione animam intellectiuam; quamuis rectè eam supra formas alias fecerit remanere post dissolutionem compositi; Anima ergo rationalis, quum sit substantialis forma hominis, ac propterea non caussa, sed concaussa ipsius, licet natura B homine sit prior, tempore tamen simul cum eo incipit esse; siquidem eodem instanti fiat, atque sit forma, & compositum, quod generatur; verùm de hoc latè Ficinus.

Lib. 18 c.3. Theol. Pl. Sed & figmentum corporis illius diuinioris; in quo mens nostra, antequam nasceremur, habitaret, tolerandum non est; quoniam si, vt ait, id corpus est, quo mediante anima humana corpori huic crasso elementari adnectitur, adnexaquè permanet; fieret vtique vt moriente homine cadauer illius redderetur minus quàm esset C corpus antea viuens; quia cum anima rationali ab eo separatur diuinum illud corpus, quo ipsa nititur; &
1.Phys. t. 38. apud Aristotelem necesse est corpus quodcunque imminui, vbi ab eo corpus subtrahitur; at experientia, & sensus nos apertè docet tantam eße cadaueris magnitudinem, quanta erat moles corporis viuentis.

Vlterius, si anima rationalis diuino illi corpori associata, corpori nostro huic elementari adiungeretur tanquam

A *quam actus essentialis; quum forma essẽtialis, non extrinsecè, sed intrinsecè subiectum corpus perficiat; inde procul dubio sequeretur dari penetrationem corporum non solùm in homine, verùm etiam multò magis in cæteris animatis, quorum forma substantialis est anima, quæ secundum omnem dimensionem corpori extenditur; quam tamen penetrationem corporum adinuicem vbique negat Aristoteles.* 4.Phys. t. 47. 1.De gen. t. 32. 35. & alibi.

Addo Aristotelem alicubi fusissima oratione demon-

B *strasse nullum dari corpus præter cælum, elementa, & ex his mista; quoniam si præter ea eiusmodi æthereum corpus reperiretur in rerum natura, necessariò proprias sedes, ac locum aliquem obtineret alicubi vel intra cæli ambitum, vel extra cælum; quippe satis constat ex Physicis inter locum, & corpus intercedere nexum necessarium; sed quia confitetur Aristoteles apertissimis verbis extra cælum, vbi fælicissimam vitam degunt diuinæ Mentes æterno æuo, nullum adesse corpus; tum* 1.Cæl. & mũ. 4.Phys. t. 42. 1.Cœl. t. 100.

C *alibi intra cæli ambitum terræ mũdi centro immediatè aqueum elementum, aquæ verò aerem, & aeri vndique ignem adnecti; igni verò proximè cælum Lunæ, & huic cælum aliud, & isti aliud, & sic deinceps vsque ad primum, cælum cælo immediatè circumuolui; nullus planè intra cæli ambitũ relinquitur locus tali corpori assignandus; Non est ergo id corpus in rerum natura.* 4.Phys. t. 46.

Id quod & ex eo monstratur, quia Aristotelis testimonio, Omne corpus à Natura aliquem sibi proprium 1.Cæl. passim. & 4.Phys. t. 45

motum

motum obtinuit, motum inquam localem; quum autem quatuor sint lationis species; motus enim aut est mistus, quo solummodo mista ex elementis corpora pollent: aut simplex; hic verò aut est circularis, & vni competit cælo: aut est rectus; qui rursum aut est ad medium, seu ad centrum, ac omnino deorsum vel simpliciter, & competit soli terræ: vel secundum quid, & conuenit aquæ; aut potius est à medio, seu à centro, ac omnino sursum, & hic vel est simpliciter sursum, & conuenit igni; vel secundum quid, & est motus naturalis aeri; nullus autem præter hos motus quum reperiatur, qui proprius sit alterius corporis; nullum pariter præter cælum, elementa, & ex his mista, dicendum est esse corpus in hac mundana fabrica. A B

Ita ergo, quod pertinet ad animam rationalem, vltro concedimus Aristoteli eam homini contigisse extrinsecus, hoc est à Deo; sed hanc illi inficiamur à Deo pendere, ac oriri ab æterno per simplicem emanationem, quæ tollit ipsum non esse; nam dicimus animam intellectiuam, quum antea reipsa non esset, dum simus, à Deo ex nihilo creari, simul eodemquè temporis momento infundi corpori humano in vtero degenti, ac iam organizato, non mediantibus vllis corporibus, sed nudam, ac simplicem, vti à Deo summo fabricatur, ita quoque corpori adiungi. C

Quod etiam attinet ad animam sensitiuam, sponte concedimus Aristoteli, eam ortum ducere à Patre mediante

A *diante semine; sed benè dubitamus an, quæ in semine est, eadem numero anima sensitrix in conceptum sese insinuet; an (quod ille ait) semen qua pollet anima sensitrice sensitricem aliam solo numero diuersam generet in conceptu; quoniam si illud verum, est quod ipse nos alibi docuit, absurdum esse si continuò, & statim ac generatum sit, quidquam corrumpatur, ita vt nullo ferè tempore, aut saltem breuissimo in esse permaneat; inconueniens planè fuerit animam sensualem, quæ* 8.Phys.t.63.
B *tempore coitus à Patre indita est semini, paulo post, statim ac sibi similem in fætu generarit, vnà cum semine ex vtero prodeunte, aut in halitus dissoluto, corrumpi, ac interire.*

Amplius, certissimum illud est, quod passim & ab ipso Aristotele pronunciatur, procreare, ac generare sibi simile, esse propriam actionem animæ vegetalis, ita vt quæcunque animata generant sibi simile, id præstent beneficio animæ vegetalis non alterius vllius; quare si 2.De gen.an. 3. 2. De an. c. 4. & alibi.
C *reperiretur aliquod animal, quod omnes alias haberet animas præter vegetalem; id nulla ratione posset generare, ac sobolis propagationi consulere; sic quibus cælum animal est, id ijs sibi simile cælum non procreat, quia caret anima vegetali, solaq; gaudet intellectrice; sic Intelligentiæ ob carentiam animæ vegetantis sibi similes mentes non procreant; sic Intellectus humanus neque seiunctus a corpore, neque in corpore degens similem sibi animam in filio generat, quia rationalis ani-*

 mæ

mæ actiones non communicant cum actionibus inferio- A
rum animarum, quæ corporeæ sunt, tanquam eis vtatur vt instrumentis ad suam operationem aliquam obeundam; quum secus eis communicet tanquam caussa, & virtus superior ad rectè edendas operationes illarũ, quæ sunt inferioris notæ; Non minus certum iudico (quod etiam supra obseruabamus) omnem virtutem, quare & animam vegetalem, quemadmodum quando impeditur, non suæ naturæ proportionatum, ac sibi simile, sed quid imperfectius efficere; ita quando ab al- B
tiori natura adiuuatur, quid vltra suas vires operari, ac illi, quod non potest non efficere sibi simile, aliud quid seipsa perfectius addere, sed non supra genus; neque enim si & a mente adiuuaretur quomodocunque in opere anima vegetalis, hæc in virtute illius mentẽ crearet; quia vegetalis eius est generis, quod vt in esse, sic in agere pendet a materia, nihiluè ideo potest producere nisi ex materia; at mens altioris est generis, quod nec in operari, nec in esse a materia pendens ex materia, aut agen C
te materiali nullo modo produci potest; Ita quando ex se agit anima vegetans, nec impedita, nec ab vllo adiuta fuerit, tunc vndique sibi simile generare.

Ex his colligo semen habere vim generandi, non ab anima sensuali perse primò, sed a vegetali, quam a Patre vnà cum sensitrice nactum non esse non potuit ipsi
2. De an. t. 35. & alijs. *& Aristoteli; sed quia facultas, seu anima vegetalis, quæ in semine est, non ex seipsa operatur, imo adiuua-*

tur

A *tur in opere ab anima sensitrice nobiliori, sed eiusdem generis, materiali scilicet, & corruptibili; indè fit vt in conceptu necessariò generet animam vegetalem non solùm, sed & sensitricem; Non ergo fœtui a semine inest anima sola sensitrix; Non ergo fœtui a matre inest vegetalis, quod tertiò dicebatur; Non ergo anima sensualis in conceptum recipitur procedente tempore post vegetalem, sed simul cum ea; nam vtraque per eandem numero actionem ab vno & eodē agente, quod est semen,*

B *fœtui conciliatur; simul autem esse quorum generatio est in eodem tēpore, docet Aristoteles.* Post prędic.3.

Verùm, est & ratio peculiaris, quæ monstret animā vegetalem non posse oriri a fœmina; si enim verum est quod modò falsum deprehendimus; scilicet quod opinatur Aristoteles, vegetalem animam primam omniū in conceptum recipi, sensitricem verò procedente tempore; si illam mater fœtui conciliat, hanc verò pater; cur id non euenit in homine vt mulier citra virum intra se

C *concipere possit? sufficit enim ad conceptum (ex Aristotele) sanguis menstruus, ac anima vegetalis, vnde ille fiat animatus; dicebat nanque supra conceptum fieri, vbi excrementum fœminæ receperit principium, quapropter animatum est; hoc autem est anima vegetatiua. An dices id benè, licet rarò contingat, euenire in mulieribus, quibus mola oritur in vtero; est enim mola animatum corpus. Sed hoc tollitur multifariam, Primò enim si Medicis credendum est, mola non a sola fœ-* Tex.4.

mina fieri, aut contrahi potest sine interuentu masculi, A
vt quæ statuatur esse caruncula informis ex sterili utri usque parentis spermate, lentaq; humorum uiscedine constituta; quod ideo constare potest, quia non nisi in mulieribus coitum passis tale quid uisum esse creditur.

Sed si ijs potius standum, quæ scribuntur Aristoteli 10. De hist. an. c. 9.
dicenti molam non esse ex utroque parente, sed ex altero tantùm ueluti ouum subuentaneum, nempe ex fœmina sola; non obstante eo, quod a Medicis obijcitur; nam etsi sola fœmina molam generare potest, non tamen a uir- B
gine tale quid fieri poterit, vel uix; ut pote uteri uasa omnia in muliere coitum non experta sunt exigua, pauco sanguine referta, & in uteri cauitatem sanguinem non fundentia, tum quia & ipsa, & uteri os interius reserari non soleant nisi actione maris; at mola ex aduerso ad sui generationem requirat os uteri, & uasorum apertum, & plus sanguinis quàm soleant continere uasa uteri uirginalis; Ne dicam innuptas mulieres nobiles, ac uirgines creditas molam utero gestasse testi- C
monio uirorum integræ fidei; si inquam aduersarijs demus molas generari a sola fœmina, non ideo euadere poterunt absurdum; nam mola non est quid naturale, sed præternaturam, ac morbus in genere malæ compositionis pertinens ad numerum adauctum; argumentum uerò conuincit naturaliter hoc posse contingere, data hypothesi quòd mulier concipere possit citra masculi opus conceptum naturalem.

Deinde

A *Deinde fortasse mola in vtero non viuit merito animæ cuiuspiam diuersæ à materna, sed veluti ouum sub uentaneum in aluo ouipari; polypus in naribus, ac excrescentiæ aliæ carnosæ præternaturam ortæ in humano corpore; ita & mola in vtero rude carnis frustum nutritur, ac augetur beneficio animæ maternæ, quæ sua exercet munia in ea parte in qua oritur mola; argumentum autem probat ex data hypothesi mulierem sine ope viri tale quidpiam generaturam, quod ex se, ac beneficio* B *suæ animæ numero saltim diuersæ à materna, nutriri, augerique valeat, ac viuere.* 10. Hist. 9.

Deinceps mola eius naturæ non est, vt superueniente viro à semine possit sensualem animam suscipere, & extrinsecus à Deo rationalem; ita ut demum fieri valeat homo alter, ac à matre in lucem edi tanquam perfectum animal, ac rationale; sed ratio nostra ex supposito demonstrat fœminam sine viro in se quid posse concipere, quod per participationem animæ tum sensualis à Patre superueniente, tum rationalis à Deo, fieri queat animal perfectum, atque homo. C

Denique mola, quum caro sit, non vegetalem solùm, sed sensualem quoque animam obtinebit; nam ipsi & Aristoteli caro quidquam non est, nisi æquiuocè vt lapidea manus, manus esse dicitur; caro (ait) quidquam non est nisi animam habeat, eamquè sensitiuam; hinc ergo fieret vt fœmina non tantùm vegetalem animam fœtus generare posset, sed etiam sensitiuam; vnde aperte 2. De gen. an. c.1.& c.4.

tè magis sequeretur fœminam posse sine interuentu maris concipere; & vlterius conceptum in lucem edere, vt cui apud Aristotelem habenti animam vegetalem, & sensualem, non à Patre, sed extrinsecus mens aduenit. A

Non ergo indit fœmina fœtui animam vegetalem, quod censuit Aristoteles.

Soluuntur Aristotelis rationes, ostendendo aliquid ortum posse esse immortale: semen fieri partem fœtus: & non esse parem rationem de fœtu, ac de ouo subuentaneo. Cap. LV. B

GE *nunc Aristotelicis argumentis respondeamus. Quod itaque circa intellectum primò probabatur esse antiquissimum, atque ingenitum, quia incorruptibilis; tenui fundamento nititur, in sola Aristotelis autoritate constituto, nempe quòd nullum de nouo factum sit incorruptibile, sed omne quod* C *fit in tempore ita vt ante non fuerit, in tempore quoque corrumpetur sic vt postea non erit; quod enim de nouo fieri dicitur, dupliciter ad tempus se habere potest; vel enim fit post temporis ortum, ac sub passionibus temporis, ita vt per motum, aut saltem producatur non sine motu, qui tempore mensuratur; ac ab eo agente fiat, cuius actio est temporanea, vt formæ omnes corruptibiles, quæ per motum fiunt, ac ab agente, cuius actio tempo-*

re

A re mensuratur, & subijcitur passionibus temporis; reguntur enim sublunaria efficientia omnia in agendo à motu cœli, & omnino à tempore ipsi & Aristoteli: vel quod de nouo fit, nascitur quidem post temporis ortum, sed supra conditiones, ac passiones temporis, vt pote non fiat per motum, qui mensuretur tempore, cuiusmodi est creatio; nec fiat ab agente, quod in agendo pendeat à motu cœli, ac omnino à tempore, vti est Deus Optimus Maximus; Quæ fiunt de nouo primo modo, siue in tem- 1.Meteor. c.2.

B pore sub passionibus temporis, tempore mensurantur, ac sunt corruptioni obnoxia, vt quæcunque ab agentibus sublunaribus proximè oriuntur; At quæ fiunt in tempore supra passiones temporis, & citra illius conditiones, eo non mensurantur, sed possunt esse æterna; sic anima rationalis à Deo fit per creationem, quæ actio non tempori subiacet, sed æternitati; ideo mens in tēpore orta est immortalis; Ita Platoni, ac cæteris ferè omnibus vetustioribus Philosophis Mundus, qui est in

C corruptibilis, non semper fuit; quamuis de mente Platonis aliter Proclus arbitretur; id tamen in Timæo legimus, Deum æternum aliquando condidisse Deos iuniores nulli corruptioni obnoxios.

Quod autem secundò probat Aristoteles animam sensitricem fœtui, ac semini paterno eandem numero non inesse; sed semen propria mediante alteram eiusdem speciei generare in fœtu; quia semen non permanet tanquam pars in constituto conceptu; vna verò, eademq;

anima

anima de vno in alterum subiectum non transit; firmius non habet fundamentum; si quidem seminis corpus non remanere tanquam principium materiale constituti conceptus, neque Aristoteli ipsi, neque rationi, neque sensui consentire videtur; Aristoteli quidem, nam supra is apertè fatetur eandem rationem habere semen ad conceptum, quam habet coagulum ad lac; quum autem sapor, & odor coaguli permanentes in lacte coagulato planè demonstrent substantiam coaguli quoque in lacte permanere; alioqui enim migrarent accidentia de vno in alterum subiectum; satis apertè constat & corpulentiam seminis permanere in conceptu. A B

Sensui verò, quo & in ouis fœcundis, quæ subuentanea non sunt, apertissimè remanere semen masculi referens speciem grandinis; & in stirpibus tum plerisquè alijs, tum manifestissimè in limonibus conspicitur, in quorum fructibus valdè maturis sæpissimè videri possunt semina, è quibus planta nascitur, cuius nascentis materia est corpus, ac substantia seminis alba, & crassa; Si itaque id in plantis euenit, ac in animalibus ex ouo natis, vt seminis corpulentia cedat in maneriam geniti conceptus; cur id quoque contingere non debet in homine, ac cæteris animalibus perfectis, quorum semina in fœtus substantiam abire sensus & ipse iudicat in abortibus primæ, vel secundæ dici ab actu conceptionis, quorum materia alba est, & crassa ad instar seminis, & lactis cuiusdam subcruenti, teste Alberto Magno. C

9. De animal. c. 5.

Rationi

A *Rationi autem, nam eo ſuppoſito, quod & ſenſui notiſsimum, & ab Ariſtotele, Galenoquè conceſſum, fieri non poſſe conceptum, niſi ſemen in vtero retineatur; quum autem ſemen ſi in vtero retinetur, id alicuius gratia fiat; quumq; ex eo, quòd ſemini duo inſunt materia, & forma, multiplex vſus aſſignari poſſit, cuius gratia ſemen pro conceptu conſtituendo in vtero contineatur; nempe à forma ſeminis conceptus poteſt animari, ac neceſſarijs ad vitæ actiones inſtrumentis exornari; à materia verò conſtitui, aut contemperari; diuerſa nanque quum ſint materia, & forma ſeminis, diſtinctos quoque vſus habere debent in conſtituendo conceptu. Quòd ſi quis dicat ideo ſemen pro fœtu in vtero retineri, vt à forma ſeminis materia conceptus, quæ in vterum à fœmina eſt immiſſa, ſortiatur & vitam, & animam, & inſtrumenta, quibus anima vtitur ad obeunda munera vitæ; is profectò reddere rationem non poterit, quare Natura vt in inſectis pleriſq; fecit, ſic in animantibus cæteris nobilioribus, atque præſertim in homine id non præſtiterit, quòd fœminæ à maribus excipiant vim, ſeu animam ſolam ſeminis, non autem ſemen ipſum; quod alioqui & fruſtra eiaculatur in vterum, & magno cum detrimento maris; & ſæpè cum periculo vitæ; non decet autem hoc ſummam Naturæ prouidentiam, de inſectis maiorem curam habere, quàm de hominibus.*

7. De hiſt. an. c. 3.
Lib. de ſem.

B (marginal letter)

1. De gen. an. in fin.
C (marginal letter)
2. De gen. an. c. 1.

Sin autem dicat alius præter hunc vſum deſumptũ

à virtute seminis, alterius etiam vsus gratia ad conceptum semen in vtero retineri, qui propriè desumitur à corpore seminis, & hic vsus est, non constituere tanquam materia ipsum fœtum, sed vel coagulare sanguinem, aut aliam quamuis materiam conceptus; oporteret profectò materiam, & corpulentiam seminis vt naturam contradistinctam ab anima seminis, aliquid efficere in materiam fœtus; sed omnem Philophiam tollit, qui materici, cuius proprium est pati, vim concedit effectricem, atque mouentem; imo præterea necessarium esset, vbi semen hos vsus præstiterit, ipsum ex vtero exire, aut in flatus dissolui; quorum neutrum contingit; tum quia semine attracto, vterus, qui conceptum gestare debet, ita os claudit, vt apud Galenum ne tenuissimo specillo aditum præbeat; tum quia sanæ mulieres, ac boni habitus, toto grauiditatis tempore nullum humorem, nullumquè flatum ex vtero sibi prodire vsquam animaduertunt; quod certum est indicium ijs ex vtero nihil effluere. Neque tuta est euasio, quòd seminis substantia, non quidem in flatus crassiores, atque sensibiles, vtpote crepitum facientes, quales ab imbecillo calore suscitari solent; sed in tenuißimos conuerti spiritus, qui per meatus, quibus vndique scatet corpus vniuersum, absque eo quòd vtero gerens id animaduertere valeat, dissipantur, perinde ac difflantur continuè a toto habitu corporis halitus quidam sensum subterfugientes; quoniam craßiorem, tenacioremquè seminis

nis

A nis corpulentiam a calore, qui in sano vtero est, qualem mulieris grauidæ opus est esse, miti ac blando in tenuissimos, ac insensiles halitus totam dissolui, verisimile non est.

Inde etiam tollitur ea ratio, qua deinde Aristoteles probare nitebatur semen, facto conceptu, in halitus dissolui, aut ex vtero foras exire, vt cui prona est ad id substantia humida, & aquosa; propterea què facilè dissolubilis in halitus, & facilè labilis ex vtero foras;
B *Nam & vteri os clausum egredienti materiei non ita facilem aditum præbet; & semini cum humiditate crassities adiuncta est, ac lentor; quare idipsum neque insensibiliter ex vtero exire valet, & contumacius est, quàm vt in flatus vel crassiores dissipari possit actione caloris, qui in vtero secundum vtranque primarum qualitatum oppositionem temperato (qualis Hippocrati esse debet vterus mulieris concipientis) reperitur mitis, beneficus, minimequè mordax; vterus enim neruo-* 5. Aph. 62.
C *sa constans materia sanguinis est inops, & modici compos caloris, qui neque illi a partibus, quibus vndique circundatur, augeri potest; nam hæ pariter immoderato calore, sanguinequè copiosiore destituuntur, vt vesica, intestina, peritoneum, dorsum, & alia id generis exanguia, temperamentique frigidioris.*

Alterius ergo vsus gratia semen in vtero retinetur, nempe vt ex eo tanquam ex materia constituantur partes albæ conceptus, quales sunt Cerebrum, neruus,

ſpina, vena, os, arteria, membrana, cartilago, cutis, A *& huiuſmodi; Nam quod vlterius dicebat Ariſtoteles (vt aliqui exponunt) cutem animalis in vtero fieri ex menſtruo fætum ambiente refrigerato a parietibus vteri, quibus adhæret, vt in pulte fieri ſolet exterior illa excara, refrigerata extima ſuperficie liquoris a frigore ambientis; & ſimilem, eundemquè ferè generationis modum ſortiri venas, neruos, membranas, & alias corporis noſtri partes albas; quas ideo a cute, non niſi maioris, minoriſuè; ſeu exceſſus, defectuſuè ratione* B *differre ſcribit; niſi nomine frigoris calorem mitem intelligat, diſſimulantis eſt hominis, & conſuetudinem Naturæ, in cuius opera frigus non ingredi vulgatiſsimum eſt in ore omnium Philoſophorum; & rationem ipſam, qua perſpicuum eſt partes albas corporis noſtri non ſolùm ſecundum exceſſum, atque defectum abinuicem differre, ſed ſpecie, ac ſecundum propriam naturam; quod tum ſenſus ipſe in anatome, tum quoque actiones illarum variæ, ac multiplices, quæ ab vna, &* C *eademmet eſsentia proficiſci nequeunt, ſatis apertum faciunt; albarum nanque partium in humano corpore aliæ ſenſu pollent, aliæ eo carent: & rurſum aliæ perſe mouentur, aliæ uerò moueri non poſſunt niſi ab alijs motæ; Niſi fortè, non quantum ad eſſe, ſed quantum ad fieri eas uelit Ariſtoteles abinuicem ſecundum magis & minus differre, prout ſcilicet aliæ ab intenſiori, aliæ uerò a remiſsiore calore efformantur.*

Quod

A *Quod autem postremo loco confirmabat Aristoteles vegetatricem animam conciliari fætui à matre, desumpto argumento ab ouis subuentaneis, quæ sine ope maris à fæmina generata nutriuntur, atque augentur, & morte pereunt; ac propterea cuius beneficio istas edunt operationes uegetatricem animam à matre necessariò sortita sunt; soluimus dicentes oua ipsa subuentanea, & ea quoque quæ futura sunt uitalia, atque fæcunda, ante actionem maris viuere, tanquam* B *fructus matris, beneficio animæ maternæ, vel etiam demus ea ipsa viuere per propriam animam à materna generatam; hanc tamen necessariò exuunt aduentu maris, à quo non possunt sortiri sentientem sine vegetali, vt satis ostendimus in superioribus; uerùm esse longè diuersam rationem de animalibus alijs perfectioribus, & præsertim de homine; quoniam mulier naturaliter non potest ex se sine interuentu masculi quid in vtero gignere, quod habens animam vegetalem solùm* C *tanquam ouum subuentaneum, superuentu maris postea sortiatur sensitricem, ac fiat animal; quippe conceptus in muliere apud ipsum & Aristotelem fieri non potest nisi quando post coitum semen maris permanserit in utero fæminæ sex, aut septem dies.* 7. Hist. c. 3.

Hactenus de Opinione Aristotelis; quòd si quis contendat Aristotelem longè aliter de anima sensisse; quia & ego noui nulla alia de re illum tam obscurè, tam perplexè tractasse; propterea non repugnabo; sed superior

opinio sit confutata tanquam à veritate aliena, in quam quis posset fortasse descendere; siquidem valde gauderem me tam ardua in re à tanto Philosopho non dissentire; sin autem hæc est germana Aristotelis Opinio, ipsam pro veritate acrius expendisse non pœniteat. A

Atque hæ sunt quæcunque circunferuntur Illustrium Scriptorum Opiniones De Ortu Animæ Humanæ.

FOR-

FORTVNII LICETI
DE ORTV ANIMAE HVMANAE
LIBER SECVNDVS.

In quo ex propria sententia explicatur Vnde, Quomodo, & Quando Anima humana habeat Originem.

ANIMAM Humanam non esse simplicem substantiam, sed actum essentialiter compositum ex anima Vegetali, Sensitrice, & Intellectiua. Cap. Primum.

C

VVM *itaque in superiori libro latè pateat quæcunque De Ortu Animæ humanæ tradita sunt, & à veteribus, & à iunioribus Philosophis, non omnino intellectui satisfacere, nec prorsus mentem firmare; quamuis hoc nos admonere posset in abditissima, difficillimaquè hac speculatione, in qua vel totius Philosophiæ Coryphæi Græci, Arabes, & Latini laborarunt, vlterius progrediendum non esse; contra tamen rei dignitas, & difficultas nos impellit, vt ex propositis*

ac examinatis aliorum sententijs quod luminis haurire potuimus, tandiu ventilemus, ac augeamus vlteriori disquisitione; quò propositæ contemplationis veritatem in profundo, & obscuro huius Philosophiæ puteo latentem detegamus, detectam illustremus, ac illustratam studiosis in propatulo offeramus; si tantum nobis licuerit.

Aggrediamur ergo iam hoc opus, ab ipsius essentia animæ Originem expiscantes: & fælix sit Omen.

Est Anima humana non simplex natura, sed forma composita ex irrationali, mortaliue anima, tanquam potentia, & rationali, quæ est immortalis, tanquam actu eiuscemodi potētiam essentialiter perficiente. Quod etsi satis apparet ex traditis passim in superiori libro; quia tamen res est multum inter Philosophos controuersa; hoc ipsum vlterius demonstremus. B

Quum ergo Aristoteles ex eo, quòd animæ actio est
1. De an.t. 13. uel separabilis, uel inseparabilis a corpore, colligi posse indicauerit animæ ipsius essentiam esse itidem uel separabilem, uel ab eodem inseparabilem; necessariò confitendum est actionem ubique proportione respondere illi essentiæ, a qua prodire conspicitur; ita ut uerissimum sit asserere qualis est actio, talem & essentiam esse, unde actio pendet; quum igitur actiones homo habeat non vnius, ac simplicis naturæ, sed multiplicis, ac diuersi generis; aliæ nanque sunt sine vlla cognitione; aliæ verò cognitionem includunt; & inter has aliæ corporea in- C

strumenta

A *ſtrumenta poſtulant; aliæ autem citra organi corporei miniſterium eduntur; oportet quoque animæ humanæ eſſentiam, vnde tales prodeunt actiones, non eſſe ſimplicem, ſed multiplicem, & conſtitutam ex diuerſis naturis, quales ſunt anima Intellectiua immortalis proprias actiones edens abſque interuentu inſtrumenti corporei; ſenſitiua cognitione pollens, & mediante organo corporeo proprias facultates exercens; atque vegetalis nullius cognitionis particeps, & inſtrumento corporali*
B *utens ad operandum quicquid agere apta eſt.*

Amplius, apud Ariſtotelem ſubſtantiæ ſunt ſicut nu- 2
meri; ſed numerorum nullus naturæ ſimplicis, at omnes compoſiti ex unitatibus; alij quidem paucioribus, ut binarius; alij autem ex pluribus; & hi hoc modo conſtituuntur, ut per additionem nouæ unitatis, tanquam formæ, præexiſtenti numero, ceu materiei, fiat ſemper noua ſpecies numeri; ſic enim binario addita tertia unitas fit ternarius numerus; cui ſi addatur quarta, naſci-
C *tur quaternarius; & ita deinceps. Niſi ergo tale quid in ſubſtantijs contingeret, vt earum aliquæ ex ſimplici forma, & materia conſtituerentur, talia ſunt elementa; aliæ verò maiorem compoſitionem nanciſcerentur per additionem vlteriorum formarum præexiſtentibus in materia, qualia dicimus nos eſſe animalia, & homines, quorum conſtitutio eſt primùm quidem ex nuda materia, ſimplicíq; forma in elementis; ex quorum miſcela deinde quod naſcitur tale eſt miſtum, vt ſit capax*

animæ vegetalis; qua postea suscepta, fit viuens; quod A
in potentia existens ad animam sensitricem; hac vegetali præexistenti adiuncta, fit animal; cuius formæ si mens associetur, tanquam vltima vnitas, præexistentibus in numero priori, constituitur homo; malè sanè dixisset Aristoteles substantias esse sicuti numeros.

3 *Præterea, si anima humana esset simplex natura, non composita essentia ex rationali, & anima sensuali, ac vegetali; per eandem planè animam homo esset & homo, & animal, & vegetans; quum autem homini* B
quicquid competit per formam specificam, id illi competat per se primò; profectò homo esset per se primò & homo, & animal, & vegetans; ita enim Triangulo competit per se primò habere tres, quia id illi conuenit per formam, qua est triangulum, quæ illi est differentia vltima, & specifica. At verò homo nullo pacto dici potest per se primò vegetans, aut sentiens; tum quia vegetare est passio propria animati corporis, quod genus est hominis remotum, commune omni viuenti sublunari; & sentire est passio propria animalis, quod est genus proximum hominis, commune etiam brutis; sed passionem generis non conuenire per se primò speciei, satis aperte docuit nos Aristoteles in primo Posteriorum, vbi detegit errorem, qui plerunque fit circa uniuersale; quem errorem sanè euitare nequeunt hoc in loco aduersarij: tum etiam quia quicquid per se primò competit alicui, in alio id esse nequit, nisi in virtute primi illius, cui conuenit C

1. Post. t. 11. & 14.

uenit

A uenit per se primò; nanque habere tres quia inest triangulo per se primò, id inesse non potest Scaleno, Isopleuro, aut alteri cuiuis alij, nisi per participationem trianguli; necesse est profectò vt stirpes, & bruta vniuersa habeant in se animam, ac naturam humanam; aut illæ non sint vegetantes, hæc verò nec vegetantia sint, nec animalia; quorum nullum fieri potest. Hominis ergo anima composita natura est ex specifica forma intellectiua, seu rationali, qua homo per se primò est homo,
B specie distinctus a quocunque alio; & generica tum proxima, puta sensuali, qua homo per se quidem, sed non primò, est animal, in quo conuenit cum brutorum animalium genere vniuerso; tum remota, nempe vegetali, qua homo similiter per se, sed non primò, est vegetans, in hoc cum stirpibus conueniens.

Vlterius, si anima humana non esset composita natura ex anima vegetali, sensitrice, ac Intellectiua, vt 4
diximus, sed esset simplex Intellectus; quum intellectus,
C vt pote immortalis, genere differat Aristoteli a vegetali, & anima sensitiua naturæ corruptibilis; quumquè ab animarum differentijs differentiæ animatorum desumendæ sint apud Aristotelem, qui scribit actum esse, qui separat, & distinguit; procul dubio differret homo secundum genus & a plantis, & a brutis; quum tamen cum illis in genere remoto conueniat, quod est vegetans; cum his verò in genere proximo, tum logico, quod est animal; tum physico, quod est corpus naturale mor-

10.Meta.t.26.
7.Meta.t.49.

tale, seu animatum, aut animal mortale. Id autem nos dicimus euenire, quia res differunt adinuicem per suos actus, seu formas totales; modò Intellectus non est forma totius naturæ humanæ, sed pars talis formæ, quæ est anima humana, compositam naturam habens ex Intellectu, vegetali anima, & sentiente; idcirco propriè homo ab alijs non debet dici differens per solum Intellectum, sed per totam animam humanam; hæc autem, licet habeat potiorem sui partem immortalem, secundū se tota quum sit corruptioni obnoxia; ideo fit vt homo sit etiam mortalis vt bruta, & plantæ; ac propterea ab ijs genere non differat. A B

5 *Amplius, quum, sicuti generatio physica est eductio formæ de sinu materiæ; ita corruptio sit eiusdem formæ interitus, aut non sine hoc; si anima hominis esset simplex Intellectus, non ex materia genitus, sed ex nihilo creatus, & immortalis, non caducus; si inquam anima nostra esset simplex Intellectus prædictus, non substantia composita ex Rationali anima, & irrationali, naturæ generabilis, & caducæ, ita vt ad huius solius generationem, & interitum, tota & anima humana, vt compositum, sit verè, ac physicè, quantum natura formæ patitur, ex materia generabilis, & corruptibilis; proculdubio non esset homo propriè, ac physicè vt bruta, & stirpes, generabilis, & mortalis; quod qui affirmare non dubitant, præterea quòd hominem non esse vniuocè animal cum brutis, & vegetans cum stirpibus* C

A *bus ponere videntur, ij sanè pro voluntate philosophantur. Mihi autem homo est corpus naturale, ac materiale; naturalibus proinde ex materia passionibus, generationi, mortiquè obnoxius; eiusquè anima ideo ex materia genita, & mortalis; etsi potior humanæ animæ pars intellectiua sit non educta de sinu materiæ, sed creata ex nihilo, & immortalis; ad hoc enim, vt aliquod compositum verè aut generetur, aut corrumpatur, non oportet singulas illius partes aut generari, aut corrum-*
B *pi; sed sufficit vnius tantum, vel ortus, vel interitus; sic ignis verè generatur, & corrumpitur, ad generationem, & corruptionem formæ suæ, eadem permanente materia ignis ingenita, & incorrupta; sic cæleste animal, quod ex orbe, & Intelligentia constituitur interiret, si sphæra dissolueretur, superstite Intelligentia. Ita ergo anima humana, vt dicit substantiam compositam ex rationali anima, & rationis experte, ad huius solius irrationalis animæ conditiones propriè generabilis est,*
C *educta de sinu materiæ, & verè mortalis; quare & homo ipse propriè generabilis est, ac mortalis; quamuis animæ suæ pars dignior, mens sola, ingenita, sed creata ex nihilo, sit immortalis.*

Postea, quum apud Aristotelem homo hominem 6
generet ex materia; quumquè munus generantis ex materia, sit educere formam geniti de sinu materiæ; necesse est planè animam hominis generati pendere ex aliqua parte ab homine generante ex materia, & omnino fieri 2.Phy.t.26.

ex

ex materia; quippe homo ma terialem naturam habens non potest quidquã generare, nisi ex materia; quare in anima humana præter mentem, quæ à materia in fieri non pendet, alterum genus animæ inesse oportet eductum de sinu materiæ, & mortale. Neque sat est respondere, idcirco hominem ex materia generare hominem, quia pater primùm generet ex menstruo animas irrationales; sed has non permanere in genito aduenien te rationali; quò fit vt hominis perfecti anima simplex sit Intellectus; quoniam (præter ea, quæ in hanc opinionem superius dicta sunt) sic homo non generaret hominem, sed animal; quod nusquam humanam induit na turam, quum vel exoriente anima rationali, qua fieri posset homo, corrumpatur. A B

7 *Et miror certè ego mirari aliquos animam humanam componi ex rationali anima, & irrationali; quæ quum formæ sint, vtræque maiorem habent affinitatem, & nexum inter se, quàm corpus, & anima humana; ex quibus tamen vnum componi hominem non admirantur.* C

8 *Imo, quum illud verissimum sit non posse naturas valde abinuicem dissitas, discrepantesquè in vnum coire sine medio, vel simplici, vel multiplici, prout essentiæ inuicem coniungendæ minori, vel maiori distant interuallo; quumquè anima rationalis inter cuncta entia naturalia dissimillimã habeat essentiam naturæ materiei, cui associanda est in generatione hominis; hinc factum*

tum

A *tum est, ut eam Natura coniunxerit ipsi materiæ mediantibus pluribus vinculis; Intellectus enim corpori adnectitur interuentu animæ sensitricis; quæ quoque longè nobilior quum sit ipsomet corpore; huic ideo & ipsa associatur mediante anima vegetali; cuius etiam dignitas, quia non est comparanda ignobilitati materiæ, materiei propterea vnitur beneficio caloris naturalis, seu temperamenti, quod ex elementorũ mistione oritur.*

Posterius, si animæ humanæ natura esset simplex 9
B *Intellectus; quum anima humana saltem per accidẽs, ad similes nimirum conditiones corporis, sit augumentabilis, diminuibilis, quanta, diuisibilis, & consequenter mortalis, vt satis ostensum fuit supra; profectò* Lib.1.c.13.15.
mens nostra pariter per accidens esset augumentabilis, diminuibilis, quanta, diuisibilis, & mortalis; quæ omnia falsa esse superiori libro monstrauimus.

Adde, quòd si anima humana esset simplex Intellec 10
tus; quum Intellectus sit omnino tum per se, tum perac
C *cidens indiuisibilis, ut qui nullo modo est capax quantitatis, subit omnino rationem puncti; & sicuti punctum, quod additum est corpori, non potest dici vnitum singulis partibus illius corporis seorsum consideratis, sed vni tantùm; illiquè non extensibiliter, sed vt terminus; ita probabile non est mentem corpori adiunctam esse in omnibus partibus eius sigillatim, sed in vna tantùm; & in ea non dimensionaliter (ut ita dixerim) sed ut quid indiuisibile.*

Verùm

Verùm ita fieret, vt multæ partes in corpore nostro non informarentur anima; & alia multa sequerentur absurda; de quibus abundè superius. A

Lib.1.c.13.

Tacitæ obiectioni responsio.

Neque sanè tuta euasio est dicere, id euenire in anima rationali, quod obseruatur in omnibus substantijs spiritualibus; Deus enim actus est simplicissimus, summè indiuisibilis, & maximè vnus, & nihilominus dicitur esse in toto mundo simul, & in omnibus mundi partibus sigilatim; Ita quæuis alia Intelligentia motrix est in toto suo cælo, & in qualibet eius parte, indiuisibilis existens, & prorsum quantitatis exors: Quare & Mens nostra, & si omnino indiuisibilis, potest esse in qualibet parte corporis sigillatim. Nam malè comparatur in hoc Mens nostra cum substantijs separatis; quoniam rationalis anima est in corpore tanquam actus intrinsecus, & forma informans; at Diuinæ mentes sunt in mundo, & in cælo tanquam formæ assistentes vt alibi ostendimus, ac veluti nauta in naui, quicquid senserint aliqui; quum autem hoc discrimen sit inter formas informantes, & assistentes, quòd formæ assistentes etsi puncti ad instar indiuisibiles, sunt nihilominus totæ in singulis partibus corporis, cui assistunt, eo quia illi non vniuntur intrinsecè vnione physica, sed extrinsecus tantummodo præsunt; sicut enim nauta non informans nauem essentialiter, sed illi solùm assistens, est totus in tota naui, & totus in singulis partibus eius, non quidem simul, quia corpus quum B C

1.De vita c.16

sit,

A *sit, circunscribitur loco determinato suæ magnitudini; sed diuerso tempore; nam potest nauta esse modò in hac, modò in quauis alia parte nauis; sic prorsum Intelligentiæ, quum sint formæ solùm assistentes, possunt esse totæ in toto corpore, cui assistunt, & totæ in singulis partibus eius, ac simul; quia incorpoream naturam habentes non circunscribuntur loco, vt nauta: & præsertim Deus, mundo assistens; est in quauis mundi particula ea quoque ratione, quia est summum bonum,*
B *de cuius ratione est, quòd sit summè communicabile; At formæ informantes, quæ sunt actus intrinseci alicuius corporis, si fuerint ad instar puncti indiuisibiles omnino, atque quantitatis nullo modo capaces, non poterunt sine contradictione dici tales, vt sint in omnibus partibus corporis, quod informant, sigillatim; nam sic essent extensæ ad corporis illius dimensiones, & diuisibiles per accidens. Igitur Mens nostra, quum sit actus intrinsecus, & forma informans, simulquè ad instar puncti,*
C *per se non quanta, & indiuisibilis omnino, non potest esse tota in qualibet parte nostri corporis sigillatim.*

Non est ergo animæ humanæ natura simplex Intellectus.

Propositis rationibus, præter autoritatem Aristotelis, Platonis, Plotini, Philoponi, & aliorum, de quibus supra; addere nunc liceat sententiam & primum quidem Auerrois dicentis animam nutrientem permanere oriente sensitiua; deinde verò Themistij scribentis, 11 Ab authoritatibus. 2. Collig. c. 11. 12 3. De an. t. 27.

sensuali animæ, ceu materiæ, Intellectum copulari: quippe ordo, processusq; Naturæ hic est, vt respectu inferiorum superioribus vice formarum vtatur; & respectu superiorum inferioribus vice materiæ. Summam verò, & supremam formarum Intellectum constituit, quò simulatque progressa est, receptui canit, in eoque finem, quasi extremam manum imponit: vt poté quæ nullam formam superiorem, aut nobiliorem haberet, cui loco materiæ subijceret Intellectum. *postremò au-* B
13 *tem Aristotelis in fine decimi quinti capitis septimi Politicorum, cuius hæc sunt verba.* Clarum est hoc primum quidem, quemadmodum in alijs, quod generatio est à principio, & finis à principio aliquo alterius finis; ratio autem nobis, & mens naturæ *id est nascituræ* finis: *quæ ijs apprimè cõsentiunt, quæ ab eodem Aristotele tradita sunt in tertio secundi de gene-*
Lib. 1. cap. 35. in fin. *ratione animalium, & à nobis explicata superius, nempe propriam, specificamque formam vt cuiusque rei al-* C *terius, ita etiam hominis; quæ dicitur mens, & ratio, seu anima rationalis, esse finem, siuè terminum ad quem tendit hominis natura, seu generatio: subdit autem ibi,* quare ad hæc generationem, ac morum institutionem parare oportet. Deinde vt anima, & corpus duo sunt, ita quoque duas videmus esse animæ partes, vnam irrationalem, alteram, quæ habet rationem: *Quis hîc repugnabit cõtendens Ari-*

stotelem

A *stotelem non sensisse animam humanam esse essentialiter compositam ex anima irrationali, & rationis compote, tanquam ex duabus naturis reipsa abinuicem diuersis, quarum altera subeat rationem eius, quod est in potentia, & essentialiter perfectibile; altera verò vices obeat actus, & perficientis, quemadmodum homo ipse compositam essentiam obtinuit ex duabus hisce partibus essentialibus, quas vocamus Animam & Corpus? subiungit autem Aristoteles loc. cit.* habitus quoque
B earum duos, quorum alter est appetitio, alter mēs. *nomine mentis nunc non animæ substantiam vt antea, sed illius habitum, ac facultatem significans. subdit* vt autem corpus in generatione antecedit animam, sic pars irrationalis antecedit eam partem, quæ habet rationem. *Quæ sanè confirmant superiora, quippe irrationalis anima tanquam adhuc perfectibilis Naturæ ordine, seu via originis præcedit rationali, a qua ceu ab actu vltimam sui perfectionem & complemen-*
C *tum suscipit. Quod autem subdit Aristoteles eo loco,* Patet id in pueris, quibus statim ira, & voluntas, & concupiscentia existit: at ratio, & mens procedente ætate, in illis fieri natæ sunt. *ita intelligendum est, quòd hìc nomine mentis, ac rationis, non animæ rationalis essentiam, sed potius actionem significet; si quidem promiscuè vtitur Philosophus nomine rationis, ac mentis tum pro substantia animæ rationalis, tum pro eius operatione; perinde ac nomine sensus pro essentia animæ*

2. De an. t. 9. & 16. *sentientis, ut quando ait* visum esse formam oculi, & sensum animalis, & animal esse ob sensum primò: *quare ex eo quod actiones animæ rationalis, quæ sunt mens, & ratio, in pueris fieri solent post actiones animæ irrationalis, quæ sunt ira, voluntas, non ea quæ est ipsius mentis, sed concupiscentiæ, quam alio nomine magis proprio appellamus appetitum: optimè colligit Aristoteles partem animæ humanæ rationalem in generatione hominis fœtui contigisse post partem irrationalem: quandoquidem vbiq; ab actionibus ad essentiam validissimum sit argumentum.* A B

Constituta est ergo essentia animæ humanæ ex anima rationis experte, tanquam ex eo, quod est in potentia, & anima rationali, tanquam ex actu.

Non ab vno, & eodem agente prodire totam animæ humanæ substantiam. Cap. II.

QVVM *itaque duæ sint partes essentialiter constituentes substantiam animæ humanæ, rationalis anima, & ratione carens, quumq; hæ tanto abinuicem distent interuallo, ut irrationalis, quemadmodum in operari, sic in esse a materia dependeat; proindeque ex materia orta sit, a corpore inseparabilis, & mortalis; rationalis autem, cuius actio ex corporeo commercio interpellatur potius, quàm aliquid adiumenti* C

accipiat,

A *accipiat, a materia omnino independens sit, ex nihilo creata, atque ideo a corpore separabilis, & immortalis; Procul dubio si orta referunt naturam illorum principiorum, a quibus prodeunt; siquè ab vno, & eodem agente in vna, & eadem actione, qualis est generatio vniuscuiusque hominis, nonnisi vnus effectus naturaliter prodire potest; necessario planè asserendum est, vtranque animæ nostræ partem, rationalem scilicet, atque rationis expertem, non ab vno, & eodem agente* B *prodire, sed a diuersis; rationalem inquam, quæ immaterialis est, & immortalis, a caussa similiter immateriali, ac immortali; irrationalem verò, quæ contrà materialis est, & corruptibilis, a materiali, & mortali.*

Id quod & inde etiam manifestum est, quoniam 2 *quum Agentium, quæ corporea sunt, vt quæ tangendo agunt, suos effectus producant non nisi ex materia præexistente; quæ verò sunt incorporea possint absque materia aliquid efficere; propterea humanæ animæ natu-* C *ra, cuius pars quidem caduca ex materia pendet, pars autem immortalis sine materia nascitur, non potest physicè ab vno, eodemq́ agente proficisci; sed producitur saltem a duobus; quorum alterum corporeum est, ac materiale, atque mortale, alterum corpore vacans, immateriale, & incorruptibile.*

Quodnam verò speciatim horum vtrunque sit animæ nostræ opifex, inquiramus.

Agens

 A

Agens peculiare, vnde proximè oritur irrationalis pars animæ humanæ esse hominem, qui Parens est. Cap. III.

VA in re quum irrationalis animi nostri portio via originis, atque etiam tempore prior existat parte mentis compote; quippe Natura in condendis rebus eum perpetuò seruat ordinem, vt B *ab imperfectioribus progrediatur ad perfecta magis; ea propter & nos, Naturæ ordinem seruantes, ante omnia indagabimus quod nam sit corruptibile, ac materiale illud efficiens, a quo irrationalis, & caduca animæ humanæ portio originem habeat; & quomodo ab eo ipso proficiscatur, & quando; deinde hoc idem inuestigabimus circa Intellectū, atque animi nostri partem immortalem, nimirum a quonam incorporeo, ac immortali agente prodeat, quomodo, & quando.* C

Agens profectò materiale, à quo nascitur portio animæ nostræ caduca, & irrationalis, non nisi illud est, quod hominem generat ex materia; hoc est illud efficiēs, quod (vt aiunt) educit animam humanam per transmutationē physicam de sinu materiæ; quum itaq; apud
2.Phys.t.26. *Aristotelem, Homo hominem generet ex materia, & Sol; si quidem nomine Solis intelligere vult Aristoteles Solem immaterialem, atque incorporeum, qui est Deus*

Glo-

A *Gloriosus & immortalis, ut supra ostendimus; allata sententia hunc in modum legenda est, quod verba illa (ex materia) respectum, & relationem habeant, non ad inferiora, nam Deus benedictus non generat hominem educendo formam, seu animam eius de potentia materiæ; sed ad superiora, nempe connotando modum, quo homo hominem generat; quia ex materia, hoc est educendo animam hominis generandi de gremio materiæ; At verò si nomine Solis intelligere malit Aristote-* Lib. 1. c. 49.

B *les (quæ est multorum opinio) Sydus corporeum, ac Planetam dies à noctibus, seu lucem à tenebris distinguentem, ex cuius accessu per Zodiacum ad nos Generationes, recessu verò corruptiones rerum fieri quandoque monuit; quum sit hoc agens remotum, ex quo non solùm anima hominis, verùm etiam formæ aliæ sublunares omnes in fieri, atque in esse dependent tanquam ab efficiente communi; relinquitur planè ut materiale agens, proximum, & peculiare, unde ortum habet irrationa-* 2. De gen. & cor. t. 55. 56. 57. 58.

C *lis pars animæ humanæ, sit homo parens; oportet enim in generando homine, ut in quauis alia generatione sublunari, præter agens remotum, ac vniuersale, quod est cælum, aut Sol, reperiri quoque efficiens proprium, & immediatum, quod tangendo agat; id autem esse nequit, nisi homo Parens.*

In

A

In generatione hominis fœminam nō esse agens, vnde primum motus principium, nec merè patiens; sed caussam adiuuantem, & inseruientem masculo, qui propriè subit rationem agentis, ac generantis. Cap. IV.

ERVM quoniam hominis nomen vtrunque Parentem significat, masculum puta, & fœminam, operæpretium videre est, an ab vtroque horum, an ab altero tantùm, & à quò animæ nostræ pars caduca originem trahat; & quomodo vterque Parens constitutioni fœtus, & omnino generationi animæ mortalis inseruiat seorsum. B

Qua in re ne omnia, quibus latè satis in superioribus ostendimus nullam animæ nostræ partem à matre ortum habere, argumenta repetamus; inprimis quum portio animæ nostræ caduca essentialiter vt partibus constituatur anima vegetali, & sentiente, quod abundè declaratum est superius; quumquè homo iuxta partem vegetalem conueniat vniuocè cum stirpium genere vniuerso; par est hominem vt in participatione essentiæ animæ vegetalis vniuocè conuenit cum plantis, ita cum ijsdem conuenire in modo originis eiusdem animæ; quum ergo plantæ suam animam acquirant, non à terra, qua & Aristoteli, vt supra ostendimus, vtuntu- C

2. De gen. an. 4. c. 18.

tan-

A *tanquam matre, ac fæmina; quum hæc sit absque anima; sed à planta, vnde semen exiuit, quæ illis est loco masculi, ac patris; pari pactò asserendum est partem animæ nostræ vegetalem nobis non inesse à Matre, sed à Patre.*

Quod inde etiam apparet, quia secus fæminæ nihil opus esset masculo ad concipiendum. Sed hæc supra latius.

Quum aũt portio animæ humanæ sensitrix, vt quæ B *cognitricibus polleat facultatibus, longè dignior sit parte vegetali omnis cognitionis experte; quumquè effecta omnia quoad fieri potest referant naturam agentis, à quo prodeunt; necessariò fatendum est fæminam, quæ multò est imperfectior, quàm sit masculus, habere etiã minorem vim agendi in constitutione fætus, quàm habeat mas; ac proinde masculo generante animam vegetalem, illam supra masculi vires non posse producere partem nobiliorem, cuiusmodi est anima sentiens; Itaque* C *pars irrationalis animæ humanæ totam sui naturam, & originem trahit à Patre.*

Mater autem, quia suo calore, ac spiritu viuifico fouet, atque adiuuat virtutem masculi, illiquè subministrat decentem, & sufficientem materiam, in quam suas vires, ac facultates exercere valeat; non vt patiens tantùm, sed vt caussa quædam instrumentalis, atque inseruiens; adde etiam vt coadiuuans, concurrit ad constitutionem hominis; ex quo licet non sit propriè

generans, reduci tamen potest ad caussas effectrices, eo A
modo, quo & instrumenta, & coadiutrices caussæ ad supremum genus caussæ efficientis reduci solent.

Est igitur Pater agens, à quo verè generatur pars animæ nostræ caduca quoad portionem tum vegetalem, tum sentientem; non Mater: Id quod inde etiam
2.De an. t. 34 *patet, quia ex Aristotele* naturalissimum est omnium viuentium, quæ perfecta sunt, & non mutilata; generare sibi simile in specie; *quum itaque, eodem Aristotele assertore, fæmina, siue mulier sit homo* B
quidam imperfectus, ac mutilatus; non est certè asserendum à fæmina oriri animam fœtus; sic etenim illa generaret sibi simile.

An verò Pater animam irrationalem filij ipsemet proximè, ac immediatè producat, eam educendo de sinu materiæ; an potius ad id præstandum opus sit patri ministerio seminis (quod pertinet ad id, quod est quomodo irrationalis animæ nostræ pars à Patre oriatur, an scilicet immediatè, an mediante semine) rectè expli- C
care non possumus, nisi cognita prius natura seminis; an scilicet sit animatum, & qua anima, atque vnde, & quomodo hæc illi insit, quomodoquè generationi famuletur.

Singula igitur contemplemur ante omnia indagantes nunquid semen sit animatum, nec ne.

Semen

A

Semen habere in se vim procreatricem, seu viuificatricem conceptus, & formatricem partium illi necessariarum; atque ex consequenti animam. Cap. V.

VA in re, *qui a cælestium mutationũ proprietatibus ad Intelligentiarum, vnde talis est origo lationis, naturam nulli sensui cognoscibilem inuestigandam* B *Senioribus aditum præbuit, Ordo nobis dubio procul ex propriarum seminis operationum conditionibus ad animæ in eo existentis essentiam sensus pariter latentem intelligendam facile sternet iter.*

Si itaque omne agens à propria forma sortiri vim agendi, propriasque in determinatam sibi materiam, decenti, & opportuno in loco exercere vires, vetus est Naturæ institutum; Exercere profectò seminis formã C *proprias facultates in eã, quæ illi præsto esse solet in vtero, materiam Embryonis, nouum esse non debet. Sunt autem quæ obiri a semine solent in fœtu primariæ operationes duæ, Conceptus nempe animatio, seu viuificatio, & partium omnium pro vitæ actionibus edendis animanti necessariarum efformatio; vt videre est apud Aristotelem, qui ait,* semen igitur tale est, motumque habet, & principium tale, vt motu peracto pars existat quæque, *ecce vim partium formatricem*, ca- 2. De gen.an c.1.

demque sit animata, *ecce vim animalis productricem; quarum vtraque seorsum satis demonstrat semen esse reuera corpus animatum.* A

Lib. 1. c. 2. & alibi. *Quærentibus enim animæ illius, quam ab initio conceptionis fætui inesse apertum est ex superioribus, agens immediatum, quum id nullum aliud reperire liceat nisi semen, siue hoc ipsum cum Aristotele censeant non fieri partem constituendi conceptus; siue cum Medicis oppositum iudicent; Alioqui si efficiens immediatè generans animam conceptus non est semen, planè id munus Patri, vel Matri adscribendum est; sed quũ efficiens immediatum,* B

1. De gen. an. c. 1. *vt quod tangendo agit, necessariò subsistat cũ passo dum actio fit; Pater verò quum non necessariò subsistat cũ conceptu, dũ is animatur; nam fætus constitutio, ac viuificatio non fit ante sextam diem a coitu,*

7. Hist. 3. *vt supra & ex Aristotele ostensum fuit; quum tamen Pater statim ac Matrem presserit prima die concubitus perijsse poßit illæso conceptu; non Pater ergo, neque Mater (vt visum est in præcedenti capite) dici potest* C *efficiens immediatè tribuens animam conceptui, qua is primò viuificatur, quæ actio in vtero editur non ante sextam diem ab actu veneris; Restat igitur vt generans animam, fætum primo loco viuificantem, sit semen; Quum autẽ omne agens naturale vniuocum actu tale sit, quale potentia est id, quod efficitur, apud Ari-*

2. De gen. an. c. 1. 2. De an. t. 51. 54. *stotelem; quippe agentis munus est formam educere de potentia passi, quod ab eo obiri non potest, cui talis*

A *lis forma reipsa non insit; necessariò planè asserendum est semen, quum Aristoteli sit agens vniuocum, eidem quoque actu esse animatum.* 1.Meta.t.18.& passim alib. 7.Meta.t.31.

At etiam esto Pater, qui reipsa generat animam fætus, quum tamen ille ante huius constitutionem, hoc ipso illæso, perijsse possit; ideoq; non agat tangendo; pater profectò fætui animam non impertiet, nisi mediante semine, ita vt semen accipiat in se animam a patre, vel quā eandem numero fætui conferat, vel qua mediante simi-

B *lem in conceptu generet; quodcunque accidat, oportet semen, ante animationem fætus, animam in se habere; quum autem in quouis corpore est anima aut sentiens, aut vegetalis, in eo esse nequeat, nisi vt actus, & forma: propterea statuendum est semen esse actu animatū.*

Amplius, hoc idem apertissimè demonstrat vis, quæ in semine inest, cunctarum partium fætui necessariarum efformatrix, quæ sanè vel est anima ipsa, quod obseruat & Ficinus dicens, Priusquam adultum sit cor In Tim.

C pus, animam totam in fabrica illius ooccupari; *& Themistius inquiens,* Anima fabricatur, architectaturque sibi conueniens, accommodatumque instrumentum, deformat ipsa sibi, & præparat domicilium non deformatum ante, & præparatum, demum subit; Non enim quemadmodum cithara dedolatur prius, & conditur, tum demum adhibetur ad musicam; ita & corpus ornatur, instruiturque, mox animæ sumendum offertur. *Animaduer-* 1.De an. c.32.

tendum

tendum tamen est hæc nonnisi de irrationali animæ parte verificari, quum mens deforis adueniat corpori iam planè organizato; Vel hæc vis formatrix est animæ facultas, prodiens ab illius essentia, proindeq; ab anima in-
2. Phys.cō.28. *separabilis, quod & Simplicius adnotauit inquiens,* In hominis natura, seu generatione, rei quæ fit, rationem præacceptam esse, per quam fit quod fit; patre nimirum motionis, generationisque principiũ semini inserente, generationisque, ac motionis seriem ad finem vsque aliter quàm in his accidit, quę sponte mouentur. *Quod ita accipies interpretatum a*
2. De an. t. 36. 37. 38. *iuniore Zimara,* In ortu, & generatione hominis, vegetali animæ generantis, quæ generationis principium existit, insitas esse rationes partium humani corporis procreatrices; quas semini communicans, & quasi artifex spontina miracula mouēs, principio motionis facto, seminique indito, animal, aut plantam efformat; hoc est quid, quod prę ditum est anima sensitrice, aut vegetali. *Sed eiusmodi rationes partium nostri corporis formatrices, si substantiæ sunt, nil nisi essentia sunt, aut essentiales ideæ animæ illius, a qua semini communicantur; quare & absque ipsa in eo reperiri nequeunt; si verò accidentia, ea per se sola non possunt ab anima Patris, in qua prius erant, in semen transferri; quoniam accidentium de vno in alterum subiectum impossibilis est migratio.*

Hisce adstipulatur Aristoteles apertissimè semini tri-

buens

A *buens vim constitutricem, ac formatricem conceptus, his notis*, Hoc loco quærimus, à quo partes corporis generentur; aut enim extrinsecus aliquid, aut in genitura, & semine insitum agit, idquè aut pars aliqua animæ, aut anima, aut habens animam est. sed ab aliquo extrinsecus agente effici quæque, aut viscera, aut alia membra, remotum à ratione videtur; fieri enim non potest vt moueat quod non tangit, & quidquam ab eo, quod non B moueat, afficiatur. 4. De gen. an. c.4. 12. De gen. an. c.1.

Reliquum est igitur vt ea, quæ nostri corporis partes effingit vniuersas, & semini insit vis formatrix, & eadem sit anima, vel saltem non sine anima.

Quam sanè vim formatricem, & generatricem mox apertè magis semini inesse ita concludit Aristoteles, vt ante adnotabamus: Semen igitur tale est, motumquè habet, & principium tale, vt motu peracto, pars existat quæque, *ecce iterum vim partium for-*C *matricem*, eademquè sit animata *ecce vim animalis productricem* non est enim facies, nisi animam habeat, neque caro; sed corrupta æquiuocè dicetur facies, aut caro, perinde quasi lapidea, aut lignea facta sit. *Quare si, vt paucis interpositis ait*, omne agens actu tale est, quale potestate est id, quod efficitur; *necessariò asserendum est semini, à quo partes omnes nostri corporis formari, & fieri animatas ait Aristoteles, actu inesse animam; quæ, vel non sine*

qua

quasi est vis illa formatrix, quæ in spermate, est (vt nuper docuit nos Aristoteles) cogimur itidem fateri semen esse animatum. A

Et eò magis, quò in generatione viuentium semen habet rationem artificis, & agentis vniuoci, ac principalis apud Aristotelem, non instrumenti solùm, vt latè patet ex traditis passim in superiore libro.

7. Meta.t. 31.

Quod apertè quoque scribitur à Platone in calce Timæi, & à Galeno asserente, semen primum omnium habere principium vegetabile, quod non ex sanguine, sed ex ipso semine arteriam, venam, neruum, & os, & membranam efficit; *quasi vis formatrix sit anima vegetalis, vel eius facultas existens in semine.* B

Lib. de sem.

Semen pollere non solùm anima vegetali, sed etiã sensitrice: cuius opera, absque eo, quòd regatur ab Intelligentia non errante, viuificat conceptum, & efformat membra. Cap. VI. C

SED *animam, quam nuper in semine reperiri demonstrauimus, non vegetalem solummodo esse, verùm etiam sensitricem, multa sunt quæ conuincant argumenta; & primum, quia semen brutorum animalium, quod necessariò sensitrice anima formatur, longè præstantiorem naturam sortiretur, quàm semen*

A *semen humanum, cui non sensitrix, sed solummodo inesset anima vegetalis; at verò, vt semen humanum in perfectione superari à semine brutorum, aut stirpium, longè abest à ratione, & ab Aristotele ipso scribente minoris rei, & imperfectioris minus esse principium, & imperfectius; ita semen brutorum sensuali anima pollere, rationi est consentaneum; quomodo enim semen in corpore fœtus, quod efformat, sensitricem animam gigneret, si ea careret? nam quum vltra suas vires nihil* 10.Sect. prob. 15.

B *agere valeat; quidquam planè aliud seipso perfectius generare nequit; oportet nanque (vt ait Ficinus) certa quædam ex certis quibusdam seminibus exoriri; & quæ ex potentia in actum transeunt, per caussam quandam in actum produci talem, quæ ipsa iam in se talem, vel æqualem, vel præstantiorem habeat actum; neque sufficere putandum est, si vniuersalis, remotaquè caussa tantùm sit præstantior; alioquin caussæ nostrates possent in virtute cœlestium perfectissima quæque produ-*

C *cere; quum tamen naturalissimum sit agentibus physicis generare sibi simile in specie. Semen ergo brutorum animalium, à quo fœtus eorum fit animal, sensitrice anima gaudere opus est; multò magis igitur tale quid de humano semine dicendum est, quòd polleat anima sensitrice, nedum vegetali.*

Idquè ex eo maximè deducitur, quòd in semine inest admirandæ partium nostri corporis fabricæ vis formatrix, quam rudiori animæ vegetali omni prorsus cogni-

tione destitutæ delegandam non arbitror; impossibile A
nanque reor tam pulchrum partium humani corporis apparatum, tam artificiosum nexum, tam admirabilem structuram, tam elegantem ordinem ab anima infima, & omnis cognitionis experte, qualis vegetatrix est, proficisci, & sine frequentissimo lapsu.

Neque locus est refugij ad Intelligentiam non errantem, à qua vegetalem animam in formatione fœtus ita gubernari asserunt, vt errare de seipsa nequeat, nisi vel à deficiente, vel ab excedente, vel ab indisposita B
materia impediatur in functione proprij muneris; tum quia simile quid est hoc Colcodeæ Auicennæ, quam supra confutauimus; tum quia hinc fieret vt in formatione fœtus anima vegetalis gubernata ab ista tam alta natura nunquam impediri posset ab imperfectione materiei, quominus semper intentum finem assequeretur generando quid sibi simile absque vllo errore: tantam enim vim habet Intelligentia quæuis, vt quàm facillimè possit in defectu materiæ, supplementum aliunde accer- C
sire; in excessu, superfluum aliò trudere; & indispositam materiam apparare, atque adamussim disponere; tum demum quia, non solùm vitio materiæ, sed quandoque culpa efficientis, errata, & monstra contingere apertum facit, qui non semel in Hominis manu exuberare solet sextus digitus: is enim quum non oriatur ob materiei defectum, quod nemo ibit inficias; neque propter eiusdem excessum, quod clarè docet vicini digi-

ti

A *ti macies, atque pusilitas; aliquando enim accidit vt sexti digiti magnitudo vnà cum mole proximi neque superet legitimi, ac proportionati digiti in altera manu quantitatem, neque ab ea superetur; indicium certissimum id erroris, non vitio materiæ, sed culpa efficientis contingere, non quidem debilis; nam id potest in necessarijs deficere, non exundare in superfluis; neque robustioris; tale siquidem in proportionata materia haud geminandam formam non geminat; sed inscij, vel non* B *animaduertentis quotuplex esse debeat formandum instrumentum.*

Quum itaque, si anima in formatione conceptus regeretur ab Intelligentia non errante, nunquam eius culpa (si non absolutè) errata contingerent; quumquè in constitutione Hominis rarò admodum (teste Aristotele) monstruosæ partes efformentur, quas tamen frequentissimum esset videre, si ab efficiente omni vi cognitrice destituto fabricarentur; non immeritò vis efformatrix C *matrix partium nostri corporis interdicitur animæ vegetali, tam ex se operanti, quàm gubernatæ ab Intelligentia non errante; sed ascribitur animæ sensitiuæ, quæ cognoscit quicquid operatur, & errare quidem potest opus suum non animaduertens, aut alibi intensius occupata, aut ob incuriam; sed in homine rarò, quoniam ea facultate cognoscendi pollet, quæ non multo interuallo superetur ab Intellectu; in brutis verò sæpius, quia in his anima sentiens inferioris notæ est quàm in homi-*

4. De gen. an. c.4.

ne, ac rudioris cognitionis. Semen igitur, in quo residet facultas ista formatrix partium nostri corporis, necessariò habet animam sensualem. A

Alioqui si semini sensitricem animam inesse non dicamus, undenam fœtus talem animam immediatè sortiri possit, non apparet: assignandum est etenim immediatum efficiens, à quo conceptus proximè nanciscatur animam sensualem, quod sanè nihil aliud statui potest quàm semen: sensitrix nanque anima, quam ante aduentum mentis fœtus obtinet, de necessitate vel proximè genita est in conceptu, quum ante conceptionem ipsa non esset; vel quum antea existeret, aliunde recepta est in conceptum. Si profectò sensualis anima, quum prius non esset, in humano conceptu immediatè producta est; oportet eam proximè genitam fuisse vel a matre, vel a patre, vel a semine; nullum enim peculiare aliud agens, quod tangendo moueat, quale esse debet quod immediatè agit, reperiri potest in generatione animalis, seu in eductione sentientis animæ de potentia materiæ, præter ista tria, mater, pater, & semen. B C

At verò impossibile videtur immediatè generans animam sensitiuam fœtus esse matrem, quæ ad generationem non concurrit sic actiuè ac masculus; sed si ipsa fœtui animam sensitricem conciliaret, magis profectò effectricis caussæ rationem haberet in generatione hominis, quàm masculus, a quo vel nulla prorsum, vel sola vegetalis sensitrice imperfectior fœtui communicaretur.

Am-

A *Amplius, si mater fœtui animam sensualem tribuere potuit, eandem ipsi & vegetalem impertiuisse nihil est, quod impediat; sed ita masculo nihil opus esset ad sobolem; quum fœmina conceptui, cui materiam suppeditat, formam quoque indere posset. Non ergo mater est agens immediatum, quod proximè generat partem sensualem animæ fœtus. Verùm neque pater, qui mori potest antequam fiat conceptus, dici debet proximum efficiens, quod tangendo moueat, a quo conceptus hauriat* 1. Lib. c. 54.
B *animæ suæ partem sensitricem. Relinquitur ergo vt hoc munus proximè generandi animam fœtus sensualem adscribatur semini: semen autem si fœtui sensitricem animam indere potest, eam necessariò in se habere debet.*

Sed si animam sensitricem, quum antea extaret, aliunde fœtui communicatam statuamus (quod erat principalis dilemmatis alterum membrum) hoc rursus ita subdiuidendum est, asserendo animam sensualem extrinsecus ita hoc est, a Patre in conceptum recipi vel
C *nullo prorsus, vel aliquo mediante corpore, quo innitatur. cuius diuisionis quum primum membrum prosternat demonstratio Aristotelis in superioribus exposita, qua dicebatur Animam, cuius actiones corporei organi interuentu eduntur, non posse sine corpore subsistere; sensualemq́ animam eiuscemodi esse, vt sine corporeo instrumento fungi nequeat proprijs muneribus; quippe ambulare animal non potest sine pedibus, proindeque non posse sensitricem animam citra corpus existere; proptereaquè*

quum

quum antea eſſet, fætui extrinſecus accedere nullo me- A
diante corpore; ſed hoc eſt priuilegium Mentis.

Reliquum eſt igitur vt anima ſenſitrix, ante fætum exiſtens, illi accedat mediante aliquo corpore, quo prius fulciretur; quod equidē corpus nihil niſi ſemen eſſe poteſt. Sin autem ſemen animam ſenſualem fætui communicat, neceſſarium eſt planè ſemen eandem animam in ſe habere: ſemen igitur nedum vegetalem, ſed & ſenſitricem animam obtinet, qua eſt animatum.

Illud obiter hîc adnotamus quibus rationibus hacte- B
nus probatum eſt humano ſemini reipſa ineſſe animam ſenſualem, non vegetalem tantùm; iiſdem planè confirmari aliorum animalium ſemini animam eiuſdem generis, licet naturæ imperfectioris; at ſemini plantarum ſolam ineſſe vegetatricem.

Monſtratur animam irrationalem, quæ in ſemine eſt, oriri ab anima Patris quoad partes ratione carentes in emiſſione ſeminis multiplicata, & C
diuiſa ad partitionem ſubiecti. Cap. VII.

ED *an quæ in conceptu eſt anima ſenſitiua, eadem numero ſit cum ea, quæ prius erat in ſemine; an potius numero diuerſa, licet eiuſdem ſpeciei; ita vt ſemen non quam actu habet animam ſenſualem, eam ipſam fætui conciliarit, ſed huius animæ miniſterio.*

A *nisterio in illo alteram eiusdem speciei produxerit, nunc videre operæprecium arbitror.*

At illud prius inuestigemus Vnde, & Quomodo hæc, quæ in semine est anima originem habeat.

Horum primum vt apertissimum est cuique, vel ex testimonio Aristotelis perspicuis verbis absque vlla probatione tanquam notissimam senteutiam afferret asserentis, Quicquid in semine reperitur, id ab eo procul dubio creatum esse, qui semen fecerit; *ita* 2. De gen. an c. 1.

B *secundum facilè nobis erit indagare intimius naturam seminis perscrutantibus.*

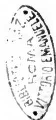

Quam itaque in stirpium ferè vniuerso genere rationem habent qui ex eis oriuntur fructus, eădem ferè prorsum in hominibus sperma sortiri & Aristoteles, & materia, & modus generationis, & vsus, & vires, & alia pleraque accidentia, quibus adinuicem vtraque communicant, abundè demonstrant; Nam Aristoteles ait quòd semen, & fructus interse differunt prio 1. De gen. an. c. 18.

C ris, posteriorisquè ratione fructus enim quod ex alio est, semen autem ex quo aliud. *nam aliàs ambo idem sunt, ita vt sperma dicatur fructus patris generantis, & semen filij generati; perinde ac castanea fructus est arboris, à qua decidit, & semen nouellæ ex castanea sata enascentis.*

Et quemadmodum fructus ex elaborato magis alimento, quod totius arboris nutritioni superest, originem ducunt; ita planè semen ex puriori sanguinis portione,

quæ

quæ superest nutritioni vniuersi corporis generari, satis apertum censeo.

Et veluti è satis fructibus, qui vel semina ipsa
1. De hist. plā. c. 3. *sunt, vel ea in se continent Theophrasto autore, in humum bonis qualitatibus affectam, eiusdem speciei arbor, ac planta germinat, cuius ea est, vnde sati fructus ortum duxère; sic ex iniecto spermate in sanum vterum, bene què affectum corpus, eiusdem speciei animal producitur cum eo, à quo sperma prodijt. Sicuti præterea fructus ab eis arboribus non producuntur, quæ, vel solum quàm par sit aridius colentes sufficienti carent alimento; vel ex aduerso præ nimia soli humiditate, ac pinguedine luxuriant; vel iuuenes, ac propè ortum existentes omne, quod è terra hauriunt, humoris, ac pabuli vt in debitam augeantur molem pro sui nutritione, & incremento absumunt; vel senio confectæ tanto non affluunt calore, quanto opus esset ad conficiendum alimentum sufficiens tum sui ipsius nutritioni, tum quoque fructuum productioni; vel denique humum, climaue sortitæ frigidioris temperaturæ, ob allatam rationem de senio; pari pacto semen Homines illi non generant, qui vel graciliores sunt, ac nimis extenuati, ob defectum sanguinis; vel nimium obæsi, proptereaquod sanguis, ex quo gigni sperma deberet conuertitur in adipem; vel pueri, quia eis totum, quod ingerunt, alimentum necessarium est pro corporis nutritione, ac incremento; vel senes; vel qui regionem incolunt frigidiorem, vt Scythæ,*

qui

A *qui vt plurimum sunt infæcundi, quoniam vtrorumque imbecillus calor tantum sanguinis generare nequit, quantum & restauratio eius, quod de senum corpore dissoluitur, vnde continuè decrescunt; & seminis productio in vtrisque requirere videretur.*

Vti etiam stirpes calidiori cælo, & solo gaudentes inter cæteras fructuum sunt feraces; ita & homines clima calidius incolentes valde sunt salaces, atque alijs fæcunditate præstant; quales sunt Aegyptij, quorum

B *mulieres vnico initu sæpè quatuor, sæpissimè verò tres generare fœtus testantur Albertus, & Aristoteles.* 9. De animal. c.5. 7. De his an. c.4.

Quare si semini animam ratione carentem a genitore communicari dixero, atque eandem in spermate a patre seiuncto permanere eodem prorsus modo, quo & fructibus vegetatrix a propria stirpe impartitur, in eisquè ab eadem auulsis remanet; nil nisi verum dixisse credidero; nempe fructus, dum arbori hærent, eiusdem animæ beneficio viuunt, qua & arbor ipsa viuere di-

C *citur; quæ arboris anima postmodum plurificatur, diuiditurquè ad subiecti diuisionem; puta quum fructus ab arbore separantur, ceu semen a masculo, cuius rationem habere plantas, easque vti terra tanquam vtero, ac matre supra demonstrauimus abundè.* Lib. 1. c. 18.

Ita prorsum arbitror semen in corpore patris eadem anima potiri, qua & pater ipse fruitur; quam diuidi, ac plurificari censeo ad subiecti diuisionem, dum semen a patris corpore seiungitur., quæ quidem plurificatio,

atque diuisio animæ humanæ in patre fit solummodo secundum partem animæ nostræ caducam, & irrationalem, quæ sola vna actu existens est potestate multæ, ac diuisibilis aliquomodo propter participationem quantitatis, vt ostensum est superius, altera portione animæ humanæ, puta rationali, existente omnino vna, atque indiuisibili propter sui immaterialitatẽ. Sed hæc omnia adhuc magis confirmabuntur infra, vbi quæ in oppositum proponentur, difficultates examinabuntur. A

Lib.1.c.13.15.

B

Ostenditur tum vnde, quo modo & quando animæ humanæ portio & vegetalis, & sensualis, quæ in fætu est, illi reuera insit; tum quomodo, & quando fiat conceptus, & in eo formentur partes. Cap. VIII.

VISO *quòd anima vegetalis, & sensitiua semini a Patre inest, dum anima paterna secundum sui partes ratione carentes, ac mortales plurificatur, atque diuiditur ad partitionem subiecti in actu veneris; reliquum est modò vt videamus vnde, quomodo & quando anima rationis expers, quæ in conceptu est ante aduentum mentis, illi verè insit.* C

Lib.2.c.4.5. *Qua in re, quum satis demonstratum sit in superioribus conceptui in vtero degenti tum vegetalem, tum sensitricem animam impertiri a semine; quumquè ex*

traditis

A *traditis in primo libro non minus apertum sit semen cedere in materiam Embryonis; concludendum certè nobis erit animam, quæ prius erat in semine, non alteram similem sibi postea, tempore conceptionis, in Embryone generasse; sed eandem numero semetipsam Embryoni communicasse, ita vt semen eam ipsam, quam habet, animam materiæ muliebri in vtero sibi adiunctæ communicando conceptũ constituat, animet, atque viuificet.* Cap. vlt.

Alioqui & Natura in superuacaneis exundaret, B *animam alteram gignendo in Embryone, cui quæ antea erat in semine, sufficeisset; at verò Naturam nusquam duo adhibere, vbi vnum sit satis, ita notum existimo, quod multiplici Aristotelis cõprobatione non egeat. Addequòd si verum est Aristotelis dogma hoc,* absurdum esse si continuò, & statim ac generatum sit, quidquam corrumpatur, *ita vt breuissimo tempore in esse permaneat; inconueniens planè erit animæ partes mortales, ac rationis expertes semini a patre inditas* C *in actu veneris, post septem dies in actu conceptionis, statim ac sibi similes in fætu produxerint, corrumpi, ac interire. Et eò magis, quò Naturæ legibus refragatur quidquam sponte, naturaliquè propensione ferri ad id producendum, a cuius ortu generans illud necessariò debeat interire; quum è contra cuique hanc legem Natura indixerit, vt sui conseruationem semper intendat, atque procuret.* 8.Phy.t.63.

Sed quemadmodum vbi tum ramus ab arbore auul

sus in humum iterum plantatus, tum semen a planta in terram, tanquam in vterum matris, eiaculatum nouam gignit stirpē paternæ stirpi similem, non quidē suæ animæ ministerio alteram eiusdem speciei animam generando in terræ succo; sed suam propriam materiæ illi communicando, quam è terra hausit, sibiquè adiunxit tanquam pabulū; ita prorsum genitura a patre demissa in vterum fœminæ, nouam in conceptu animam non generat ministerio illius, quam a patre acquisiuit; sed eam ipsam, quam in se habet animam semen conceptui, atque Embryoni communicat. A B

Semen igitur, vbi in vterum sese receperit adiungit sibi sperma fœmineum, & menstruum sanguinem, taliquè materiei communicat animam suam, quam à patre acquisiuit; eandem numero eo modo, quo in nutritione animal, quod nutritur, adiunctæ sibi materiei alimentari per nutritionem communicat essentiam animæ propriæ; Quare sicuti in nutritione alimentum non conuertitur in naturam partis nutriendæ suscipiendo in se formam, & animam eius statim ac illi parti aspergitur roris instar; sed prius ab anima & forma partis acquirit similem temperiem, colorem, consistentiam, & aliam quamlibet qualitatem in parte nutrienda existentem (quæ actio Medicis dicitur assimilatio) quibus qualitatibus mediantibus, tanquam præuijs dispositionibus, postea induit substantiam partis, quæ nutritur, suscipitquè formam, & animam eius; Sic mu- C

liebris

A *liebris materia non ſtatim ac ſemini in vtero adiuncta eſt, ab eo animam ſuſcipit; ſed prius à ſemine apparatur, ac diſponitur ad animam; quia ſemen ſibi adiunctam in vtero materiam fæminæ alterat tum in primis, tum quoque in ſecundis qualitatibus, illiquè talem temperaturam, & conſiſtentiam tribuit, quæ ſit præuia diſpoſitio ad ſuſcipiendam animæ ſubſtantiam; & in iſta materiei præparatione ſemen occupatur, ac laborat ſeptem diebus à coitu; ſeptima verò die apparatæ materiei, ſibique agglutinatæ ſuam formam, &* B *animam communicat. Vnde benè dicebat Ariſtoteles* 2. De gen. an. c.3. *tum* conceptum fieri, vbi excrementum fæminæ receperit à ſemine maris principium, quo animatum eſt; *tum* certum eſſe conceptus facti indicium, vbi ſemen à coitu intra vterum permanſerit 7. Hiſt. c.3. per ſeptem dies; & corruptiones, quæ accidunt mulieribus intra ſeptem dies, vocari effluxiones; quæ verò à ſeptimo ad quadrageſimum, abortio-C nes; *& hoc non niſi quia ſeptem primis diebus ex vtero effluere nequit nil aliud quàm purum ſemen, aut menſtruum; at poſt hoc tempus ex ſemine, & menſtruo conceptum animal, cuius ſolius præcox, & immaturus exitus ab vtero, abortio propriè nuncupari poteſt.*

Ita ergo quæ prius in ſemine quaſi ſopita, & dormiens latebat anima ſenſualis in actu primo, à materia muliebri primùm expergiſcitur, ac ſuſcitatur ad actū ſecundum, puta ad præparationem dictæ materiei pro

anima

anima suscipienda, & conceptu constituendo: facto A
conceptu deinde promouetur ad perfectiorem, & laboriosam magis operationem, nempe ad formationem partium necessariarum futuro animali ad vitæ actiones obeundas; quod opus vt plurimum completur intra quadraginta dies à conceptione.

Seminis porrò anima ista tum ad primam illam operationem, qua materiæ indit præuias dispositiones ad animam, & post illas ipsi eidem animam suam communicat; tum in secunda, qua in conceptu format in- B
strumenta opportuna futuro animali ad munia vitæ, vbique vtitur ceu instrumento calore, ac spiritu semini insito, sed foto, atque adiuto à calore, & spiritu matris influente, tanquam instrumento secundario.

Atque hæc de ortu Animæ humanæ iuxta partem illius ratione vacantem dicta sufficiant. Quæramus nunc de Origine partis Rationalis.

Vnde, Quomodo, & Quando oriatur, & fætui C
aduenit pars animæ humanæ rationis compos. Cap. IX.

NIMAE *nostræ portio rationalis, quum in operari à materia non pendeat tanquam ab instrumēto (vt superius abundè ostensum fuit) eadem profectò haudquaquam in esse ab ipsa materia dependere potest; quip-*

pe

A *pe idem vbique principium est, quo quid est, & quo quid agit.*

Amplius, quum ea, quæ intelliguntur, apprehendantur per modum, & naturam illius, quod apprehendit; apprehendat autem Mens hominis obiecta intelligibilia nonnisi abstracta à materia, & depurata à conditionibus eius; necesse est dubioprocul fateri naturam, & originem mentis non dependere à materia.

Deinde, æternus quum sit, & immortalis noster In-
B *tellectus, eum certè à materia independentem esse necesse est, quæ teste vel Aristotele, caussa est rebus, quæ* 7.Meta. t. 53.
ab ea pendent, vt esse, ac non esse possint. Oritur ergo 12.Meta. t. 30.
Mens nostra, non emergens de sinu materiæ more formarum corruptibilium. Quum autem corporeum vnumquodque agens, & quoduis mortale generans, vt quod necessariò tangendo mouet, suos effectus non pariat, nisi eos educendo de sinu, ac potestate materiæ, & omnino præsupposita materia; non potest profectò
C *mens humana prodire, nisi ab incorporeo, atque immortali efficiente.*

Verùm quoniam in ortu mentis nascitur per se quædam substantia de nouo, ex nullo præsupposito subiecto, erit sanè productio animæ rationalis, non generatio physica, quæ est mutatio non entis huius ad esse hoc, vt non equi ad equum; sed creatio, quæ est productio substantiæ, ac entis ex nihilo, seu mutatio non entis simpliciter ad esse simpliciter.

Ex

Ex hoc duplici ratione colligitur Agens, à quo per creationem producitur anima rationalis, esse Deum Optimum Maximum, non vllam ex caussis secundis, ac infra Deum. Prima quidem ratio est, A

Quia, quum inter nihil, & ens nulla sit proportio, ac propterea inter ea ponenda videatur infinita distantia; non potest procul dubio quid ex nihilo Ens producere, si non habeat virtutem infinitam; at verò agentium nulli adscribi potest vis immensa, nisi soli Deo; nanque cætera omnia infra Deum vt finitum habent suæ naturæ gradum: quippe illis fieri potest additio vlterioris perfectionis, quæ summa est in Deo: ita necessariò pollent limitato vigore; in natura enim finita vis infinita esse nequit; Deus autem vt immensam habet naturam, omninoué infinitam, cui nihil addi potest, infinitam quoque virtutem necessariò possidet: vbique etenim virtus naturæ proportione respondet; Oritur ergo per creationem à Deo pars animæ nostræ rationalis. B

Alia verò ratio est, quia quum in quauis re sit duplex esse (vt obseruat Ficinus) primum quidem esse simpliciter, ante quod nihil est; idquè est simplicissimum esse, in quo omnia communicant quæcunque esse dicuntur, alterum verò sit esse hoc, puta esse equum, esse ignem; id autem est esse compositum, posterius, ac particulare, quo singula abinuicem differunt: si profectò nulla caussa potest producere effectum seipsa priorem, communiorem, ac simpliciorem; sed semper effectus, & caussa C

18. De immor. an. c. 3.

adinuicem

A adinuicem sibi mutua proportione respondeant; quemadmodum res quælibet necessariò acquirit esse id, quod est, seu esse secundum, atque particulare a caussis pariter secundis, ac peculiaribus; pari ratione res aliqua nõ potest sortiri esse primum, simplicißimum, & communissimum, nisi a prima, simplicissima, & vniuersalissima omnium caussa, quæ Deus est, Optimus Maximus; Creatur ergo mens nostra, siue anima rationalis solùm à Deo glorioso.

B Sic autem creata Rationalis anima, quum non deceat eam, antequam corpori adiungatur, solutam ab eo persistere, tum quia noscens melius esse sibi solutam esse a corpore (vt ait Aristoteles) nollet fortasse illi sese insinuare; & nolente Deo liberam eius voluntatem cogere; malè sic hominum generationi consuleretur; tum quia creata Mens, nisi a Deo statim associaretur corpori, profectò ipsa antequam corpus ingrederetur vel quidpiam intelligeret, vel nihil cognoscens ignara peni- 1. De an.t.49.

C tus fœtui adueniret; si Mens humana ante corpus aliquid nouisset, cur corpori adiuncta illius non recordatur quod prius nouit, quod argumentum obijcit aliquando Platoni Aristoteles? si verò rudis, & omnis cognitionis expers ante corpus extitit Rationalis anima, nesciret ipsa profectò cui corpori sese committere; quamobrem neque ita benè cum humano genere ageretur fieri nanque posset vt prius multis corporibus non humanis ignara se se insinuare tentasset, quàm aliquem con- 2. Post.c.vlt.

ceptum humanum informãdum adinuenisset, & quum A
multa simul illi præstò esse possint corpora informanda, nullam rationem haberet cur potius hoc, quàm illud corpus humanum actuaret, casuquè contingeret ut eadem rationalis anima adiungeretur potius filio Petri, quàm conceptui genito ex Socrate, quod summam Dei prouidentiam, & Naturæ sagacitatem non decet.

A Deo itaque momento, ac supra conditiones temporis, creatur animæ nostræ pars intellectiua ex nihilo, statimquè creata nullo temporis interuallo ab eodem corpori nostro infunditur perfectè organizato, alijsq; animæ B
partibus, vegetali nempe, ac sensuali, prædito. Quod non contingit ante quadragesimam diem a conceptu: quoniam sicuti actio formandi tot, tamquè diuersas, & artificiosas partes in corpore, celerius perfici non poterat; ita perfectissima inter animas Rationalis corpori rudiori, naturæquè imperfectiori adsociari non debebat.

Adsociatur autem Rationalis anima corpori in se C
habenti animas mortales, vegetalem nimirum, & sentientem, sed longè aliter ac istæ; quia mortales animæ inuicem in vnam naturam, tanquam materia, & forma, coeuntes, quæ dicitur anima irrationalis, aut sentiens a nobiliori parte, corpori simul vniuntur immediatè, atque secundum omnem illius dimensionem, ut quæ sunt materiales, & quantitatis aliqua ratione participes, vt puta per accidens; quocirca corpori coextenduntur;

A *duntur; at Rationalis anima unitur corpori mediantibus illis in eo praeexistentibus; & in una tantùm parte illius, in eaq; indiuisibiliter, seu non extensè: quoniam a materia non pendens nullo modo est capax quantitatis, cuius radix, ac fundamentum est materia. Immediatè verò Rationalis anima adiungitur animae ratione carenti in corpore extensae, tanquam punctum corpori; &, veluti actus internus omnino indiuisibilis vnitur suo perfectibili extenso, non secundum omnem ipsius*
B *dimensionem, sed in una tantùm sui parte, quam rationi consentaneum est esse illam, qua anima rationis expers perficit partem omnium principem in corpore nostro, quae Medicis est Cerebrum, Peripateticis autem Cor. Ex anima verò irrationali in corpore extensibiliter praeexistente tanquam ex vlterius perfectibili, & rationis compote, indiuisibili, ac de foris adueniente, tanquam ex vltima perfectione, componitur unum perse ens perfectum, quod appellatur Anima humana; quae*
C *ceu forma informans immediatè humano corpori vnitur, ac secundum omnem illius dimensionem, sed hoc ratione partis suae materialis, ac irrationalis: nam iuxta sui partem rationalem, quae non est capax extensionis, vnitur vni tantùm particulae corporis, illiquè impartibiliter, seu non extensè. Sic enim totum lumen, ceu forma vnitur diaphano secundum omnem ipsius dimensionem; at si mente concipias aliquam partem luminis indiuisibilem, ea tibi videbitur actuare vnam*

solummodo particulam perspicui, non omnes illius partes; quum tamen lumen sit vna tantùm numero forma in perspicuo, etsi habeat plures partes. Quæ omnia Animæ humanæ bellissimè adaptantur, atque conueniunt, vt fusius in superioribus demonstratum fuit.

Lib. 1. c. 15.
Lib. 2. c. 1.

Ita in præsentia nos De Ortu Animæ humanæ opinamur.

FOR-

FORTVNII LICETI
DE ORTV ANIMAE HVMANAE

LIBER TERTIVS,

In quo proponuntur, & enodantur magis arduæ difficultates, quæ contra sententiam Autoris adduci possunt.

Quid obijci possit aduersus ea, quæ De Ortu Animæ humanæ in superioribus ex propria sententia disputauimus. Cap. Primum.

C VONIAM *ad stabiliendam quamque veritatem non sat est illam validis argumentis corroborare, nisi etiam de medio tollantur quæcunque illi aduersari videntur; ideo sententiam nostram de Ortu Animæ humanæ in superioribus libris promulgatam, & confirmatam in hoc tandem ab omni labe vindicandam esse duximus. Quæ igitur nobis refragari possunt proponamus omnia, sigilatim postea cuncta diligenti examine perpensuri.*

Inprimis, male illud statuisse videmur fætum in vtero ali per os; nanque in oppositum arguit Aristote- 1

2. De gen. an. c. 5. les, quia id contingeret quoque in cæteris animalibus; quod tamen falsum esse demonstrat non solùm sensus in anatome, qua dissecantes conspicimus ea nutrimentum sibi haurire per vmbilicum: sed & ratio, qua constat animalia quæque in vtero circundari membranis, quæ à matre ad labia fœtus quidquam permeare non permittunt. Adde quòd in pullis extra vterum in ouo genitis aperté conspicitur vmbilicus refertus luteo, quod est eorum alimentum; cur ergo & in vtero formatis id non euenit, vt per vmbilicum sibi alimentum hauriant? Hæc Aristoteles. A B

2 Cui & illud secundò refragatur, quod statuimus fœtum post quadraginta dies in vtero permanere vt roboretur ad facilè tolerandas aeris inclementias; quum tamen Aristoteles fateatur fœtum in vtero manere non nisi gratia alimenti, quod à matre per vmbilicum trahit. 2. De gen. an. c. 4.

3 Non minus falsò dixisse videmus mentem ad intelligendum non vti corporeis instrumentis, quum ea occupata in profunda meditatione alicuius obiecti, vt in Ecstasi, sensus omnes nõ alia ratione ferientur nisi quia mens ad centrum secum rapit, non partem, vt in leui, ac tenui speculatione; sed totum sensum, totumq; spiritum, ac animalis calorem, quo mens ad contemplandum vtatur, tanquam instrumento: perinde nanque digito vno quid vehementissimè comprimente, cæteri ab omni actione ociantur, illo vno ad suam istam actio- C

nem

A *nem edendam totum spiritum animalem, totumq; calorem, qui ad vniuersam manum influere, ac trasmitti solebat, trahente, ac rapiente ad sese.*

Amplius, si verum est quod statuimus mentem ad speculandum non vti sensu, ac phantasia, sed ab ea potius interpellari; cur in somno, dum sensus omnes ligati ociantur, mens tunc maximè non contemplatur, vt pote in tempore opportuno, quo timendum non esset eam perturbari ab imaginatione, ac phantasia? 4

B *Præterea, quum mens talem naturam habeat apud Aristotelem, vt possit omnia fieri, omniaq; intelligere: ex se autem non magis vnum, quàm alterum intelligeret; opus est profectò, si debet mens quidquam intelligere, eam dirigi, mouerìq; ad contemplandum potius hoc, quàm illud intelligibile, ab appetitu, qui præcipiens menti quid agendum, non permittit eam operari citra interuentum organi corporei; quippe appetitus nobis communis quum sit cum irrationalibus animalibus, sensus est, C ac facultas corporea.* 5 3. De an. t. 17.

Difficultatem & illud parit, quod scripsimus de mente Aristotelis animam rationalem esse antiquissimã, & ab æterno, non ortam in tempore; nanque idem Aristoteles ponens discrimen inter caussas effectrices, & formales, è quorum genere est anima rationalis, ait caussas effectrices, seu mouentes esse ante suos effectus, caussas verò formales simul tempore cum illis. 6 12. Meta. t. 16.

Dubium quoque est id quod diximus animam homi 7

nis

nis ita esse compositam ex anima irrationali, & intellectrice, ut illi praexistenti in cõceptu haec posterius adiungatur, tanquam actus, & complementum; nam primò illud vulgatum est axioma, quicquid aduenit enti in actu est accidens; quum igitur primis temporibus fœtus in vtero constituatur ens in actu per animam irrationalem, profectò si hac non corrupta, sed permanente, fœtui adiungatur anima rationalis, ea ipsa erit accidens, non substantia, quod tamen est falsum.

8 *Deinde ex hoc id etiam sequetur absurdi, quòd mutatio de non homine ad homine erit alteratio, non vera* B
1.De gen.t.25. *generatio, quae apud Aristotelem fit quando mutatur totum suppositum praexistens nullo remanente sensibili vt subiecto eodem.*

9 *Vlterius obstat & Fernelius quoniam Anima vni-*
1.De abd. rer. cau. *tur corpori mediante calore & spiritu, qui est vehiculum animae, ac illi proportione respondet; sed in vnoquoque viuente vnius tantùm generis calor est, vt qui ab vno principio prodit; ergo vnumquodque animatum* C *vnius tantùm generis animam obtinuit, seu simplicem, vel nutrientem, vel sentientem, vel mentis compotem, non ex hisce omnibus coagmentatam.*

10 *Item, in animali praeter formas singularum partium, carnis, ossis, nerui, & aliarum, datur alia forma totius, quae non includit in se formas partium, nec est ex eis coagmentata; Ergo forma haec totalis est simplex natura. Antecedẽs probat quatuor argumentis, & primo,*

Ex

A *Ex Aristotele forma omnis, & anima est prior quàm sit corpus; sed omne, quod est compositum ex formis partium corporis, est posterius quàm sit corpus; ergo anima non potest conflari ex formis partium corporis. Deinde, forma totius edit aliquas operationes, quas nulla forma partium obire potest; ergo forma totius est quid a formis partium distinctum, non ex illis constitutum. Deinceps, ex Aristotele compositum omne est, non vt cumulus, sed vt syllaba ba; quare sicuti ba. non est b.*
B *& a. sed tertium quid ab his distinctum; ita animal non est suæ partes, sed quid ab eis distinctum; quare nec forma animalis erit coagmentata ex formis suarum partium, sed quid ab eis diuersum, & simplex. Demum, dum animal moritur, anima, & forma illius vel interit, vel ab eo separatur; sed in animali mortuo supersunt ossa, nerui, caro, & aliæ partes omnes cum suis formis; ergo forma totius animalis non est quid conflatum ex formis suarum partium.*

C *Neque item verum videtur quod vlterius dictum* 11
est a nobis Animam humanam quoad gradus inferiores, vegetalem scilicet, ac sensitiuum, esse multiplicabilem, ac diuisibilem ad diuisionem subiecti; nam ouum gallinæ subuentaneum, quod sine ope maris genitum in fœmineo corpore viuit, nutritur, augeturque, tanquam fructus illius, dum ab aluo gallinæ excluditur quum non remaneat animatum (alioqui esset prolificum) satis demonstrat animam ouipari non esse diuisibilem ad

partitionem subiecti; si ergo anima ouipari non est diuisibilis, ac multiplicabilis; quantò minus animæ humanæ pars rationis expers erit partibilis, ac plurificabilis? A

12 *Amplius, & illud mirum videtur, ac impossibile, quòd homo, cui vnica est anima (siue simplex hæc sit intellectus, siue composita natura ex rationali, & rationis experte) suo semini animam ratione carentem impertire valeat eidem non communicando rationalem.*

13 *Adde quòd si hoc in emissione seminis contingit, cur dum effoditur oculus, obtruncatur caput, vel alia quæuis pars a corpore reliquo separatur, hæc itidem, vt sperma, non remanet extra corpus animata, & viuens?* B

14 *Sed & quod ab Aristotele scribitur, ossium, neruorumquè materiam esse seminale excrementum; id quod & alibi confirmatur, vbi scribitur animalia, & plantas fieri ex semine tanquam ex principio materiali, apertè refragatur ijs, quæ supra nobis determinata sunt de mente Aristotelis hac in re, nimirum Aristotelem censuisse semen non cedere in materiam geniti, sed effectricis caussæ tantummodo rationem obire.* C

2. De gen.an. c.4. 1.Phys.t.62.

15 *Tandem & illud falsum esse videtur, quod supra nos diximus semen esse animatum, eademquè numero anima potiri, qua & id, quod ex eo nascitur, multis rationibus, & primò allatis a Fernelio dicente quòd si semen esset animatum eadem numero anima, qua & Embryon, quum fœtus non sit minus homo quàm infans,*

A *fans, neque infans quàm puer, neque puer quàm adultus; profectò semen æquè esset homo ac quiuis nostrum; quod tamen est falsum penitus.*

Addit, si semen esset animatum, ergo vel vna tantùm illi inesset anima, vel idem multas haberet animas; si semini vnica inest anima, quomodo ex eo simul vno partu enasci possunt plures conceptus? at si multæ illi insunt animæ, cur ex eo oriri potest vnicus fœtus vna tantummodo anima præditus? 16

B *Subdit, si dum eiaculatur semen, in eo remanet anima similis ei, qua pollet animal, a quo semen decidit; par est sicuti semen a corpore, ita seminis animam ab anima parentis generari; sed istud qua ratione fieri possit, vt vnius hominis anima alias de se nouo quodam, & inaudito procreationis genere, tam repentè, tam multa, tam crebrò multiplicet, æquum est vt clarius explicetur.* 17

Amplius, quomodo propriè hominem faciet ea, quæ 18
C *in semine est facultas, quæ nondum est hominis natura antequam homo fiat?*

Præterea, non decet animam, quæ præstantem sic habet naturam, inesse vili, ac sordido excremento, cuiusmodi semen est ipsi & Aristoteli. 19

Vlterius, sicuti se habet putris materia ad ea, quæ putredine generantur; ita semen ad animalia perfecta; sed putris illa materia ex se animam non habet; igitur neque semen. 20

21 *Quòd si in semine inest anima; ergo vel similiter ac in* A
perfecto animali, vel dissimiliter; si primum, ergo semen erit perfectum animal; si dissimiliter, ergo vel tota anima perfecti animalis inest semini: vel tantùm illius pars; non pars, quoniam anima nullas habet partes, quæ seorsum a toto subsistant, quum non sit corpus; si tota in semine inest anima, ipsa profectò vel est eiusdem generis, & essentiæ cum ea, quæ est in animali: vel diuersæ naturæ: si primum, vel esset æquè perfecta: vel imperfectior; si æquè perfecta, tuum ergò semen erit B
perfectus homo: si imperfectior, igitur formæ, ac substantiæ suscipient magis, & minus; si verò anima, quæ est in semine, dicatur esse diuersæ naturæ ab ea, qua pollet id, quod ex semine oritur, semen profectò non poterit fieri animal, nisi pereat illius forma; atque hinc fiet, vt in semine nihil præextiterit formæ eius, quod semine propagatur. Hæc Fernelius.

22 *Quibus addi potest, si semen, vt dictum est supra, est materia generandi viuentis, quomodo illi formam* C
eandem cum ea, quæ futura est in gignendo animali, inesse credendum est? ex physicis nanque scimus materiam per se sumptam, & ante actum generationis non habere formam futuri compositi, sed priuationem.

23 *Vlterius, apud Aristotelem, anima est actus corpo-*
2. De an.t.6.7. *ris organici; quum autem sensu ipso vel iudice, semen nullis munitum instrumentis sit corpus similare, ac homogeneum;*

A *mogeneum; necessario asserendum est semen non esse animatum.*

Cui tamen si animam quis aliquo modo adscribere vellet, eam procul dubio illi inesse non nisi potentia concedendum est cum Aristotele. 24

2. De gen. an. c. 3.

Alioqui (quod obijcit etiam Fernelius) frustra in semine constitueret quis actu reperiri animam, quae destituta omni instrumentorum genere necessario ad proprias operationes obeũdas, in semine sedetaria, & ociosa permaneret contra Dei placitum, & Naturae nihil feriari patientis. 25

B

Deinde, Aristoteles ait communem esse omni animae definitionem, Actus primus corporis naturalis potentia vitam habentis, cuiusmodi paullò infra ipsemet Aristoteles negat esse semen, & fructus; quos tamen perinde ac semen nos in superioribus diximus esse animatos. 26

2. De an. t. 4. & sequentib. t. 10.

Postremò, Quum omne totum mutilari oporteat, vbi sui aliqua pars à caeteris in eo separatur; si semen est pars animalis, vnde exit: & seminis anima, dum id adhuc est in corpore genitoris, est portio animae, quae dicitur esse forma totius animalis; procul dubio asserendum est post effusionem seminis animal mutilatum euadere tum quoad corpus, tum etiam quoad animam, cuius vtriusque partem amisit in semine eiaculato. 27

C

Atque ista praecipua sunt dubia, quae obijci posse videntur nostrae opinioni; Quibus vti proposita sunt, ita sigillatim satisfaciendum; caetera enim, quaecunque afferri

ferri queunt ulterius, ex propositorum solutione facilè A
diluuntur.

Fetum in vtero sibi alimentum trahere non solùm per vmbilicum, sed etiam per os; nec reclamare Aristotelem; vnde tollitur prima dubitatio. Cap. II.

2. De gen. an. c. 5.

V O D *itaque primo loco nobis obijciebatur ex Aristotele demonstrante infantes non ali in Vtero sugentes, ac omnino per os; tum quia id contingeret quoque in cæteris animalibus, vt in Vtero per os alerentur, quod tamen falsum esse demonstrat non solùm sensus in anatome, qua dissecantes conspicimus ea nutrimentum sibi haurire per vmbilicum; verùm & ratio ipsa, qua constat animalia quæque, & Volatilia, & aquatilia, & terrestria, dum in Vtero degunt, circundari membranis quibusdam tenuibus, quæ separantes* B *fætum à parietibus vteri non admittunt humores, seu obstant quominus à corpore matris ad labia fætus permeent humores, quos ille ore sugens dici possit per os sibi alimentum haurire; tum quia, si id apertum est in ijs animalibus, quæ ouo nascuntur, etiam extra vterum assumere sibi alimentum, quo augentur, foris, hoc est, per vmbilicum, qui est pars non contenta in corpore fætus, sed foras extra illud protensa; conspicuum enim* C

est

A *est hoc in pullis nondum ex ouo exclusis, vt qui gignuntur ex albumine, & luteo nutriuntur, quòd habent vmbilicum refertum substantia lutea; cur id non dicamus quoque contingere in ijs animalibus, quæ in vtero formantur, vt scilicet per vmbilicum sibi nutrimentum attrahant, contra quod arbitratus est Democritus? hæc inquam Aristotelis argumenta Democriti opinionem confutant, qui statuit fœtum in vtero ita ali per os, quòd nihil per vmbilicum trahat; id quod ex eo satis apertum est, quia ipse opinatur (referente Aristotele) fœtum in vtero permanere, non vt nutriatur, quoniam quum in vtero id ore præstet sugendo carunculam quandam, sic posset & extra vterum nutriri sugendo mammillas, sed vt in eo formentur membra; At verò nobis asserentibus fœtum in vtero ali quidem maximè per vmbilicum, sed aliquid etiam alimenti per os assumere, non intendit refragari Aristoteles in loco citato, quod clarius apparebit si allata ratiocinia sigillatim exactius contemplati fuerimus.* 2. De gen. an. c.4.

B

C

Quod enim attinet ad primam rationem, qua dicitur, si infantes in vtero sugentes alerentur, ergo idem eueniret in cæteris animalibus; hoc tamen falsum esse demonstrat cùm sensus, tum etiam ratio; consequentiam, quam non potest negare Democritus existimans fœtum in vtero ali per os tantummodo; quippe vsus, atque actio partium, quibus communicamus nos cum cæteris animantibus, cum ijsdem nobis etiam communis esse debet;

debet; quare si os commune nobis est cum alijs animalibus, siquè in nobis eius usus præcipuus est, ut eo cibum hauriamus tum in utero, tum extra uterum; is quoque usus tribuendus est ori cæterorum animalium; consequentiam inquam rectè quidem possemus negare nos opinantes hunc usum, qui est alimentum attrahere in nobis in utero degentibus, maximè quidem esse ipsius umbilici; sed quia non satis est id, quod per umbilicum trahimus, ad nostri nutritionem; ideo aliquid alimenti per os etiam sugimus, propter rationes allatas in superioribus; quum autem eædem rationes locum non habeant in cæteris animalibus, quibus propterea sufficit alimentum, quod attrahunt per umbilicum; hinc fit ut si nos in utero & per umbilicum, & per os alimentum suscipimus, quia eo copiosiore indigemus; cætera animalia non ideo similiter ore, & umbilico trahant, quum illis sufficiat illud quod umbilico hauriunt. Sed concessa consequentia quòd in cæteris animalibus idẽ eueniat, ut solùm ore alimentum ingerant; non potest Democritus respondere assumpto, eiusquè probationibus, quarum prima nititur sensu, altera uerò ratione; nam dissecantes fætus animalium in eorum umbilico clarè intuemur alimentũ, in ore autem, ac uentriculo uel nihil prorsum, uel parum aliquid humoris; signum certissimum quòd fætus in utero non solùm per os cibum hauriat, quod ait Democritus; sed & per umbilicum; quod nos Aristoteli concedimus, eidem respondentes ea ratio-

ne

A ne in vmbilico fætus reperiri alimentum multoties, in ore verò, atque in ventriculo non ita frequenter; quia longè maius est, quod per umbilicum trahitur, quàm alimentum, quod ore ingeritur a fætu, dum in vtero est.

Addo id etiam fieri, quia non semper contingit ventriculum scatere alimento nedum in vtero degentibus, sed etiam in natis; nam sæpius in anatome adultiorum hominum vidimus ventriculum omni alimento vacuum.

B Præterea quod dici potest in fætu fieri quòd in vtero alimentum per vmbilicum attractum sit dissimilis naturæ ab ijs humoribus, quos reperiri contingit in ventriculo; qui tamen non ideo censendi sunt non obire officium alimenti; nam si per vmbilicum sanguinem trahimus, per os autem pituitam, vtrunque tamen est alimentum, pituita per vlteriorem coctionem apta nata cedere in materiam sanguinis, & alimenti.

Quod verò pertinet ad rationem, qua dicitur animalia idcirco non nutriri per os, quia circundatur membranis quibusdam tenuibus, quæ impedimento sunt quominus a corpore matris pertranseat tantus humor ad os fætus, quantus sat esse valeat pro nutritione illius; benè per ipsam conuellitur opinio Democriti, qui opinatus est fætum nutriri solummodo per os; quum etenim fætus in vtero tanto indigeat alimento; quanto possit & aßiduè nutriri, & iugiter augeri; necessariò fatendum est adesse in membranis fætum circunam-

C

 bientibus

bientibus orificium patens, per quod á matre Embryon hauriat continuè sufficiens alimentum; id autem nihil aliud esse potest nisi vmbilicus; quoniam ad os Embryonis nulla est via per membranas apparens, qua ille cibum capere valeat sugendo. Hoc tamen nobis non refragatur, quibus ad paucum illud alimentum, quod opinamur fœtum in vtero per os attrahere, sufficit cum humor, qui colligitur intra illas membranas, & fœtum, qui ipsis circundatur; tum porosa substantia ipsarum,

Lib. de alim. *& conspiratio, siue consensus; qui ponitur ab Hippocrate inter partes corporis nostri vniuersas. Quemadmodũ enim mẽbrana qua ossa inuestiuntur, Periostion a Græcis appellata, impedimento non est; quinimo sicuti crassior, ac dura magis oßium substantia non obstat quominus a venis humores transeant vsque ad ossium medullam pro eorum nutritione; multò minus prohibere poterit mollior, ac porosa substantia membranæ tenuioris ingressum pauci humoris, cuius indiget Embryon assumendi per os ad sui ipsius nutritionem completam, seu sufficientem.* B C

Ad secundum verò argumentum, quo sensu vel ipso demonstratur fœtum ad se attrahere alimentum per vmbilicum, obmutescere ceu piscem Democritum oportet, qui hoc prorsum negat; Nos autem, qui concedimus Aristoteli fœtum in vtero alimentum sibi haurire quidem præcipuè per vmbilicum, verùm etiam aliquid humoris ac pabuli per os attrahere, Aristotelis opinioni

non

A *nonputamus contrariari, atque ideo nec eius argumentis succumbere.*

Cur fætus, antequam in eo formentur membra, in vtero maneat; & statim ijs in ipso efformatis, ipse ex vtero non prodeat; quare soluitur difficultas secundo loco proposita. Cap. III.

ED *quod opponebatur deinde placitum* B *Aristotelis, fætum in vtero permanere gratia alimenti, quod haurit a matre per Vmbilicum, non vt formentur in eo partes, atque organa necessaria ad vitæ actiones obeundas; quod arbitratur Democritus: neque vt iam formatæ partes firmentur, fiantque robustæ quominus patiantur ab iniurijs ambientis, & ab extrinsecus occursantibus, quod nos dicebamus; tenui admodum nititur fundamento; Loco enim citato Ari-* C *stoteles, & Democritus considerant fætum ante sui organizationem, dum veluti moles carnis indistincta nutrimentum haurit a Vase Vmbilicali, perinde ac in tertia coctione quælibet pars corporis nostri ad sui nutritionem sibi attrahit alimentum a venis, quæ in eam implantatæ sunt a natura; Nos autem loquimur de fætu iam organizato, quærentes cur statim, ac in eo formata fuere membra omnia, ipse ex vtero non prodeat, sed per plures menses in eo maneat. Quare si Democri-*

2. De gen. an. c.4.

to, nihil tamen nobis hoc loci obstat Aristoteles. Immo, quemadmodum confiteri opus esse ducimus fœtum ante sui organizationem in vtero manere tum gratia alimenti, vt ait Aristoteles; tunc enim quum fœtus non sit aliud quàm massa quædam carnis indigesta, more similarium partium vltima tantummodo coctione gaudet; quare opus habet alimento, quod facilè vertatur in substantiam nutriti; tale autem alimenti genus nihil est nisi sanguis; sanguinem verò non aliunde sibi Embryon comparare potest, quàm a matre per vasa vmbilicalia; manet ergo fœtus in vtero gratia nutrimenti, tum etiam vt eius membra formentur, quod censuit Democritus; vtitur nanque vis formatrix perfectorum animalium spiritu, & calore materno, tanquam instrumento, quo sanè careret extra vterum. Neque ratio eadem est de ouiparis, atque de viuiparis (quod obijcit Aristoteles) viuipara enim quum longè sint ouiparis perfectiora, atque artificiosa magis; quumquè A B

10.Sect.prob. 15. *vel ipsi Aristoteli minoris rei, atque imperfectioris minus, rudiusquè sit principium; propterea factum est vt in ouiparis organizandis vtatur Natura, seu vis formatrix rudiore instrumento, cuiusmodi est calor externus, tum matris incubantis, tum etiam alterius generis ouiparæ (gallina enim è suppositis ouis turturis, atque perdicis, pullos turturis, ac perdices excludit incubatu) tum Solis, tum fornacis, tum quoque fimi, ac stercoris: quibus omnibus speciebus caloris* C

pullos

A *pullos in ouo formari certum est; ac sæpius obseruatum. At in effingendis membris humani conceptus, aliorumquè perfectorum animalium viuiparorum, vtitur necessariò vis formatrix nobiliore instrumento, cuiusmodi est spiritus internus, natiuusquè calor animalis eiusdem speciei, vti est mater ipsa; Alioqui, si necessariò concluderet Aristoteles contra Democritum, idcirco non manere fætum in vtero vt partès eius efformentur; quia in ouiparis fætus, ac pulli partes formantur in ouo extra*

B *tra vterum; necessariò quoque concludere posset Democritus aduersus Aristotelē, ideo non manere fætum in vtero gratia alimenti; quia in ouiparis fætus in ouo ex albumine genitus alitur luteo extra vterum sed diuersa est ratio quantum ad hæc viuiparorum, & ouiparorum; in viuiparis inquam quemadmodum dicendum puto anteaquam organizentur, ea manere in vtero & gratia nutrimenti, cum Aristotele, & vt eorum membra formentur, cum Democrito; ita vtrunque*

C *Philosophum arbitrari censeo fætum iam organizatum per plures menses in vtero morari non nisi vt formata membra roborentur, quò possint externas iniurias tolerare citra incommodum vitæ, ac valetudinis; non tantummodo propter alimentum; secus enim non ne formatus puer extra vterum lac è mammis ore sugere posset, ventriculo in chylum conuertere, & hepate in sanguinem pro sui alimento? Quare fætus primis diebus in vtero manet tum vt nutriatur eo modo, quo potest, per tertiam*

tiam solummodo coctionem, tum ut in eo formentur A
membra sibi ad opera vitæ necessaria; ijsquè formatis postea, vt firmentur, ac robur acquirant aduersus inclementias aeris, & alia extrinsecus occursantia: eisdem verò firmatis, ac satis roboratis tandem ex vtero prodit in lucem, in alijs quidem citius, in alijs verò tardius; sed nunquam ante septem menses à conceptu in homine, qui vt plurimum suos fætus edit in lucem nono mense. Ita vt terminus, quo fætus possit innocuè ab utero exire ubique, & semper desumendus sit à consistentia, & B
robore partium corporis, non ab inopia nutrimenti, neque à necessitate respirationis, quemadmodũ passim dici solet fætum tunc ab utero exire, quando uel maiori alimento indiget, quàm id sit, quod à matre in utero per umbilicum trahit; uel illi opus fuerit inspiratione aeris huius externi pro refrigerio æstus in corde; Nam (quod attinet ad alimentum) falsò creditur fætum extra vterum cibari vberiori alimento, quàm posset in vtero: quum ortus in lucem puer ferè per biennium solo lacte C
nutriatur, quod est eadẽ sanguinis portio, qua nutriebatur fætus in vtero, ab vtero ad mammas transmissa, in eisq; albefacta, & condensata in consistentiam solidiorem. Quantum verò pertinet ad respirationem, falsò quoque supponitur fætum in vtero non respirare; nam
Li. de Carnib. *& Hippocrates apertè testatur puerum in utero comprimentem labra ore intro trahere spiritum, ubi mater respirarit. & ratio id conuincit, eaquè multiplex; prima*

ma

A ma est, quia non alia de caussa in prægnantium obitu curant periti Medici, ut arte labia oris seruentur aperta, statimquè cæso uentre infans extrahatur uiuus, nisi ut per os matris aeri pateat aditus pro respiratione pueri, alioqui statim morituri. Altera est, quia fætus in utero ultimis illis mensibus tanta cordis caliditate abundat, ut ipsi etiam in utero necessaria sit respiratio pro sui refrigerio, quod ait Hippocrates. Tertia uerò est, quia non decet summam Naturæ prouidentiam immediatè
B exponere tenella uiscera fætus externo frigori, à quo facilè læderentur Pulmones, & Cor; sed rationi consentaneum est fætum in utero assueuisse aeri tepefacto à uisceribus, & calore matris; ut sine noxa deinde ortus frigidum posset inspirare. Postrema est, quia notum cuique est fætum in utero, seu ipsius Cor moueri motu constrictionis, & dilatationis (systolem Græci nuncupant, & diastolem) sicut autem dum Cor constringitur, id euenit quia expellit fuliginosa excrementa orta ex aere
C à cordis caliditate in tensiori adusto, ita dum dilatatur, id necessariò fit, quia è pulmonibus attrahit aerem pro sui refrigerio; at uerò nihil horum fieri potest sine respiratione.

Ex his ergo satis manifestum cuique fieri posse arbitror fætum in Vtero, ubi iam ipse fuerit perfectè organizatus, seu postremis mensibus, respirare.

Quod

 A

Quòd Mens in profunda meditatione ad speculandum non vtatur sensibus, neque sensuum instrumentis; & cur in ecstasi sensus omnes ferientur à suis operationibus. Quare soluitur tertius nodus. Cap. IV.

MPLIVS, *quod afferebatur contra nos, existimantes mentem ad intelligendum non vti corporeis instrumentis, ab aduersario postulante cur id contingit* B
1.Post.t. 30.in fin. *(quod & Aristoteles testatur, & experimentum comprobat) vt aliquando mente occupata in profundiori meditatione alicuius obiecti intelligibilis, tum externi, tum interni sensus omnes præsentia obiecta sensibilia non sentiant: si hoc non fit ab Intellectu secum ad centrum corporis rapiente, non partem (vt in tenui, ac leui speculatione) sed totum sensum, totumquè spiritum, ac animalis calorem, quo Mens ad contemplandum vtatur, tanquam instrumento? perinde enim digito vno quid vehementissimè comprimente, cæteri ab omni actione ociantur, illo vno ad suam operationem istam edendam totum spiritum animalem, totumquè calorem, qui ad vniuersam manum influere solebat, trahente, ac rapiente ad sese; ita solui potest, quia quum in anima humana mens ad sensualem animam, & hæc ad vegetalem se habeat tanquam forma ad ma*- C

teriam

A *teriam (quod ſupra longè patuit) quumquè materiei vbique proprium ſit pati, ita vt ipſa quidquam efficere nequeat, niſi in virtute formæ ſibi adnexæ; propterea fit vt anima ſenſitrix in homine nihil agat, niſi adiuta ab Intellectu; ſic & vegetalis in nobis non operetur, niſi gubernata ab anima ſentiente, eo modo quo actus materiam gubernat, ac regit ad agendum; vbi ergo contingat Intellectum totum occupari in alicuius obiecti contemplatione, huius auxilio deſtituti*
B *ſenſus omnes propria obiecta præſentia ſentire, atque animaduertere nequeunt. Sic enim in Apoplexia morbo ſentiens anima deſtituta ſpiritibus animalibus, & calore, quibus ceu inſtrumentis vbique vtitur ad omnes ſuas operationes obeundas, ab omni munere feriatur; eiuſquè auxilio propterea priuata vegetalis & ipſa nullam actionem edit. Et quemadmodum ſi diutius perdurauerit Apoplexia fortis, per longum tempus anima vegetalis carens auxilio ſenſitricis, non ſo-*
C *lùm operari in eo, ſed tandem deſinit ſuſtinere corpus, atque deficit eſſe; quia vegetalis non eſt diſſoluto corpore, neque ipſa ex ſe corpus ſuſtinere valet eo nomine, quo ignobilior forma præſtantiorem materiam regere nequit. Ita prorſum & anima irrationalis in homine ſic indiget auxilio Mentis tum ad operandum, tum ad ſubſiſtendum, tum ad corpus ſuſtinendum, ac gubernandum, quòd ſi in diuturniore alienatione, ac Ecſtaſi perſiſtat homo, is neceſſariò vitam obeat, anima rationis*

nis experte inesse nō perdurante diutius absque eo quod A *a rationali gubernetur. Non ergo vtitur Mens ad contemplandum aut sensibus, aut spiritu, aut calore, aut omnino qualitate, ac facultate corporea, tanquam instrumento. Quod enim de digito dicitur, vt in effectu conuenit, ita in caussa valde dissentit; possunt enim similes effectus a diuersis caussis proficisci; quare non est accommodatum exemplum.*

2. De an. t. 136. *Aiunt aliqui (inter quos Zimara iunior) vehementius aliquid contemplantes idcirco sensibus vllis vti* B *non posse, quoniam animæ essentia, licet diuersis naturis constituta, vna est tamen: vnum autem non potest simul diuersis actionibus vehementius incumbere; ac propterea vbi vna animæ actio vehementior est, altera cessat; quòd maior motus minorem obscuret. Sic ergo vna parte animæ circa vnum aliquod vehementius occupata, cæteræ propter nexum, quem cum illa obtinent, a suis operibus feriantur omnino, quasi tota anima circa illud prius vehementer occupata. Ingeniosa* C *contemplatio, sed quæ nec sensui, nec rationi respondeat; Puer enim quantumuis intense, ac vehementer exerceat potentias animæ sensualis, tam externas, quàm internas, visionem puta, auditum, cursum, appetitum; non tamen eius animæ pars vegetalis cessabit a suis operibus nutriendi, atque augendi. Addo in viris Deo deditis, & sanctitate claris, Dæmone illorum imaginationi suggerente obiecta summæ impressionis, ac mi-*

ræ

A *ræ irritationis, apertißimè conspici duos vehementissimos motus adinuicem contrarios, nimirum impetum furiosum animæ sensitiuæ ad carnalia desideria, aut etiam ad iram, vel odium; simul & actionem Mentis ratione tali furori acriter reluctantem; quos motus inuicem contrarios, & ad diuersas animæ partes pertinentes esse vehementissimos inde patet; quia à sensuali appetitu tam dirè cruciantur, vt corpus totum celeriter langueat, ac eneruetur; ratione tanto impetui diutius*
B *obsistente, & sæpius ex toto vires comminuente. Amplius, quum pars animæ caninæ sensitiua, vt distinctũ quid a parte vegetali, & ea, qua canis in determinata specie constituitur, sit vna, & magis simplex quàm tota essentia animæ humanæ complectens in se vegetalem, sentientem, ac partem rationalem; Animæ humanæ parte rationali vehementius aliquid meditante, non ideo cæteræ partes animæ feriantur, quia vnum simul nequeat diuersis actionibus vehementioribus incum-*
C *bere; nam canis simul & olfactu intensè leporis odorem sentit, & ipsius carnem vehementißimè appetit, & vt ea potiatur velocißimè currit, beneficio eiusdem animæ sensitiuæ; cuius hæc omnia sunt munia, odorare, appetere, atque currere. Tandem verum illud esse concedimus, quod ait maiorem motum minorem obscurare; sed si maior motus minorem obscurat, non tamen tollit quominus fiat; Ecstasis autem sensationes omnes, non obscurat solùm, sed etiam tollit omnino.*

A

An in somno, dum sensus ligati sunt, Mens, quæ ab ijs turbatur potius quàm adiuuetur ad speculandum, sua exerceat munia, & ita occurritur quartæ oppositioni. Cap. V.

VOD *autem quarto loco quærebatur, si Mens ad speculandum non vtitur sensu, ac Phantasia; imo ab ea potius interpellatur, quàm adiuuetur; Cur in somno, dum sensus omnes ligati ocian-* B
tur, Mens tunc maximè non contemplatur, vt pote in tempore valdè opportuno, quo timendum non esset eam perturbari a Phantasia; nos a superiori doctrina recedere non cogit. Et primò quia falsò dicitur Phantasiam in somno vinctam ab omni opere feriari; sunt sensus exteriores in somno ligati, Phantasia verò apud Ari-
2. De an. t. 156 *stotelem in somno vigens satis potest Mentem turbare. Deinde, quia verum non est suppositum, nempe dormientes non posse exercere opera Mentis, ac Intellectus; Pa-* C
ter, dum dormiret, distinctè, ac ordinatè, clara voce proferebat integras periodos eorum, quæ ipse prius vigilans Mente perceperat tum Galenum perlegens, tum a seipso componens; Neque sanè hoc opus Phantasiæ dicari potest, vt quæ sensus est; nec ità potest attolli, vt possit obiecta intelligibilia percipere; Sed hoc est, quod aliquan-
3. De an. t. 8. *do scripsit Aristoteles, puta Intellectum possibilem, simul atque*

A *atque singula factus est, ac sciens, hoc est, posteaquam semel cognouerit entia, & eorum species induerit, per seipsum contemplari posse entium species sibi impressas, sine ope Intellectus agentis: quare etiam sine ipsis sensibilibus, aut phantasmatibus, seu velociantibus sensibus, ac Phantasia, circa quae versatur actio Intellectus agentis; quam dicunt esse depurationem sensibilium phantasmatum, quae sunt in Phantasia, a conditionibus materiae.*

B *Adde illos, qui dormientes praesagiunt, conspicuas in somno habere mentis operationes; quippe diuinatio mentis actio est, non Phantasiae, aut cuiusuis alterius sensus; alioqui & animalia bruta diuinare possent.*

Amplius ad principale quaesitum dicere possumus ex Aristotele, mentem non exercere sua munia, nisi sedatis perturbationibus, ac tumultibus omnibus, quicunque vehementiores in corpore fieri possunt; quum ergo in somno, qui maximè datus est animalibus, vt con- 7.Phys.t.20.
C *centretur calor innatus ad coquendum alimentum, multae fiant perturbationes, sicut in ebrijs, ab ascendentibus vaporibus à stomacho ad caput, ab ebullitione caloris concoquentis alimenta, & à segregatione excrementorum à bono succo; propterea iure merito mens, dum somno tenemur, vt plurimum ab omni opere vacat.*

An

A

An in somno, dum sensus ligati sunt, Mens, quæ ab ijs turbatur potius quàm adiuuetur ad speculandum, sua exerceat munia, & ita occurritur quartæ oppositioni. Cap. V.

VOD autem quarto loco quærebatur, si Mens ad speculandum non vtitur sensu, ac Phantasia; imo ab ea potius interpellatur, quàm adiuuetur; Cur B
in somno, dum sensus omnes ligati ocian tur, Mens tunc maximè non contemplatur, vt pote in tempore valdè opportuno, quo timendum non esset eam perturbari a Phantasia; nos a superiori doctrina recedere non cogit. Et primò quia falsò dicitur Phantasiam in somno vinctam ab omni opere feriari; sunt sensus exteriores in somno ligati, Phantasia verò apud Ari-
1. De an. t. 156 *stotelem in somno vigens satis potest Mentem turbare. Deinde, quia verum non est suppositum, nempe dormientes non posse exercere opera Mentis, ac Intellectus; Pa-* C
ter, dum dormiret, distinctè, ac ordinatè, clara voce proferebat integras periodos eorum, quæ ipse prius vigilans Mente perceperat tum Galenum perlegens, tum a seipso componens; Neque sanè hoc opus Phantasiæ dicari potest, vt quæ sensus est; nec ita potest attolli, vt possit obiecta intelligibilia percipere; Sed hoc est, quod aliquan-
3. De an. t. 8. *do scripsit Aristoteles, puta Intellectum possibilem, simul*

atque

A *atque singula factus est, ac sciens, hoc est, posteaquam semel cognouerit entia, & eorum species induerit, per seipsum contemplari posse entium species sibi impressas, sine ope Intellectus agentis: quare etiam sine ipsis sensibilibus, aut phantasmatibus, seu velociantibus sensibus, ac Phantasia, circa quae versatur actio Intellectus agentis; quam dicunt esse depurationem sensibilium phantasmatum, quae sunt in Phantasia, a conditionibus materiae.*

B *Adde illos, qui dormientes praesagiunt, conspicuas in somno habere mentis operationes; quippe diuinatio mentis actio est, non Phantasiae, aut cuiusuis alterius sensus; alioqui & animalia bruta diuinare possent.*

Amplius ad principale quaesitum dicere possumus ex Aristotele, mentem non exercere sua munia, nisi sedatis perturbationibus, ac tumultibus omnibus, quicunque vehementiores in corpore fieri possunt; quum ergo in somno, qui maximè datus est animalibus, vt con- 7.Phys. t. 20.
C *centretur calor innatus ad coquendum alimentum, multae fiant perturbationes, sicut in ebrijs, ab ascendentibus vaporibus à stomacho ad caput, ab ebullitione caloris concoquentis alimenta, & à segregatione excrementorum à bono succo; propterea iure merito mens, dum somno tenemur, vt plurimum ab omni opere vacat.*

A

An mens ad ſpeculandũ impellatur ab appetitu, an ipſa ex ſeipſa ad id moueatur; & ſi ad hoc ab eo dirigitur, an dici poſſit ad intelligendum vti ſenſu. vnde tollitur quinta inſtantia. Cap. VI.

2. De an. t. 17. D *quintam verò dubitationem, quæ erat huiuſmodi, Mens quum talem habeat naturam apud Ariſtotelem, vt poſſit æquè omnia fieri, omniaquè intelligere; ex ſe autem non magis vnum, quàm aliud intelligeret; opus eſt profectò, ſi debeat mens quidquam intelligere, eam dirigi, ac moueri ad contemplandum potius hoc, quàm illud intelligibile, ab appetitu, qui præcipiens menti quid agendum, non permittit Intellectum ſuas actiones edere abſque interuentu organi corporei; quippe appetitus quum ſit nobis communis cum irrationalibus animalibus, ſenſus non eſſe non poteſt; omnis autem ſenſus facultas eſt corporea; reſpondetur multipliciter, & primò negando omnem appetitricem facultatem, qua pollet homo, eſſe de genere ſenſus, & qualitatem corpoream: homo enim, qui pollet duplici facultate cognitrice, ſenſitiua inquam, qua cum brutis conuenit, & rationali, qua cum Intelligentijs ſeparatis; duplici item gaudet appetitu, irrationali altero, qui ſenſibus dicatus eſt, eos promouendo ad opus, diciturquè appetitus ſimpliciter, & vulgò ſenſus; altero rationali,* B C

A *tionali, qui Intellectui præest, ac dicitur Volūtas. Si ergo in obiectione agatur de appetitu irrationali, falsò iste dicitur inseruire menti, eam promouendo ad contemplandum; nam solùm sensibus famulatur: sin autem sermo sit de appetitu rationali, qui alio nomine Voluntas appellatur, falsò dicitur eam esse sensum, & qualitatem corpoream; nam actio voluntatis, quæ libero arbitrio exercetur, & vt dicam actus ipse volendi, & nolendi immediata, & adæquata est actio animæ; neque*
B *enim mente excogitari potest quonam instrumento corporeo, aut calore, aut spiritu, aut sensu, aut membro vtatur animus ad volendum, ac nolendum; quoniam actiones omnes, quæ cum instrumenti corporei ministerio eduntur, temporariæ sunt; quippe nullum corporeum in instanti moueri, aut agere quidquam vllo modo potest; sed velle, ac nolle in nobis & momento fiunt, & propterea sine interuentu organi corporalis.*

Adde actiones, quæ fiunt ministerio instrumenti cor-
C *porei, sic ab eo pendere, vt ueluti ad ipsius dispositionem, & uigorem perfectæ fiunt, ac uigent; ita ad eiusdem infirmitatem langueant; at quum in senibus, & ægris sæpè totum corpus, omnesque partes eius uires continuè deperdant; desideria tamen omnia, quæ à uoluntate prodeunt, cùm Intellectui applicata, tum etiam sensui (venerem enim senes non appetunt impulsi ab appetitu sensuali, qui cum organorum ignauia necessario torpet, sed à Voluntate propter malum habitum ab Intellectu*

tellectu declinante, sequè ad sensum porrigente) omnia A
inquam desideria voluntatis in senibus adhuc iuuenilia quum sint, imo & sæpè vehementiora, planè confiteri oportet voluntatis nostræ actiones corporei famulatus interuentu non indigere.

Ex quo obiter illud etiam satis apparere arbitror; quod obseruabat Simplicius in Epictectum, liberum arbitrium, ac voluntatis actionem esse eam inter cæteras, qua euidentissimè rationalis animus non communicat cum corpore, quod satis illi est ad hoc, vt à corpore sit separabilis, atque immortalis. B

Enchirid. c. 3.

Præterea, falsò in obiectione dicitur appetitum, seu voluntatem semper mouere mentem ad intelligendum; quia primò sequeretur actionem appetitus, ac uoluntatis esse priorem actione mentis; quum tamen ex aduerso actio uoluntatis ubique præsupponat actionem Intellectus, saltem confusam; nihil enim appetere, ac uelle possumus, quod non cognoscamus; multa tamen cognoscimus inexpectata, & præter uoluntatem, imo etiam contra uoluntatem. C

Deinde, quia etsi mens sit indifferens ad omnia intelligibilia, ad hoc tamen vt ipsa contempletur potius hoc, quàm illud intelligibile, non est necessarium, neque sufficiens quòd ab appetitu moueatur, dirigaturquè mens ad intentum obiectum percipiendum; nam sæpè multa scire vellemus, vt quadraturam circuli, quæ tamen ideo non scimus; sed ad contemplandum necessariò re-

quiritur,

A quiritur, & sat est obiectum proportionatum præsens, & potentia cognitrix non impedita, sine voluntatis actione vlla; ita enim se habet ad mentem voluntas, quemadmodum appetitus ad sensum: quare si sensus, qui indeterminatè respicit omnia sensibilia, determinatur tamen ad hoc magis quàm ad illud, quia hoc sui præsentia sensum mouet ad agendum, nulla interueniente ope appetitus; illud verò absens tale quid non præstat; nam & inuito appetitu necesse est oculum be-
B nè habentem cernere omnia visibilia proportionata in debita distantia; tactus etiam, appetitu aliter desiderante, non potest non sentire proximum calorem; Ita prorsus de mente dicendum est, eam non semper ab appetitu, aut voluntate excitari ad contemplationem huius, & non illius (licet aliquando id fieri possit) sed ab ipso obiecto præsente, si nusquam aliàs fuerit intellectum, at si eius species in anima extiterit quasi dormiens, ea expergefacta, & impulsa ad mouendum intellectum à nu-
C per sensato iterum illius simulachro, ac phantasmate; id enim tunc euenit in mente vt vna multarum specierum, quas habet impressas, sola Intellectum moueat ad contemplationem, excitata à simili natura existente in proximè sensato phantasmate, quod & in citharis concordibus euenire solet, vt fides vnius pulsatæ moueant sibi consonãtes fides in alia cithara proxima non tacta.

Postremò, esto quòd voluntas impellat mentem ad contemplandum, mens tamen ipsa, & præsertim con-

templatrix, non practica, dum impulsa actu intelligit, non profectò vtitur voluntate; distincta enim est actio voluntatis imperantis menti vt contempletur, ab actione mentis contemplantis ad imperium voluntatis; ita vt voluntas primo loco Menti imperet vt speculetur, Mens autem postea speculando non vtatur actione voluntatis, tanquam instrumento; perinde ac imperans Rex Policleto vt statuam faciat, Policletus postea in effingenda statua nullo modo vtitur ministerio Regis. A

B

Vtrum Mēs Aristoteli sit ab æterno, & vtrum ipsa eadem adiuncta fætui sensualem animam habenti, & imposterum retinenti, dicatur aduenire enti in actu, an in potentia; & ita diluitur sexta, & septima dubitatio. Cap. VII.

12.Meta.t. 16. QVOD *præterea obijcitur perperam statuisse nos apud Aristotelem mentem ante corpus esse ab æterno, quum tamen ipse apertissimis verbis asserat hoc esse discrimē inter caussas efficientes rerum, & formas earundem, quòd efficientia vbique tempore præcedunt suis effectibus, at formæ simul sunt, eodemquè tempore generantur cum ijs, quorum dicuntur esse formæ; Mentem autem humanam esse formam ipse alibi apertè etiam demonstrat; facilè dilui potest. Verum est enim apud Aristotelem animæ nostræ partem*

2.De an. c. 1.

ratio-

A rationalem esse formam: verum quoque est eundem posuisse loco citato inter caussas effectrices, & formas rerum tale discrimen, quòd efficientia secundum tempus priora sint suis effectibus, formæ verò sint simul omnino cum ijs, quorum sunt formæ, ita vt simul oriantur, simul ortæ subsistant, & simul tandem intereant; sed verum quoque est paullò infra eundem Aristotelem ab ista lege formis a Natura indicta, nempè quòd semper sint simul tempore, excipere apertissimis verbis animam B rationalem; quam & permanere incorruptibilem post dissolutionem compositi, vt clarè scribit, ita & ante illud extitisse eum subintellexisse credendum est, qui alibi omne ingenitum incorruptibile, & vicißim omne incorruptibile ingenitum esse acriter contendit. 12.Meta. 17. 1. De coel. t. 126.

Quod autem præterea difficultatem parere videbatur argumentum illud, quicquid aduenit Enti in actu est accidens, ac proinde si fœtui actuato ab anima irrationali sic adiungatur Intellectus, vt ea superstite, ex C irrationali, & rationali animabus vna numero anima constituatur; Mens nostra, seu anima rationalis accedens enti in actu esset accidens; quod tamen est falsum penitus; facilè tolli potest considerantibus primò quidē de ratione actus esse perficere, atque complere, sicuti de ratione potentiæ est perfectibile esse, ac incompletum; quum itaque fœtus in vtero ante aduentum Mentis anima irrationali pollens non sit perfectum quid, atque completum, sed incompletum, & adhuc perfectibile;

bile; ideo non erit ipse propriè, ac verè in actu (nisi fortè quoad existentiam) sed in potentia; quare Mens illi accedens non aduenit Enti in actu, sed enti in potentia; idcoquè Mens erit substantia, non accidens. A

3. Phys. t. 3. *Deinde, apud Aristotelem entium aliqua ita sunt in actu, vt sint quoque in potentia ad vlteriores perfectiones, quas vbi suscipiunt, eas non induunt quatenus sunt in actu hoc aliquid perfectū, sed quatenus sunt adhuc perfectibilia, & in potentia; itaque illæ perfectiones adueniunt, non enti in actu, sed ei, quod est in potentia.* B *Ecce huius exemplum appositissimum, Corpus mobile, hoc est quid in actu, atque hoc aliquid completum; est tamen etiam in potentia ad formas motuum; quas vbi acquirit, illæ non dicuntur adiungi enti in actu, sed enti in potentia quatenus est in potentia; definit enim motum Aristoteles, quòd sit* actus entis in potentia quatenus est in potentia: *licet actu existat id, quod mouetur; Ita prorsum fœtus in vtero primis quadraginta diebus quamuis in actu sit, & hoc aliquid beneficio animæ irrationalis; quando tamen, hac superstite, fœtui adiungitur Intellectus, is illi quum vniatur, non quatenus est in actu, sed quatenus adhuc perfectibilis, & in potentia ad Mentem; profectò anima rationalis non aduenit enti in actu, sed ei, quod est in potentia.* C

3. Phys. t. 9.

Hinc ergo malè colligebant aduersarij eam esse accidens, non formam substantialem.

Pro-

A

Productionem hominis non esse alterationem, sed generationis veræ, ac propriæ speciem. vnde soluitur octaua ratio. Cap. VIII.

OLVITVR *etiam ille nodus, quo dicebatur, si in hominis constitutione rationalis anima adiungeretur fætui habenti animam irrationalem, hac ipsa remanente in homine producto, fore vt*

B *hominis procreatio non esset vera generatio (quam definiuit Aristoteles esse quando præexistens subiectum, seu suppositum mutatur totum nullo remanente sensibili vt subiecto eodem) sed potius alteratio; nam sic fætus adueniente sibi Intellectu non mutaretur totus, imo remaneret cum iisdem lineamentis idem numero suppositum, quod est vt idem subiectum sensibile; Quoniam primo loco dicimus allatam ex Aristotele definitionem genera-* 1. De gen. c. 3.

C *tionis non competere (quod falsò supponit obiecta ratio) omni transmutationi essentiali, in qua physicè producatur de nouo aliqua substantia; sed conuenit illi soli generationi, quæ consequitur corruptionem, per quam mutatur præexistens suppositum secundum formam: verùm quoniam dantur tria alia genera generationis, quibus nulla est corruptio comes, et quorũ duo Naturæ metas transgrediuntur, quia vel nullum præsupponitur subiectum corrumpendum, veluti est creatio, qua ab*

effi-

efficiente supranaturali quid producitur ex nihilo, uti A *est productio mentis; vel etsi aliquod praeexistat subiectum, id tamen nihil omnino mutatur ad hoc ut ex eo aliud generetur, ut in ijs generationibus, in quibus formae non educuntur de sinu materiae, sed illi ab agente item transnaturali extrinsecus accedunt; qualis est productio hominis ex concepto animali; Tertium productionis genus est naturale prorsus, in quo praesupponitur subiectum, ex quo fit aliud mutato quidem, sed non corrupto; ut ea est generatio, in qua una numero for-* B *ma fit multiplex ad partitionem subiecti: quo casu fit noua substantia, superstite priori, ex qua fit; quamuis aliqua ratione mutata, hoc est accidentaliter: quod euenit in productione nouae stirpis in ramo auulso, ac in fructu, semineque deciso ab arbore, atque in productione noui animalis in Entome praeciso, in quo utraque pars viuat seorsum. Sic faetus, atque homo quum non oriatur ex corrupto alio; quippe anima humana secundum partem rationalem faetui extrinsecus accedit supra li-* C *mites Naturae, nulla corruptione praecedente; secundum irrationalem verò, vegetalem scilicet, ac sentientem, genita est physicè ex anima patris quoad sui partes ratione carentes multiplicata in venere ad diuisionem subiecti citra ullam corruptionem; propterea mirum non est, aut inconueniens, si productio hominis non contineatur sub definitione specialis generationis allata ab Aristotele loco citato: sub qua nec etiam est productio*

nouae

A nouæ arboris in ramo auulſo à trunco, nec generatio noui vermis ex inſecto diuiſo, cuius aliquando partes vtræque ſanantur, ac ſeorſum viuunt: vt contingit perſæpè in lumbricis terræ appellatis, atque alijs vermibus; quæ tamen productiones continentur ſub genere generationis naturalis; hoc autem genus analogum eſt ad haſce duas ſpecies generationis phyſicæ, quarum principale analogatum eſt generatio definita ab Ariſtotele in loco allegato (ſat eſt enim ſcientifico in analogis definire

B principale analogatum; nam cætera deinde facilè noſcuntur ex cognitione illius) Malè igitur colligebant aduerſarij hominis productionem (niſi contineatur ſub ea generatione, cui adnexa eſt corruptio præexiſtentis ſuppoſiti) fore alterationem; nanque alteratio eſt mutatio, non in ſubſtantia, ſed tantùm in paſſionibus ſubiecti: at hominis productio (quam nos ponimus diuerſam à generatione deſcripta ab Ariſtotele in adducto loco) eſt mutatio ſecundum formam ſubſtantialem, ideoquè ge-

C neratio quædam ſui generis, non omnino ſupra naturam, ſed naturalis ratione animæ vegetalis, ac ſentientis, licet citra corruptionem omnino.

Deinde ſcire oportet verba illa (quando mutatur totum) in definitione generationis appoſita non habere eã vim vt præexiſtens ſuppoſitum, verbi gratia, aer, aut quoduis aliud, ex quo aliquid generatur, corrumpatur ex toto ſecundum omnes partes; nam in eo materia eſt incorruptibilis; ſed vt mutetur tantùm ſecun-

dum

dum formam; non quidem penes vtranque formæ partem, si ea constituta fuerit ex generica, & specifica; sed solùm iuxta partem formæ specificam; non quòd ista pars formæ specifica ita mutetur vt pereat (remanent enim formæ elementorum in misto ex illis genito; alioqui dum hoc in illa resoluitur per corruptionem, nullum assignari potest agens immediatum, ac peculiare, à quo illæ formæ de nouo generentur ex misto corrupto) sed vt mutetur de specifica in genericam, vel (quod ait Auerroes) ita mutatur in generatione subiectum sensibile secundum formam, quòd non amplius retinet idem nomen, & eandem difinitionem; istud autem fieri potest citra corruptionem formæ præcedentis.

1. De gen. t. com. 25.

Sic ergo in fætu, adueniente Intellectu, anima irrationalis, quæ prius in eo erat vltima, & specifica, desinit esse talis, et fit generica; & quod prius erat Embryon, fit homo; quare vt nomen, ita & definitio subiecti mutatur in generatione hominis; quæ propterea dici debet vera generatio, ac mutatio totius secundum formã, seu secundum nomen, & definitionem; ita enim dicitur mutari totum; nam duplex est quod totum appellari solet, vnum est totum materiæ; & hoc ita respicit singulas partes, vt vna vel minima superstite, non dicatur adhuc totum corruptum esse; hoc modo domus, cuius adhuc fundamenta supersunt, non est ex toto, seu tota euersa; alterum dicitur totum formæ, seu secundum formam, quod dicit vniuersitatem partium; atque istud

A *iſtud vna tantùm parte vel corrupta, vel mutata, corrumpitur: vt ſcamnum, quod eſt totum confectum ex tribus tabulis, exempli gratia, tali ordine adinuicem connexis, quòd ſi vna earum comburatur, vel è ſuo loco in alterius ſedem transferatur, vt ſuperior in ſitum lateralis, iam non amplius id erit ſcamnum; Nomine totius in definitione generationis, quæ dicitur eſſe mutatio totius in totum, vtitur Ariſtoteles non quidem in primo ſenſu, quo ſignificat totum materiæ; nam materia*
B *ſubiecti eadem permanet in genito, & corrupto; ſed in ſecundo, quo ſignificat totum formale, quod mutatur vel vna tantùm parte mutata, puta de ſpecifica in genericam.*

An ſpiritus, calorque noſter innatus ſit ſimplicis, an potius multiplicis naturæ. Et vtrum ex eius ſimplicitate neceſſariò colligi poſſit animam item eſſe ſimplicem eſſentiam. Quocirca re-
C ſpondetur ad nonam difficultatem. Cap. IX.

VOD *etiam ex Fernelio proponebatur argumentum, Anima vnitur corpori huic elementari mediante calore, ac ſpiritu; ſed in vnoquoque viuente vnius tantùm generis calor eſt, atq; ſpiritus, & ille ſimplex, vt qui ab vno eodemq; principio prodit; ergo vnumquodq; animal vnius tantummodo animæ,*

 eiuſq;

eiusquè simplicis, est particeps; alioqui proportione non A
responderet spiritus, seu calor, & anima, cuius is est
3. De gen. an. c.3. *vehiculum; aduersus ea, quæ docuit nos Aristoteles; leue est multis nominibus; & primùm quia nititur illo spiritu huc à cælo demisso pro vehiculo animæ, quem sat superq; confutauimus in superioribus, dum opinionem Aristotelis hac de re perpenderemus.*

Deinde, esto quòd ille spiritus, & calor vniat animam corpori, falsò dicitur is esse simplex ex eo, quòd ab vno fonte pullulat; quasi quòd ab eadem caussa, eaquè B
simplici effici nequeat nisi vnus effectus simplicis naturæ; Est Mens nostra simplex natura ipsi Fernelio, eaquè non vnam tantùm, sed tres, & inter illas actiones vnā simplicem, cæteras obtinet compositionem habentes; Est item frigus simplex qualitas simplicis corporis, generat tamen in media regione aeris, grandines, niues, & alia mista, & congregat hîc apud nos etiam heterogenea, ex quibus quod consurgit simplex esse non potest.

Præterea, non rectè assumi calorem nobis insitum, C
qui est vehiculum, seu vinculum, quo anima corpori adnectitur, ab vno tantùm principio prodire, ac esse simplicem, satis ea demonstrant, quæ in primo libro afferebamus soluentes vltimam rationem Fernelij, vbi ostēdimus huiuscemodi calorem non esse simplicem qualitatem, sed ex quatuor primis qualitatibus simul mistis consurgens temperamentū; nec esse ex vno tantùm principio, sed ex quatuor elementis ad inuicem mistis. (Cap. 11. in fin.)

Am-

A *Amplius, formaliter ad argumentum negari potest coniunctum, vinculum, siue calor, ac spiritus, quo mediante anima corpori adiungitur, simplex est; ergo simplex & anima; non ne fortasse simplici vinculo adnecti possunt adinuicem non simplices naturæ? simplici enim frigore congregantur, & congregata retinentur ligna, sarmenta, lapides, & alia mista corpora cum aqua in glacie.*

Nihil tandem ad propositum facit locus Aristote-
B *lis, quòd talis calor proportione respondeat illi animæ, cuius est vehiculum; quia ibi non conferebat Aristoteles vehiculum cum sua anima, sed vehiculum vnius generis animæ cum vehiculo animæ alterius generis; quum enim sint tria animarum genera, vegetatiua, sensitrix, rationalis; omnibus æquè non famulatur idem vehiculum; sed tria sunt etiam vehicula adinuicem distincta pro diuersitate animarum, quibus dicata sunt; nam nobiliori animæ nobilius vehiculum*
C *inseruit, ignobiliori ignobilius; ita tamen vt, quod famulatur animæ vegetali omnium infimæ, proportione respondeat elemento stellarum.*

Hæc ille loco allegato, vt fusius supra ostendimus; de simplicitate autem vehiculi, & animæ, atque horum adinuicem comparatione, ne verbum quidem Aristoteles.

A

Vtrum anima sit forma totius compositi animalis, non autem partium eius sigillatim; an potius totum animal, & vnaquæque illius pars, eadem forma polleat. Quare satisfit decimæ obiectioni. Cap. X.

T verò quando postea obijciebat Fernelius, In animali præter formas singularum partium, carnis, nerui, ossis, & cæterarum id generis, datur aliqua alia forma totius, quæ non includit vlla ratione in se formas partium; nec est ex ijs coagmentata; ergo ista forma totius, de qua nobis instituta est oratio, est simplex quædam natura; falsam inprimis habet consequentiam; nam dato (sed non concesso) quòd forma totius non sit constituta ex vlla forma partium, sed quid ab eis distinctum; nihil tamen prohibet animam alia ratione esse secundum se compositam, in brutis quidem ex vegetali, sensitrice, ac illa, qua constituitur propria species vel canis, vel equi; in homine verò ex vegetali pariter, sensuali, & Mentis compote. B C

Sed & illud omnino falsum est animam, quæ est forma totius animalis, non esse quoque formam ossis, nerui, carnis, & singularum aliarum partium; sed has sigillatim pollere propria quadam forma diuersæ naturæ tum a forma totius, quæ anima est, tum a formis

aliarum

A *aliarum partium, quæ non ſunt animæ; nam primo loco Ariſtoteles apertè fatetur carnem, neruum, os, faciem, cor, & ſigillatim omnes alias partes animalis ex ſe habere animam; anima verò cuicunque ineſt ipſius eſt forma; ſi ergo anima, quæ eſt forma totius animalis, re diſtincta ſit a formis ſingularum partium, quæ itidem ſunt animæ a ſeinuicem diuerſæ, vt & ipſæ partes, neque ex eis conſtituatur; fieret profectò vt de mente Ariſtotelis in animali tot eſſent animæ a ſeinuicem* 2. De gen. an. c. 1. & 4.
B *diuerſæ, quot in eo ſunt partes differentes interſe, vltra eam, quæ dicitur forma totius; quod an verum ſit, te iudicem appello.*

Deinde ratio non patitur formas partium animalis re diſtingui à forma totius; quoniam anima, quæ eſt forma totius animalis, eadem apud Ariſtotelem eſt principium, quo primò nutrimur, & augemur; ſed quum per ſe primò nutriatur, & augeatur animal, non quoad totum, neque quoad partes diſſimilares, ſed tantùm 2. De an. t. 24.
C *quoad partes ſimilares, cuiuſmodi ſunt oſſa, caro, nerui, & id generis; planè confiteri neceſſe eſt formam eſſentialem partium idem quid eſſe quod & anima, quæ dicitur forma totius; quod autem totum animal, atque partes eius diſſimilares, non perſe primò nutriantur, aut augeantur, ſed ad nutritionẽ, & augumentum partium, teſtis eſt Ariſtoteles, qui ſcribit apertiſſimè perſe primò in nobis augeri, ac nutriri partes ſimilares, carnem ſcilicet, neruum, os, & huiuſmodi; ex quibus quum* 1. De gen. a. 33

diſſi-

dissimilares constituuntur, manus, pes, caput, & id generis; hæ quoque ad primarium augmentum augentur, nutricionemque nutriuntur, non proprie ex se motu distincto; sic & totum viuens, quod ex similaribus dissimilaribusque partibus constatur, augeri, nutririue non potest proprio quodam motu diuerso ab augmento, & nutritione partium; sed eodem augmento crescit, eademque nutritione alitur; quæ actiones propterea per se primò competunt partibus similaribus, ex consequenti verò dissimilaribus, atque toti animali. B

Amplius, hoc ipsum quod est totum animal, & partes in eo singulas eadem forma constitui, quæ anima est,
2.De an. t. 9. 16. *manifestissimè colligitur ex Aristotele scribente,* Animal constitui in esse ab ipso sensu per se primò; & oportere accipere quod est in parte in toto viuente corpore; proportionabiliter namque habet sicut pars ad partem, ita totus sensus ad totum corpus sensitiuum secundum quòd huiusmodi, *nomine sensus hoc in loco intelligente ipsam animam sensualem, non aliquod eius accidens; alioqui non rectè dixisset, animal esse ob sensum primò; sed hæc antea satis.* C
1.Lib. c. 33.

Cæterùm, neque vllius momenti sunt, quæ pro antecedentis confirmatione adducuntur; quod enim primò dicebatur, Anima est prior corpore; sed compositum ex formis partium corporis præsupponit corpus; ergo anima non est composita ex formis partium, tollitur eo quia particula (primum) aliàs ordinem significat, aliàs perfectio-

A *fectionem; si in primo sensu à Fernelio sumatur, falsò dicitur anima esse prior corpore; nanque anima est actus, & perfectio corporis; modò actus, & perfectio quae uis essentialis, ut anima est, praesupponit potius subiectum, ac perfectibile, quàm vicissim; aut saltem non est prior ipso secundum tempus; sin autem assumatur ea vox (primum) in alio sensu, verum est animam esse perfectiorem corpore; sed sic argumentum erit ex quatuor terminis; nam in vna propositione medium, seu*
B *(primum) significat idem quod perfectum; in altera verò idem quod primum in ordine.*

Maioris ponderis non est, quod secundò affertur, forma totius habet aliquas operationes, quas non potest edere ulla forma partium seorsum; ergo illa ex his non est conflata, sed simplicem habet naturam; falsam etenim habet consequntiam, ut ostensum est supra; eo quia tum decem homines mouent pondus, quod a nemine seorsum moueri potest; tum quatuor faciunt harmo-
C *niam, quam vnusquisque illorum ex se facere nequit; tum demum theriaca eos morbos curat, quos nullum eorum, quae ingrediuntur compositionem theriacae, per se sumptum sanabit.*

Ad tertiam verò obiectionem hanc, sicuti compositū est vna quaedam natura distincta a suis partibus, ut syllaba ba, non est b, & a, sed quid tertium; ita par est vt forma totius non sit cumulus formarum partium, sed quid ab ijs distinctum, ac simplex; respondetur negando

gando analogiam; totum enim quamuis concedamus non esse cumulum partium (qua de re tamen adhuc lis est sub iudice inter Philosofos) sed quid à partibus contradistinctum, hoc tamen non est simplex; verùm quid ex partibus compositum; ita enim & syllaba ba, quamuis non est b, & a, sed quid tertium; hoc nihilominus est compositum ex b, &, a, non quid simplex; Ex eo autem non sequitur (dato & non concesso, quòd forma totius sit diuersa à formis partium) eam esse simplicem, nec ex illis coagmentatam, sed potius oppositum à simili. A B

Verùm, quod postremò afferebatur, Dum animal interit, formam totius in cadauere non remanere, in quo tamen remanent ossa, nerui, caro, & aliæ partes cum suis formis; indicium certum quòd forma, & anima totius, non est constituta ex formis partium; tollitur, negato antecedente; in cadauere nanque, quod est omni anima destitutum, non remanet caro, neruus, aut os, nisi æquiuocè, vt pictum, ait Aristoteles. C

2. De an. t. 9. & alibi sæpè.

Amplius os, caro, & alia quæuis pars considerari potest tum quatenus est corpus mistum ex elementis, seu genericè; tum quatenus est determinata in specie ossis, aut carnis; misti vt mistum est, forma non est anima; sed ossis, aut carnis in eo quod est os, aut caro, forma specifica est anima; ossa, nerui, & huiusmodi remanent in cadauere quatenus sunt corpora mista, non sub ratione ossis, aut nerui cum sua forma specifica; quare nihil

prohibet

A *probibet partes, ac totum animal eadem forma gaudere, quæ eſt anima; licet ſine anima aliquomodo permaneant in cadauere oſſa, & nerui.*

An irrationalis pars animæ noſtræ ſit diuiſibilis ad partitionem ſubiecti; & cur oua ſubuentanea extra aluum ouipari non viuant, ſicut in eo; vnde ſatis ſit vndecimæ dubitationi. Cap. XI.

B

VOD inſuper obijciebatur ex eo, quòd oua orta ſine interuentu maſculi ſubuentanea nuncupata, dum pariuntur, extra aluum matris animam non retinẽt, qua intra illam pollebant; alioqui eſſent prolifica; ſatis apertum eſſe ouipari animalis animam non eſſe multiplicabilem, ac diuiſibilem ad partitionem ſubiecti; ex quo a fortiori deſumebatur argumentum quòd irrationalis pars animæ humanæ, quæ in perfe- C *ctione longè ſuperat animam cuiuſcunque ouipari, eauè eſt immaterialior, minus ſit diuiſibilis, ac proinde in coitu a patre ſemini haud communicetur; facile eſt ſolutu, quia apertum cenſeo animam corpori vniri, vnitamquè retineri mediantibus quibuſdam diſpoſitionibus ſubiectum apparantibus ad ſuſcipiendam, & retinendam naturam animæ; inter quas diſpoſitiones præcipua eſt calor in certo gradu (quod ſupra etiam obſeruabamus) quo calore, quia oua ſubuentanea ex ſe carent,*

contra ſemen affluit; hinc factum eſt, vt ouum ſubuentaneum in ventre ouipari animalis beneficio caloris ad ſe a corde ouipari influentis anima materna gaudeat, ceu fructus, & pars illius animantis; vbi autem ab aluo eius excluditur, quia priuatur influxu caloris, ideo animam non retinet: ſemen verò ex ſe ſatis habuit caloris; quocirca effuſum, atque a reliquo corpore ſeiunctum, in actu veneris animam, qua prius gaudebat in corpore animantis, extra illud quoque retinet beneficio proprij caloris. A B

Quomodo Pater poſſit ſuo ſemini in coitu communicare partem ſuę animęirrationalem, non communicato Intellectu; ſi vnica in homine eſt anima; Quare ſoluitur duodecima oppoſitio. Cap. XII.

VOD *etiam in altera dubitatione admirabile, quin & impoßibile videbatur, Hominem, cui vnica eſt anima, proprio ſemini conciliare iſtam ſuam animam, abſque eo, quòd illi communicet Intellectum, qui vel tota eſt anima Hominis, vel pars animæ humanæ potior; in ſuperioribus planum fecimus, atque poſſibile; ſed rei grauitas expoſtulat, vt idipſum hoc in loco clarius explicemus.* C

Tres itaque quum ſint animæ, quæ concurrunt ad Hominis

A *Hominis generationem ex mente Aristotelis, vegetatrix, sensualis, Intellectiua; prioresquè duæ quum ita materiales existant, vt ab ea sint inseparabiles, subiecto, quod informant, sic vniuntur, quòd extensibiliter illi inhærentes totæ quidem secundum essentiam sunt in toto subiecto, totæquè in qualibet parte ipsius; at secundum quantitatem, qua subiecto extensibiliter vnitæ sunt, totæ item sunt in toto subiecto, at partem habent in parte illius, more formarum inanimatarum; inter* 2. De gen. an. c. 3.
B *quas, & Intellectum mediæ quum sint; iure optimo extremi vtriusque naturam redolent; si nanque vegetali, & animæ sensitiuæ commune hoc est cum Intellectu, vt proprio subiecto vitam impertiant; sensitrici verò, vt pote magis proximæ ipsi Menti, id præterea commune est, quòd facultatem motricem, potestatemquè cognitricem suo subiecto conciliet; non temerè vegetali, ac animæ sentienti cùm inanimatorum formis communem esse diximus inseparabilitatem a materia, ex-*
C *tensionem ad eiusdem dimensiones, ac diuisibilitatem, seu multiplicationem ad ipsius materiei partitionem. Quum autem proprietates istæ competant hisce animabus, vegetali nempe, ac sensitiuæ per se, & quatenus sunt naturæ mediæ inter animam rationalem, & formas illas, quæ non sunt animæ; dubio procul attributa ista non solùm in sensitiua, & vegetali anima imperfectorum animalium (vt quidam existimant) reperiri oportet; sed etiam in animabus inferioribus perfecto-*

rum animalium quorumcunque; quod enim est per se tale, semper tale permanet, vbicunque, & in quocunque ponatur. Anima verò rationalis indiuisibilis omnino, ac ita immaterialis quum sit, vt a corpore sit separabilis tum quantum ad esse, tum etiam quantum ad operari (non enim vtitur corpore ad intelligendum) corpori vnitur, non instar inseparabilium formarum, vt tota secundum essentiam sit in toto subiecto, totaque in singula parte illius; secundum quantitatem verò tota in toto existens, partem habeat in qualibet parte subiecti; sed vti punctum indiuisibiliter, hoc est, non extensè, secundum sui essentiam totũ est in tota linea, & omnis quantitatis expers totum in vnica tantùm parte lineæ, non in singulis; ita prorsum rationalis anima corpori non extensa tota secundum essentiam est in toto corpore, & omnem quantitatem renuens tota est, non in singulis partibus corporis, sed in vna tantùm parte illius, quæ sit omnium præstantissima, dignum nobilissimæ formæ habitaculum; quam Aristoteles censet esse Cor: Galenus verò Cerebrum. A B C

Can. 11. *Non tamen propterea plures animas vno in homine ponimus, vt ij, quos sacrosancta Synodus Constantinopolitana anathematizat; illi nanque, vt apparet ex verbis Can. ponebant in homine duas animas in vnam naturam non coeuntes; at nos tres quidem ponimus partes essentiales ab inuicem diuersas, verùm dicimus eas coire in vnam essentiam animæ humanæ; quoniam animam*

A *mam vegetalem ita sensitrici coniunctam dicimus, vt ex vegetali, tanquā adhuc perfectibili, siue (quod aiunt) ex ente in potentia, & sensitrice illi, ceu actu, copulata, emergat vnum per se ens; nam adhoc vt ex duobus fiat vnum ens per se, sat est Aristoteli quòd vnum sit essentiale complementum alterius; sicuti est sensitrix ad vegetalem; ex quibus ideo fit vnum per se ens, & vna anima irrationalis; quæ rursum pariter Intellectiuam, ceu actum essentialem, suscipit; indeque denuo pullulat* 2.De an. t.7.

B *vnum per se ens, quod est anima humana; quæ non rarò a parte sui nobiliori nuncupatur Philosophis Intellectus, Mens, Anima rationalis, aut intellectiua. vnumquodque enim est id, quod in eo est summum. Sed quum longè dißimilior sit Intellectus, qui incorruptibilis, ac indiuisibilis omnino est, & prorsum quantitatis exors, ab anima ratione carente, quæ per accidens quanta diuisibilis est ad subiecti diuisionem; quàm sensitrix a uegetali, quæ ambæ sunt corpori extensæ, per accidens diui-*

C *sibiles, proprieque mortales; hinc factum est ut longè differat unio intellectiuæ animæ cum irrationali ab unione sensitricis cum uegetali: quia quum hæ inferioris notæ animæ corpori sint extensæ, sicuti corpori ambæ, ita inter se tota una alteri toti essentialiter, totaquè altera cuique parti alterius: secundum quantitatem uerò, quam sortitæ sunt a dimensione subiecti, cui extensæ sunt, tota una alteri toti, & pars unius parti alterius copulatur. At rationalis anima, quum etiam corpori*

adiuncta

adiuncta omni quantitate careat, partemquè non habens ullo modo extra partem, uti punctum totum toti lineæ, uel corpori, & totum uni tantùm particulæ in corpore; ita tota Mens toti animæ irrationali, totaquè unitur uni tantùm illius parti, quæ est in membro omnium corporis nostri præstantissimo. A

Sed obijcies non posse vnum verè per se ens ex ijs emergere, quæ adinuicem non secundum se tota coniunguntur; non igitur anima humana, si constituitur ex intellectu copulato non toti animæ irrationali, sed vni tantùm ex partibus eius, erit verè vnum per se ens, & anima vna. B

Dico animabus caducis, ac materiei extensis duplicem inesse totalitatem; altera est totalitas quantitatis, secundum quam & adinuicem, & corpori vniuntur totæ toti, habentes partem parti copulatam; altera verò est totalitas essentiæ nuncupata, secundum quam totæ toti, totæquè vnicuique parti & comitis animæ, & corporis subiecti, coniunguntur; Immortalibus autem, ac materiei non extensis, cuiusmodi est anima rationalis, solam ineße totalitatem eßentiæ, secundum quam vnitum si quis dicat esse Intellectum toti essentiæ animæ irrationalis, quæ reperitur in vna parte sola nostri corporis; atque inde vnum ens per se, vnamquè animā humanam emergere, nihil falsi dicet; perinde ac is, qui ex linea, & puncto vna tantùm in parte ipsi lineæ coniuncto vnum per se ens consurgere fatetur; & non secus C

ac

A ac qui ex numero senario (qui quantitas est quædam habens partes extra partes) & ex vnitate (quæ quid est indiuisibile partium, & quantitatis expers) nō omnibus, & singulis senarij partibus adiuncta, sed vni tantùm illius parti, fit per se vnum diuersum à priori, quod est numerus septenarius. Ita enim prorsus mens omni quantitate carens, neque habens partem extra partem, veluti vnitas, & forma, addita irrationali animæ quantitatis quodammodo participi, & habenti partem extra
5. partem, non secundū quamlibet, sed penes unicam illius partem, constituit vnam numero animam diuersam à præexistenti, quæ dicitur anima humana, siue etiam rationalis à sui parte nobiliori; vnumquodque enim est id quod in eo est summum.

Quum itaque semen non sit ea pars nostri corporis omnium princeps, in qua rationalis anima vnitur irrationali; propterea fit vt quum semen adhuc in corpore genitoris extaret anima humana frueretur quidem non
C quoad partem eius rationalem, sed tantùm quoad partes ratione carentes; atque hinc est quòd sperma dum è corpore patris eiaculatur, non Intellectiuam, sed solùm retinet animam uegetalem, ac sensitricem ab Intellectu seiunctam; illæ autem animæ humanæ partes in semine permanent ea ratione, quia quantæ quum sint ad quantitatē subiecti, diuisibiles quoque fiunt ad eiusdem diuisionē. quippe diuisibilitas ita est de ratione quāti, vt omne quantū eatenus sit diuisibile quatenus est quantū.

Nihil

Nihil ergo mirum, nihilquè impoßibile eſt in humano ſemine, dum coitu eiaculatur, permanere partem animæ noſtræ rationis expertem citra Intellectum, licet anima paterna, cui ſemen ſuam animam acceptam refert, vna tantùm ſit, & Intellectum contineat, tanquam ſui partem potiorem. perinde ac nihil mirum eſt in morte hominis animæ humanæ partem vegetalem, ſenſualemquè corrumpi, rationali parte ſuperſtite, vt quæ ab ijs ſeparetur, tanquam æternum à caduco apud Ariſtotelem. A

2.De an.t.21. B

Quare obiter hoc noto diſcrimen inter generationem hominis, & mortem eius; quòd in prima hominis generatione, quæ habet exordium in coitu, dum à mare ſemen eiaculatur in fœminam, animæ humanæ pars irrationalis, quæ in ſemine permanet, ſeparatur à parte Intellectiua, hac ipſa ſuperſtite in patre; at in morte hominis mens ipſa ſeparatur ab animi noſtri partibus ratione carentibus, quæ corrumpuntur.

Obſeruo item duplex eſſe genus mortis, quo cadere poteſt homo; alterum eſt mors naturalis, quando propter extinctionem natiui caloris proximè corrumpitur animæ pars irrationalis, ad cuius interitum mens à corpore ſeiungitur; alterum eſt mors ferè ſupra naturam, quando in Ecſtaſi diuturna, & forti, propterea quòd mens non regit, gubernatuè corpus, nec animas inferiores, hæ pereunt; à quibus ideo mens, & à corpore ex toto ſeparatur. C

Cur

A

Cur in Homine id contingat vt in semine eiaculato permaneat animæ suæ pars rationis expers; ea verò similiter non permaneat in alijs quibusque partibus à corpore abiunctis. ex quo respõdetur decimætertiæ dubitationi. Cap. XIII.

B *ED quod præterea quærebatur, vndenam sit quòd in seminis eiaculatione diuidatur, ac multiplicetur animæ nostræ pars irrationalis, eaquè remaneat in semine a corpore separato; idem autem non accidat in cæteris partibus, vbi contingit eas a corpore seiungi; nam effossus oculus, abscissus pes, obtruncatum caput, & aliæ omnes partes a corpore seiunctæ, sine anima vlla mortuæ remanent, aut citò moriuntur; facilè tolli potest; quia notum est ex superioribus animã corpori adiungi mediante calore naturali, seu tempera-*C *mento; quum itaque in eiaculato semine permaneat etiã calor naturalis, vt qui nec ab externa frigiditate extinguitur, sed potius fouetur a blando, ac familiari calore vteri, in quem excipitur; inde fit vt semen eiaculatum animam sibi adnexam retineat merito proprij caloris.*

Atque hinc obiter rationem reddere possumus dicti Aristotelici, Quibus penis oblongus est esse infœcundos; nimirum seminis calore in longo illo tractu ob carentiam calidi fouentis resoluto, ac extincto, semen animam

DDD *amittere,*

amittere, atque infæcundum fieri. sed ad rem. A

Alia vero ratio est de cæteris partibus corporis nostri; hæ nanque, quoniam a reliquis auulsæ, ac separatæ priuantur familiari calore, quo innatus, ac sibi insitus conseruetur, & foueatur; immo quia hic ipse ab ambientis frigiditate extinguitur; idcirco anima destituuntur, soluto eo vinculo, quo illa ipsis erat adnexa; & quoniam hic insitus, ac proprius partium calor, dum hæ a reliquo corpore separantur, in aliquibus citius, in alijs vero serius extinguitur; hinc factum est vt partes a corpore seiunctæ aliæ statim, aliæ tardius anima priuentur, ac moriantur; quod sæpe scripsit Aristoteles. B

Lib. de iuu. & senec. c. 1. & alibi.

Ex quo obiter quoque ratio elici potest, cur quædam capita obtruncata loquuta fuerint; caput enim ex ijs est partibus, quæ a corpore seiunctæ aliquandiu calorem in se retinent, atque animam; neque ad locutionem, seu etiam (quod aiunt) ad motum linguæ, aut cuiusuis alterius particulæ recenter a corpore viuentis animalis separatæ (quam moueri videmus, atque etiam sentire eo deprehendimus, quia puncta sese contrahit) sufficere putandum est si pars ista seorsum a toto aliquantisper contineat spiritus animales sibi a Cerebro transmissos, atque horum beneficio sine anima aliquandiu moueri posse, ac etiam sentire; quia tales spiritus speciatim inseruiant motui, ac sensui; nanque inseruiunt quidem spiritus animales motui, ac sensui, sed non tanquam agens principale, cui primo debetur actio; verum tanquam organa, C

A *gana, quibus anima, ceu agens principale, utitur ad sentiendum, & mouendum; quum autem apertissimum cuique sit nullum instrumentum quidquam operari posse, nisi reipsa regatur, moueaturque ab agente primario; manifestum quoque esse debet spiritus animales sine anima non posse efficere aut motum, aut sensum in parte aliqua animalis seiuncta ab eius corpore.*

An senserit Aristoteles semen esse principium materiale eorum, quæ semine propagantur; & ita soluitur decima quarta dubitatio. Cap. XIV.

B

ON *est maioris momenti quod nobis deinceps opponebatur, arbitrari Aristotelem semen esse principium materiale conceptus, ut qui scriptum reliquit neruorum, & ossium materiam esse excrementum seminale; atque alibi, animalia, & plantas fieri ex semine, tanquam ex materia; quoniam per seminale excrementum in primo loco, quod cedit in materiam neruorum, & ossium in prima partium constitutione, intelligit Aristoteles, non verum semen, sed menstruum sanguinem, quem antea dixerat esse semē, quanquam non purum. Ita etiam glossari potest alter ille locus Aristotelis, quando scribit Animalia, & plantas fieri ex semine, tanquam ex materia, quod pertinet ad animalia, nomine seminis tunc quoque vsurpato in communiori*

2. De gen. an. c. 4.
1. Phys. t. 62.
C
1. De gen. an. c. 20.
2. De gen. an. c. 3.

muniori significato, vt conuenit aliqua ratione & men- A
struo sanguini. Quod autem attinet ad generationem plantarum, in quarum seminibus apertius alibi monuit
2. De gen. an. 6.4. aliquid tale primũ inesse *tum* quod potẽtia est germen; *tum* quod lacteum vocatur, ex quo enascens planta materiam sumit, & alimentum; sicuti in animalium generatione idem excrementum est eorum & materia constitutionis, & alimentum; *nisi dicere velimus Aristotelem hîc semel veritate coactum adnuisse quod alibi renuit, respondendum* B
est eo in loco ex physicis Aristotelem ostensurum in generatione substantiæ reperiri aliquod subiectum, ex quo generabilia fieri possint; id præstitisse plantarum, & animalium exemplo; quæ gigni vtraque protulit ex semine, tanquam ex subiecto; non quòd verè ipse crediderit semen esse vtrorumque illorum materiam; sed quum ad stabilienda ea, de quibus aliqua est dubitatio, medijs manifestioribus quoad fieri potest vti oporteat; non temerè sibi licere putauit Aristoteles ad com- C
probandum in generatione substantiæ aliquod materiale principium esse supponendum, exemplum afferre in animalibus, & plantis, ac dicere eorum vtrunque animatorum genus fieri ex semine, ceu ex principio materiali; quod etsi apud ipsum non erat vsque-adeo verum, id tamen, & a veteribus, quibuscum disputat Aristoteles in eo libro, verum creditur; & sensibus ipsis manifestum apparet; quippe nullam aliam
rem

A *rem videmus, quæ possit cedere in materiam, & alimentum primum generandi viuentis, præter semen; exemplis etenim nos uti, non vt ita sint, sed vt audiant, qui addiscunt ait Aristoteles; & exemplorum non requiri verificationem, sed manifestationem testatur Auerroes.*

Sed obijcies scientificas probationes non debere niti falsò. Dic verum esse triplicis generis, nempe verum simpliciter, verum aduersario, & verum ex suppositione;
B *& sicuti verum simpliciter potest esse falsum aduersario, ac ex suppositione; ita verum aduersario, & verum ex suppositione potest esse falsum simpliciter; allata exempla, si apud Aristotelem non sunt vera simpliciter; sunt tamen apud eundem vera aduersario, quo cum disputat; uel etiam ex suppositione; atque huiusmodi vero niti possunt probationes scientificæ; neque illud falsum dici potest ex Aristotele, qui scriptum reliquit alicubi Geometram supponentem lineam descri-* 1.Post.t.15.
C *ptam in abaco, à qua deducuntur probationes, siue demonstrationes, & conclusiones scientificæ, esse pedalem, aut rectam, falsa non supponere quamuis reuera huiuscemodi linea neque pedalis sit, neque recta.*

Atque hæc in præsenti diligentius de exemplis examinare operæprecium duximus, quoniam frequenter circa ea solent inexercitatiores in nodos implicari inexplicabiles.

Quo-

A

Quomodo seminis anima sit eadē numero cum ea, qua pollet fœtus in vtero; & quomodo ab ea sit numero, ac genere diuersa. vnde diluitur decima quinta obiectio. Cap. XV.

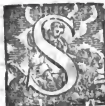

EMEN non esse animatum eadem numero anima, qua & fœtus ipse in vtero, multis rationibus ostendebatur contra ea, quæ à nobis superius determinata sunt; quarum prima talis erat ex Fernelio; si semen esset animatum eadem anima, qua & Embryon, quū fœtus in vtero non minus sit homo quàm infans extra vterum, nec puer quàm adultus; profectò semen æquè esset homo ac quiuis nostrum, quod tamen longè abest à veritate. B

2. Lib. c.8.

Sed hoc leue est satis, quia Embryon, seu fœtus in vtero potest considerari tum ante, tum post adeptionem mentis; seu & in primo quadragenario, & vltra quadraginta dies ab actu conceptionis; si accipiatur fœtus in primo statu ante aduentum mentis, seu in primo quadragenario, verum est quòd semen, & fœtus eandem numero animā obtinent; falsò autem in argumento dicitur fœtum non esse minus hominem, quàm sit infans; nam quispiam homo dicitur ob participationem animæ humanæ, qua quum infans tota, & integra fruatur; fœtus verò non nisi eius partem rationis expertem C

obti-

A obtineat; ideo dici non potest semen, aut fetus æquè homo ac infans.

Sin autem consideretur fetus in secundo statu, post quadraginta dies à conceptione, quando iam habet animæ partem rationalem, tunc non dicimus nos semen eadem numero anima cum fetu pollere, nisi secundum quid, nam fetus habet totam animam humanam essentialiter conflatam ex anima vegetali, sensitrice, & mentis compote: semen verò tantummodo huius animæ partes obtinuit ratione carentes; quare quum homo dicatur magis ob participationem mentis, quàm cæterarum animarum; ideo rectè colligi non potuit semen esse æquè hominem, ac sit adultus.

B

Est nihilominus semen, & Embryon ante aduentum mentis animal quoddam sui generis contradistinctum à cæteris speciebus brutorum animalium, determinatæ speciei in genere animalis, quæ siue semen humanum, siue Embryon, siue conceptus, siue fætus humanus appelletur, siue animal imperfectum, vt ait alicubi Aristoteles, nil referre puto. De respir. c.7.

C

Hæc ita se habent in homine. De brutis verò animalibus aliter statuendum est; nam quum eorum conceptus omnem animam tum vegetalem tum sensitricem in genere, tum eam, qua in certa specie constituuntur, à parentibus habeant; semen Canis, verbi gratia, eadem numero anima absolutè gaudet; atque canis ex eo semine oriturus; quare non minus canis est caninum semen

men quàm sit canis ipse ortus, quantum ad essentiam: differunt autem penes accidentia; nam in canino spermate non est reipsa ille organorum, ac partium distinctus apparatus, qui actu in Cane conspicitur; nec eas actiones edit semen, quas Canis perfectus. A

Quod autem in brutis euenit, idem euenire putandum est in stirpibus; plantæ nanque quum omnem, quâ gaudent, animam tum vegetalem in genere, tum etiam quæ in certa specie Nardi, vel Nucis determinantur, aliunde non hauriant quàm à semine; fatendum est prorsum semen stirpium eadem numero anima potiri cum planta, quæ ex eo germinat, ab eaque ideo non secundum essentiam differre, sed penes accidentia solummodo, vt proximè diximus de brutis. B

An semini vna tantùm sit anima, an multæ. si vna quomodo ex eo simul possint eadem cōceptione constitui, & animari plures fætus. & ita dissoluitur nodus decimus sextus. Cap. XVI. C

M AIVS *profectò robur non habet, quod deinceps afferebatur argumentum, si semen esset animatum, vel necessariò vnā solùm animam haberet, vel multas potius eiusdem generis; si semini vna inest anima; ergo non possunt ex eo simul animari plures fætus vna conceptione, & simul nasci plures infantes vno partu:*

A *partu; contra tamen obstat experimentum. At si semini multæ insunt animæ eiusdem generis; ergo ex eo non potest oriri vnum animal, cui actu non insint multæ animæ eiusdẽ generis; quod non minus absurdum est, quàm eas ponere in ipso semine. Nam dicimus semini vnam inesse tantummodo animam irrationalem; quæ quum materialis existat, ac proinde multiplicabilis ad diuisionem subiecti; erit illa quidem vna numero actu, sed multæ in potentia. Quo factum est vt si semen in vtero*
B *diuidatur in multas portiones, illa vna anima multiplicata ad partitionem subiecti, ex eo tot conceptus constituantur, totuè animata gignantur, quot fuere partes, in quas fuit distributum. Si vero semen non partiatur, sed totum simul vnitum permaneat, vna & permanente ipsius anima, vnus numero constituitur cõceptus, atque vnicus pariter infans.*

Quomodo anima seminis ab anima parentis ortum habeat. Vnde respondetur ad instantiam decimam septimam. Cap. XVII.

C

N *eodem planè censu est, quæ subdebatur oppositio, si dum eiaculatur semen, in eo remanet anima similis illi, qua pollet animal, a quo semen decidit: par est sicuti semen a corpore, ita seminis animam ab anima parentis generari; sed istud qua ratio-*

ne fieri possit, quòd vnius hominis anima alias de se nouo quodam, & inaudito procreationis genere tam repentè, tam multa, tam crebrò multiplicet, æquum est vt explicetur. A

Nam prætcrea quòd ad hominem dicere possemus ab anima parentum gigni animam seminis, & natorum eodem prorsus modo, quo nouiter quidem, & inauditè ipse fatetur nostrates formas a forma cæli prodire; attamen verè magis dicimus (vt in superioribus dictum est) animam seminis ab anima eius, a quo semen effluit, generari, illa ipsa parentis anima multiplicata in actu veneris ad subiecti partitionem, vbi semen a reliquo corpore separatur; quod procreationis genus nouum non est, aut inauditum; sed vulgatissimum, atque antiquissimum in stirpibus, & animalibus insectis, quorum partes abinuicem seiunctæ viuunt, & nouum animatum in eadem specie constituunt. B

Lib.1.c.7.

Benè nouum ipse inuexit procreationis genus Fernelius inquiens formam cæli innumerabilibus formis grauidam omnia gignere, ac fundere ex sese portentosè certè non minus quàm falsò. C

1 De abd. rer. caus. c. 8. 10.

Agè nunc examinemus alia eius argumenta, & uideamus an sint maioris momenti, ac fuerint sua hactenus trutinata.

Quæ

A

Quæ sit caussa hominis efficiens; Nec non Quomodo genitura, siue semen sit excrementum, ac vile. Ex quo respondetur ad argumentum decimum octauum, & decimum nonum. Cap. XVIII.

B VOD *autem præterea obijciebat, Animam, quæ in semine est, quum nondum sit hominis natura, non posse propriè hominem efficere; tollitur ex eo, quòd hominis natura, seu forma est essentialiter constituta ex rationali, & anima rationis experte; semen quidem hominem producit, seu homo parens hominem producit, non solus, & ex se, vt supponit obiectio; sed præter ipsum est etiam Sol; siue Deus Optimus; semen quidem fætui communicando partem animæ nostræ rationis expertem; Deus autem summus rationalem.*

C *At alia dubitatio, qua dicitur non decere animæ præstantiorem naturam alligari semini, quod apud Aristotelem est excrementum vile; supra soluta fuit multis nominibus; sed & nunc etiam confutatur, quoniam in illa falsò assumitur semen Aristoteli esse vile excrementum; quia ipse apertißimè testatur semen esse magnum quoddam principium magnarum rerum; & semper alibi, vbi de semine tractat, ait illud esse excrementum* 10.Sect. prob. 64.

vtile, sumens nomen excrementi quatenus significat quid superabundans alimento, non quid Naturæ infensum, atque excretione dignum; duo enim ista significata habet vox excrementi, vt indicet tum quod inutile est, immo nocuum, ac excretione dignum ne noceat indiuiduo, vt stercora; tum quod vtile, ac bonum est, superabundans, seu excrescens, vel si vis excrementum quantitatis (vt monstrabat Pater in suo Dialogo de Genitalium vsu ac dignitate) vel tandem dignum excretione, vt prosit speciei, cuiusmodi est semen. At verò, vbi ait Aristoteles semen esse excrementum vile, ac indignum, id non protulit de semine absolutè, & quatenus ipsum secundum se consideratur, sed in relatione ad ens perfectißimum, & nobilissimum, vti Deus est; propterea dicens semen esse excrementum indignum, quo proximè Deus vtatur ad operandum ceu instrumento, nobis non refragatur indicantibus semen esse dignum, cui adnectatur anima rationis expers; quæ item licet naturam habeat secundum se satis dignam, atque perfectam, si tamen ad Deum referatur, imperfectum quid, ac nihil ferè nuncupari poterit. A B C

2.De gen. an. c.3.

Sed & illud perperam assumitur non decere præstantiorem animæ naturam uniri uili excremento; quando sæpè uel in corporibus humanis ex putrido excremento animalia gignuntur; quod sensui est manifestum.

Quo-

A

Quomodo semen famuletur generationi; Quare soluitur vigesima oppositio. Cap. XIX.

VOD vlterius afferebatur, sicut se habet materia putris ad ea, quæ putredine oriuntur, ita semen ad animalia perfecta; sed putris illa materia ex se nullam habet animam futuri viuentis; ergo nec semen; falsa nititur analogia; quoniam putris illa colluuies, quum generandi viuentis solùm sit materiale principium vt in termino à quo, seu cum priuatione pura, non oportet vt sit animata; imo quum priuatio ista nitatur forma materiei putridæ, quæ non compatitur naturam animæ, ideo putris illa materia necessariò est inanimis; sed semen apud Aristotelem, quum effectiuum principium geniti statuatur, de necessitate est animatum; quippe generans actu tale est, quale potentia est id, quod generatur. Verùm apud nos, qui existimamus humanum fœtum perfici, animamque sortiri partim à Patre, qui semini cessuro in materiam conceptus impertit humanæ animæ partes ratione carentes; partim à Deo summo, qui fœtui indit partem aliam rationis compotem; semen est materia participans aliquid ipsius termini ad quem, qui est anima humana; non materia in puro termino à quo, & priuationi adhuc adiuncta, vt excrementum putre;

B (margin, beside "go nec semen") C (margin, beside "le est, quale")

uel

vel si dicendum velis semen quoque esse in termino à quo, & priuationem comitem habere animæ rationalis; illud tamen obseruamus priuationem in semine esse mutilam inchoationem formæ humanæ subordinatum, ac instar materiæ in potentia ad animam intellectricem, cum qua est compatibilis in eodem; at priuatio, quæ est formæ futuri viuentis in materia putri, nititur tali formæ, quæ animam non compatitur; ideo etsi semen, & materia putris sint æquè materia generandi animati; quum diuerso genere priuationis, ac formæ gaudeant; non æquè vtrumquè respicit, ac se habet ad formam orituri animalis; propterea què semen potest esse animatum, putri materia inanimata existente. A B

An semini tota insit anima perfecti animalis, nec ne. An seminis anima sit eiusdem naturæ, ac perfectionis cum anima orti ex eo; an nō. Quare tollitur uigesimaprima difficultas. Cap. XX.

C

ARI *facilitate satisfieri potest ei, quod postea obijciebatur, si in semine inest anima; ergo vel similiter ac in perfecto animali, vel dissimiliter; si dissimiliter, ergo vel tota anima pfecti animalis inest semini, vel tantùm illius portio; non portio, quoniam anima nullas habet portiones, quæ seorsum à toto subsistant, quum non sit corpus; si tota in semine inest anima,*

hæc

A *hæc profectò vel est eiusdem generis, & essentiæ cum ea, quæ est in animali; vel diuersæ naturæ, si primum, vel esset æquè perfecta, vel imperfectior: si æquè perfecta: esset iam semen animal perfectum; si verò imperfectior, magis, & minus formæ suscipient, atque in substantijs inerit intensio, atque remissio: sin autem seminis anima dicatur esse diuersæ naturæ ab anima animalis orti ex eo; semen fieri nequibit animal, nisi pereat in eo existens anima; quare in semine nihil erit formæ generandi*
B *viuentis.*

Facilè inquam diluitur hoc dilemma; nam ferè omnia ipsius membra impunè concedi possunt; singula ergo expendamus, si semen habet animam; ergo vel similiter, vel dissimiliter ac perfectum animal; quum notæ illæ (similiter, dissimiliter) possint significare tum modum participationis animæ similem, vel diuersum; tum animæ ipsius participatæ essentiam similem, vel dissimilem; si de essentia sit sermo, In brutis anima similiter,
C *hoc est, eiusdem naturæ omnino reperitur in semine, ac in perfecto animali; Quod verò hinc deducebatur, ergo semen canis esset canis perfectus; non benè colligebatur; quia supponit omnem animalis perfectionem consistere in sola participatione animæ; quod falsum est penitus; nam habent animalia suam perfectionem quoque à recta corporis structura, & à partium compositione, conformationeuè; quare gibbi homines, vel mutilati aliquo membro, sunt imperfecti, quamuis habeant animā*

eiusdem

eiusdem speciei, & æquè perfectam, atque ij, qui omni A
ex parte sunt completi. Adde & apud Aristotelem id-
10. Sect. prob. 10. *circo mulieres, & fæminas in vniuersum, etsi eadem*
2. De gen. an. c. 3. *specie anima donentur, qua & mares, esse tamen maribus imperfectiores, & quasi masculos mancos, & læsos. sic prorsum semen Canis, licet habeat eandem animam, quam & ipse Canis ortus ex eo, non tamen penitus ac ille est Canis perfectus; quum careat ijs instrumentis, & partibus, quæ faciunt ad perfectionem, & complementum Canis. In homine dissimiliter; quia se-* B
men habet solùm partes animæ nostræ ratione carentes; homo autem has ipsas, insuper & mentem, ex quibus tota animæ humanæ natura constituitur.

At si (similiter, & dissimiliter) significent modum participationis; dicimus in semine, & in animali perfecto animam esse tum similiter; quia vtrobique est vt actus essentialis, & forma informans; tum dissimiliter, quoniam in animali perfecto anima est semper operans, & in actu secundo; in semine verò vt sic est potius C
in habitu, seu in actu primo. Ergo (subdit) vel tota perfecti animalis anima inest semini, vel aliqua eius portio tantùm; Dico in brutorum, & stirpium semine totam futuri viuentis animam inesse; in humano autem animæ humanæ portionem tantùm rationis expertem.

Quod verò contra obijcitur, animam, quia non est corpus, non habere portiones, quæ seorsum à toto subsistant; falsum est omnino; quoniam supponit corpora solùm

A lium habere partes extra partes; nam linea, superficies, locus, habent partes quantitatiuas per se: formæ item omnes extensæ partes quoque habent extra partes per accidens ad conditiones materiæ subiectæ; sed præter huiuscemodi partes dantur etiam partes essentiales, quæ insunt & non corporibus, quales sunt istæ, quas animæ adscribimus, rationalem scilicet, sensitricem, & vegetatiuam, constituentes essentiam animæ humanæ. Si tota, ergo (deinde arguit) anima seminis est vel eiusdem
B naturæ cum anima generandi viuentis, vel diuersæ; respondeo in brutis esse eandem: ergo (ait) vel æquè perfecta, vel imperfectior; dico æquè perfectam; replicat, igitur semen Canis est Canis perfectus; non valet, quia non omnis perfectio geniti est ob animæ participationem, vt nuper ostendimus; at si etiam detur semini anima imperfectior quàm genito animali, non tamen ideo fiet vt in formis substantialibus sit intensio, ac remissio; nanque id non cõtingit in compositis; quum enim
C fœmina sit vbique masculo imperfectior, non est tamen vir magis homo quàm sit mulier. At in humano semine dicimus animam esse diuersæ naturæ ac sit in homine perfecto; quia in spermate anima est rationis expers, in homine verò rationis compos; propterea tamen non fit vt, ad hoc quòd semen fiat homo per susceptionem animæ rationalis, anima seminis intereat; sed permanet, & illi adnectitur Intellectus, ex quibus tanquam potentia, & actu simul iunctis vna fit anima humana,

 quæ

quæ est perfecti hominis forma substantialis; cuius idcirco pars præexistebat in semine; contra placitum aduersarij temerè supponentis in omni generatione nouam formam corrumpere præexistentem; non enim perit forma elementi in generatione misti; alioqui dum mistum corrumpitur, resoluiturquè in elementa quatuor, adesse oporteret efficientia peculiaria, quæ proximè generarent de nouo sigillatim formas elementorum, in quæ mistum fuit resolutum; quod difficile est vel fingere. A

B

Qua ratione semen, quod est materia generandi animalis, se habeat ad illud: an scilicet eius formam, an potius priuationem obtineat; & Quo modo. Ex quo respondetur ad vigesimam secundam rationem. Cap. XXI.

SED *quod vlterius afferebatur, semen, si materia est futuri animantis, non posse cum eo in anima communicare; quia materia per se sumpta, non formam gignendi compositi, sed eius formæ potius priuationem obtinet; sic tollitur, quoniam hominis generatio quum non simplici forma substantiali, & vnico instanti terminetur, sed ad duplicem terminum tendat, quem vtrumque non ab eodem agente peculiari, neque in eodem tempore assequitur; hinc est quod homo referri potest ad materiale principium, ex quo est constitutus,* C

A *stitutus, iuxta duplicem statum, quem sortitur nunc sub vna forma, quam ab initio sui ortus a patre acquisiuit, vti est anima ratione vacans; nunc verò sub alia, quam adeptus est a Deo summò in vltimo instanti suæ generationis, cuiusmodi est Mens; quod est dictu, homo potest referri ad suam materiam tum quatenus homo completus post adeptionem Mentis, tum quatenus hominis rudimentum, mutilaquè inchoatio, & omnino Embryon ante aduentum Intellectus, ac in*
B *primo quadragenario; si quidem hoc modo consideretur homo in primo quadragenario, semen non materia hominis; sed homo ipse est genitus a patre in seipso, qui animas illi rationis expertes, sed homini proprias, speciequè a cæterorum viuentium formis differentes communicauit; quod etiam notat Ficinus inquiens,* Omnem vitam prius generare suam stirpem in seipsa quàm extra se; vt vegetalis in plantis, & animalibus generat in proprio corpore semen quasi plan-
C tam, & quasi animal, priusquam mittat extra se tale semen, ac ex eo generet plantam, aut animal.

De religione Christiana c.13.

Quod sanè semen, quum careat ijs instrumentis, quibus sibi opus est ad exequenda animalis officia, quûquè organa ista sibi comparare valeat ope illius animæ, quam a genitore suscepit, dum ipsa de habitu, seu de actu primo, per quem latebat in spermate, ad actum secundum educta, ad operandumquè excitata vires formatricis facultatis exercet in materiam Embryonis

1. De gen. an. c. 19. Lib. de respir. c. 7. *ideo semen rectè vocari potuit ab Aristotele animal* A *indefinitum, indistinctum, ac imperfectum; quemadmodum extare dicitur Vrsæ partur.*

Atque hoc modo si homo in relatione ad suam materiam contempletur in primo quadragenario, materiale principium hominis est sanguis tum maternus, tum etiam paternus, vnde semen oritur, planè inanimatus: aut semen ipsum non adhuc è corpore patris abiunctum, in quo actu non habet animam futuri animalis, vt quæ nondum orta est, sed priuationem illius tantummodo. B

Sin autem ad semen referatur homo in altero statu, nempe quando in vltimo suæ generationis adeptus est a Deo summo animam rationis participem, tunc semen, quod non intellectiuam, sed solùm obtinet partem animæ nostræ rationis expertem, quæ menti subordinata existens, quasi Mentis priuatio, semen aptum reddit, & in potentia ad animam rationalem, cuiusmodi esse debet vera, & proxima hominis materia; tunc inquam C *semen verè est materiale hominis principium, quum non animam humanam, sed potius obtineat eius priuationem.*

1. Phys. t. 59. *Sed obstas ex Aristotele, de ratione priuationis esse vt ad præsentiam formæ, cuius est priuatio, pereat, ac euanescat; proindeque temerè statuisse nos priuationem animæ intellectiuæ esse irrationalem, quam ad rationalis aduentum non deleri è subiecto, sed in eo cum*

mente

A *mente in vnam naturam animæ humanæ coire dicimus. Cæterùm hoc munus præcipuum quum sit priuationis quòd non solam carentiam formæ futuræ, sed etiam aptitudinem ad illam in subiecto ponat sic quòd non ad aliam suscipiendam formam sit idoneum, manifestum est priuationem non esse meram negationem, sed rudimentum, obscuramquè multoties, ac mutilam inchoationem formæ futuræ; quæ subiecto adiuncta in vltimo instanti generationis quod sui ipsius in subiecto reperit rudimentum non destruit, sed perficit, & complet; at, quæ in eo rudimento erat, sui absentiam benè tollit; quo nomine nihil prohibet dici posse priuationem ad præsentiam formæ, cui opponitur, & perire, obliterariquè; & incolumen permanere: interit quidem quatenus dicit absentiam formæ futuræ; permanet autem quatenus est radix, ac rudimentum ipsius; quare ab Aristotele & ipsa priuatio in generatione dicitur fieri hoc, vt quæ persæpè mutila est inchoatio nouæ formæ; cuius aduentu hoc nouum esse acquirit, quòd actuatur, ac magis perficitur; atque ita non secus ac subiectum rectè ab Aristotele dicitur fieri hoc.*

B (margin, beside "perit rudimentum") — 1. Phys. t. 64. (margin, beside "est radix") — C (margin, beside "uentu hoc nouum")

Non ergo perperam irrationalis anima constituta est à nobis priuatio animæ humanæ; quum apertum sit irrationalem animam speciei humanæ à patre spermati communicatam, non solam carentiam humanæ animæ, sed ponere aptitudinem in semine sic ad rationalem, & humanam animam suscipiendam, quòd non ad

aliam

aliam; eamquè esse obscuram inchoationem, ac rudimentum animæ humanæ, quam sat superquè ostendimus constitui ex rationali anima, & irrationali. Anima nanque intellectiua irrationalem, quam in fœtu reperit, non perimit, nisi quantum ad sui carentiam; sed potius eam perficit, atque complet. A

Lib. 2. c. 1.

An semen sit corpus organicum, nec ne. & Quomodo anima sit actus corporis organici. Vnde tollitur dubitatio vigesima tertia. Cap. XXII. B

VOD *autem præterea proponebatur argumentum, Omne corpus animatum esse organicum, vt pote anima est actus corporis organici; semen autem non esse organicum, sed similare, ac proptera inanimatum; tollitur primùm negando maiorem cum sui probatione; certum est enim partes nostri corporis homogeneas, cuiusmodi est caro, neruus, os, crystallinus humor in oculo, à quibus per se primò vitæ operationes prodeunt tum vegetales, tum sensitiuæ (nutriuntur siquidem, augenturquè Aristoteli per se primò, sentiunt, atque mouentur) esse animatas.* C

1. De gen. & cor. t. 35.
2. De gen. an. c. 1.

Verùm instabis harum partium singulam per se sumptam non esse perfectum animal, quamuis anima polleat; quia hæc in ipsis nullam actionem ederet, nisi toti corpori reliquo essent adiunctæ.

Sed

A *Sed & ego inprimis aio semen perse sumptum non esse animal perfectum, licet animam habeat irrationalem, quæ neque in eo vitæ munia exercet, nisi idipsum sit in vtero matris menstruo sanguini, muliebrique semini associatum.*

Deinde puto partibus similaribus animam etiam competere prout habent naturam distinctam à toto, seu à cæteris partibus, siue etiam seclusa consideratione totius reliqui corporis; nam & ipsæ quatenus à toto di-
B *stinguuntur vitæ operationes edũt; nutriuntur etenim, & augentur perse primò; at verò totum ad illarum nutritionem, & augumentum (non per se primò) nutritur, & augetur. Quinimo adde & partes aliquas similares (puta frustum carnis) à toto abiunctas reipsa per aliquod spacium temporis puncturas sentire, motuquè contractionis, & dilatationis cieri à lædente sensibili ad suaue non nisi merito illius partis animæ, qua & prius in corpore perficiebantur, in eis remanentis, ani-*
C *ma totius diuisa ad partitionem subiecti.*

Sed & admissa eiusmodi propositione, ea profectò nobis non aduersatur; verum nanque est omne corpus animatum esse organicum (sed glossa) aut actu, cuiusmodi est Petrus; aut potestate, veluti est semen, quod in vterum proiectum, quæ necessaria sibi sunt, organa fabricatur; extendere siquidem licet animæ difinitionem ad actum primum corporis physici tum actu organici, tum potestate.

At

At cur minorem concedo ſemen non eſſe actu etiam A *heterogeneum, ac diſsimilium partium? in eo nanque actu ſunt quatuor humores, phlegma, ſanguis, flaua, nigraquè bilis; quorum itidem vnumquodque in ſeipſo quatuor elementa continet, ignem, aerem, aquam, & terram; Et quamuis a Galeno, alijſquè Medicis, qui ſunt artifices ſenſati, nomen organici preſſius ſumatur adſignificanda illa ſolùm corpora, in quibus ſenſus non diſcernit varietatem partium; Philoſophus tamen, qui ſupra ſenſum ſe ſe attollens perſæpè ſola ratione nititur,* B *nomen organici extendit ad ea etiam corpora, quæ reipſa conſtituuntur ex partibus diſſimilibus quantum ad materiam, licet iſtæ ſenſibus ita conſpicuæ non ſint; cuiuſmodi ſunt omnia miſta ex elementis; quaſi ſola elementa, vel etiam fortaſſe miſta imperfecta, nix, grando, & ſimilia (vt quæ parum diſtant à natura elementi in eis prædominantis) apud Philoſophum ſint ſimilaria; cætera verò cuncta ſint organica.*

Auic. p. p. d. 5. c. 1.

Adde quòd ſemen, vltra illud album, tenaxquè C *corpus, ſpirituoſam multam retinet ſubſtantiam, cuius merito vel ſenſui euadit diſsimilare; quare & capax animæ, vt cenſuit Ariſtoteles, inquiens In ſemine omnium eſſe ſpiritum, qui calor appellatur, contineturquè in ſpumoſo corpore ſeminis, facitquè vt ſemina omnium fœcunda ſint, atque animata; Quæ omnia fuſius ſupra explicata ſunt.*

2. De gen. an. c. 3.

An

A

An semen habeat animam actu, an potentia. & Quomodo verè dici possit semen habere animam in potentia. Quare diluitur vigesima quarta ratio. Cap. XXIII.

EQVE præterea concedendum est quod subinde dicebatur, Arbitrari Aristotelem in semine inesse animam potentia, B nequaquam in actu: quia quum semini tribuat Aristoteles rationem caussæ efficientis; quumquè non semel ipse fateatur omne agens operari, non secundum quod est in potentia, sed quatenus est actu tale, quale potentia est id, quod efficitur; & eò magis, si id agens fuerit aliqua ratione vniuocum, quale semen esse censuit Aristoteles; existimandum est profectò Aristoteli semen esse actu animatum. 7.Meta.t.31.

C Amplius, anima, quæ (Vt aiunt) ad mentem Aristotelis in potentia semini adscribitur, necessariò illi aliquando in actu inerit; nisi frustra præter Naturæ ordinem, imo contra Naturæ leges, eam potentiam in semine reperiri volunt, quæ nunquam actum suscipiat; si itaque talis potestas actuanda est: ergo semen aliquando actu est animatum, quod nos contendimus. Vlterius, si dicta potentia ad actum reducenda est, id profectò ab aliquo est efficiendum, quod talem, vel simi-

tem actum habeat; at nisi sit genitor, qui actu semini animam inserat; quem animæ seminis autorem adinuenire licebit? si ergo Pater est, quod semini animam indit, agens naturale immediatum; quum id tangendo agat; non tangat autem pater amplius genituram statim ac illam in vterum eiacularit; necessariò dicendum est semen ex se actu animam habere, eamquè a Patre acquisiuisse dum ab eo effunderetur in vterum. A

Quòd si alicubi dixit Aristoteles semen habere animam in potentia, id non est ita interpretandum, vt sermo sit de potentia prima, quam remotam nuncupant, ac essentialem, quæuè sui complementum accipit ab actu primo, nimirum ab essentia animæ futuræ, in quam ordinata est; sed benè de potentia secunda, proxima, & accidentali, quæ iuncta actui primo, nempe animæ præsenti, sui perfectionem haurit ab actu B

2. De gen. ar. c. 1. *animæ secundo; id quod apertè scripsit Aristoteles inquiens, semen habere animam, & esse potentia, palam est; sed quia posset quis instare, semini perperam adscribi animam in potentia ab eo, qui illi ipsi tribuit rationem caussæ effectricis; quum omne efficiens agat secundum quod est actu; respondet semen ita esse potentia animatum, sicuti Geometra dormiens potentia Geometra dicitur; quod est dictu, semen habere actum animæ primum, qui dicitur esse in potentia ad secundum; quemadmodum Geometra dormiens habet habitum,* C

A *bitum, & scientiam Geometriæ, quæ est in potentia ad contemplari, his notis*, Propius autem, & remotius idem a seipso potentia esse potest, vt Geometra dormiens remotius quàm vigilans est, isquè remotius quàm is, qui iam contemplatur; *veluti nanque Geometra dormiens non est in potentia essentiali ad contemplandum; habet enim reipsa habitum Geometriæ, quem assimilat alibi Aristoteles actui primo, qui est essentia ipsius animæ; neque est ita in poten-* 2. De an. t. 5.
B *tia proxima, vt immediatè contemplari valeat, necesse est nanque ipsum expergefieri; quippe non in indiuisibili constituta est potentia secunda, sed habet aliquam latitudinem: Ita prorsus semen neque est in potentia essentiali, siue remota ad obeunda munera vitæ, quum reipsa sit animatum, & viuat, quod etiam infra adhuc magis manifestum fiet; neque sic in potentia proxima dici potest, vt vitæ operationes aut proximè edat, aut immediatè edere valeat; in vterum nanque*
C *eiaculari ipsum oportet, muliebriquè tum miti, blandoue calore foueri; tum spermati, sanguiniquè menstruo copulari.*

Nihil ergo prohibere potest quominus & cum Aristotele dicamus animam semini inesse in potentia, & ab eodem non dissentientes censeamus semen esse reuera, & actu animatum, siquidem mista esse potest actui potentia; sed hæc fusius in superioribus.

A

Quæ forma nihil operans ociosa dici valeat, ac frustra; & quæ non. Quocirca respondetur ad argumentum vigesimumquintum. Cap. XXIV.

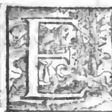

ET *sanè qui cum potentia secunda in semine inest, actus animæ primus; nimirum animæ essentia; in eo prorsum frustra, ociosequè non permanet; quia euidentes non edat operationes; quod deinceps obijciebatur; Actus etenim animæ primus in semine facit vt semen sit semen, ipsum actuando, informando, perficiendoquè substantialiter, quod in eo solo suapte natura præstare aptus est decenti in loco; opportunoquè tempore, & in dispositam materiam, puta in vtero, statim ac excrementum fœminæ attigerit, in ipsum disponentem, seu apparantem facultatem ad susceptionem animæ, conceptus constitutricem, seu procreatricem, in constitutoquè conceptu deinde formatricem, altricem, auctricem, motricem, & alias vitæ facultates in actum secundum promoturus.* B C

Neque enim forma terræ degentis in centro frustra esse dicitur, & ociosa (quod tamen colligit aduersa ratio) quia illam terræ partem solummodo actuans, perficiensquè essentialiter, nullam in ipsa euidentem operationem edit, veluti nata est, nempe terram illam ad centrum mouere sensibiliter; quod efficere posset nihilo prohibente,

A *hibente, si terræ illa portio extra centrum reperiretur. Frustra autem, & otiosum illud est apud Aristotelem, non quod aliquando ab omni opere per paruum temporis spacium feriatur suo tempore mox operaturum, cuiusmodi est semen: sed quod nunquam assequitur finem, cuius gratia est; seu quod nunquam, vel etiam non nisi post longissimum tempus operatur; quod quidem non euenit in semine.* 1.Phys.t.62.

B Quid sit corpus potentia vitam habens: & vtrum semina, & fructus sint corpora potentia vitam habentia: & ita soluitur oppositio vigesima sexta. Cap. XXV.

AIOREM præterea cæteris vim non habet, quod ad euertendam animam seminis afferebatur, argumentum, Communem extare omni animæ definitionem Aristotelis, Actus primus corporis physici potentia vitam habentis; cuiusmodi semen esse, & fructus contra nos negare dicebatur Aristoteles; 2.De an.t.10. C

Neque enim proba hæc est iterpretatio sententiæ Aristotelicæ, qua quale sit corpus potentia vitam habens per huiusmodi verba docemur, Est autem corpus potentia viuens, non quod abiecit animam, eaquè vacat; sed id, quod ipsam habet. semen verò & fructus potentia tale corpus est. *Quibus profectò nil*

aliud

aliud sibi vult Aristoteles, nisi quòd corpus potentia vitam habens, cuius in allata animæ definitione meminerat, reipsa esse compos animæ credatur; subditquè Semen verò, & fructus tale corpus est potentia (subintellige) vitam habens; quasi affirmatiuè determinandam innuens quæstionem celebrem, vtrum semina, & fructus de se corpora sint animata; in quo quidem mirare Aristotelis artificiosam breuitatem; neque enim dixit corpus ita potentia vitam habens, quòd animam quoque retineat, esse hominem, vel equum; nam de istis nulla est dubitatio, quòd animam habeant; sed semen, & fructus, quibus an insit anima non ita solutu facilis videbatur quæstio; siquidem ex se vitæ opera vel non exercent, vt semen in seipso; vel exercent quidem, sed obscurè, vt fructus, qui & ab arbore auulsi de se maturescunt, alimentum, quo crudiore scatent, digerendo, concoquendoquè, eoquè concocto, elaboratouè se nutriendo; quæ omnia sunt vitæ munia. Non enim (quod aliqui obijciunt) spuria est, quæ in fructibus à planta separatis viget maturatio, alimenti coctio, atque nutritio, quasi via quædam in putredinem; quia quum fructus omnes ab arbore auulsi necessariò denique putrescant alij quidem citius, alij verò tardius; non omnes tamen ante putredinem maturescunt, vt vua, nux, auellana, amigdala, & alia id generis multa. Non est ergo maturatio fructuum à stirpe semotorum via in putredinem.

Præ-

A *Præterea, non ne & illud quoque contingit frequentissime triticum, cepe, & pleraque alia tum semina, tum fructus extra humum in aere appensa germinare; quod satis aperte indicat talem generationẽ nouæ stirpis ab anima esse, quæ in eo, quod germinat, contineatur?*

Sed huiusmodi quæstionis, An semen, & fructus animam habeant, nunc obiter solutionem innuens Aristoteles ab isto problemate sic in præsentia breuiter se expedit; quippe in importuno prolixioris huiusce tracta-
B *tionis loco, qui commodior petendus est ex libris de animalium generatione, vbi (quod supra ostendimus) apertissime demonstrat Aristoteles semen esse animatum, quæ illi perpetua est opinio; ergo & fructus; nanque manifestum est fructus esse vel semina ipsa stirpium, vt nux, auellana glans, castanea, & alia huiusmodi; vel quid ex carne, & semine constitutum, vt pomum, ficus, persicus, & similia; quum inquam late pateat ex superioribus, & de mente Aristotelis, semina tum in*
C *generante existentia, tum ab eo seiuncta, esse animata; necessario dicendum est etiam apud Aristotelem fructus simili modo & arbori adhærentes, & ab arbore separatos, esse animatos.*

Amplius, dato, sed non concesso, loco allegato Aristotelem negare semen, & fructus esse corpora potentia vitam habentia, cuiusmodi ea esse debent, quæ animata dicuntur, ex allata definitione animæ; non est plane magnifaciendum argumentum ductum à tali loco, in

quo

quo de anima, non ferio, exacteuè, sed rudi, pinguique Minerua se philosophatum mox admonet Aristoteles. A

2. De an. t. 11.

Præterea, nullibi absolutè dixit Aristoteles commune esse omni animæ vt sit actus primus corporis naturalis potentia vitam habentis; sed conditionaliter, & ex suppositione sic, Si igitur commune quid de omni anima sit dicendum, ipsa perfectio prima, primusquè actus est corporis physici instrumentalis; *cuiusmodi nusquam negauit Aristoteles esse semina, & fructus; non* potentia vitam habentis; *cuius etiam si prius dixerat animam esse actum, id tamen non de omni anima vniuersaliter protulerat, sed de anima indefinitè, hoc est, vel de quadam anima, vel de anima in quodam tempore.* B

2. De an. t. 7.

Vlterius, quum manifestum sit Aristotelem ab initio secundi libri de Anima tractatum ex proprio marte aggressum inprimis diuidere substantiam in materiam, formam, & ex his compositum corpus naturale; quod in non viuens diuidit, & in viuens; per vitam interim intelligendo nutritionem ex se, auctionem, decretionemquè; probareque deinceps corporis huiusce viuentis, quod supponit ex anima, & corpore conflatum, materiam, quæ corpus est, vt potè subiectum perfectibile potius quàm perficiens, quod munus est animæ, non esse animam; indequè colligere animam esse formam, actumquè primum eiusce modi corporis, quod C

physicum

A *physicum appellat instrumentale, ac potestate viuens; quis ambigat eo in loco Aristotelem non de quacunque anima sermonem habere (cælestes enim præterit, quibus non ita potentia viuens corpus subijcitur, vt ex se nutriatur, augeaturuè, aut imminuatur) verùm de illa tantũmodo anima, quæ vel actu exercet, vel immediatè potest excercere opera vitæ in corpus sibi subiectum? Idipsum sanè ex eo etiam ordine patet, quem sibi proposuerat Aristoteles tractaturus de anima ab obiec-* 2. De an. t. 12.
B *tis ad operationes, ab actionibus ad potentias, atque ad animæ ipsius essentiam.*

Manifestum est igitur ex his corpus illud in animæ definitione positum ideo potentia vitam habens appellari, quia anima, cui subest, si consideretur in actu primo, est in potentia proxima, & immediata ad vitæ operationes obeundas; quemadmodum Geometra vigilans ad contemplandum. Quum ergo semen tale corpus non sit, in quo anima existens in actu primo immediatè vitæ
C *munia exercere valeat, quod paulò ante obseruabamus; sed veluti Geometra dormiens expergẽfieri primùm oporteat, antequam quidquam operetur, non temerè in citato loco scribere potuit Aristoteles semen non esse corpus potentia vitam habens, sed (quod subiungere videtur) potentia tale corpus, vt pote in potentia ad vltimam potestatem immediatè exercendi operationes vitæ, quales sunt præparatio materiæ ad animam, constitutio conceptus, efformatio partium fœtui necessariarum, nutritio,* 2. De an. t. 10.

auctio, & aliæ multæ, quas edere quidem potest anima seminis, non immediatè in purum semen, sed in Embryonem, qui in Vtero ex menstruo sanguine, ac semine tum Virili, tum fæmineo constituitur. A

Quæ sanè responsio, licet soluat obiectum nodum de semine, non Videtur tamen exactè tollere scrupulum de fructibus, quos ibidem, perinde ac semen (vt aiunt) negat Aristoteles habere potentia vitam; quósque nos ex aduerso monstrauimus ex se immediatè exercere officia Vitæ, dum separati ab arbore succum, quo affluunt crudiore, innato sibi calore concoquunt, coctúmque illum in sui substantiam conuertunt, se se nutriendo, ac maturescendo. sed quod vltima hæc non efficit responsio allata ex abundanti, superiores apprimè præstabũt. B

Cur si semen est pars animalis, idquè animatum parte illius animæ, quæ est forma totius animalis: semine eiaculato & animal ipsum, & eius anima non mutiletur. ex quo satisfit dubitationi vigesimæ septimæ. Cap. X X V I. C

VOD *denique obijciebatur argumentum, omne totum mutilari, Vbi contingat aliquam sui partem à cæteris separari, ac propterea si & semen est pars totius animalis, & anima seminis à genitore nondum separati est portio animæ, quæ est forma totius*

A *totius animalis; fore ut animal post effusionem seminis mutilatum remaneat, & quoad corpus, & quoad animam, cuius utriusque partem amisit in semine; tenue est admodum; Quoniam duplex est genus partium, aliæ nanque sunt partes integrantes, & istæ sunt verè, ac propriè partes, ad quarum deperditionem totum ipsum mutilari necesse est; aliæ verò sunt partes perficientes, ut ita dicam: in homine integrantes sūt caput, brachia, pedes; in planta verò radix, rami, truncus; perficien-*
B *tes sunt folia, flores, fructus, semina in stirpibus: pili lac, semen in animalibus; Quum ergo mutilatio sit, passio totius integralis, ut tale est; ideo fit ut si ab animali separetur semen, quod est pars illius perficiens, ceu fructus, non integralis; haudquaquam propterea corpus animalis mutiletur, nec eius anima; sicuti neque corpus, neque anima plantæ mutilatur, à qua tolluntur fructus.*

Amplius, quod pertinet ad animam speciatim,
C *dum mas in coitu semen emittit, quia quæ in semine remanet, non est propriè pars eius animæ, quæ præexistebat in masculo; licet semen, antequam effunderetur, gauderet pro sui forma parte animæ totius animalis, & hanc ipsam retineat à generante seiunctum; nam anima patris, quæ una est, in effusione seminis multiplicatur, ac fit duæ: quare quæ prius erat in semine ut pars, in eo remanet ut anima integra; & ideo in emissione seminis una cum semine potius dicendum est animam pa-*

tris vnam fieri duas integras, quàm amittere vnam sui partem; & propterea non mutilatur; mancum est enim id cui, pars deest; non quod multiplicatur, ac generat. A

Atque hæc satis sint pro solutione earum difficultatum, quæ nobis in mentem venerunt magis arduæ contra ea, quæ de ortu animæ humanæ quomodocunque disputauimus in libris superioribus; nam leuioribus dubitationibus, quæ præterea adduci possent, ex hactenus iactis fundamentis facilè occurrere posse arbitror. B

Si quæ autem inposterum à doctioribus viris contra nos hac in re vrgentiora proponentur argumenta, ijs pro tempore satisfacere conabimur.

Conclusio totius Operis, & Excusatio Autoris. Caput vltimum.

EX *traditis ergo liquidò constare potest animam humanam quantum ad sui partes ratione carentes, vegetalem inquam, & sensitricem, prodire omnino à Patre mediante semine, nimirum anima patris penes partem vegetalem, ac sentientem diuisa in coitu ad partitionem subiecti, multiplicataquè, & in semine eiaculato permanente; ipsaquè eadem numero semini, sanguiniquè fœmineo communicata nona die circiter à coitu, quo tempore fit conceptio; At quantum ad partem* C

A tem rationalem proximè à Deo Optimo eodem instanti creari, & infundi corpori organizato non ante quadragesimam diem à conceptione. Quæ omnia mihi à principio proposita fuerant disquirenda.

In antehabitis si quid boni est, hoc ipsum ab eo acceptum referatur summo bono, à quo cuncta prodeunt bona; sin autem quid à Vero, aut à S. R. E. alienum dictum est, illud omne ingenij mei tenuitati ascribatur, ac

B *pro non dicto habeatur.*

Hæc enim ita se habere nunc opinamur; quòd si aliàs melius occurret dicendum, aliter simus dicturi.

IN-

INDEX ALPHABETICVS RERVM NOTABILIVM LOCVPLETISS:

iit

Anima

B

C

pio

Coctio

Q

D

E

Ele-

G

Gene-

Homo

I

Instru-

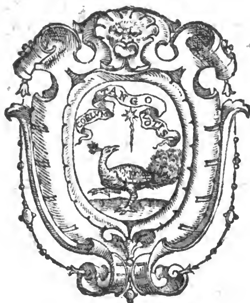

GENVAE,

EX TYPOGRAPHIA PAVONIANA.

MDCII.

SVPERIORVM CONCESSV.